

... και ριξ' το στο γιαλό

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ, ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ,
ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ, ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΥΛΟΠΑΙΔΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΛΟΙΟ
ΚΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΓΛΥΦΑΔΑ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

... και ριξ'το στο γιαλο

Αναθεώρηση της 9 Φεβρουαρίου 2012

*© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
e-mail: aris@stougiannidis.gr*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	16
Σημασιολογικά	16
Βαπορι	17
Κᾶλα.....	17
Καραβι	18
Ναυς.....	18
Ετυμολογία	18
Συνθετες λεξεις	19
Ολκάς	20
Πλοιο	21
Πλευμενο	21
Σκαρί.....	22
Σκάφος	22
Σχεδια [ναυς]	22
Νομικά	23
Η εννοια του πλοιου	23
Αιγιαλός.....	23
Αβαρια	23
Παραλία	24
Παλαιός αιγιαλός.....	24
Οχθη	24
Λιμένας	24
Λιμενικά έργα	24
Παρόχθια ζώνη	24
Παλαιά όχθη.....	24
Σταλία.....	25
Φορέας διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα	25
Τα ιστιοφόρα.....	25
Τα κωπηρη του μεσαιωνα	27
Τα μεγαλυτερα ιστιοφόρα.....	28
Τυποι	29
ακατος	29
ακταιωρός.....	29
βαρκα ή λεμβος.....	30
Βουκένταυρος.....	31
βυθοκόρος.....	31
γαλέα	32

γαυλίσ	34
γόνδολα	34
δρομων	36
εφολκιον	37
θαλαμηγός	37
καΐκι	37
κάτεργο	37
κουμπάρια	38
κλιπερ	38
λάντζα	40
λιβυρνίς	40
λοίπαδος	40
μαούνα	40
μπομπάρδα	41
μπριγκαντινι	42
μπρικι	42
μυοδρομων	42
μυοπάρων	44
ναυαγοσωστική λεμβος	44
σακολαίφη	45
σακτουρα	45
σκαπαβία	46
σκαφη	46
σκουνα	46
σχεδία	46
τριήρης	46
τράτα	46
ταρτάνα	47
τραμπάκουλο	47
τσερνίκι	48
φρεγάδα	50
χελάνδιο	51
Αναλογα με τη χρήση	51
ακτοπλοίας (Liner)	51
επιβατικό	52
εμπορευματοκιβωτιων	52
δεξαμενοπλοιο	52
κρουαζιεροπλοιο	52
οχηματαγωγο	52
ποταμοπλοιο	53

πορθμειο.....	53
παγοθραυστικό.....	54
πολεμικο.....	54
πυρπολικον.....	54
σπογγαλιευτικο.....	54
ευδρομον.....	54
υπερωκεάνειο.....	55
φαλινοθηρικο.....	55
φορτηγο.....	55
Αναλογα με τον τροπο προωθησης.....	56
Κωπήλατα.....	56
Ιστιοφορα.....	56
Μηχανοκινητα.....	56
Διασημα Αρχαια πλοια.....	57
Αργω.....	57
Πάραλος.....	57
Σαλαμινία.....	57
Αμμωνιάς.....	57
Αντιγονίς.....	57
Δημητριάς.....	57
Πτολεμαίς.....	57
Όνοματα Βυζαντινων πλοιων.....	58
Διασημα νεωτερα πλοια.....	59
ΑΒΕΡΩΦ.....	59
ΑΡΗΣ.....	59
Bounty.....	59
ΒΕΛΟΣ.....	61
ΒΟΥΚΕΝΤΑΥΡΟΣ.....	62
Βυζαντινο Ευρημα.....	62
ΕΛΛΗ.....	63
ΜΕΔΟΥΣΑ.....	63
Ναυαγια του Παυλου.....	63
ΚΑΡΤΕΡΙΑ.....	64
ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ.....	65
Πλοία Ύδρας.....	65
Το πλοιο της Κερύνειας.....	67
Ετυμολογία.....	67
Αρχαιες Φράσεις.....	67
Ανακρουω πρυμναν.....	67
Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεια.....	68

Εγια Μολα	68
Εν πλω.....	68
Ερει τα καλα.....	68
Πεμπω επι τας ναυς.....	68
Παρα θιν'αλός.....	68
Ου παντος πλειν ες Κορινθον	69
Νεες Φράσεις.....	69
Αβερτα κουβερτα	69
Αργοκινητο καράβι	69
Βαλε πλωρη.....	70
Βαρκα γιαλο	70
Βιρα της Αγκυρες	70
Γλέντι τρικούβερτο.....	70
Εγινε βαππορι	70
Εκανε απωσον.....	71
Εξαλος, εξαλοσύνη	71
Εχουμε να τραβηξουμε πολύ κουπι	71
Ισα βάρκα – ισα νερα/πανια	71
Καπνιζει σαν φουγαρο	72
Καπετάνιος του γλυκου νερου.....	72
Κάνε στην μπαντα (στο πλευρο) πλευρα	72
Καλο κατευόδιο	72
Καλο ταξιδι.....	72
Καραβίσιο	72
Κοριτσια ο στολος	73
Κράτει.....	73
Μακράν των ελίκων.....	73
Μ' επιασε [το] απαγορευτικό	73
Με παιρνει.....	73
Μεχρι τα μπούνια	73
Μεσ' στο νερο	74
Να βρεις караβι να φυγεις	74
Νερο κι'αλατι.....	74
Ολοταχως	74
Οπισθεν	74
Ορτσα	75
Παμε φουντο	75
Πηρε το πασαπορτι του	75
Παλαμαρι	75
Πηραμε την κατω βολτα	76

Προσω	78
Πρύμα	78
Ριξαμε αγκυρα.....	79
Σία κι' αραξαμε	79
Στά σκαρια	79
Του δωσανε τα πανιά του	79
Του εδωσε πασαπορτι	80
Υπ' ατμον.....	80
Υποβρύχιον.....	80
Φαγαμε ψωμι και αλατι.....	81
Φούντο	81
Χασαμε το μπούσουλα.....	81
Ωρα καλη στην πρυμνη σου.....	81
Παροιμιες.....	83
Απελπισμενο κατεργο σε στερεο λιμανι	83
Αργοκινητο караβι καθε χρονο και ταξιδι.....	83
Βλαστημάς караβοκύρη; -Μα 'ντα διαβολο να κανω	83
Εδω караβια χανονται, βαρκουλες αρμενιζουν.....	83
Γυναικα θυμωμενη, θαλασσα αγριεμενη	83
Δεν τό'χω 'γω που πνιγομαι παρα που μπουνατσαρει.....	83
Δερνει με και η θαλασσα, δερνει με και το κυμα.	83
Η θαλασσα κι ο αχαριστος ποτε τους δε χορταινουν	83
Η στραβος ειν' ο γιαλος η στραβα αρμενιζουμε	83
Καθε κατεργάρης στον παγκο του.....	84
Κανε το καλο και ριξτο στο γιαλο.....	84
Μεγαλα καράβια, μεγαλες φουρτουνες	84
Ο καλός ο καπετανιος στη φουρτουνα φαινεται	84
Οι γυφτοι γιναν δημαρχοι κι οι βλαχοι καπετανιοι	84
Οι πολλοι καπεταναιοι ριχουν εξω το караβι	85
Ο που ρίξει παλαμαρι.....	85
Περιγέλα το Νικολα οσο να μπεις στο λιμιωνα	85
Πλεουν τα μηλα στο γιαλο, πλεουν κι οι καβαλινες	85
Πολλα κουμαντα: το караβι με την μπαντα.....	85
Πορτο που φαινεται κολαουζο δεν θέλει.	85
Που καθεται εις την στερια	85
Που κατουραει στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.	85
Στα ρηχά δεν πλέει караβι	86
Τ'αμπέλι θέλει αμπελουργο... ..	86
Το μουνί σέρνει καράβι	86
Το πασαπορτι μ' ετοιμον, τα ναυλα μ' πληρωμενα	87

Τώρα που εγινε η θάλασσα γιαούρτι έχασα το κουτάλι.....	87
Φωτιες αναψαν οι γιαλοι και καιγονται τα ψαρια	87
Χεσε [υ]ψηλά/ψιλά κι αγναντευε και ματαξαναχεσε.....	88
Χωρις κουπια και αρμενα «Αγιε Νικολα βοηθα με».....	88
Παρομοιώσεις.....	89
Φρεγάδα	89
Νταρτανα η ταρτανα.....	89
Μαούνα	89
Συγγενικά με τη Θάλασσα.....	89
Θάλασσα.....	89
Ακτη	90
Αιγιαλος ή γιαλός	90
Κολπος.....	91
Ορμος	91
Πελαγος	91
Ποντος	91
Μερη του πλοιου	92
αγκυρα.....	92
ακροπρωρο	94
αμπαρι	94
ανάδρομοι.....	94
εξαλα	94
εξαρτία	94
εξάρτια	95
εξαρτισμός.....	95
ερμα.....	95
θωρακιον	95
ισαλος γραμμη.....	95
ιστια	96
ιστος	96
καμπούνι.....	97
καρινα	98
καταστρωμα	98
κορακι	98
κουπαστη.....	98
κουρσίας.....	98
λαμαρινα	98
μαντάρι	98
μπαστουνι.....	99
μπουκαπορτα	99

μπούνια	99
ξαρτια.....	99
οιαξ	99
όκια	99
όρτσα.....	100
παγκος.....	100
πλώρη	101
πρυμνη	101
πρυμάτσα	101
στόκολο	101
στραβοξυλα	101
σχοινοθηκη	102
τιμονι.....	102
ταμπερνακουλο	102
τσιμινιερα	103
υφαλα	103
φινιστρι.....	103
Ενδύματα	104
Στολή	104
Επενδύτης	105
καπελα.....	105
κολαρίνα	105
λιγαδουρα	106
Παντελονι.....	107
μπελαμάνα	107
νιτσεράδα	108
Συνεργα	109
εργατης.....	109
κιαλια	110
κανόνι	110
λυκίσκος	111
ματσακονι	111
μπουρού	111
κάβος.....	112
οπτικός [τηλέγραφος]	114
ορμίδιον	115
σημαδούρα	115
σαλαμάστρα	115
σκαντάλιο.....	115
σύσπαστον	116

σφουγγάρι	117
τρόμπα-μαρίνα	119
φασίνα	120
Όργανα πλοήγησης – πλεύσης.....	121
οίαξ	121
τιμονι.....	121
κώπη	121
ελιξ.....	121
Διαβήτης	122
Παλινώριο	122
Πυξίς.....	122
Στιγμα	123
Χαρτης.....	124
Βαθμοί πολεμικού Ναυτικού.....	125
ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ.....	125
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ.....	125
Επαγγέλματα ή υπηρεσίες ή επιστάσεις	127
αξιωματικός επιφυλακής.....	127
αρμενιστής.....	128
ασυρματιστής ή μαρκονής.....	128
βασιμάνης	128
βαρδία	128
γεμιτζής.....	128
δρομοκαΐτης.....	129
ερέτης	129
θερμαστής	129
θωρακίτης.....	130
καλαφάτης	130
καπετάνιος.....	130
καραβοκυρής.....	130
καραβομαραγκός.....	131
κελευστής	131
κολαούζος.....	131
κωπηλατής	131
κωπηλασία	131
λοστρομος	132
μαουνιερής	132
ματσακονιστής.....	132
μούτσος	132
ναυτής.....	132

οπλονόμος.....	132
πλήρωμα	133
πειρατής	133
πιλότος.	133
πρωρευς ή πλωρίτης.....	134
σεφερλής	134
σηματωρός	134
σκάπουλος	134
τιμονιερης	135
τσουρμο	135
οιακιστής.....	135
Ρηματα	135
αποπλεω	135
αρματώνω	136
αρμενίζω.....	136
βάρδα	137
γραδάρω.....	137
δαγκωνω τη λαμαρινα	137
δενω και ριχνω αγκυρα	137
εξωκειλε ή το έριξε εξω.....	138
εξαρτίζω.....	138
θαλασσοδερνομαι.....	138
θαλασσωνω.....	138
καλάρω	139
καλαφατίζω.....	139
κάνει νερά.....	140
καραβοτσακίζομαι.....	140
καταπλεω	140
κατραμιζω	141
λασκαρω.....	141
μπαρκάρω	141
μπουκάρω	142
μπατάρω.....	142
μποτζερνω.....	142
ναυαγω	142
ουριοδρομω	142
παιρνω καβο.....	143
παίρνω κατω	143
παλαμιζω	143
πελαγοδρομω	143

πελαγώνω	143
περιμενω α πικο	143
πλέω	143
ποδίζω	144
σαβουρωνω.....	144
σαλπάρω	144
σιγουραρω.....	145
σκαλώνω	145
σκαμπανεβάζω.....	145
σκαντζάρω.....	145
σκαρωνω	146
τραβαω κουπι.....	146
τσιτώνω	146
Τοπιοι – Κτιρια - Κτισματα	147
καραβοστάσι	147
λαζαρετο	147
Λιμήν.....	147
Τα λιμάνια στην τουρκοκρατια.....	148
πασαπορτι	150
προβλής (η)	150
ρεπάρο	150
μουράγιο.....	150
σκαλα	150
τελωνείο	150
ταρσανάς.....	152
φαρος.....	153
φωτοσημαντηρ	153
Επώνυμα	154
Καπετανάκης.....	154
Καραβιας.....	154
Πλωρίτης Μαριος	154
Σαχτούρης Γεωργιος (1783- 1841).....	154
Ψαρόπουλος.....	155
Ποιηση.....	155
Νικος Καββαδιας.....	155
Αλεξανδρος Ραγκαβης	155
ΔΗΜΟΤΙΚΗ	155
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ.....	155
Λογοτεχνια.....	156
Μυθιστορηματα	156

Ποιηση	156
Αλεξάνδρου Πάλλη – «Κανάρης»:.....	156
Τραγουδι.....	156
Δημοτικά – Παραδοσιακά	156
Θαλασάκι μου	156
Αρμενακι ειμαι κυρά μου	156
Γιαλο-Γιαλο πηγαίναμε	157
Λαϊκά ή Ρεμπετικά.....	157
Το βαπορι απ την Περσια.....	157
Καπετανάκης	158
Πηραμε την κατω βολτα	158
Ελαφρά Εντεχνα	158
Βιρα τις αγκυρες	158
Το μουραγιο στο λιμανι	158
Γλυκειά Μαντόνα	158
Με Βάρκα την Ελλάδα	159
Ξεκινάει μια ψαροπουλα.....	159
Τα ανεμολογια	159
Τζαμάικα.....	159
Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα.....	159
Ιστορικά.....	160
Μελοποιημένα ποιήματα	161
Αρμίδα	161
Ενας Νέγρος Θερμαστής απο το Τζιμπουτί	161
Σπασμένο καράβι	161
Cambay's water.....	162
Kuro-Siwo	162
Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia.....	162
Που πας караβακι με τετοιο καιρο	162
Σταυρός του Νότου.....	163
Παιδικά.....	163
Ηταν ενα μικρό καράβι	163
Ηταν ενα καράβι παιδια.....	165
Παραδόσεις	166
Η γοργόνα.....	166
Γοργόνες	166
Η παναγιά η Γοργονα	167
Τα τζιτζικια	168
Ο Καβομαλιάς	169
Οι καιρικές καταστάσεις – καιρικά φαινόμενα.....	170

αγιάζι.....	170
αλκυονίδες	170
ευδία	170
θάλασσα	170
καιρος	171
κάλμα	172
καταιγίς	172
κυκλών	172
κύμα	172
μπόρα	174
μπουνάτσα.....	174
μπουρίνι.....	175
νέφος	175
νηφάλιος	176
νερά	176
ουριος ανεμος	177
ρεστία.....	177
σίφουνας	178
τυφών.....	179
φουρτουνα	179
Νικος Καββαδίας	180
Αρμίδα.....	180
Cambay's water	181
Εσμεράλδα.....	182
Θεσσαλονίκη.....	183
Kuro Siwo.....	183
Νανούρισμα για μωρά και γέρους	184
Πικρία	187
Πούσι	189
Σταυρός του Νότου	190
Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia	191
Μαρτυρική Κατάθεση 1795	193
Λεξιλογιο.....	194
Επιμετρα.....	204
Διονυσου πλους.....	204
Το Ανεμολογιο.....	204
Ο Κολοσσός της Ρόδου	206
Ο φάρος της Αλεξάνδρειας	207
Οι αστερισμοί	207
Ταχύτητα: Κομβος.....	209

Δρομομετρο	209
Κόμποι	211
Αγκύλη.....	211
Καντηλίτσα.....	211
Ματισιά	211
Ορμιοδεσμος	212
Ονοδεσμος ή γαιδουρόκομπος	212
Ποδόδεσμος	212
Σταυρος ή σταυροκομπος	212
Φιμωμα	212
Ψαλιδιά	213
Η πειρατεία	214
Ετυμολογια	214
Κουρσάροι και πειρατες δεν ειναι το ιδιο.....	214
Επιχειρειν δια της πειρατειας	214
Πειρατικές Τακτικές.....	215
Φρασεις	217
Λεξεις.....	218
Τραγουδια.....	219
Ναυαγιστές	219
Πειρατικο ταξί	220
Η κούρσα.....	220
Διασημοι πειρατες - Ιστορικα προσωπα	221
Πειρατές - Ηρωες Μυθιστορηματων.....	226
Βιβλιογραφία.....	228
Βραχυγραφίες.....	229
Ευχαριστίες.....	229
Χρηστικες Επεξηγησεις.....	230
ΑΝΑΦΟΡΕΣ	230
ΔΙΑΒΑΣΜΑ.....	230
ΚΕΙΜΕΝΑ.....	230
ΝΟΟΥΜΕΝΑ	230
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	230
ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	231
ΤΟΝΙΣΜΟΣ	231
INDEX	231
Index.....	232

Εισαγωγή

Είμαστε πάντα θαλασσινος λαος. Η θαλασσα, ο γιαλος, το πλοιο και η ναυτικη ζωη εχουν αφησει στη γλωσσα μας παρα πολλα. Εχουν αφήσει ακομα και μια ειδικη γλωσσα, την γλώσσα των ναυτικων που στους περισσοτερους απο μας ειναι ακατάληπτη. Εκανα κοπιωδη προσπαθεια ψαρευοντας σε θολα νερα να αλιευσω παροιμιες, φρασεις, λεξεις, κουβέντες που τις ακουμε και δεν τις ξερουμε. Τα λογια της πλώρης αλλα και της πρυμνης, των ναυτων, των ψαραδων, των βαρκαρηδων. Αλλα και ορους παραξενους που κρατάνε απο την βαθειά αρχαιοτητα μεχρι σημερα. Ποιητές και μουσικοι εχουν γραψει ωραια ποιηματα και τραγουδια που εχω συλλέξει. Υπαρχουν σύνδεσμοι για να ακουστε τα τραγουδια και να διαβάσετε και τους στιχους. Ορισμενοι στιχοι ειναι σχολιασμενοι για τους ειδικους ορους και τα λαογραφικα στοιχεια.

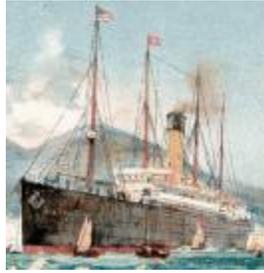
Διαλεξα για τιτλο αυτου του βιβλιου την παροιμια «κανε το καλο και ριζί'το στο γιαλό», γιατι πιστευω πως ειχε πιο βαθειες ριζες και φιλοσοφημενη καταγωγη. Η γενεσιουργος φράση ηταν: «κανε-το καλό και ριξε-το στο γιαλό». (Δηλ. κανε καλο [το πλοιο] και καθελκυσε το). Αργοτερα η προτροπη αυτη, που απευθυνονταν στον ναυπηγο, ξεπεσε σε παροιμια σε στύλ κατηχητικου σχολειου. Η προϋποθεση: «κανε-το καλο» ειναι αυτονόητη για τους μερακληδες. Το μεράκι, το παθος, η αγαπη για το καλο ειναι ισχυροτερο κινητρο απ'οτι το κερδος (για τους μερακληδες). Ισχύει για ολα τα πραγματα: «Εάν ταίς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ χῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον» ελεγε ο Αποστολος Παυλος στην Α. Προς Κορινθίους επιστολη του (Κεφ. 13 §1), και μάλλον το μεράκι εννοούσε.

Αυτα ελεγε ο παραγγελων το πλοιο και απο εκει αρχιζε η δουλεια του ναυπηγου που ειχε δωσει μια τιμη «**μεσ' το νερο**». Αρχιζε απο το «**κανε-το καλο**» και τελειωνε στην καθελκυση, το «**ριξιμο στο γιαλο**». Με το ιδιο μερακι σαν κινητρο και με την βοηθεια βιβλιων, διαδικτυου και φιλων μαζεψα οσα εκρινα πιο ενδιαφεροντα για το πλοιο, τη θαλασσα και τα μερη του λογου μας, που τα αφορουν.

Σημσιολογικα

Ασχολούμαι εδω με τις σημασιες των **βασικων κατηγοριων** των οντοτητων που ειναι αντικειμενα της ερευνας μου. Την πιο εξειδικευμενη ονοματολογια θα την βρητε στο κεφάλαιο «[Τυποι](#)»

Βαπορι

Ἡ Ατμοπλοιο

Πλοιο κινουμένο με ατμο, (It. Vapore, Fr. Vapeur, Eng. Steam) συντομογραφικά Α/Π ή s/s : Steam ship

Παρετυμολογικά το ελεγε ο λαος ατιμοπλοιον.

Στις αρχές χρησιμοποιουσε και πανια. Οσο προχωρουσε η τεχνολογια και η ισχυς των ατμομηχανών τα τατμοπλοια εγιναν τελειως μηχανοκίνητα. Σημερα τα ατμοπλοια εκλειπουν. Οι μηχανες τους ειναι τώρα κινητήρες Ντιζελ..

Υπαρχουν και πλοια που κινουνται με πυρηνικη ενεργεια.

Το βαπορι βγαζει πολυ καπνό απο την τσιμινιερα. Η Φρ. [Εγινε βαπορι](#) προερχεται απο αυτη την εικονα του πλοιου.

Κᾶλα

Τα κάλα ειναι τα ξύλα (αρχ). Κατα συνεκδοχη ειναι τα πολεμικα πλοια. Η φράση παρεμεινε στην Ιστορια απο τον **Ιπποκράτη τον Λακεδαιμονιο**, που ηταν αρχαιος Σπαρτιατης στρατηγος. Στον Πελοποννησιακο Πολεμο, το 412 π.Χ. εχασε εξι πλοία (που αντιστοιχουσαν στο μισο του στολου του) ενεδρευόντας στο Τριοπιο ακρωτήριο της Καριας. Μπορεσε ωστοσο να ενισχυσει την αμυνα της Κνιδου από τις επιθεσεις των Αθηναιων.

Το 410 π.Χ. ήταν αντιναύαρχος των Λακεδαιμονιων οταν νικηθηκε στην Κυζικο ο στολος του Λακεδαιμονιου ναυαρχου Μινδαρου και ο ιδιος ο **Μίνδαρος** σκοτώθηκε. Τότε ο Ιπποκράτης έστειλε μία επιστολή στη Σπάρτη, που έγινε περίφημη ως υπόδειγμα λακωνικής συντομίας (διδασκόταν στα σχολεία της νεότερης Ελλάδας). Το κείμενό της, σαν τηλεγράφημα, ήταν:

«Έρρει τὰ κάλα. Μίνδαρος απεσούα. Πεινώντι τώνδρες. Απορίομες τι χρη δραν».
Δηλαδή: Πάνε τα πλοια. Ο Μίνδαρος σκοτώθηκε. Οι άνδρες πεινανε. Δεν ξερουμε τι να κανουμε.

Ξενοφών-Ελληνικά 1.1.123

Σημερα λεμε «έρρει τὰ κάλα» για ολοκληρωτικη και μονιμη καταστροφη.

Καραβι

Πλοιο, Ιστιοφορο, με 3+ καταρτια μεγαλου σχετικα εκτοπισματος
Ετυμ. Αρχ καραβος < καραβιδα αλλα και κολεοπτερα.
Πχ. χρυσοκαραβος ειναι η χρυσομυγα ή ο χρυσος σκαραβαιός.¹

Η ομοιότητα του σκαραβαίου με ενα καραβι (κοιλη ναυς) ειναι πολυ μεγαλη: 1) Το χρωμα ταιριαζει γιατι τα πλοια αλλειβονταν με πισσα (καλαφατισμα) για να αδιαβροχοποιηθουν. 2) Το σχημα και οι αναλογιες ταιριαζουν σε κοιλη ναυ (φορηγο πλοιο δικηνη φορηγιδα, [μαούνας](#)). 3) Τα ποδια μοιάζουν με κουπιά. Σημερα ο ορος «καράβι» εχει την σημασια «πλευμενο»

Ναυς

πλοιον,
συχνα στο Ομηρο: ἐν νήεσσι ἢ ἐν νηυσίν = στα πλοια δηλ. στο σταρατοπεδο που δημιουργηθηκε απο τα πλοια που ειχαν τραβηξει στη στερια οι Αχαιοι ναυς (πληθ) μακραί, Το Λατινικο naves longae, πολεμικα πλοια, στενομακρα για την επιτευξη ταχυτητας, ενω τα εμπορικα (ναυς στρόγγυλαι, γαῦλοι, ὀλκάδες) ηταν πιο στρογουλα σαν μαούνες.

Ἄνδρες πόλις και οὐ τείχη, οὐδέ νῆεσ ἀνδρῶν κεναί.

Θουκιδιδης

μτφρ: η πόλη [συνεκδοχικα: η δύναμή της πολης] είναι οι άντρες και όχι τα τείχη ούτε τα άδεια πλοία

Ετυμολογία

Η ναυς εχει πελασγικες ριζες NA-, NE-, NH-, NO- [417](#),²³

NA

ναρός=ο ρέων > νερο

Βλ. Γ. Χατζηδάκη στο 280.598 «Περι της λέξεως νερον»

Ναμα=ρεον υγρο > Ο οινος της μεταληψης, χριστιανικης κοινωνιας

Ναιας = νυμφη του ποταμου

Ναυαγιστής = κακοποιος που προκαλει εσκεμμενα ναυάγια προκειμενου να τα λεηλατησει.

ναυς

¹ Ο [Ενγκαρ Αλλαν Πόε](#) εχει γραψει το Διηγημα ο «Χρυσοκάραβος» ή Χρυσος σκαραβαιος, μεταφραστηκε στα Ελληνικα απο τον Εμ. Ροϊδη.

ναυκληρος
ναυτης
ναυτιλια
ναυλοχω
ναυπηγώ, ναυπηγός, ναυπηγείο
ναυσταθμος

NE

Νέω =κολυμπω
Νερός>νερο
Νεωλκείον
Νεωλκος(νεω+ελκω)
Νεωσοικος (νεω+οικος)
Οικήματα παρα τη θαλασση οικοδομουμενα εις υποδοχην νεών. Σουιδα
Νεωριον
Ναυπηγείον

NH

Νησίς
Νησακι. Της μοδας σημερα οι βραχονησίδες
Νηχω
Νησος
Νησα
Νηκτικος (κολυμβητικος)

Νηογνώμων

Απο τη γενικη νηός της λ. Ναυς =ο γνωμωνας, ο κανονας για τα πλοια.

Είναι ναυτιλιακός τεχνικός οργανισμός που καταρτίζει κανονισμούς ασφαλείας, τόσο επί της ναυπήγησης των πλοίων όσο και επί του εξοπλισμού τους, κατατάσσοντας αυτά σε κλάση (classification). Με ειδικούς δε επιθεωρητές (surveyors) τα παρακολουθεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, είτε με περιοδικές είτε με έκτακτες επιθεωρήσεις.

Νηοπομπή
Νησιωτης

NO

Νοτος, νοτιος

Συνθετες Λεξεις

Παραθετω μερικες αυτονόητες:

- Θαλασσοδερομαι
- Πελαγοδρομώ
- Πικροθάλασσα
- Σαπιοκάραβο

Αλλα και μερικες που θελουν παραπερα ερμηνεια:

- **Σκυλοπνιχτης:** χαρακτηρισμος για πλοιο κακής ή και παλαιας κατασκευής και επικίδυνο. Το πρωτο συνθετικο απο το σκυλος (αρχ. κυων) ειναι συχνα υβριστικο πχ. σκυλοτουρκος, σκυλοβριζω, σκυλομουρης.

Αλλα στους «Περσες» του Αισχύλου (στ. 576) συνανταμε τη φράση:

γναπτόμενοι δὲ δίνα, φεῦ,
σκύλλονται πρὸς ἀναύδων, ἠέ,
παίδων τᾶς ἀμιάντου, ὀᾶ.

Μεταφράζω στο περιπου: Πλητοντσι από την δινη των νερων, **σπαρασσονται**, αλοιμονο, από τους άφωνους [ιχθείς] τα παιδιά τους στην αμόλυνη θάλασσα.

Δηλ. **σκυλλομαι** ισον **σπαράσσομαι**, και το ναυαγιο πνιγει και δινει τον πνιγμενο τροφή στα ψάρια.

Πρβλ. **Σαν πεθανω στο καραβι**

Αντε, σαν πεθάνω στο καράβι,
ρίξτε με μες στο γιαλό
Να με φάνε τα μαύρα τα ψάρια
και το αρμυρό νερό!

σκυλεύω : αφαιρώ τον σπλισμό και την εξάρτηση από νεκρό συνήθως στρατιώτη, ληλατώ το πτώμα κάποιου, παίρνω λάφυρα από τους νεκρούς.

Απο το αρχ. σκύλον (πληθ. τα **σκύλα**) «λάφυρο, οτιδήποτε υφαρπάζεται από τον σκοτωμένο εχθρό».

Ετυμολογία. έχει σχηματιστεί από συμφυρμό των όρων σύλον (βλ. ρ. συλά, -ιερόσυλος) και σκύτος.

- **Ξυλάρμενο**: [ενν. πλοιο]: που πλέει σε καταιγίδα, με δεμένα τα πανιά με μονο τα **ξυλινα αρμενα** και οχι τα πανια. Ενα πλοιο που πλεει ξυλαρμενο ειναι στην ουσια ακυβέρνητο.
- **Σύξυλο**: - Το ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ¹³¹ εξηγεί οτι η λεξη αναφερεται σε καράβι που βυθιστηκε με τον ξυλινη κατασκευη του. Δεν βγάζει νοημα: πως μπορει να βυθιστει χωρις την ξυλινη κατασκευη του; Και η Φρ. «Εμεινα σύξυλος»; Υποθέτω λοιπον οτι το **σύξυλο** σημαινει το ιδιο με το **ξυλάρμενο**. Αυτος που μένει συξυλος ειναι ακυβέρνητος, δηλ. δεν ξερει τι να κανει γιατι ακουσε κατι περιεργο, κατι το απιστευτο. Αναλογο «εμεινε αναυδος»=αφωνος
Αυτος που τον **αφήνουν σύξυλο** (πρβλ. «έφυγε και με αφήσε σύξυλο» ειναι και αυτος στην ιδια κατάσταση: απορεί (κυρ. Το α+πορευομαι, δεν εχω [ορισμενη] πορεια, ειμαι ακυβέρνητος).

Ολκάς

(αρχ) (η) -άδος : πλοίο το οποίο είναι συρόμενο η σύρει : ως εκ τούτου, εμπορικό πλοίο, εμπορικό πλοίο. Ετυμ. < ρ. ελκω.

Βλ. [Αλεξανδρος Ραγκαβης](#) και «[Διονυσου πλους](#)»

Αλλ' όπου νότος εις γλαυκάς
ταινίας την ερρίκνου,
τι ήτον; όρνις ή **ολκάς**,
η τις ετάνυεν λευκάς
τας πτέρυγας ως κύκνου.

Ητο **ολκάς** ουχί πτηνόν·
ως δ' έφτασε πλησίον,
μέλαν εφάινετο βουνόν,

και τον ιστόν του Τυρρηνών
εκόσμει **επισείων**.

Πλοιο

Απο το αρχαιο ρήμα πλεω. Στεκομαι και προχωρω πανω στην υγρη επιφάνεια.
Πρωτο συνθετικό στα πλοιο-κτήτης, πλοιοκτητρια [ενν εταιρεία].
Δευτερο συνθετικό για πολλές κατηγορίες πλοίων. Πχ. ποταμο-πλοιο, ατμο-πλοιο, δηζελό-πλοιο, δεξαμενο-πλοιο κλπ.

πλοιο Της γραμμής

Με τον όρο **πλοίο γραμμής** καθιερώθηκε τελευταία να χαρακτηρίζεται κάθε πλοίο που εκτελεί ακτοπλοϊκή γραμμή, αντί του ορθού όρου δρομολογημένο πλοίο.

Πρβλ. τραγουδι

Τα Κύθηρα πότε δεν θα τα βρούμε
το χάσαμε το πλοίο της γραμμής
στα κύματα του Αιγαίου θα χαθούμε
δυο κύματα που σβήσανε κι εμείς.

Στην πραγματικότητα ο όρος "πλοίο γραμμής" είναι στρατιωτικός και αφορά μόνο τα μάχιμα πόλεμικά πλοία.

Στη ναυτική τακτική δεν υφίστανται γραμμές μετώπου όπως στη ξηρά που χαρακτηρίζονται πρώτη, δεύτερη γραμμή κ.λπ., αλλά μόνο μία γραμμή. Έτσι τα συμμετέχοντα πλοία αυτής της γραμμής είναι τα λεγόμενα μάχιμα πλοία ή πλοία γραμμής.

Τέτοια πολεμικά πλοία θεωρούνται σήμερα τα αντιτορπιλικά, καταδρομικά, σύγχρονες κορβέτες, φρεγάτες, πυραυλάκατοι, τορπιλάκατοι, κανονιοφόροι, κ.λπ. Στην κατηγορία αυτή δεν ανήκουν τα πάσης φύσεως αποβατικά, ναρκαλιευτικά, ναρκοθέτες και φραγματοθέτες, τα υποβρύχια καθώς και όλα τα βοηθητικά π.χ. πετρελαιοφόρα, ρυμουλκά, κ.λπ.

Πλευμενο

Σαφώς επηρεασμένο από το Βυζαντινο «πλωϊμον» ο Στόλος.

Οι καταληξη -ουμενο στην ομιλουμενη δειχνει ρηματικο επιθετο οπως και τα αρχαια εις -ιμος = αυτος που πρέπει να κανει η να παθαινει ο,τι αναφερει το σχετικο ρημα. Δες για παράδειγμα:

ηγούμενος, προηγούμενος, συναρμολογούμενο, ενεργούμενος, **πλεούμενο**, ζητούμενο, ποθούμενο, αεριωθούμενο, **ρυμουλκούμενο**, βρισκούμενο, λαλούμενο, υπονοούμενο, νοούμενο, απαιτούμενο, ζητούμενο, προαπαιτούμενο, **πηδαλιουχούμενο**, πρεπούμενο, σκοπούμενο, κατηγορούμενο, πατούμενο, κρατούμενο, **πετούμενο**,

Επομενως **πλωιμο** αλλα και **πλεούμενο** ειναι αυτο που μπορει να πλευσει.

Σκαρί

Σκαρι < σχαρί < Μον. εσχαριον Απο το εσχαρώνω (τοποθετω επι ναυπηγικής εσχαρας) πρβλ. κν. φρ. [τι σκαρώνεις](#); Έχω [στά σκαρια](#) ετοιμαζω πλοιο ή γενικότερα επιχειρηση.

[Συγγενές το σκαριφημα](#)

Σκάφος

Από το αρχ. ρ. σκαπτω > πρβλ. σκάφη

Απο τα πρωτόγονα μονόξυλα που γίνονταν μέ σκάψιμο ενός κορμού.

Ο ορος είναι γενικός και αφορά παν πλωτο μεσον. Ομοσημο σκευος είναι η σκαφή της μπουγάδας. Αλλα και οι πλάβες του βάλτου (πρβλ. Ν.Καβαδια «Βαρκα του βάλτου αναστροφη, φτενη, διχως καρένα ... »

Σχεδία [ναυς]

Βλ. [Υπογλώσσιο 48](#) για τη Σχεδία

Νομικά

Η εννοια του πλοιου

1. Πλοίον, κατά την έννοιαν του παρόντος Κώδικος, είναι παν σκάφος, προωρισμένον όπως μετακινήται επί του ύδατος προς μεταφοράν προσώπων ή πραγμάτων, ρυμούλκισιν, επιθαλάσσιον αρωγήν, αλιείαν, αναψυχήν, επιστημονικάς ερεύνας ή άλλον σκοπόν.

2. Τα πλοία, αναλόγως του μέσου κινήσεως, του ειδικού προορισμού των, της εκτάσεως πλόων ή άλλων κριτηρίων, διακρίνονται εις κατηγορίας κατά τα δια Π.Δ/τος οριζόμενα.

ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Αιγιαλός

(ο κν. γιαλος) είναι η ζώνη της ξηράς, που βρέχεται από τη θάλασσα από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της.

Αβαρια

Αβαρίαν ονομάζομεν , ως ονομάζεται και εις σχεδον όλας τας νεωτέρας γλώσσας (avarie), την οποίαν πληρώνουν αναλόγως ζημίαν οι έχοντες πραγματείας εις πλοίον, σωσμένον απο ναυάγιον, δια της εκχύσεως πολλών ή ολίγων φορτίων. Επειδη ή εκχυσις γίνεται δια κοινην των πλεόντων σωτήριαν, δίκαιον εκρίθη να πληρώνεται η ζημια άπο τας σωσμένας πραγματείας εις τον ζημιωθέντα τας ιδικας του.

Ετυμολόγησαν την λέξιν τίνες από το Ελλην. Βάρις (navire), και άλλοι από το Γερμανικον hafen (Havre), ίσως ειναi από των Ελλήνων, οχι το Βάρις , άλλα το Βάρος (roids,charge), με τό στερητικον «α», Άβαρης (léger) επίθετον, και έκ τούτου ούσ. Θηλ. Αβαρία, ήγουν έλαφρωσις, άνακούφισις (allegement). Εις τας θαλασσοταραχάς εκχύνονται τα φορτία, για νά έλαφρωθη τό πλοιον, και άκολουθως νά σωθη άπο το ναυάγιον, ως συνέβη εις του Ιωνά το ταξειδιον «Εκβολήν έποιησαντο των σκευών των έν τω πλοίω εις τήν θάλασσαν, του κουφισθηναι άπ' αυτών » (Ιωνας Α', στ. 5). [352.27](#)

Η λεξη πιθανον, κατ' άλλους, να παρθηκε απο το λατινικο avaria, averium < avar , που σημαίνει βαθεια πληγη και επομενωσ ζημιά.

Μεταφορικα σημαίνει την παραχώρηση, την αποδεκτη ταλαιπωρια: φρ. «Θελω να κανεις μια **αβαρια** και να μου ταχυδρομησεις αυτο το γραμμα».

Εμφανής η παρεξηγηση μεταξύ του **αβαρια** και **αγγαρια**.

Αλλη ορθη φρ. «Κανε μια **αβαρία** και μειωσέ μου το ενοικιο για να κλεισουμε την συμφωνία» (περιορισε τις απαιτησεις σου).

Παραλία

είναι η ζώνη ξηράς που προστίθεται στον αιγιαλό, καθορίζεται δε σε πλάτος μέχρι και πενήντα (50) μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού, προς εξυπηρέτηση της επικοινωνίας της ξηράς με τη θάλασσα και αντίστροφα.

Παλαιός αιγιαλός

είναι η ζώνη της ξηράς, που προέκυψε από τη μετακίνηση της ακτογραμμής προς τη θάλασσα, οφείλεται σε φυσικές προσχώσεις ή τεχνικά έργα και προσδιορίζεται από τη νέα γραμμή αιγιαλού και το όριο του παλαιότερα υφιστάμενου αιγιαλού.

Οχθη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η χερσαία ζώνη, που περιτοιχίζει αυτούς και βρέχεται από τις μεγαλύτερες αλλά συνήθεις αναβάσεις των υδάτων τους.

Λιμένας

είναι ζώνη ξηράς και θάλασσας μαζί με έργα και εξοπλισμό, που επιτρέπουν κυρίως την υποδοχή κάθε είδους πλωτών μέσων και σκαφών αναψυχής, τη φορτοεκφόρτωση, αποθήκευση, παραλαβή και προώθηση των φορτίων τους, την εξυπηρέτηση επιβατών και οχημάτων και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις θαλάσσιες μεταφορές.

Λιμενικά έργα

Είναι εκείνα, που εκτελούνται ολικώς ή μερικώς στον αιγιαλό, την όχθη, την παραλία ή την παρόχθια ζώνη, μέσα στη θάλασσα, στον πυθμένα της θάλασσας και στο υπέδαφος του βυθού, καθώς και εκείνα που επιφέρουν διαμόρφωση ή αλλοίωση των χώρων αυτών ή που προβλέπονται από τις διατάξεις περί Λιμενικών Ταμείων.

Παρόχθια ζώνη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η με τη συνδρομή των προϋποθέσεων της παραγράφου 2 προστιθέμενη στην όχθη ζώνη ξηράς, που καθορίζεται σε πλάτος μέχρι και πενήντα (50) μέτρα από το προς την ξηρά όριο της όχθης.

Παλαιά όχθη

των μεγάλων λιμνών και των πλευσίμων ποταμών είναι η ζώνη της ξηράς, που προέκυψε από τη μετακίνηση της οριογραμμής της όχθης των μεγάλων λιμνών και πλευσίμων ποταμών.

Σταλία

Βλ [σταλία](#) στο Γλωσσάριο

Φορέας διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα

είναι κάθε δημόσιος φορέας ή φορέας της Αυτοδιοίκησης ή ιδιωτικός ή μικτός φορέας που έχει, κατά νόμο, την ευθύνη της διοίκησης και της εκμετάλλευσης λιμένα.

Τα ιστιοφόρα

Ο βασικός τυπος του ιστιοφορου απ' τον οποιο φαινεται να ξεκινήσαν ολοι οι αλλοι ηταν το **γαλιονι** (galion, γαλουνη η γαλιουνι). Πρωτοι ισως το χρησιμοποιησαν οι ισπανοι και οι πορτογαλοι, σαν παραλλαγη της γαλερας απ' οπου ξεκινα και το ονομα του. Απο τον 16ο αιωνα, εξελιχθηκε σε τυπο καραβιου που ταξιδευε κυριως με πανια κι ειχε τα κουπια για βοηθητικη προωση. Απο κει κι υστερα οι περιγραφες ως προς το σχημα του αρχιζουν να αλληλοσυγκρουωνται: αλλοι δεχονται πως ηταν ενα στενο καραβι γρηγορο και ευελικτο και αλλοι υποστηριζουν πως και το ονομα του μοναχα δειχνει οτι προκειται για ενα πλοιο βαρυ, αλλοι το περιγραφουν με στρογγυλη πρυμνη κι αλλοι με τετραγωνη. Η πλωρη κατεληγε σε «ταλιαμά» κατω απ' το μπαστουνη. Στα δυο πλωρια αλμπουρα

ειχε τετραγωνα πανια (σταυρωσεις) μοναχα ομως δυο, τα χαμηλοτερα (δεν ειχε δηλ. Τα δυο πιο πανω και μικροτερα, τον παπαφιγκο και τον κούντρο). Στο πρυμνιο ειχε τριγωνικο πανι πανω σε μακρια αντενα και στο μπαστουνη ειχε συνηθως ενα φλοκο.

Η γενικη ονομασία του μικρου ιστιοφόρου ηταν «καϊκι», του μεγάλου «καράβι». Ονομάζονταν όμως και «ξύλα», «μπάρκα», «πλεούμενα», «μπαστιμέντα» ή «γκεμία» Ξύλα και μπαστιμέντα ονόμαζαν συνηθως τά πολεμικά. Τά εμπορικά τά έλεγαν μπάρκα, πλεούμενα, καϊκια ή καράβια.

Ο πρώτος τύπος καϊκιού που ναυπηγήθηκε από Έλληνες ήταν το **τρεχαντήρι**. Τα πρώτα τρεχαντήρια ήταν μικρά, 3-4 τόννων. Είχαν πρύμη μοια με την πλώρη, ένα άλμπουρο με πανιά ψάθα ή σακολέβα κι ενα φλόκο. Τά μεγαλύτερα είχαν δύο άλμπουρα με πανιά λατίνια (ως 30-40 τόννους). Εξέλιξη του τρεχαντηριού ήταν ή **μπρατσέρα**. Αυτή έφτανε τούς 100 τόννους. Η πρύμη της έμοιαζε με του τρεχαντηριού και ή κουβέρτα της έγερνε προς τά κουρζέτα. Το πλωριό της άλμπουρα έκλινε προς την πλώρη και τό πρυμνιό προς την πρύμη. Τά πανιά της ήταν ψάθες και συνηθως είχε τρεις φλόκους. Τό πλήρωμα της ήταν

3-4 άνθρωποι γιατί ή ιστιοφορία της ήταν άπλή. Όταν ταξίδευε με τον αέρα «στα πρύμα», τὰ πανιά σταυρώνονταν σέ σχήμα πεταλούδας.

Τό **σαχτούρι** ήταν σκάφος 15-20 τόννων ή καί μικρότερο, οπότε ονομαζόταν σαχτουράκι. Πρωτο-φάνηκε στις αρχές του 18ου αιώνα καί είχε τετράγωνα πανιά. Αργότερα παρουσιάζεται καί μέ μικτή ιστιοφορία δηλ. τριγωνικά πανιά καί σταυρώσεις.

Τό **τσερνίκι** (τσεκιρνέ) ήταν ό χαρακτηριστικός τύπος του μικρού καϊκιού της Προποντίδας. Είχε κοφτερή πλώρη καί πρύμη. Επειδή στην μέση ήταν πολύ χαμηλό, του έβαζαν μουσαμάδες όταν ήταν φορτωμένο. Είχε ένα άλμπουρο μέ τρεις σταυρώσεις: τρέγκα, γάμπια καί παπαφίγκο, καί ένα πανί σακολέβα. Στο μπαστούνι είχε φλόκο καί κόντρα φλόκο.

Ή **ταρτάνα** ήταν ένα μικρό σκάφος, συνήθως μέ άλμπουρο μονοκόμματο (μπίμπιλο), μ' ένα πανί λατίνι ή σακολέβα καί δύο ή τρεις φλόκους. Τό μάζεμα του πανιού γινόταν άπ' τούς μικρούς ναυτόπαιδες πού σκαρφάλωναν πάνω στην αντένα, θέμα αγαπητό στους παλιούς ζωγράφους καί χαράκτες. Ή όμορφη γραμμή της έμεινε γνωστή ως τίς μέρες μας. Χαρακτηριστικό στοιχείο της ταρτάνας ήταν τά δύο μαδέρια πού προεξείχαν στην πρύμη καί ενώνονταν σέ κάποια απόσταση έξω άπ' τό σκάφος. Ή προεξοχή αυτή ήταν όμορφα δουλεμένη μέ πολύχρωμα στολίδια- εκεί δενόταν ή σκότα του πρυμίου πανιου, όταν υπήρχε δεύτερο άλμπουρο.

Ή **σακολέβα** ήταν κι αυτή ένα μικρό σκαρί μέ πρύμη όμοια μέ τήν πλώρη. Ήταν ένα είδος τρεχαντηριου, διέφερε όμως στην ιστιοφορία γιατί είχε πανί σακολέβα άπ' όπου πήρε καί τ' όνομα ό τύπος αυτός του καϊκιού.

Τά πρώτα μεγάλα ιστιοφόρα πού ναυπηγήθηκαν στον ελληνικό χώρο ήταν τά **λατινάδικα**, πήραν τ' όνομα τους άπ' τον τύπο των τριγωνικών πανιών τους. Όσα λατινάδικα ναυπηγήθηκαν πριν άπ' τό 1750 είχαν δύο κατάρτια μονοκόμματα μ' ένα πανί λατίνι στο καθένα κι έφταναν τούς 40 ως 50 τόννους. Αργότερα, επειδή χτίζονταν όλο καί μεγαλύτερα σκαριά (ως 120 τόννους) μπήκε καί τρίτο μικρότερο άλμπουρο μέ ίδιο τύπο πανιου. Οί πολύ μεγάλες αντένες τους σχημάτιζαν οξεία γωνία μέ τό άλμπουρο, καί στο πρυμίο πανί είχαν συνήθως ράντα πού έβγαينه έξω άπ' τήν πρύμη.

Ένας τύπος λατινάδικου ήταν τό **σαχίνι**, μέ δυο άλμπουρα καί πανιά μέ ράντα. Ένας άλλος τύπος ήταν οί **σαϊτιές**, μέ τήν διαφορά πώς αυτές είχαν στο πλωριό άλμπουρο σταυρώσεις. Στα μικρασιατικά παράλια τίς συναντούμε μέ τό όνομα σάϊκες, καί τίς μεγάλες σαν καραβοσαϊτιές ή καραβοσαϊτες. Παραλλαγή τής καραβοσαϊτιάς ήταν ή **τρέγκα** πού χαρακτηριστικό της ήταν τό μεγάλο τετράγωνο πανί του πλωριου άλμπουρου.

Ο **πίγκος** ήταν καθαρά εμπορικό σκάφος. Είχε δυο άλμπουρα μέ αρματωσιά γαλέρας, πανιά λατίνια κι ένα άλμπουράκι στην πρύμη. Έφτανε τούς 170-180 τόννους. Ήταν πιο πλατύς, μέ περισσότερο γεμάτη πλώρη καί λιγότερο κοίλο κατάστρωμα (λουνάδα). Ή πρύμη του ήταν υπερυψωμένη καί είχε τήν πίσω διψη της επίπεδη («καθρέφτη»)· κάτω από τή πρύμη, τό πέτωμα του σκάφους καμπύ-; λωνε απότομα προς τό ποδόστημα. Κατ' αναλογία όσα καράβια είχαν τέτοια πρύμη λέγονταν «πιγκό-πρυμα».

Κανένας τύπος ιστιοφόρου δέν τραγουδήθηκε περισσότερο άπ' τή **γολέτα** πού συχνά ονομαζόταν καί **σκούνα**. Συνήθως ήταν καράβι μέ δυο άλμπουρα καί στρογγυλή πρύμη. Τά πανιά της ήταν μπούμες. Είχε ακόμα τουρκετίνα, φλόκο, κόντρα-φλόκο, καί φλέσια.

Ο πρώτος τύπος καραβιού με δυο άλμπουρα και σταυρώσεις πού ταξίδευε στα ελληνικά νερά φαίνεται νά ήταν ή **λεύκα**. Ονομαστές ήταν τής Αίνου πού έφταναν τούς 100 τόννους.

Εξέλιξη τής λεύκας ήταν τό **κιρλαγκίτσι**, πού χρησιμοποιήθηκε πολύ άπ' τούς Έλληνες πρίν άπ' τήν Επανάσταση. Είχε μόνο δύο σταυρώσεις στα άλμπουρα και στο πρυμίο άλμπουρο είχε τό κάτω πανί μπουμα.

Τό **μπριγκαντίνι** πού ήταν στό τέλος του 18ου αιώνα ό εξελιγμένος τύπος τής λεύκας είχε άλμπουρέτα και στήν συνένωση τους κουρζέτα, και ήταν ό πιο διαδομένος τύπος καραβιού μεσαιού μεγέθους.

Τό **μπρίκι** («πάρων») ήταν ό κύριος τύπος καραβιού του Αγώνα. Ήταν καράβι με δυο άλμπουρα με σταυρώσεις και μπαστούνι. Είχε επίσης και τά ψηλότερα πανιά (κούντρος) και πανιά ανάμεσα στ' άλμπουρα (στάντζους). Συνήθως στό πρυμίο άλμπουρο αντί για τό τετράγωνο κάτω πανί είχε μπουμα, μέ ράντα και πίκι. Ο τύπος αύτου του καραβιού στάθηκε τό αγαπημένο θέμα για τούς ναυτικούς ζωγράφους τής Μεσογείου στον 19ο αιώνα. Τά ελληνικά μπρίκια ήταν 200-350 τόννων και κυριάρχησαν στον ναυτικό βίο του 18ου και 19ου αιώνα. Τό πρώτο ελληνικό μπρίκι ναυπηγήθηκε άπό τον Π. Κοκκίνη. Ονομαστά μείνανε ό «Λεωνίδα» του Μ. Τομπάζη, ό «'Αρης» του Τσαμαδού, ό «'Αχιλλεύς» του Βούλγαρη κ.ά.

Το καράβι που είχε σταυρώσεις στο πλωριο αλμπουρο και μπουμα στο πρυμιο με φλεσι λεγοταν **γολετομπρικο** η **μπρικογολετα**. Ή διαφορα του απ' το μπρικο ηταν μοναχα στην αρματωσια του. Το **γολετομπρικο** ηταν συνηθως 65-140 τοννων, στην εποχη ομως της επαναστασεως εφτασε τους 200-250 τοννους. Στην εποχη αυτη ονομαζοταν και **μπομπαρδα**. Όταν η **μπομπαρδα** ειχε στο πρυμιο αλμπουρο αντι για μπούμα πανι ψαθα και πρυμνη στον τυπο του τρεχαντηριου, λεγοταν **μπομπαρδα-σαμπατιερα**. **Μαρτηγος** η **μαρτηγανα** ονομαζοταν η μπομπαρδα, οταν το κατω πανι του πλωριου αλμπουρου ηταν σακολεβα. Οι Τουρκοι ονομαζαν τον τυπο αυτο «**καραμουσαλ**».

Τα κωπηρη του μεσαιωνα

Κωπήρες ειναι αυτο που προωθειται με κουπια. Κωπη+ερέω (πρβλ. ερετης).

Ο βασικός τυπος καραβιού στην μεσογειο ηταν η κωπήλατη γαλερα. Κυριαρχησε σ' αυτη απο το τέλος του 13ου ως το τέλος του 18ου αιωνα. Στον 14ο και τον 15ο αιωνα τα κουπια ηταν τοποθετημενα σε ομαδες ανα τρια, μ' ενα κωπηλατη σε καθε κουπι. Λιγο πριν απο τα μεσα του 16ου αιωνα η γαλερα γνωρισε την μόνη σημαντικη αλλαγη της: οι ομαδες των κουπιων αντικατασταθηκαν απο ενα κουπι που το τραβουσαν πολλοι κωπηλατες συνηθως, πεντε, καμια φορα ομως και επτα. Ή παλαιότερη διαταξη ονομαζοταν «*alla sensile*». Ή δευτερη, που πρωτοφανηκε στη Βενετια το 1534, ονομασθηκε «*a scaloccio*». Όταν φανηκαν οι γαλερες «*a scaloccio*» εκτος απ' το κυριο πανι, που ειχε βοηθητικο ρόλο, τοποθετηθηκε κι ενα μικροτερο στην πρυμνη, πανω σ' ενα μικρο αλμπουρο, το *messanello*.

Ο εμπορικός τύπος της γαλέρας πού προοριζόταν για μακρινά ταξίδια ονομαζόταν «*galea grossa*». Απ' αυτόν προήλθε αργότερα ή γκαλεάσα (ή γαλεώνα), πού είχε (μέσα του 16ου αιώνα) μήκος 48 μ. περίπου και πλάτος 8 μ. στο σκάφος, κουπιά μέ τό σύστημα «*di scaloccio*» και τρεις ή τέσσερεις κωπηλάτες

σέ καθένα άπ' αυτά. Ή ιστιοφορία της ήταν όπως της γαλέρας, είχε όμως και τρίτο άλμπουρο. Τά πανιά της ήταν τριγωνικά.

Μια άλλη εξέλιξη της γαλέρας, μια μικρογραφία της, ήταν ή γαλιότα πού χρησιμοποιήθηκε πολύ πριν άπό τά μέσα του 18ου αιώνα, τόσο άπ' τό τουρκικο ναυτικό, όσο κι άπό τούς Έλληνες. Οί γαλιότες είχαν συνήθως 16-18 ζευγάρια κουπιά μ' ένα κωπηλάτη στο καθένα και δυο άλμπουρα μέ πανιά λατίνια. Οί πειρατές της Μπαρμπαριάς χρησιμοποίησαν επίσης τό μικρό, ελαφρό και ταχύ-πλοο αυτό σκάφος. Στην Επανάσταση οί Έλληνες μετέτρεψαν τις γαλιότες τους άπό εμπορικές και πειρατικές σέ πολεμικές⁶¹.

Άλλος τύπος μικρου καραβιου, πού ή κύρια πρόωση του βασιζόταν στά κουπιά, ανάλογος μέ τή γαλιότα, πιο ελαφρός όμως κι αρκετά πιο ευέλικτος ήταν ή «φούστα», σκάφος στενό, μακρύ και ταχύ, μέ αναλογία μήκους προς πλάτος 7 προς 1. Είχε 18-22 πάγκους για κωπηλάτες και τό κάθε κουπί τό τραβουσαν δύο, ό ένας απέναντι στον άλλο. Είχε δύο άλμπουρα, ένα στην πλώρη κι ένα μικρό κοντά στο ποδόστημα, και πανιά λατίνια. Ή φούστα ήταν καθαρά πειρατικό σκάφος και συχνά αναφέρεται σαν «φούστα λεβέντικη», δηλαδή φούστα πειρατική. Στά τέλη μάλιστα του 11ου αιώνα, ή λέξη «φούστα» έφτασε να σημαίνει τούς ίδιους τούς πειρατές. Περίφημες στην ανατολική Μεσόγειο ήταν οί μανιάτικες και οί βερβερινικές. Παρόμοιος μέ τήν φούστα ήταν κι ό τύπος του καραβιου πού συνδέθηκε μέ τά Ψαρά, τό μυστικό. Τό συναντούμε και μέ τ' όνομα ζαμπέκιο ή σε-μπέκο ή σεμπέκ σ' όλη τήν Μεσόγειο. Ήταν σκαρί στενό μέ κοφτερή πλώρη πού κατέληγε σέ «τα-λιαμά», μια πλατφόρμα πού σχηματιζόταν στην πρύμη άπό δυο προεκτάσεις τών παραπέτων. Είχε 18 μέ 20 κωπηλάτες, καμιά φορά και 36, και τρία άλμπουρα μονοκόμματα μέ πανιά λατίνια πού στερεώνονταν πάνω στις αντένες μέ τήν μακρύτερη τους πλευρά.

Οί ονομασίες μύστικο, ζαμπέκο, γαλιότα χρησιμοποιήθηκαν στην περίοδο του Αγώνα χωρίς διάκριση για να χαρακτηρίσουν κάθε ελαφρό σκάφος μέ κουπιά και πανιά πού πραγματοποιούσε καταδρομή, πειρατεία, αποβατικές επιχειρήσεις ή μεταφορά μηνυμάτων. Μια παραλλαγή του **μύστικου** ήταν ή **μπελλού**, πού χρησιμοποιήθηκε ως τό τέλος του περασμένου αιώνα. Οί Τουρκοί χρησιμοποίησαν ένα ανάλογο τύπο μέ τό όνομα **άλαμάνα**. Είχε πλήρωμα 20 άνδρες, ένα άλμπουρο, πανί λατίνα και φλόκο. Παρόμοια ήταν και ή μαλτεζάνα πού είχε τήν καταγωγή της στην Μάλτα και ήταν σέ χρήση στην Κρήτη, ιδιαίτερα στά Σφακιά.

Τα μεγαλύτερα ιστιοφόρα

Τίς ανάγκες για μεταφορές μεγαλύτερων φορτίων και μακρινότερα ταξίδια κάλυψαν τά τριίστια ιστιοφόρα, γνωστά μέ τήν γενική ονομασία **νάβες**. Είχαν πρύμη στρογγυλή, σταυρώσεις και στα τρία άλμπουρα, φλόκους στό μπαστούνι και συμπληρωματική ιστιοφορία (κουρτελάτσες και στάντζους). **Μπάροκα** ή **γαμπάρρες** λέγονταν, όταν είχαν σταυρώσεις στα δυο πλώρια άλμπουρα και μπουμα στό πρυμίο και **μπάρκο μπέστιες**, όταν είχαν σταυρώσεις μονάχα στό πλωριό και μπούμες στά δυο άλλα άλμπουρα. Τριίστιες ήταν οί **πολάκες** ή **πολάκρες**, μέ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ψηλά μονοκόμματα άλμπουρα. "Όταν τα τριίστια καράβια ήταν αποκλειστικά πολεμικά είχαν άλλα ονόματα όπως φρεγάτα, κορβέτα κλπ. Στόν 19ο αιώνα οί φρεγάτες είχαν τρία άλμπουρα μέ τέσσερα τετράγωνα πανιά στο καθένα, φλόκους, κουρτελάτσες κλπ. Στην άρχή

είχαν μια σειρά κανόνια πάνω στην κουβέρτα, αργότερα προστέθηκε μια δεύτερη στο σκεπαστό κατά και τέλος τρίτη. Τότε πήραν το όνομα τρίκροτο ή ουτς άμπαρλί, όπως τα ονόμαζαν οι Τούρκοι, Τό ράζο-δελίνι ή ράζο-βασέλο ή ραγιάδο ήταν καράβι τρίκροτο πού του είχαν αφαιρεθή, «ξί τ' απάνω δύο καταστρώματα. Τέτοιου τύπου πλοία χρησιμοποίησαν οι Τούρκοι και οι Α στον καιρό του Αγώνα για ν' αντιμετωπίσουν τα ελληνικά μικρότερα και πολύ πιο ευέλικτα Βασέλο ντελίνι ονομαζόταν τό καράβι της γραμμής (vaisseau de ligne), τριπόντες, όταν εί σειρές κανόνια (τρίκροτο), διπόντες μέ δύο (δίκροτο). Τό πρώτο ελληνικό πλοίο γραμμής φρεγάδα «Ελλάς» πού έφτασε στο Ναύπλιο στις 24 Οκτωβρίου του 1826. Ήταν ναυπηγημέ Αμερική κι είχε 64 κανόνια σέ δυο σειρές, πλήρωμα 420 άνδρες κι εκτόπισμα 2.300 τόν\ κορβέτα ήταν κάτι ανάμεσα στην φρεγάτα και τό μπρίκι. Κορβέτες ήταν ό «Θεμιστοκλής» τί φών Τομπάζη, ό «Αγαμέμνων» τής Μπουμπουλίνας, ό «Αχιλλεύς» του Μιαούλη, κ.ά. Οί μικρές βάρκες πού χρησίμευαν για βοηθητικές δουλειές και στο παράκτιο ψάρεμα είχαν < ονόματα από τόπο σέ τόπο. Αέγονταν σκαμπαβίες, σαλουπες, τράτες, λάτζες, λατζόνες, π κατσαμπάδες, φελούκες, σκάφες, σάλια ή σάτια, μπόγοι και τζιρίμια.

Τυποι

ακατος

Η μεγαλύτερη βαρκα του πλοιου κν. σκαμπαβια για μεταφορες απο και προς τη στερια η και ως ναυαγοσωστικη.

Ετυμολογια σκαμπαβια < Ιταλ scappavia = διαφυγη, δραπετευση. [ΠΗΗΗ](#)
348.138

ακταιωρός

Με τον επίσημο ελληνικό όρο **ακταιωρός** χαρακτηρίζονται διάφοροι τύποι πολεμικών πλοίων που λόγω του μικρού τους εκτοπίσματος και τις περιορισμένες ναυτικές τους δυνατότητες είναι περισσότερο κατάλληλα για τη φρούρηση των ακτών, διαύλων, και συναφείς αποστολές, περιπολίες, συνοδείες, επείγουσες μεταφορές κ.λπ. που ενεργούνται κατά κανόνα σε μικρές αποστάσεις από τις ακτές, ή σε περιορισμένους θαλάσσιους χώρους.

Βραχυγραφία Α/Κ

Ονοματα παλαιων ακταιωρων:

Δολιανά - Α/Κ 295

Δομοκός - Α/Κ 332, ΜΛ 232

Δοξάτο - Α/Κ 307

Δράμα - Α/Κ 341

Καλίνη - Μ-478, Α/Κ-478, Κ/Α-295

Κάρπαθος Ι - Α/Κ 561

Καρπενήσι - Α/Κ 867

Κάσος ΙΙ - Α/Κ 554

Καστελόριζο - Α/Κ 840

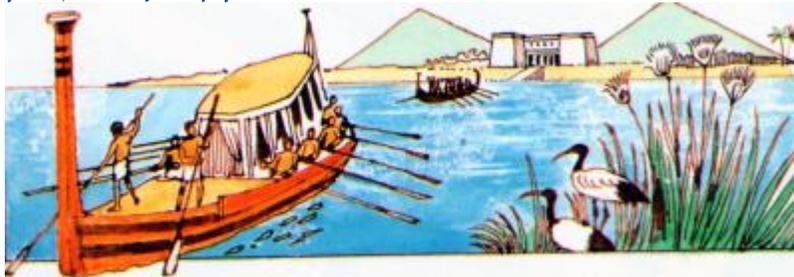
Κως ΙΙΙ - Α/Κ 565

Νίσυρος ΙΙ - Α/Κ 864

Τήλος - Α/Κ 569

Χάλκη Ι - Α/Κ 94, Α/Κ 578

βαρκα ή λεμβος

ΕΙΚΟΝΑ 1 - ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΛΕΜΒΟΣ

Το γνωστο μικρο πλεουμενο για μικρες μετακινησεις μετεπιβιβασεις σε πλοια και θαλασσιους περιπατους

Προβλ .το τραγουδακι το Τσιτσανη
Έχω βάρκα για σιργιάνι **βάρκα γιαλό**
που για ψάρεμα δεν κάνει
...

Θα σου την **κλαφατίσω**
Απο μπρος και απο πισω
Βαρκα γιαλο.

ή για ψάρεμα (τοτε τη λεμε ψαρόβαρκα).

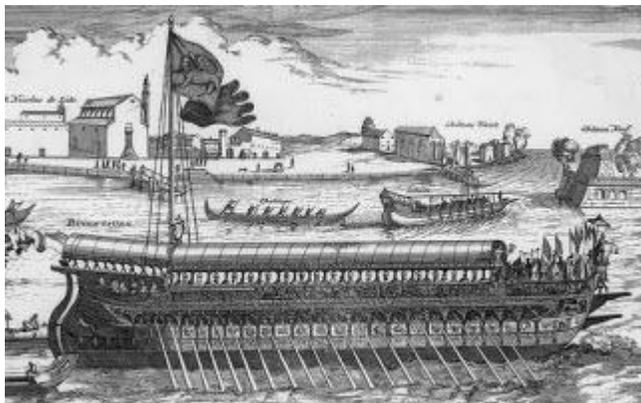

ΕΙΚΟΝΑ 2 ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ -ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ ΣΕ ΗΡΕΜΑ ΝΕΡΑ

Στο κερκυραικο ιδίωμα λεγεται **μπατέλο**.

Βουκένταυρος

Ονομασία ειδικού πολυτελούς πλοίου του Δογη της Βενετίας.

Το όνομα βουκενταυρος (boucentoro) κάποιου, δεχονται οτι δημιουργηθηκε απο παραφθορα του ducentorum (**διακοσιων**). Επειδη το 1310 οταν εκδοθηκε διαταγη της ναυπηγησεως του που περιειχε και την υποδειξη: “να κατασκευασθει πλοιο **διακοσιων** ανδρων”

Αλλοι το ετυμολογουν Bicentauro (Δικένταυρος), επειδή κατά τό μέγεθος ητο διπλάσιον του πλοίου “Κένταυρος” που αναφέρει ο Βιργίλος περιγράφοντας τους επικηδείους αγώνες που οργάνωσε ο Αινείας προς τιμή του πεθαμένου πατέρα του.

βυθοκόρος

(η) βυθοκόρος [ενν. ναυς]

Πλωτο κατασκευασμα για εκβάθυνση θαλασσίων περιοχων που προοριζονται για ελλιμενισμο πλοιων. Κν. φαγάνα.

ΕΙΚΟΝΑ 3 - ΒΥΘΟΚΟΡΟΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΙΝΗ

Τα προϊόντα της εκσκαφής (λασπονερα, πετρες κλπ) απορριπτονται απο τη φαγάνα σε ειδικη μαουνα (μαουνα της φαγάνας)

Φρ. «Ειναι αυτος μια φαγάνα!». Με την εννοια οτι τρωει πολυ ή οτι απαιτει πολλα για δωροληψια.

Ετυμολογια:

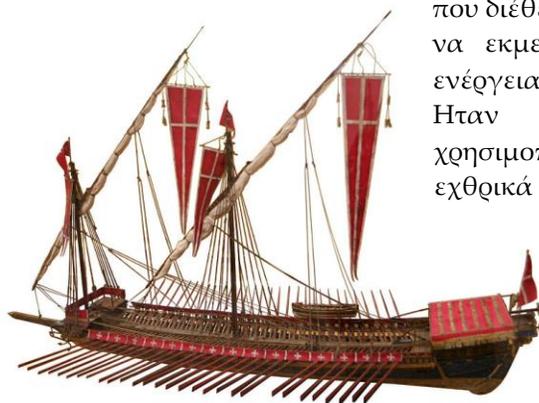
- Το **βυθοκορος** απο το ουσιαστικο . βυθος και το αρχαίο ρημα κορευω =σκουπιζω. (Πρβλ νεωκόρος=αυτος που σκουπιζει το ναό)
- Το **φαγάνα** απο το ρημα τρωγω απο τη ριζα του αοριστου εφαγον απο οπου προέκυψε το συγγενικο φαγανός=λαιμαργος, γουλόςος και βέβαια το φαγείν>φαϊ

γαλέα

Το όνομα "γαέρα" ή «γαλέρα», ηταν διαδεδομενο μόνο στο δωδέκατο αιώνα, προέρχεται από την ελληνική γαλέος (καρχαρίας), επειδή η μορφή που ειχε τοτε ο κύριος τυπος αυτου του είδους πλοίων, οι γαλέες, εμοιαζε με αυτο το κητος. Η κωπηλασία πρόωσης την καθιστά γρήγορη σε όλες τις συνθήκες, ενω τα τριγωνα λατινια ή τετραγωνες μετζάνες

που διέθετε της εδιναν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί και την αιολική ενέργεια.

Ηταν ομοια με βελος και χρησιμοποιήθηκε για να εμβολιζει τα εχθρικά πλοία και για ρεσαλτο.

ΕΙΚΟΝΑ 4 ΓΑΛΕΡΑ ΜΕ ΠΑΝΙΑ

ΕΙΚΟΝΑ 5 ΓΑΛΕΡΑ

Το μακροστενο σχημα της γαλερας, ιδανικο ιδιαιτερα στη μαχη, ωστοσο, την καθιστουσε ασταθή, και στις καταιγιδες και στις τρικυμιες θα μπορούσε ευκολα να βυθιστει: ετσι, η χρηση της περιοριστηκε στην καλοκαιρινη περιοδο, εως το φθινοπωρο.

Ήταν υποχρεωμενες να ακολουθουν την ακτη (πλευση κοστα-κοστα) επειδη δεν μπορουσαν να εχουν μεγαλο φορτιο προμηθειων και νερου, για τους κωπηλατες, οι οποιοι λογω της συνεχους φυσικης ασκησης, ετρωγαν και επιναν πολυ. Για τους λογους αυτους, η γαλερα ηταν ακαταλληλη για ωκεανια ναυσιπλοΐα. Βλ. [αιγιαλος](#)

Μάλλον προκειται για γενικότερη κατηγορία πλοίων με τις παρακατω υποδιαϊρέσεις

- Δρομων
- Μπριγκαντινι
- Γκαλεοτα
- Φούστα
- Γκαλεα σοτίλε
- Γκαλέα μπαστάρντα
- Γκαέα Γροσσα
- Γκαλεατσα
- Γαλιονι

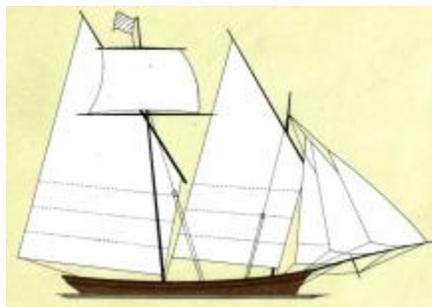
Το εμβολο δεν ηταν υφαλον (δηλ. κατω απο τή θαλασσα αλλα αρκετα εξαλλον (πανω απο τη θαλασσα). Ο εμβολισμος ειχε την σημασια προσεγγισης των πλοίων και την αποβίβαση των μεσω το ειδικου εμβολου. Ο εμβολισμος αποσκοπουσε στην καταληψη και οχι στη βυθιση του πλοιου.

Αυτο μπορειτε ευκολα να το διαπιστωσετε απο το σχήμα του εμβόλου.Βλ. Εικόνα 5 Γαλέρα.

Οι κωπηλάτες στη γαλερα οπως και στο κατεργο ηταν κατάδικοι (ονομαζονταν γαλέριάνοι και κατεργάρηδες αντιστοιχα). Οι πολεμιστές ηταν ή εθελοντές (μποναβολιες) ή πλερωτικοι (μισθοφόροι). Ακομη και σημερα ο ορος galera στα Ιταλικά σημαίνει «φυλακη».

γαυλίσ

(κν Μπρατσέρα)

ΕΙΚΟΝΑ 6 ΜΠΡΑΤΣΕΡΑ - ΕΞΕΛΙΓΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ.

Μεγάλο σκάφος που ακολουθούσε το σφουγγαράδικο στόλο και χρησίμευε για να αναπαύονται σ' αυτό οι δύτες και τα πληρώματα. Ένα πλωτό «ξενοδοχείο».

να δω της Λέρος τα βουνά
να μου διαβούν οι πόνοι

Μπρατσέρα μου έλα γιαλό
πουχω δυο λόγια να σου πω

Πότε θ' ανοίξουμε πανιά
να κάτσω στο τιμόνι

Ποραδοσιακό (Δαδεκανήσου)

γόνδολα

Η γόνδολα (gondola) αποτελεί σήμερα ιδιαίτερο τύπο ελαφρού σκάφους, λέμβου, γενικού μήκους περίπου 10 μέτρων γνωστό από τους χρόνους της Ενετικής Δημοκρατίας και που διατηρείται ως πορθμείο γενικής χρήσης στη Βενετία.

Η γονδολα προέρχεται πιθανοτατα απο το ελληνικό κόνδυ [218.177](#) (πρβλ. κονδυλος, κονδυλι). Γονδολα λεμε σήμερα και ενα κυπελο για περισσοτερες μπαλες παγωτού.

Ιδιότυπη χαρακτηρίζεται η πλώρη της γόνδολας που υψώνεται κάθετα ως

ακροστύλιο σχήματος S και που θυμίζει αμυδρά τον «χηνίσκο» των αρχαίων τριήρων έχοντας το άνω άκρο στραμμένο προς τα έξω του σκάφους. Επίσης ιδιότυπος είναι και ο θαλαμίσκος στο κέντρο καλούμενος «καπονέρα» (caronera) ή «φέλτζα» (felza) επενδυμένος με σκουρόχρωμο ύφασμα έχοντας εγκάρσια φαρδύ κάθισμα σχήματος ανάκλιτρου καθώς και πλευρικά πτυσσόμενα καθίσματα.

Η Γόνδολα κινείται (ελαύνεται) από ένα ή (σπανιότερα) δύο γονδολιέρηδες που δεν κωπηλατούν, ούτε ουραδίζουν, αλλά χρησιμοποιώντας την κώπη, σαν να ήταν σκούπα, την βυθίζουν στο νερό και σπρώχνουν προς τα πίσω, ακριβώς όπως οι νέγροι τις πιρόγες τους, ή αβαράροντας στο βυθό. Με τον τρόπο αυτό οι γόνδολες κινούνται με κάποια ασφαλή ταχύτητα ανάλογη του υφιστάμενου χώρου.

Αξιοσημειωτο επίσης είναι ότι η γόνδολα είναι το μοναδικό σκαφος στη ναυπηγική που δεν ακολουθεί ταυτοσημεία κατά πλευρά ομοιομορφία, ακριβώς επειδή στη μια πρυμναία πλευρά στεκεται ο γονδολιέρης και χειρίζεται το κουπί.

απίστευτο το ποσα πραγματα εχουν παρει το ονομα γονδολα.

1) Ραφια του supermarket 2. Φοντανιερα πολυτελειας 3. Μπωλ για μπολικο παγωτο 4. Καναπές σαν το καθισμα της γονδολας.

*) κόνδυ γεν κονδουος (τὸ) μτγν. κ. μσν., πληθ. τα κονδουα ειδος ποτηριου. κονδυ και ψυκτηριον και κυμβιον, ΠΔ Γεν.44,2 και το κονδυ μου το αργυρουν εμβαλετε εις τον μαρσιππον || κ. μεταφορικά : Ευμαθ.262 εγω κονδυ πικριας εκπεπωκα (το **πικρο ποτηρι** του λεμε σημερα)

δρομων

ΕΙΚΟΝΑ 7 ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΔΡΟΜΩΝ ΤΥΨ 5ΟΥ ΑΙΩΝΑ Μ. Χ. -ΝΑΥΤ. ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Δρόμων ή Δρομώνας (dromon, corvette) υπήρξε ο επικρατέστερος τύπος πλοίου του Βυζαντινού πολεμικού ναυτικού.

Ο Κουκουλες 165.127 το παρομοιάζει με το νεώτερο ευδρομον και την φρεγάτα.

Ο Δρόμων έφερε δύο σειρές κουπιών ανά πλευρά, με δυο κωπηλάτες ανά κουπί (ήταν δηλαδή σύμφωνα με την αρχαία ναυτική ορολογία δίκροτη τετρήρης) με πλήρωμα περίπου 200 ερέτες (κωπηλάτες). Έφερε επίσης ιστίο (πανί) στον κύριο ιστό του (κατάρτι).

Υπήρχαν δρομωνες με μια (γαλέα) με δυο (διτσεριον) και με τρεις (τριτσεριον) σειρες κουπιων.

Η διακυβέρνησή τους γινονταν με τους **αυχένιους** (πλατια κουπια στην πλωρη που επαιζαν το ρόλο τιμονιου) και τα χειριζετο ο **επι των αυχενίων**.

Αυχενιοι [τενοντες] ειναι οι τενοντες που κινουν τον αυχενα, τον σβερκο μας και τον κανουν να στρεφεται. Το ιδιο κανουν και οι αυχενιοι του πλοιου.

Στο κατάστρωμά του επέβαιναν πολεμιστές που επεδίωκαν όμως την από κοντά μάχη με τον εχθρό.

Περί το τέλος του 7ου αιώνα τα πλοία αυτά έφεραν στη πλώρη τους ειδική συσκευή με την οποία εξακοντίζονταν το υγρό πυρ όπως και τὰ χελάνδια

δρομονάριον το. * (Πιθ.) είδος ψωμιού στενόμακρου σαν το δρόμωνα (πβ. Eideneier, Προδρ., σ. 243): ο Ποιούν και προσφοράν ... και δρομονάριον (Προδρ. II 26-6 χφ Η κριτ. υπ). [πιθ. <ουσ. δρόμων ή δρομώνιον (βλ. δρομόνι) + κατάλ. -άριον (ορθότ. γρ. -μω- άσχ. με ουσ. *δερμονάριον): πβ. και επίθ. δρομωνάριος (6. αι., Lampe)]. Πιθανότατα ενα παρατσουκλι σε απρόσεκτο φουρναρη να ηταν Δρομοκαϊτης (αυτός που καίει το δρομονάρι) που επέζησε ως επώνυμο. πρβλ. Γ. Σουρή «Ολίγα για το σπίτι του Ζωρζή **Δρομοκαϊτη**» (Ο Γ. Δρομοκαϊτης

συμπατριώτης του Σουρή, Χιώτης εθνικός ευεργετης Ψυχιατρείου). Πιθανον όμως να ήταν και «δεξιόστιγματισμενο δια καυτηριάσεως (με πυρωμένο σίδερο) διαπομπευσης.

ΠΗΓΗ

εφολκιον

Βοηθητική ή ναυαγοσωστική βαρκα κιν σκαπαβία ή που ρυμουλκείται από ένα πλοίο. ^{LSJ} Επι+ολκας> υποκ. Όλκιον

θαλαμηγός

(η) θαλαμηγός [ενν. ναυς] αυτή που έχει θαλάμους, ~~καμπίνες~~ (κιν. τουρκικό — ή γιώτ)

Το πιο ακριβό γιωτ στον κόσμο ανηκει στο Ρωσο μεγιστάνα Ρομάν Αμπράμοβιτς. Ονομάζεται «Le Grand Bleu» (114m). Κόστισε 100.900.000 \$

καϊκι

Απο το τουρκικό kayık (ισως συγγ. Προς το Kayak). Μικρο ιστιοφορο η μηχανοκίνητο σκαφος για μικρομεταφορες ή για ψάρεμα (ψαροκαικο)

κάτεργο

Στη Βυζαντινή περίοδο "πλοίο κάτεργο" λέγονταν το κωπήλατο πλοίο που έφερε βοηθητικό ιστό (πανί) και που χρησιμοποιούνταν σε πολλαπλές επιχειρήσεις, άλλοτε ως πολεμικό και άλλοτε ως εμπορικό σαν τα σύγχρονα πλοία πολλαπλών χρήσεων «καθ' όλων των έργων»> κατεργον όπως είναι τα μπαλκ κάριερς. Το «ολων των» αφαιρέθηκε με

τη χρήση. Σε αντιθεση με το «Όλων» που δασύνεται, το Ξργων ψιλούται και γι' αυτο έγινε κατεργο. Πρβ. λεξ. Κατα ολου =καθολου, κατα + ολικος = καθολικος, και κατεργασια, κατεργαζομαι κλπ.

Παράλληλα όμως, με την ονομασία κάτεργο ή κάτεργα στον πληθυντικό αποδίδονταν είδος ποινής που επιβάλλονταν σε άτομα που είτε είχαν αρνηθεί είτε είχαν διαφύγει τη στράτευση. Η ποινή αυτή αφορούσε υποχρεωτική εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα στα παραπάνω πλοία, περίπου σαν τα σύγχρονα καταναγκαστικά έργα. Έτσι το πλήρωμα των κωπηλατών (ερετών), δηλαδή το

44=Φανάρι

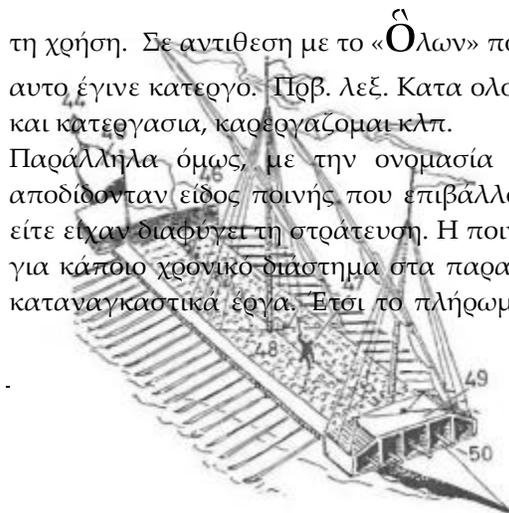
45=Ο κράββατος του κεντάρχου ή η καμπίνα του πλοιάρχου

46=Ο κεντρικός διαδρομος

47=Ο επιστάτης των καταδίκων, και μαστιγωτης

49=Καμπούνι

50=Πυροφοροι μηχανισμοι για την εκτοξευση του υγρου πυρος και στα νεώτερα κανονια.

λεγόμενο «τσούρμο», των πλοίων αυτών το αποτελούσαν κατάδικοι (κατεργαράιοι).

Πρβλ. την εντολή προς απόπλου «κάθε κατεργάρης στο πάγκο του» (=κάθε κωπηλάτης στο σέλιμα του).

Ο Σαραφης την περιγραφει ως εξης:

Υπο τον τύπον παροκελευστικής παροιμίας σώζεται εισέτι παρεφθαρμένον πως το αμα τη εμφανίσει του έχθρου και διατασσομένης της πολεμικής έγέρσεως (του **Άπέλλου**) φωνοῦμενον ὑπο του αρχαιοτέρου καράβου—Οστις ανέλαμβάνεν άπο τής στιγμής ταύτης την όλην έξ άμεσου φροντίδα επιβλέψεως καϊ κυβερνήσεως τής έλασίας—παράγγελμα: «Ο πάς κατεργάρης (ας τρέξη) εις τό παγκάριόν του». 9290.240

κουμπαρέα

Μακέτα του κρητικού πλοίου τυπου "κουμπαρέα" που αναβιώνει την ιστορία "Κρήτες οι τελευταίοι υπερασπιστές του Βυζαντίου".

Απο το Ναυτικό μουσείο Κρήτης. (Χανιά)

κλιπερ

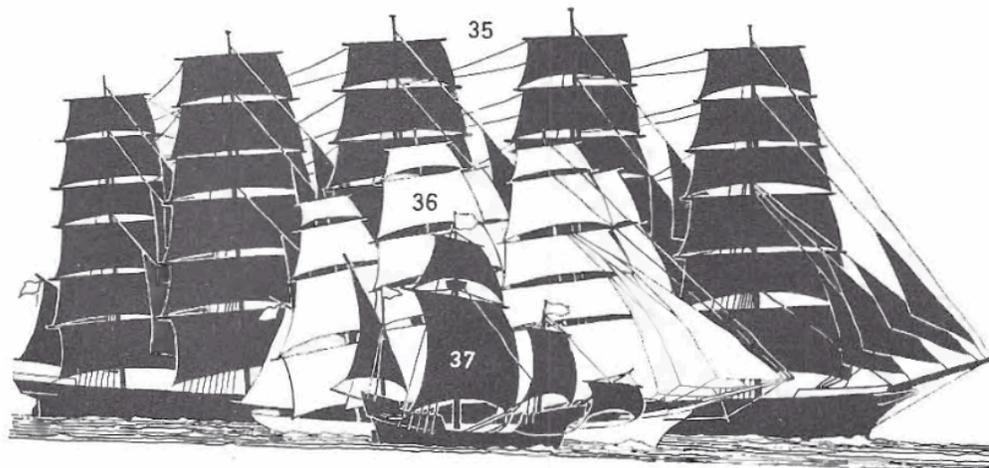

Ο όρος "Clipper" πιθανότατα προέρχεται από το ρήμα "clip", που σήμαινε, μεταξύ άλλων, γρήγορο τρέξιμο ή να πετάγμα. Ο Dryden, Άγγλος ποιητής, χρησιμοποίησε τη λέξη "κλιπ" για να περιγράψει την ταχεία πτήση ενός γερακιού τον 17ο αιώνα. Τα πλοία φαίνονταν να πετούν κατά μήκος του νερού των ωκεανών. Ο όρος "clip" έγινε συνώνυμο με την "ταχύτητα" και επίσης λεγεται για

γρήγορα άλογα και ιστιοφόρα. "

Η πρώτη εμφανισή του όρου "Clipper" φαίνεται ότι εχει αμερικανική προέλευση. Απανταται στα κλιπερ της Βαλτιμόρης στο τέλος του 18ου αιώνα. Αυτο το νέο μοντέλο σκάφους ναυπηγηθηκε με σκοπό να «πεταει» πάνω από τα κύματα και όχι τα σχιζει, ο βελτιωμένος αυτός τύπος σκάφους έγινε γνωστος ως «clipper», λόγω της ταχύτητάς του.

Δείτε την εικονα παρακατω για να συγκρινετε τις αναλογιες του κλιπερ (#36) με αλλα ιστιοφορα.

ΕΙΚΟΝΑ 8 35: ΠΕΝΤΑΣΤΗΛΟΣ ΔΡΟΜΩΝΑΣ 36: ΚΛΙΠΕΡ 37: Η "ΣΑΝΤΑ ΜΑΡΙΑ" ΤΟΥ Χ. ΚΟΛΟΜΒΟΥ

[303.214](#)

Στην αρχή του 18ου αιώνα, σχεδόν κανένας στη Βρετανία δεν έπινε τσάι. Μέχρι το τέλος του ίδιου αιώνα, σχεδόν όλοι έπιναν τσάι. Οι Βρετανοί κατανάλωναν το τσάι τόσο γρήγορα όσο μπορούσε να το εισαγάγει από την Κίνα η Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών. Ήταν ένας εθνικός έρωτας.

Υπήρχε όμως ένα πρόβλημα. Οι Κινέζοι δεν ενδιαφέρονταν ιδιαίτερα για την εισαγωγή ευρωπαϊκών αγαθών/Έτσι, μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα, το ετήσιο κόστος σε δολάρια για την πληρωμή του τσαγιού ισοδυναμούσε με ένα δισεκατομμύριο σημερινά δολάρια. Ασήμι και χρυσάφι έφευγαν από την Αγγλία με προορισμό την Κίνα, δημιουργώντας τεράστιο πρόβλημα στο εξωτερικό χρέος.

Η λύση; Η Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών, σε συμπαγνία με τη βρετανική κυβέρνηση, έγινε ο μεγαλύτερος έμπορος ναρκωτικών του κόσμου. Η εταιρεία άρχισε να παράγει μεγάλες ποσότητες οπίου στην Ινδία, και σκάρωσε ένα πολύπλοκο σχέδιο για να το μεταφέρει στην Κίνα έτσι ώστε να το ανταλλάξει με τσάι. Τα φορτία οπίου αυξήθηκαν κατά 250 φορές. Το 1839, ο εκτεταμένος εθισμός στο όπιο αποτελούσε σοβαρό πρόβλημα στην Κίνα.

Ο αυτοκράτορας της Κίνας προσπάθησε να σταματήσει το εμπόριο ναρκωτικών που κατέστρεφε τη χώρα του. Οι πράκτορες του κατέστρεψαν βρετανικά αποθέματα οπίου στο εμπορικό λιμάνι της Καντόνας και πέταξαν τους Βρετανούς έξω. Θα το ανεχόταν αυτό η Βρετανία;

Ούτε για όλο το τσάι της Κίνας.

Η Βρετανία απάντησε κηρύσσοντας τον πόλεμο για να προστατεύσει το εμπόριο του οπίου της. Ο «πόλεμος του οπίου» ήταν μια εύκολη νίκη για τους Βρετανούς, που ανάγκασαν τους Κινέζους να αφήσουν το εμπόριο να συνεχιστεί για άλλα εβδομήντα χρόνια.

Το αποτέλεσμα: εκατομμύρια Κινέζοι εθίστηκαν στο όπιο για να ικανοποιηθεί η αγάπη των Βρετανών για το τσάι.

Μια από τις συνέπειες του «ποβέμου του οπίου» ήταν ότι οι Βρετανοί ανέβαζαν τον έβεγχο του Χονγκ Κονγκ, που παρέμεινε στα χέρια τους μέχρι το 1999.

Το πιο φρέσκο τσάι είχε και την υψηλότερη τιμή, έτσι το εμπόριο τσαγιού προκάλεσε την καθέλκυση των σκαφών clipper, που ήταν γρήγορα εμπορικά πλοία τα οποία έκαναν αγώνα δρόμου στους ωκεανούς, με στόχο να φέρουν πρώτα το νέο τσάι στο Λονδίνο. Ένα από τα διασημότερα πλοία clipper ήταν το Κάτι Σαρκ, που μπορούσε να μεταφέρει περισσότερους από 3 70 τόνους τσαγιού και να ταξιδέψει από την Κίνα στην Αγγλία σε λιγότερες από εκατό μέρες. Μετα έγινε εκθεμα στο Γκρήνουιτς και μαρκα ουσικυ παγκοσμίου φήμης.

755.96

Νανούρισμα για μωρά και γέροντες

Πρώτη μέρα του Μαγιού
πάει το clipper του τσαγιού.
Να προλάβει τη Σαγκάη,
να φορτώσει το άσπρο τσάι.

Νίκος Καββαδίας

Λάντζα

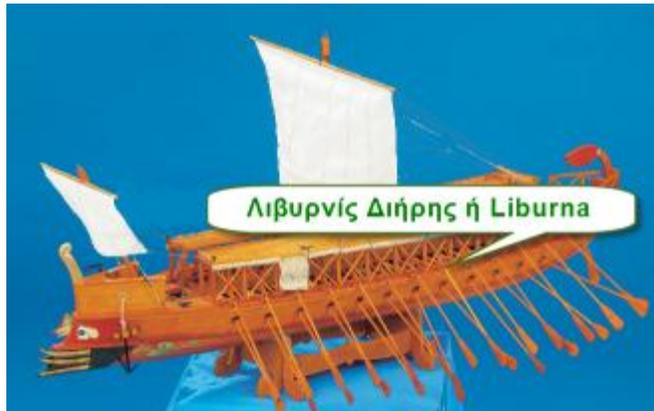
Βαρκα, βενζινακατος.

Ιταλ lancia.

Φρ. Στα '60 τα πλοια δεν μπορούσαν να δεσουν στις Καμαρες της Σιφνου, ριχναν αγκυρα στη μεση του κολπου και ερχοντουσαν βαρκαρηδες με τις λαντζες και επαιρναν κι εφερναν τους επιβατες.

Ομόηχο: Λάντζα – μαστέλο, λεκάνη για πλυσιμο πιατων και η ιδια η εργασια του πλυσιματος> λαντζέρης= επαγγελμα στο οποιο σταδιοδρομησαν και απ το οποιο τα κονομησαν οι Ελληνες μετανάστες στις ΗΠΑ(πρβλ.

Λιβυρνίς

Ρωμαικο πλοιο. Απογονος τής Τριήρους. Ηταν ομως διήρης.

Η **Λιβύρνις** ή **Λιβυρνίς** ή **Λιβυρνίδα**, εκ του ιταλ. *Liburna*, ήταν ονομασία μικρού ταχύπλδου με ιστιοφορία Βελλούς ή Μύστικου. Κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 χρησιμοποιήθηκε ως απόστολο πλοίο και για καταδίωξη πειρατείας. Σήμερα έχει εκλείψει. Το ονομα του απο το Λιβορνο οπου και ναυπηγηθηκε για πρωτη φορα.

Λοίπαδος

κν. Σακολεβα

μαούνα

Η φορτηγίς ή φορτίς. Μον μαχώνα, αγγλ. barge

Η μαούνα είναι ένα πλοίο χωρίς τροπιδα, καρίνα, δηλαδή χωρίς το κατώτερο τμήμα του

σκελετού του που εκτείνεται από την πλώρη ως την πρύμνη.

Χρησιμοποιείται για μεταφορές σε μικρές αποστάσεις και για φορτώσεις και εκφορτώσεις εμπορευμάτων στα λιμάνια.

Ειδικός τύπος μαουνας είναι η μαουνα της φαγάνας (φορτηγιάς της [βυθοκόρου](#)). Ο πυθμένας του κυτους της ανοίγει για να απορριφθούν αυτοματα τα προϊόντα της εκσκαφής σε άλλο μέρος.

Ό πατέρας μου πέφτει πάνω στο κρεβάτι καί καταριέται τή μέρα που γεννήθηκα.
Τήν Ίδια νύχτα μπαρκάρησα μέσα σε μιά **μαούνα** καμιά εκατοστή μαυραγορίτες.
Δένω τή **μαούνα** πίσω από μια τορπιλάκατο καί άνοιγούμαστε κατά τήν **Κασπία**.

Ν. Καζαντζακη –Τοντα Ράμπα σ.165

... μια **μαούνα** άργοςάλευε με νοχέλεια τρισμακάρια, σαν πάπια στο γιαλό. Η **μαούνα** ήταν φίσκα στο άσπρο, το χοντρό, το μεστωμένο φασόλι. Φασόλι πού 'χε στα σπλάχνα του όλους τούς χυμούς του μπεσαράμπικου κάμπου πού τό 'θρεψε. Κί'η κοιλιά του Χρίστου Νεζερίτη ήταν άδεια ...

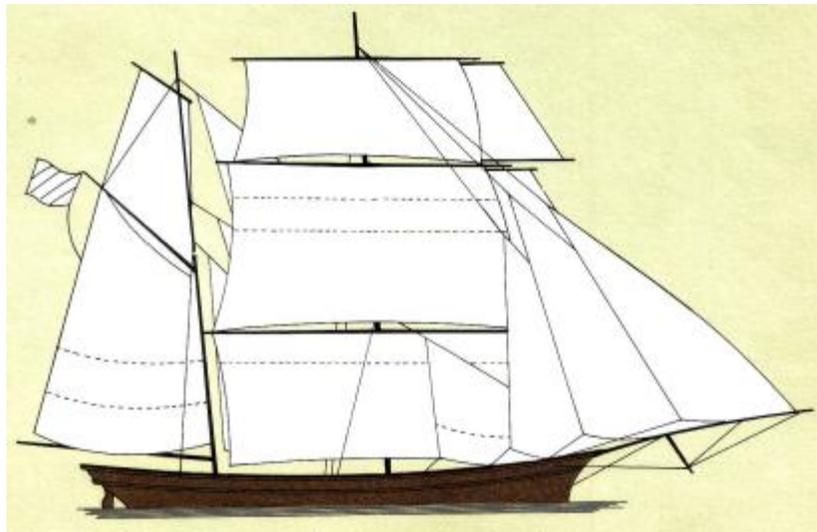
Μιχάλη Καραγάτση –Το μεγάλο Συναξάρι σ. 178

Η λέξη μαούνα χρησιμοποιείται με υποτιμητική χροιά για κάθε μεταφορικό μέσο που είναι αργοκίνητο και παλιός τεχνολογίας (π.χ. για ογκώδες οικογενειακό αυτοκίνητο παλαιού τύπου). Επίσης, η [μαούνα](#) χρησιμοποιείται ως μειωτικός χαρακτηρισμός για την εύσωμη και δυσκίνητη γυναίκα.

Ετυμολογία: απο το Ισπανικο mahona που προήλθε απο αραβικο mahun = χύτρα και «πλοιο σα χύτρα», πραγμα που δικαιολογει γιατι η [μαούνα](#) χρησιμοποιειται σε παρομοιωσεις [ΠΗΓΗ](#)

[μπομπάρδα](#)

Βομβαρδα ή μπομπαρδα είναι ένα ναυπηγημα με επιπεδο πυθμενα ειδικο για τη μεταφορα και εκτοξευση βομβων ολμων.

Προβλ. Ελύτης-Αξιον Εστι
Στ'ανοιχτα του πελαγου με καρτερεσαν
Με μπομπαρδες τρικαταρτες

Και μου ρίξανε.

μπριγκαντινι

Απο το Ιταλικο brigantino < Λατ. brigantenus

Μικρο και ελαφρυ και χαμηλο σκαφος, του αρχικα προοριζονταν για το κουρσος (πειρατεια). Προέρχεται από τη λεξη brigante που σημαίνει ληστής, μέλος της brigata = ταξιαρχίας. Πρβλ. τις Ερυθρες Ταξιαρχιες (**Brigade** Rosse), οργανωση της ακρας αριστερας και τις Διεθνείς Ταξιαρχιες του Ισπανικού Εμφυλίου.

μπρικι

Ετυμολογια: **μπρίκι** < γαλλικο **brick** < αγγλικο **brig**

Δεν πρεπει να συγχεται με το ομοηχο σκευος για την παρασκευη καφε. Αυτο προερχεται απο το τουρκικο ibik.

Φρ. **μπρίκια κολλάμε;**

Το wiktionary ισχυριζεται οτι λεγεται για να δώσουμε έμφαση στο γεγονός ότι γνωρίζουμε το αντικείμενο ή για να πούμε στον συνομιλητή μας ότι και εμείς ξέρουμε να κάνουμε αυτή τη δουλειά, ότι είναι, αντικείμενο της δουλειάς μας και δεν χρειάζεται να χρησιμοποιήσει άλλον. Προφανως εννοειται οτι δεν μπορουμε να συγκριθουμε με αυτους που κανουν πανευκολες δουλειές, αλλα ειμαστε ειδικοι και τεχικα καταρτισμένοι. Ομως το να κολλας μπρικια (ibik) δεν νομιζω οτι ειναι ευκολη δουλεια. Ισως ειναι ασχετη δουλεια, γιατι ειναι περιεργη. Εμενα μου αρέσει περισσοτερο η φρ. «**Άσβέστη σβινουμε**» ως πιο καταλληλο να ορισει απλη δουλεια. Το αναλογο «**τζιτζικια πεταλώνουμε**» ειναι πια πολυ τραβηγμενο.

μυοδρομων

(κν γαβάρα ή μπάροκ< λατ. barca < ελληνικό βάρης ^{448,48})

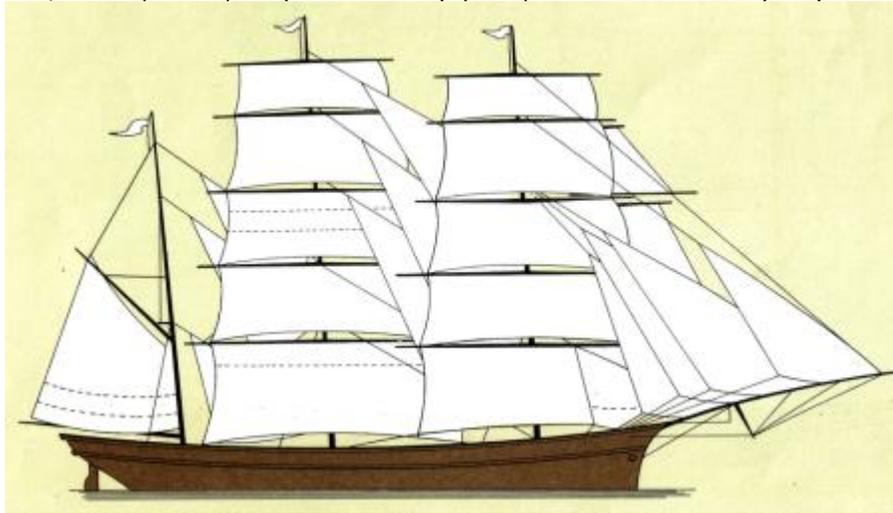
Πρβλ. - ... τράβα στο Μπουγιούκδερε. Γύρεψε το **μπαρκομπέστια** του καπετάν Μπισμάνη κι έμπα μέσα. Αυγή χαράματα σαλπάρετε για τη Μαύρη Θάλασσα.

Α. Καρκαβίτσα «Τα λογια της πλώρης», «Η δικαιοσύνη της Θαλασσας»

*Απο το Ιτ. Bestia=κτηνώδες, μεγάλο

Ο μυοδρομων σε ενιθεση με το δρομωνα ηταν ιστιοφορος και μονον. Προσπαθω να εξηγησω την προθηκη του «μυο-» που προστεθηκε. Από το μπαρκο (<βάρκα) παράγεται το ρημα μπαρκάρω δηλ. κατατασσομαι,ναυτολογουμαι στο πληρωμα καποιου πλοιου. Τωρα το λεμε και με την εννοια επιβιβάζομαι σε πλοιο ως επιβάτης.

Εικόνα 10 -Κλασικό Μπάρκο

μυοπάρων

Μυοπάρων ήταν η επίσημη ελληνική ονομασία ιστιοφόρου πλοίου του κοινώς λεγόμενου "μεγάλου βρικογολέτου" ή "μεγάλου γολετό-μπρικού" ή "μεγάλης σκούνας" ή "μεγάλης ημιολίας" (επισημότερα).

ΕΙΚΟΝΑ 11 -ΜΥΟΠΑΡΩΝ -ΚΝ. ΓΟΛΕΤΑ

Ήταν δικαταρτο ιστιοφορο του οποίου το πρωραίο πετασμα ιστιων (ανοιγμα πανιων) ήταν ομοιο του παρώνα καθώς και όλα τα αναδρομικά ιστία του, που όμως στο μεγάλο ιστό του (πρυμναίο) δεν έφερε κεραιά αλλά επίδρομο και λαιφό, ακριβώς όπως και ο μυοδρομών. Αυτή η διάταξη των ιστών και ιστιών έδινε μεγαλύτερη ευελιξία στο σκάφος ιδιαίτερα σε αναστροφές. Κι αυτή η ιδιότητα του αναγάγε αυτό το τυπο ιστιοφορου σε κυρίως πολεμικό πλοίο.
(κν. Γολετα)

ναυαγοσωστική λεμβος

Απαραίτητη στα μεγάλα πλοία
Εκτός από τις συνηθισμένες αναρτημένες
υπαρχουν και φουσκώτες.

Βρισκονται αναρτημένες έξω από την
κουπαστή και φουσκώνουν αυτοματα
μολις ριχθουν στη θάλασσα.

Η θαλαμηγος Ελλάς
με μεγεθυνση μερους του καταστρωματος για καταδειξη των αναρτημενων
ναυαγοσωστικών λεμβων.

σακολαίφη

Ἡ Μελιτταία (Μελίττη εἶναι ἡ Μάλτα, πρὸβλ. Μελιτταῖος πυρετός).

Εἶδος λέμβου.637.123

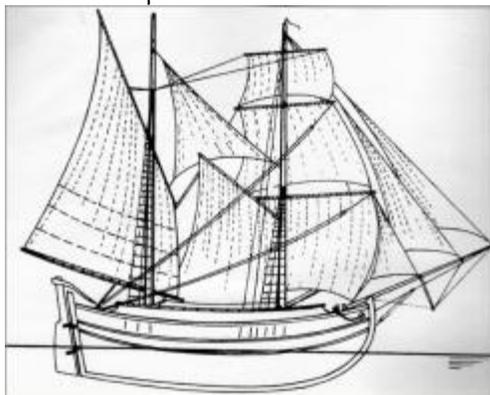
Κν. σακ(κ)ολέβα ἢ σακκουλεβα ἢ ἀλα μαλτεζα.

1) δημ. ναυτ. Ἴστιο με τραπεζοειδὲς σχῆμα, ἀρχ. [λοίπαδος](#), σακκολαίφη

2) τύπος μικροῦ ὀξυπρύμνου πλοιαρίου (τρεχαντηριοῦ ἢ ψαροπούλας) ποῦ ἔχει ἱστιο σακολέβα

3) ὁ συστολεὺς τῶν ἐπιδρομῶν μεσουρία βλ.λ.

Κν. Σακολεβα

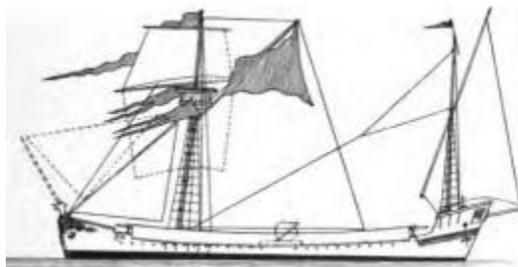

Ετυμολογία:Σκοτεινὴ. τὸ λαίφος ἦταν εἶδος πανίου (ἱστιον) σακκος =ἀσπίδα ἢ σακούλι δερματινο

Τὸ δερμα χρῆσιμευε γιὰ τὴν κατασκευὴ ελαφρῶν πλεουμένων σαν σχεδιες, σλεπια ἢ τα σημερινα φουσκωτά.

Στὰ 1821 θεωρεῖτο ἡ πιο κατάλληλη γιὰ νὰ μετασκευασθεῖ σὲ πυρπολικό Βλ. Τὸ λημμα «[γαϊδαρος](#)» στο Ὑπογλωσσίο 32 ΒΡΕ ΖΩΩΝ!

σακτουρα

Οἱ **Σακτούρες** ἦταν βυζαντινά ελαφρά κωπήλατα καὶ ταχύπλοα, στὴν ἐποχὴ τους, [πλοία](#) ποῦ ἔφεραν μιὰ σειρὰ κουπιῶν ἀνά πλευρά.

Με τέτοια ὅμως πλοία ἀπαρτίζονταν, ἐπὶ ἐποχῆς [Βυζαντίου](#), καὶ ὁ ἀραβικὸς στόλος

στον ὁποῖο ἦταν τὰ πλέον συνήθη.

Ετυμολογία:Τὸ ὄνομα αὐτῶν τῶν σκαφῶν θεωρεῖται ὅτι προέκυψε ἐκ παραφθορᾶς ἀπὸ τὴν ἀραβικὴ ὀνομασία τους «σατήρ» (= ταχύς, ευκίνητος). Ἀπαντάται καὶ ὡς σαχτούρα ἀπ'οποῦ καὶ τὸ ἐπωνυμο. [Σαχτούρης](#)

σκαπαβία

Κν. σκαμπαβια ορθότερο σκαπαβια< Ιτ. scapa + via (βλ. [σκαπουλος](#))

Scapa προστακτική του scapare=δραπετεύω και via=δρόμος Συνολικά θα το λεγάμε «παρε δρομο», «κυττα να [την]* σκαπουλάρεις». Βλ. [Εφόλιον](#)

Η σκαμπαβια ήταν και η βάρκα που έσερνε το πυροπολικό

*) Πολλές φορές λεμε **την** σκαπουλάρησα. Το «**την**» αφορά κάποιο δυσκολώς εννοούμενο ουσιαστικό. Στη φράση μας έχουμε επηρεασμό από το «**την** κοπάνησα». Κοπάνησα **την** πορτα=εφυγα οργισμένος.

σκαφη

Τα σκαφη πληθ. του σκαφος από το αρχ. σκαπτω.

σκουνα

Σκούνα (από την Αγγλική λέξη schooner) είναι ένα ιστιοφόρο με δυο κατάρτια (ή και περισσότερα) από τα οποία το κατάρτι της προυνής είναι λίγο ψηλότερο από το κατάρτι της πλωρης.

Στην παραδοσιακή εκδοχή του, έχει τραπεζοειδές πανί.

Πρβλ.

«το κρασι και η φουρτουνα

θα μπαταρουνε τη **σκουνα**»

σχεδία

Εννοείται σχεδία [ναυς]

Βλ. [Υπογλώσσιο 48](#) για τη Σχεδία

τριήρης

Επιθετό που σημαίνει αυτός που έχει τρεις σειρές κουπιά. Ενν. τριήρης [ναυς]

τράτα

ή Γριπος

Η λέξη σημαίνει:

1. συρομένο δίκτυ και

2. συνεκδοχικά το αντίστοιχο πλοίο, ψαρόβαρκα, που σερνει τέτοιο δίκτυ.

Η οργάνωση Greenpeace

στο πλαίσιο εκστρατείας της οργάνωσης για την προστασία του πλούτου του Αιγαίου Πελάγους δημοσίευσε φωτογραφίες που απεικονίζουν την καταστροφή του βυθού σε σημεία από το οποίο έχει περάσει τράτα.

Η χρήση της τράτας έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Ετυμολογία: από το ιταλικό *trattare* που προήλθε από το λατινικό *tractare* από το σουπινό του *trahere* = τραβώ, μετατιθεμαι στο χώρο με συνεχή κίνηση. Πρβλ. Τρακερ (γεωργικός ελκυστήρ) < Γαλλ *tracteur* < λατ. *Tactor* < Λατ. ρ. *tractare*.

Παραγωγή:

Τρατολόγος: ο χειριστής της τράτας.

Τράτο: Το περιθώριο (διαστηματος χώρου ή χρόνου).

Φρ. Δώσε μου λίγο **τράτο** να τελειώσω τη δουλειά. Συν. του τράτο είναι το αραλίκι [τουρ. *Aralik*=διαστημα, διαλείμμα, αποσταση] Φρ. Το εριξε στο αραλίκι (τεμπελιαζει) σχετ. Άραζω φρ. Την αραξε.

τρατερονω ή **τραταρω** =κυρλ. Χειριζομαι και με δευτερευουσα σημασια συμπεριφερομαι με δοσμενο τροπο σε καποιον. Συνήθως με τροπο φιλοφροντητικο με συνοδεια μικρων προσφορων: γλυκισματων, αφεψηματων ή αναψυκτικων. Φρ. Καλώς τονε! Τι να σε τρατάρω; Παραγ. **:τραταμέντο** το κερασμα.

Συνθ.:μηχανότρατα.

Συνων: **τράτα** χορός που ονομασθηκε ετσι επειδη μιμειται το τραβηγμα της τρατας.

Χορεύεται κυρίως στην περιοχή των Μεγάρων σε ρυθμό 2/4, έχει πάρει τις κινήσεις του από τη ζωή των ψαράδων.

ταρτάνα

Βλ. [Νταρτάνα η ταρτάνα](#)

τραμπάκουλο

Από το Ιτ. *Trabaccolo* < Λατ. *Trabaculum* = σανιδοκατασκευη < *trabes*= σανίδες (οι λατινοί το ελεγαν και *trabica navis*)

Η από το Γερμ. *Traben* = τρεχω

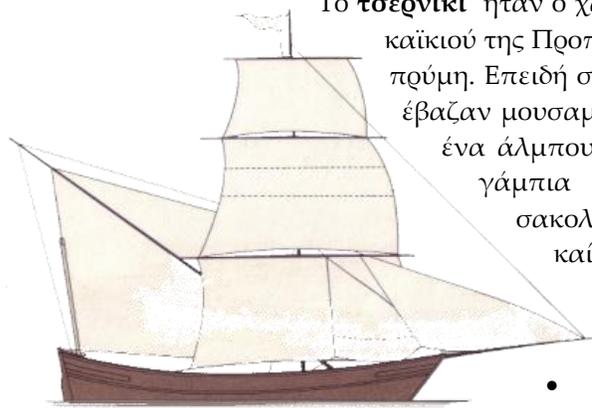
Ναυτηγουνταν κατά τον 17^ο -18^ο αιώνα στη Δαλματία. Εκτ. 20- 200 τόν. Σκληρη κατασκευη με βενετσιανικο στυλ εμπορικου πλοιου.

Λεμε σήμερα «**παθαμε τραμπάκουλο**», αναστατώθηκαμε, λες και το τραμπάκουλο είναι αρρωστεια. Το **τρικούμπουλο** όμως είναι η οστεοπεριαρθρίτις.^{239.49} Προφανής η επιδραση από αυτο.

[293.155](#)

Επώνυμο: **Τραμπάκουλας** –Φανταστικο προσωπο που υποδύεται σε κωμικές εκπομπές ο Χάρυ Κλιν.

τσερνίκι

Τό **τσερνίκι** ήταν ο χαρακτηριστικός τύπος του μικρού καϊκιού της Προποντίδας. Είχε κοφτερή πλώρη και πρύμη. Επειδή στην μέση ήταν πολύ χαμηλό, του έβαζαν μουσαμάδες όταν ήταν φορτωμένο. Είχε ένα άλμπουρο με τρεις σταυρώσεις: τρέγκα, γάμπια και παπαφίγκο, και ένα πανί σακολέβα. Στο μπαστούνι είχε φλόκο και κόντρα φλόκο. Δ2.

Ιστιοφορία

- Σακολεβα
- Μπρατσέρα
- Σακολέβα και σταυρωση

- Σακολέβα και Μετζάνα
- Μισολάτινο

Το τσερνίκι στην πεζογραφία

Μέσα, τό ισόγειον του άρσανά δεν έχωρει πρὸς ναυπήγησιν μεγαλυτέρου πλοίου· έξω, τὰ μολυβδόχροα, μονότονα καί μελαγχολικά κύματα τῆς νοτιάς ἠπέιλουν ν' ἀρπάσωσι προώρως τὴν βρατσέραν ἢ τὸ **τσερνίκι**, τὴν μαοῦναν ἢ τὸ κότερον,

Αλ. Παπαδιαμάντης – Βαρθάνος στα σπόρικα

Ἄλλ' οἰὸς του δεν εφάινετο λυπούμενος τόσο δια τὸ **τσερνίκι**, ὅσον δι' ἕνα ωραῖον φλώκον, ἐκ λευκοῦ πανίου καινουργή, τὸν ὅποιον οὐ προ πολλῶν ἡμερῶν με τὰς ἰδίας του χεῖρας εἶχε ράψει, κ' εφάινετο διατεθειμένος να βουτήσῃ πίσω

Αλ. Παπαδιαμάντης - Ο πεντάφανος

"Ἐνα **τσερνίκι** Σμυρνέϊκο **κάρβουνα φορτωμένο**, τό ἀδείασε τέλεια. Μία σφουγγαράδικη μηχανή τὴν ἐγδυσε, σάν νά τὴν πάτησαν κουρσάροι. Τὰ βαπόρια πήραν τις ἀγκυρές τους και ἀγριοσφυρίζοντας ρίχτηκαν στραβά πάνω στὰ πλεούμενα

Ανδρ. Καρκαβίτσας – Λογια της πλώρης

Ετυμολογία

Ετυμολογική εκδοχή 1

Ιτ. cernecchio Ισπ. Cenneja Πορτογαλλ. Σύμφωνα με τους Cabrera και Diez από το Λατινικό CRINICULUM . Υποκοριστικό του CRINIS = τα μαλλιά, ενώ σύμφωνα με τον Ferrari από Λατ. DISCERNICULUM =φουρκέτα ή από το CERNICULUM κόσκινο.

Το τσερνίκι έχει κατάστρωμα και κλείνει ερμητικά με μπουκαπόρτες. (βλ.Εικονα 1 απόσπασμα από φωτογραφία από το τσερνίκι ΦΑΙΔΩΝ , Μοντέλο από τον Ελευθέριο Δαμουράκη), είναι κατάλληλο για μεταφορά φορτίου χύδην, πχ.

σιτηρά, κάρβουνο, κλπ. Το φορτίο ρίχνεται χύμα μέσα από τις μπουκαπόρτες όπως ρίχνουμε αλεύρι, σιτάρι κλπ σε ένα κόσκινο. Ίσως να οφείλει σε αυτή την ομοιότητα το όνομα του .

ΕΙΚΟΝΑ 1

Ετυμολογική εκδοχή 2.

Η πελασγική ρίζα **στρον** (διασκορπισμένος, διαδεδομένος) δίνει τα λατινικά *stratum*, *Strata*, *stratus*, τα ελληνικά στέρνον, στρώμα, στρωμένη, το ρήμα στόρνυμι = στρώνω. Και το αγγλικό *stern* σημαίνει πρύμνη. Το στέρνο είναι κόκκαλο που έχει σχήμα πλοίου ή δόρατος

Το ρήμα ενστερνίζομαι σημαίνει βάζω μέσα στο ρούχο μου στην μεριά του στήθους μου, εγκολπώνομαι. (βεβαία σήμερα το λέμε μεταφορικά με την έννοια υιοθετώ κάποιες απόψεις).

Ο Du Cange [312](#) όμως αναφέρει ότι στερνον σημαίνει και ένα είδος οστρακοδερμού. Η καραβίδα, το γνωστό οστρακοδερμό εδωσε το όνομα της στο καράβι και στον σκαραβαίο. Άρα είναι πιθανόν και το στερνον να σημαίνει καράβι. Το τσερνίκι **και** πλοίο είναι **και** κρύβει μέσα του το εμπόρευμα πιθανόν αρχικά να λέγονταν στερνίκιον (δηλ. μικρό στέρνο)

Στέρνον > υποκορ. στερνίκιον > με αντιμετάθεση των σ και τ = τσερνίκιον> τσερνίκι.

Ετυμολογική εκδοχή 3.

Η εκδοχή να παράγεται το τσερνίκι από την Τουρκική λέξη τσεκιρνέ που υπαινίσσεται η πηγή Δ2 είναι αδύνατη γιατί λέξη τσεκιρνέ δεν υπάρχει.

Δυο κοντινες λέξεις υπάρχουν στα Τουρκικά

τσεκτιομέ (*çektirme*) που σημαίνει μικρή βάρκα με κουπιά και πανί για ακτοπολικό εμπόριο.

τσεκτίρι (*çektiri*) αρχαίο κωπηλατό και ιστιοφόρο πλοίο [145](#).⁶³

Είναι όμως πολύ τραβηγμένο να μετατραπεί τόσο πολύ η λέξη **τσεκτίρι** να γίνει **τσερνίκι** και μάλιστα από ανθρώπους της Προποντιδας που μιλούσαν και ακουγαν συχνά τα τουρκικά.

Στο μεσαιώνα το κτιζω είναι την εννοια του κατασκευαζω και επομενωσ του ναυπηγω.

Πρβλ.

να κτίσουν άλλα κάτεργα

Τζάνε Εμμ., Μοιρολ.: Α. Ξηρουχάκης, Κρητικός Πόλεμος διά στίχων

Αλλα και :

Με το πρώτο ανάβλεμμα του ηλιού φάνηκαν οι τέσσερες φρεγάδες αντίκρυ στον Καβομαλιά. Πούθ' ερχόντανε; για πού πήγαιναν; ούτε άκουσε ούτε έμαθε κανείς. Μα πρέπει να ήταν βασιλικές φρεγάδες. Κι οι τέσσερες λέει, το ίδιο είχαν χτίσιμο· χυτές πρύμη πλώρη. Κι είχαν τις αρματωσιές τους, βασιλικές και κείνες.

Ανδρεας Καρκαβίτσας – Λογια της πλωρης – [Οι φρεγαδες](#)

Μπορει αραγε το κτιριον ή κτιρι να αφορουσε πλοιο; Πρβλ το Γαλλικο κτιριο = batiment που εγινε μπαστιμέντο και σημαινει πλοιο.

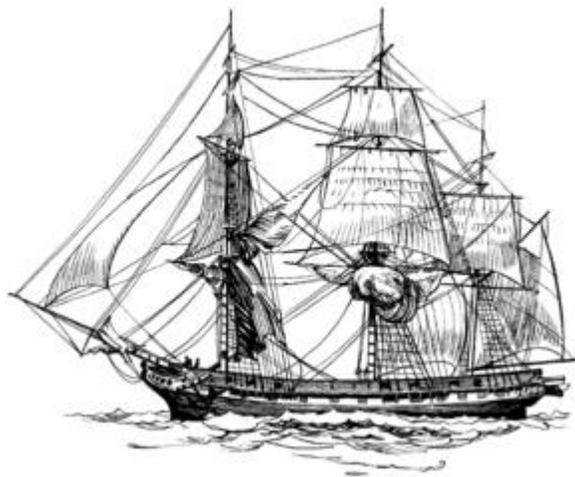
Το ζεκ πάντως στα τουρκικα σημαινει τραβώ. Το ζεκ+κτίρι είναι το πλοιο που τραβάει. Τολμηρή ερμηνεία αλλα όχι και τελειως απιθανη.

φρεγάδα

Φρεγάτα (Φ/Γ), κοινώς Φρεγάδα και Φεργάδα, ονομασία που προήλθε εκ της γαλλικής Fregate, είναι ένας όρος που έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κατά εποχές διάφορους τύπους πολεμικών πλοίων με διαφορετικούς ρόλους και μεγέθη.

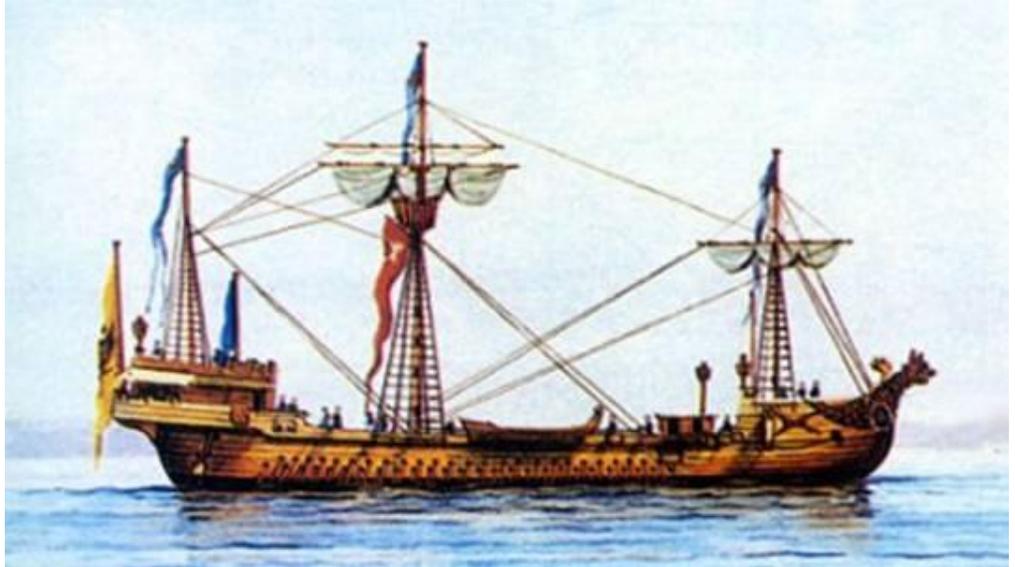
Το 17ο και 18ο αιώνα αναφερόταν σε ένα μικρό και γρήγορο τριόστιο ιστιοφόρο πλοίο που χρησιμοποιούταν κυρίως για περιπολίες. Από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά ο όρος φρεγάτα αποδίδεται σε ένα πλοίο που αποσκοπεί στην προστασία άλλων πλοίων, κατά κύριο λόγο από υποβρύχια, σε συνοδείες νηοπομπών. Παρόλα αυτά, ο όρος φρεγάτα δεν είναι σταθερός, κατά χαρακτηρισμό τύπου πλοίου, από χώρα σε χώρα.

Δες και Ανδρεας Καρκαβίτσας – Λογια της πλωρης – [Οι φρεγαδες](#)

χελάνδιο

Χελάνδιον < (εγ)χέλ(υς) = χέλι + καταλ. -άνδιον

Βυζαντινό πολεμικό πλοίο με δύο ιστούς. Υπήρχαν δύο βασικές παραλλαγές: το «ουσιακόν χελάνδιον» με πλήρωμα περ. 110 ατόμων (δηλ. μία «ουσία»), και το μεγαλύτερο «πάμφυλον χελάνδιον» με πλήρωμα 120 έως 160 ατόμων (το όνομα δηλώνει είτε προέλευση από την Παμφυλία είτε επάνδρωση με διαλεχτά πληρώματα, από το πάν+φύλον). Εκινείτο με κουπιά αλλά και με τη βοήθεια δύο τετράγωνων ιστίων, ένα σε κάθε ιστό. Στην πλώρη του έφερε ειδική κατασκευή για να εξακοντίζεται το υγρό πυρ.

Αν και τον 9ο αι. πρόκειται για ένα ιδιαίτερο τύπο πλοίου στο β' μισό του 10ου αι. κατέληξε να ταυτισθεί με τον δρόμωνα. Στο κατάστρωμά του επέβαιναν πολεμιστές που επεδίωκαν την από κοντά μάχη με τον εχθρό. Συχνά χρησιμοποιήθηκε σαν ιππαγωγό.

Το μικρό χελάνδιο λέγεται «χελανδάριο» αλλά και ο ναύτης του «χελανδάριος» ή «χελανδάρης» (πρβλ. κάτεργο - κατεργάρις). Κάποιος Χελανδάρης φαίνεται ότι ίδρυσε την διάσημη μονή Χιλανδαρίου ([Χελανδαρίου](#)) στον Αθω.

Αναλογία με τη χρήση

ακτοπλοΐας (Liner)

Οι αναχωρησεις των σκαφών της ακτοπολοιας ανακοινωνωνταν απο το ραδιοφωνο. Χαρακτηριστικες ηταν οι διαδρομες των πλοιων της αγωνου γραμμης:

Δια Κεαν, Κυθνον, Σεριφον, Σιφνον, Κιμωλον, Μηλον. Μια μινι -Οδυσσεια γιατι δεν πλευριζε στα λιμανια

επιβατικό

εμπορευματοκιβωτιων
(Container carrier)

δεξαμενοπλοιο

Γκαζάδικο ή tanker

EIKONA 12 -HELLESPONT ALHAMBRA
SUPERTANKER

Τα μεγεθη των τανκερς ηταν
αμεσα συναρτημενα με το
δρομολογιο. Οταν εκλεισε το
Σουέζ αρχισαν να
κατασκευαζονται τα
μεγαλυτερα τανκερς (~ 500.000
τονων) στα Ιαπωνικα
Ναυπηγεια.
Το ορθοτερο «επιβατηγο».
Επιβατικο θα λεγονταν αν
ανηκε στους επιβάτες.

Συνωνυμα: ποστάλι και φορτηγοποσταλι ή εμπορικο

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ :ιταλ. λ. postale = ταχυδρομικό πλοίο] (ναυτ.) το επιβατικό πλοίο:

[1159](#)

"έκανα χρόνια τη χειρότερη **βάρδια** μες στα ποστάλια".

κρουαζιεροπλοιο

Πλοιο με ιδιατερη γοητεια και ανεση. Ενεπνευσε την δημιουργια τηλεοπτικης
σειρας «Το πλοιο της Αγαπης», ενα πλωτο ξενοδοχειο ανεσεων και ρωμαντικου
κλιματος.

οχηματαγωγο

Ferry-Boat

Ελληνικά το λέμε πορθμείο αντι του ορθου οχηματαγωγον.

ποταμοπλοιο

Δεν μπορούμε να περιμενουμε ελληνικα ποταμοπλοια γιατι δεν εχουμε πλωτά ποτάμια ουτε για δειγμα. Πρβλ. Σεφέρη

Δεν έχουμε ποτάμια, δεν έχουμε
πηγάδια, δεν έχουμε πηγές.
Μονάχα λίγες στέργνες,
άδειες κι αυτές.
Που ηχούν και που τις
προσκυνούμε.

Ο τοπος μας εναι κλειστος.

Ομως στα μεγαλα ποταμα της Αμερικης και της Ευρώπης κυκλοφορουσαν ποταμοπλοια οπως αυτο της παραπανω εικονας. Σημερα κυκλοφορουν μαούνες και ειδικα πλοια ξεναγήσεων. Λεγονται μους (bateaux-mouches) που σημαίνει μυγες. Ο Σηκουάνας στο Παρισι εναι γεματος τετοιες «μυγες».Βλ. εικονα

πορθμειο

Το κν. Περαμα

Τοπωνύμιο: Περαμα περιοχή του Πειραιά μετα το Κερατσινι οπου επιανε το πορθμειο της γραμμης Παλούκια-Πέραμα.

Αλλα και το Πέραμα Μυλοποτάμου στην Κρήτη που ονομαστηκε ετσι απο περαμα σε ποτάμι.

Το Πέραμα ειναι το κεφαλοχώρι της κοιλάδας του Μυλοποτάμου ανοτολικά από το Ρέθυμνο, στα 24. Ειναι χτισμένο στην οριστερή όχθη του Αυλοπότσμου, όπου υπήρχε **πέραμα**, δηλαδή **διάβαση ποταμού** (εκεί που είναι σήμερα η γέφυρα), που συνέδεε το χωριό με το Μελιδόνι και το Πάνορμο. Στο Πέραμα κατοικούσαν οι πιο αιμοβόροι και πιο άγριοι τούρκοι του Μυλοποτάμου, γι αυτό έλεγαν το χωριό Πέραμα και "**Πόρο** του Χάρου" και του Σατανά.

Απο το πορθμειο προεκυψαν ο πορθμεύς και τα προθμεια=τα ναυλα για το περασμα. Φρ. «Δεν εχει ουτε τα ναυλα του» εναι παμπτωχος μεταναστης.

Παροιμ. Ο διαολος εγεγρασε και γινηκε **περάτης** (πορθμέας). ^{241.114}

βλ. Αρχαια φράση [Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεια](#)

παγοθραυστικό

Εννοείται παγοθραυστικόν [πλοίων]

Πλοίο που έχει την ισχύ μηχανών και αντοχή πρύμνης για να σπαι τους παγους σε παγωμένες θαλάσσει. Μεταφορικά λεγεται η φρ. «σπαι τον παγο»: Διαλυω κλιμα ψυχροτητας ή αμηχανιας μεταξυ παρευρισκομένων. Πχ . «Πει κανενα ανεκδοτο να σπαιει ο παγο»

πολεμικο

Πλοίο που ανήκει στο πολεμικό ναυτικό.

Τα γνωστοτερα πλοια του Ελληνικου πολεμικου ναυτικου:

Αβερωφ, Αδριας, Βελος, Ελλη.

πυρπολικον

(το) εννοειται [πυρπολικον πλοιον]. Κν. **μπουρλότο**

Φρ. [Εγινε μπουρλότο](#)

Η ιστορια του 1821 ειναι γεματη απο κατορθωματα των Ελλήνων πυρπολητων (Καναρης, Παπανικολησ Ματροζοσ, Ραφαλιασ, Πιπinoσ κ.α.)

Βλ. [1164](#)

σπογγαλιευτικο

Σπογγαλιευτικό ή κοινώς **σφουγγαράδικο** ονομάζεται μικρό σχετικά πλοιάριο ασχολούμενο με την αλιεία των σπόγγων την λεγόμενη **σπογγαλιεία**.

Το σπογγαλιευτικό κατά το είδος της επιχειρούμενης σπογγαλιείας μπορεί να είναι «καμακατζίδικο», (αλιεία με **καμάκι**), ή «γκαγκάβα», (αλιεία με γρύπο), ή «μηχανοκάικο», (αλιεία με **σκάφανδρο**).

Σπογγαλιευτικό όμως χαρακτηρίζεται και το «**ντεπόζιτο**» (απο το Ιταλικό deposito = καταθετήριο, αποθήκη), ως επί το πλείστον μεγάλη βρατσέρα που συνοδεύει τα μηχανοκάικα ως αποθήκη αλιευμένων προϊόντων, αλλά και ως αναπαυτήριο των πληρωμάτων τις μέρες αργίας ή ως πρόχειρο ακόμη πλωτό νοσοκομείο σε οργανωμένους στολίσκους σφουγγαράδικων.

Παλαιότερα όταν τα σκάφη αυτά ήταν ιστιοφόρα έφεραν ως εξαρτισμό (πανιά) τα μεν μηχανοκάικα και τα καμακατζίδικα σακκολαίφη, οι δε γκαγκάβες το λατίφι.

ευδρομον

Ο χαρακτηρισμός Εύδρομον (Ε/Δ) αφορά κυρίως τύπο πολεμικού πλοίου που συνδύαζε βαρύ πυροβολικό, μεγάλη ταχύτητα και ελαφριά θωράκιση, αντίστοιχο δηλαδή με το καταδρομικό. Τυπικό: Το ιστορικό Ε/Δ «ΕΛΛΗ»

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΕΙΟ

(Ocean Liner) Υ/Κ Στην εικόνα το μεγαλύτερο του είδους, το *Allure of the Seas*. Τα υπερωκεανεία, δεν χρησιμοποιούνται πια για μεταφορές επιβατών από λιμάνι σε λιμάνι αλλά για περιηγήσεις (κρουαζιέρες)

φαλαιοθηρικό

ΕΙΚΟΝΑ 13 -ΦΑΛΑΙΝΟΘΗΡΙΚΟ

Ως Φαλαιοθηρικό (whale catcher) χαρακτηρίζεται μεγάλο αλιευτικό σκάφος με το οποίο πραγματοποιείται το κυνήγι της φάλαινας, η φαλαιοθηρία (whale fishing).

Κάθε φαλαιοθηρικό συνοδεύονταν παλαιότερα από δύο ή τρία μικρά αλιευτικά τις "φαλαινίδες" (whale boats) οι οποίες, μετά τον τραυματισμό του κήτους, πλησίαζαν και ολοκλήρωναν την αλιεία του.

Τα φαλαιοθηρικά κινούνται συνήθως σε μικρούς στολίσκους που μπορεί να τους συνοδεύει ακόμη μεγαλύτερο σκάφος, "πλοίο εργοστάσιο" που διαθέτει μέσα κατεργασίας και μεγάλους ψυκτικούς θαλάμους. Τα πλοία-εργοστάσια επεξεργασίας της φάλαινας" (whaling factory ships) είναι μεγάλης σχετικά χωρητικότητας μέχρι και 45.000 τόνων, δηλαδή σαν μεσαία δεξαμενόπλοια, που εξυπηρετούν συνήθως 5 - 10 φαλαιοθηρικά. Πρώτο ελληνικό (ελληνόκτητο) στόλο φαλαιοθηρικών είχε δημιουργήσει ο Αριστοτέλης Ωνάσης.

φορτηγό

Με τον διεθνή όρο Λίμπερτυ (liberty) =ελευθερία, χαρακτηρίστηκε ειδικός τύπος φορτηγού πλοίου εκτοπίσματος περίπου 10.500 τον.d.w. που ναυπηγήθηκε στην Αμερική (ΗΠΑ) σε πολύ μεγάλο αριθμό κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και που παρέμεινε σε ενεργό υπηρεσία πολλά χρόνια μετά από αυτόν, κυρίως για μεταφορές ομοειδών φορτίων.

Μετά τη λήξη του πολέμου, 100 τέτοια πλοία "λίμπερτυ" παραχωρήθηκαν δανεικά από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα, σε Έλληνες πλοιοκτήτες, με τα οποία ξεκίνησε, την ανοδική πορεία της η Ελληνική ναυτιλία.

Αναλογία με τον τρόπο προώθησης

Κωπήλατα

Η πρώτη μορφή προώσης του πλοίου γινόταν με κουπιά. Το πλοίο λεγόταν κωπήλατο (κωπη=κουπι+ελαυνω=τραβάω).

Κωπήλατα [πλοία] ήταν η **Τριήρης** Διήρης, Γαλεάτσα, Γαλέα, Δρομώνας, Κατεργό

Ιστιοφορα

Ως **Ιστιοφόρο** χαρακτηρίζεται οποιοδήποτε σκάφος ή πλωτό ναυπήγημα που αποκλειστικό μέσο πρόωσής του έχει την αιολική ενέργεια (τον άνεμο) επί των ιστίων του (πανιά) τα οποία και φέρει, εξ ου και η ονομασία του. Αποτελεί τη δεύτερη εξελικτική βασική κατηγορία τύπων πλοίων, μετά το "κωπήλατο" και πριν από το "μηχανοκίνητο" (ατμόπλοιο).

Μηχανοκίνητα

- ατμοπλοία
- δηζελοπλοία
- πυρηνικά

Για ιδιαίτερη κινητήρια δύναμη δες σχετική [παροίμια](#)

Διασημα Αρχαία πλοία

Αργώ

Η Αργώ στην ελληνική μυθολογία ήταν το πλοίο στο οποίο επιβιάστηκαν οι Αργοναύτες με σκοπό να μεταβούν στην Κολχίδα και να πάρουν το χρυσόμαλλο δέρασ. Πήρε το όνομα της από τον κατασκευαστή της Άργο, γιό του Φριξου κι της Χαλκιοπης. Άργος = ο ξύπνιος ο γρήγορος. Έτσι ονομασε ο Οδυσσεάς το σκύλο του και Φριξος (φριξον ηλιε) το γιο του. Άργος

τελικά σημαίνει γρήγορος, πιστέψτε με!

Πάραλος

Στην αρχαιότητα η **Πάραλος**, ή και *Παραλία* αποκαλούμενη κατά επιγραφές, ήταν ένα από τα έξι "ιερά πλοία" της Αθηναϊκής Δημοκρατίας. Τα άλλα πέντε ακολουθούν.

Σαλαμινία

Αμμωνιάς

Η Αμμωνιάς ήταν τριήρης όμοια με την Πάραλο, και τη Σαλαμινία και συμμετείχε και αυτή στις "θεωρίες" καθώς και σε άλλες ιερές ή δημόσιες αποστολές, συνήθως επείγουσας φύσης. Το συνηθέστερο αγκυροβόλιο της Αμμωνιάδας φέρεται να ήταν ο λιμένας Μουνιχίας, το σημερινό Μικρολίμανο. Και αυτή η τριήρης αποκαλούνταν από τους Αθηναίους "Θεωρίδα" (Θεωρίς) ή "Δηλιάδα" (Δηλιάς), επειδή μετέφερε τις Θεωρίες στη Δήλο.

Για την προέλευση του ονόματος της Αμμωνιάδας δεν είναι τίποτα γνωστό. Πιθανολογείται όμως, κατά μία υπόθεση ότι ειδικότερα με το ιερό πλοίο αυτό πέμπονταν θυσίες είτε σε κάποιο ιερό του Άμμωνα Διός στον ελληνικό χώρο, είτε σ' εκείνο του Άμμωνα της αρχαίας Αιγύπτου.

Αντιγονίς

Δημητριάς

Πτολεμαίς

Όνοματα Βυζαντινών πλοίων

Αρχάγγελος Μιχαήλ, Αντιόχεια, Αρπή, Άγιος Κωνσταντίνος, Αρχάγγελος Γαβριήλ, Αγαμέμνων, Άγιος Δημήτριος, Αυγουστα Θεοδώρα, Άγιος Γεώργιος, Αθήναι, *Βασιλευουσα, <Βραοΐδας>, ι Βελισάριος, Βρεττανικός, 'Βασιλευς Ηράκλειος, Βασιλικός, 'Ελευθερία, Ζήνων ο Βασιλευς, Ζωοδόχος Πηγή, Θήβαι, Ιουστινιανός ο Μέγας, Ισαάκιος, Ικανάτος, Ιοχυρός, Κριτής των θαλασσων, Καλοϊωάννης ο Πρωτοσέβατος, Καλλικρατίδας, Καΐσαρ Αλέξιος, Κορινθος, Καθηγιομένος, Κατακρουστής, Κάστρον τ . . .» (εν χρήσει κατονομαζόμενου του μέρους εις την συμπλήρωσιν), Λερναία, Μητρόπολις τής Ασίας, Μέγας Θεοδόσιος, Μεγαλοπρεπής, Μήτρα, Μαραθών, Νικηφόρος, Μυκάλη, Ναρσης, Νέαρχος, Νίκαια, 'Ορμητικός, 'Οψικιανός, 'Οδυσσευς, Παρθένος Μαρία, Παντοκρατωρ, Παναγία ή Βλαχερνιωτισσα, Παναγία ή Αθηνιώτισσα, Περικλής, Πρόμαχος, Πτολεμαΐς, Πλούτων, Ρωμανός, Σπάρτη, Σεβαστοκρατόρισσα Ειρηνη, Στρατιωτικός, Σωκράτης, Σεβαστοκρατόρισσα Ευδοκία, Σιδηρόκαστρον, Σοφία ή Θεού, Τραπεζους, Τρισυγουστος 'Ιωαννης. Ταξιάρχης, Τράλλεις, Τριβωνιανου Βασιλεως, Τρεις Ίεράρχαι, Ύπεραγία, Ύπερηφανος, Φώτιος ο Οΐκουμενικός, Φιλοπατωρ, Φίλυντος Χάρων, Άγιον Πνεύμα, Αγία Τριάς, Αγία "Ελένη, Αναστασιος, Άγιοι Πάντες, Αρχιμίδης, Άχειοποίητος, Άμωμος, Άργινουσαι, Αλέξανδρος, Άχραντος, Άνδροφόνος, Αλβάτος, Άρτεμις, Βένετος, Γοργοεπήκοος, Δώδεκα 'Απόστολοι, Διμάχης, Δέσποινα Παρθένος, Δορικτήτωρ, Λομέστικος ... , Δικαιοκριτής, Ιανουαριος ... , Ευαγγελίστρια, 'Επίζηλος, Ευψυχιος, Ηρακλής, 'Ηρα, Θεια Κρίσις, Θάμβος, Θυμός, Θρίαμβος, Θεοδωρητος, Θεία 'Ανάληψις, Ιων, Ιταλικός, 'Ιέρων ο Τύραννος, Κατασύτης, Κλέων, Καλλίνικος, Καστήσιος, Κεχαριτωμένη, Λυσανδρος, Λαμπηδων. Λέων ο Σωτήρ, Λυκουργος, Λάβρος, Λέων ο Σοφός, Λακεδαιμονιος, Λαμπρός, Λύκαινα, Μονομάχος.

Ουφ! Νομιζω οτι πηρατε μια ιδεα. Όνοματα της αρχαιας ελληνικης Ιστοριας ειναι σπανια. Βλ. Αντιθετα ονοματα ιστοφορων του 1821 ([Πλοια Ύδρας](#)) που σχεδον το 100% ειναι αρχαια Ελληνικά.

Διασημα νεώτερα πλοία

ΑΒΕΡΩΦ

Το 10.200 τόνων θωρακισμένο εύδρομο (όπως ακριβέστερα περιγράφεται) είχε ιταλικές μηχανές 19.000 ίππων, 22 γαλλικούς λέβητες, γερμανικές γεννήτριες και αγγλικά πυροβόλα 190 και 234 χιλιοστών τύπου ARMSTRONG. Η μέγιστη ταχύτητα που ανέπτυξε το Θωρηκτό ήταν 23 κόμβοι.

Το «Γ. Αβέρωφ» καθελκύστηκε στις 12 Μαρτίου (27 Φεβρουαρίου με το παλαιό ημερολόγιο) 1910 και την 11 Σεπτεμβρίου 1911 κατέπλευσε στο Φάληρο, όπου

έγινε δεκτό από τους Έλληνες με ενθουσιασμό.

Το Θωρηκτό δεν άργησε να γνωρίσει το βάπτισμα του πυρός. Τον Οκτώβριο του 1912, με την έναρξη του Πρώτου Βαλκανικού Πολέμου, το «Αβέρωφ», επικεφαλής του Στόλου του Αιγαίου υπό τον Ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη, απέπλευσε προς τα Δαρδανέλια. Κατέλαβε τη Λήμνο και στον όρμο του Μούδρου εγκαταστάθηκε το προχωρημένο αγκυροβόλιο του Στόλου. Ακολούθησε η κατάληψη του Αγίου Όρους, των νησιών του βορείου και ανατολικού Αιγαίου (Θάσος, Σαμοθράκη, Ίμβρος, Τένεδος, Αγ. Ευστράτιος, Μυτιλήνη, Χίος

Απο λαογραφική αποψη το «ΑΒΕΡΩΦ» επηρεασε τους πλανόδιους στραγαλατζήδες του μεσοπολεμου και επεκεινα οι οποιοι βαπτιζαν «ΑΒΕΡΩΦ» το τροχήλατο καταστημά τους φροντιζοντας να του βάλουν και τρια καπνιζοντα φουγάρα για του λογου το ασφαλεις.

Στη φωτογραφια η φθινη εκδοση, με ενα φουγάρο, για να παρετε μια ιδεα.

ΑΡΗΣ

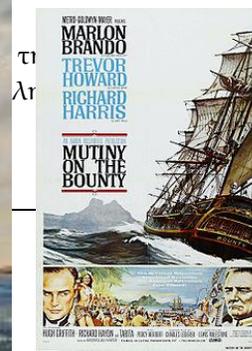

Ο «ΑΡΗΣ» σταθηκε το μονο καραβι του μεγαλου αγωνα για τη λευτερια μας που εζησε ισαμε το 1921. Όταν ξεκουμπιστηκαν οι τουρκοι δυναστες απο τον τοπο μας,το

για τιμωντας το τ' αγορασε. Για εναν ολοκληρο να μ' αυτον κανανε το εκπαιδευτικο τους ταξιδι του ναυτικου μας. Το 1921, στα εκατοχρονα του το βουλιαξαν στο σαρωνικο να ξεκουρασει στο αλασσας για παντα.

το ακροπρωρο του "ΑΡΗΣ"

τιστο απο μια ανταρσια που ο Φ. Κρίστιαν. Η ανταρσια

εγινε κινηματογραφικη ταινια το 1962 με πρωταγωνιστές τους Marlon Brando, Richard Harris και Trevor Howard

Διανομη:

- Marlon Brando ως 1st Lt. Fletcher Christian
- Trevor Howard ως πλοιάρχος William Bligh
- Richard Harris ως John Mills

ΒΕΛΟΣ

Στη νεότερη ελληνική ιστορία, με τον όρο Κίνημα του Ναυτικού αναφερόμαστε

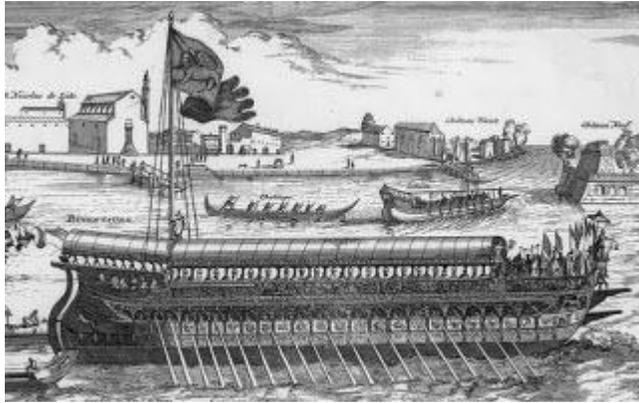
στην αντιστασιακή δράση ομάδας αξιωματικών του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, με σκοπό την ανατροπή της Χούντας των Συνταγματαρχών το 1973. Από το 1969 αρχίζει η προετοιμασία και η οργάνωση του Κινήματος, με κύριο πυρήνα την τάξη του 1948. Η οργάνωση εκτός από Αξιωματικούς του Ναυτικού μύησε και μερικούς αξιωματικούς της Αεροπορίας αλλά και του Στρατού. Ειδικότερα στο

Στρατό, σημαντικό ρόλο είχαν ο Ιωάννης Αλεξάκης και ο Σπύρος Μουστακλής, που βασανίστηκε απάνθρωπα στο ΕΑΤ-ΕΣΑ.

Το Κίνημα θα εκδηλωνόταν στις πρώτες ώρες της 23ης Μαΐου 1973. Τις βραδινές ώρες της 21 Μαΐου υπήρξαν οι πρώτες ενδείξεις ότι το κίνημα είχε προδοθεί. Στις 23 Μαΐου οι αξιωματικοί τίθενται υπό περιορισμό, ενώ η ΕΣΑ εισβάλλει στο Ναύσταθμο. Οι πρώτες συλλήψεις δεν αργούν να γίνουν. Στις 25 Μαΐου ο Νίκος Παππάς και το πολεμικό πλοίο "Βέλος" παίρνουν την απόφαση να αποχωρήσουν αιφνιδιαστικά από την άσκηση του Ν.Α.Τ.Ο. και να καταπλεύσουν στο Φιουμιτσίνο της Ιταλίας, όπου το πλήρωμά του ζήτησε πολιτικό άσυλο, επιφέροντας σημαντικό πλήγμα στη χούντα.

ΒΟΥΚΕΝΤΑΥΡΟΣ

Ονομασία ειδικού πολυτελούς πλοίου του Δογη της Βενετίας.

Το όνομα βουκενταυρος (boucentoro) κάποιου, δεχονται οτι δημιουργηθηκε απο παραφθορα του ducentorum (**διακοσιων**). Επειδη το 1310 οταν εκδοθηκε διαταγη της ναυπηγησεως του που περιειχε και την υποδειξη: “να κατασκευασθει πλοιο **διακοσιων** ανδρων”

Αλλοι το ετυμολογουν Bicentauro (Δικένταυρος), επειδή κατά τό μέγεθος ητο διπλάσιον του πλοίου “Κένταυρος” που αναφέρει ο Βιργίλος περιγράφοντας τους επικηδείους αγώνες που οργάνωσε ο Αινείας προς τιμή του πεθαμένου πατέρα του.

Βυζαντινο Ευρημα

Με παστό ψάρι, ξηρούς καρπούς και φρέσκα φρούτα, που διατηρήθηκαν άριστα σαν σε «κονσέρβα», ήταν φορτωμένο βυζαντινό εμπορικό πλοίο του 5ου αιώνα μ.Χ., που βυθίστηκε σε θύελλα στη θάλασσα του Μαρμαρά. Το αρχαίο ναυάγιο, που θεωρείται από τα καλύτερα διατηρημένα στον κόσμο, εντοπίστηκε σε ανασκαφές στο εργοτάξιο του Γενί Καπί, στην Κωνσταντινούπολη, εκεί όπου

βρισκόταν το βυζαντινό λιμάνι του Θεοδοσίου. Τόσο το φορτίο όσο και το ξύλινο σκαρί του πλοίου είναι σε εξαιρετικά καλή κατάσταση, εκτιμούν οι αρχαιολόγοι.

[ΠΗΓΗ](#)

ΕΛΛΗ

Θυμα ανανδρου τορπιλισμου το Δεκαπενταυγουστο του 1940 απο Ιταλικο υποβρύχιο. Ο τορπιλισμος εγινε σε μη εμπολεμη περιοδο.

Απο λαογραφικη αποψη περασε στο περιβοητο «πανόραμα» (συσκευη πλανοδιου επαγγελματια που παρουσιαζε τρισδιαστατες (στερεοσκοπικες) εικονες.

Ο επι του πανοράματος διαλαλουσε τις υπηρεσιες του καπως ετσι:
«Εδω κυριοι βλεπετε τα **τελευταια γεγονοτα**: Την πυρκαια της Σμύρνης και τον τορπιλισμο της Έλλης».

Αλλοτε γινοταν μνεια σε παλαιοτερα «γεγονοτα»: «Εδω κύριοι βλέπετε το Μεγαλέξαντρο, που σκοτωσε το καταραμενο φιδι και πηρε τη Βεζυροπουλα».

ΜΕΔΟΥΣΑ

Το ναυάγιο της γαλλικής φρεγάτας ΜΕΔΟ Υ Σ Α , στα ανοιχτά της ακτής της Μαυρουτανίας στις 5 Ιουλίου του 1816, ήταν ένα σκάνδαλο για την εποχή του. Ο άπειρος καπετάνιος της φρεγάτας, Viscount Hugues Duroy de Chaumereys που είχε να κυβερνήσει πλοίο πάνω από μια εικοσαετία, προσκείμενος στην πρόσφατα αποκαταστημένη γαλλική μοναρχία, θεωρήθηκε τουλάχιστον ανίκανος.

Το ναυάγιο εγινε γνωστο απο τον θαυμασιο πινακα του Jean Louis Théodore Géricault (1791–1824)

Ναυαγια του Παυλου

Παραθετω ενα αποσπασμα απο τις Πραξεις των αποστολόων, (Κεφ. 27 §1-§21) χωρις ιδιαιτερη θεολογικη σημασια, αλλα γεματο απο ναυτικες εκφρασεις της τοτε κοινης Αλεξανδρινης γλωσσας.

1 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχη ὀνόματι Ἰουλίῳ σπείρης Σεβαστῆς. *2* ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῶ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους ἀνοίχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνοϋ Θεσσαλονικέωϋ, *3* τῇ τε ἐτέρα κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. *4* κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους, *5* τὸ τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας. *6* Κἀκεῖ εὐρῶν ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξανδρίνον πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. *7* ἐν ἰκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην, *8* μόλις τε παραλεγόμενοι

αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς Λιμένας, ὃ ἐγγυὺς ἦν πόλις Λασαία. 9 Ἰκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοῦς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρήνει ὁ Παῦλος 10 λέγων αὐτοῖς· Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φόρτου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. 11 ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ **κυβερνήτῃ** καὶ τῷ **ναυκλήρῳ** ἐπέειθετο μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις. 12 **ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος** ὑπάρχοντος πρὸς **παραχειμασίαν** οἱ πλείους ἔθεντο βουλήν **ἀναχθῆναι** **κάκειθεν**, εἴ πως δύναιντο καταστήσαντες εἰς Φοίνικα **παραχειμάσαι**, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. 13 Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, **ἄραντες ἄσσον** παρελέγοντο τὴν Κρήτην. 14 μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς **ἄνεμος τυφωνικός** ὁ καλούμενος **Εὐροκλύδων**. 15 συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου **ἀντοφθαλμῆν τῷ ἀνέμῳ** ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. 16 νησίον δὲ τι **ὑποδραμόντες** καλούμενον Κλαύδην μόλις ἰσχύσαμεν **περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης**, 17 ἦν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο **ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον**· φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, **χαλάσαντες τὸ σκευός**, οὕτως ἐφέροντο. 18 σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν τῇ ἐξῆς **ἐκβολὴν ἐποιούντο**, 19 καὶ τῇ τρίτῃ **αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν**. 20 μῆτε δὲ ἡλίου μῆτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιηρεῖτο πᾶσα ἐλπίς τοῦ σῶζεσθαι ἡμᾶς. 21 Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης τότε σταθεῖς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης κερδήσαι τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.

ΚΑΡΤΕΡΙΑ

Ἡ Καρτερία ἦταν τὸ πρῶτο ατμοκίνητο πολεμικὸ πλοῖο στὴν ἱστορία, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιήθηκε σὲ πολεμικὲς επιχειρήσεις. Ναυπηγήθηκε τὸ 1825, σὲ ἀγγλικὸ ναυπηγεῖο, γιὰ λογαριασμό τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Κατασκευάστηκε ἀπὸ τὸ ναυπηγεῖο τοῦ Greenland Dock (South), στὸ Rotherhithe τοῦ Λονδίνου.[1] Ἦταν τὸ μόνον ἀπὸ τὰ ἐξὶ τέτοια πλοῖα ποὺ παραγγέλθηκαν ἀπὸ τὸν πλοίαρχο Φρανκ Χέιστινγκς (Φραγκίσκο Α. Αστιγγα), πρῶτον αξιωματικὸ τοῦ βρετανικοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ στὴν υπηρεσία τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστατικῆς κυβέερνησης. Ἡ παραγγελία χρηματοδοτήθηκε ἀπὸ τὸ Φιλελληνικὸ Κομιτάτο τοῦ Λονδίνου.

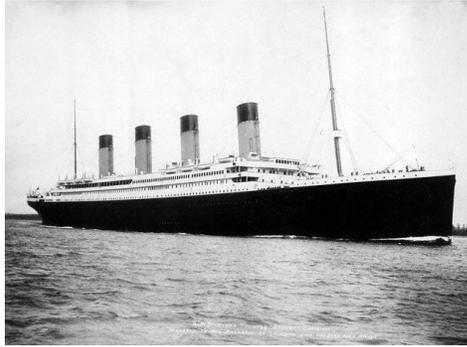
Ὑπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χέιστινγκς, ἡ Καρτερία γρήγορα κέρδισε τὴ φήμη ἐπίφοβου πολεμικοῦ πλοίου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιτυχημένων πολεμικῶν ἐνεργειῶν τῆς, περιλαμβάνεται ἡ ἐπιδρομὴ στὸ λιμάνι τῆς Ἰτέας, στὸν Κορινθιακὸ Κόλπο, στίς 17 ἢ 18 Σεπτεμβρίου 1827 (παλιὸ ἡμερολόγιο), κατὰ τὴν ὁποία ἀνατίναξε ἢ βύθισε 4 ὀθωμανικὰ πλοῖα.

Ἀκουσα τὸ ἐξῆς ἱστορικὸ ἀνεκδότη: Ὅταν τὰ παραλία τοῦ Ποντοῦ βομβαρδίζονταν ἀπο

τους Ρωσσοὺς στὸν Ρωσσοτουρκικὸ πολεμὸ μὴ γιὰ καὶ ὁ γιος τῆς εἶχαν χῶθει σὲ ἐνα οὐρῆμα. Οἱ βομβες βροχῆ. Ρωτάει ἡ μάνα «Ενε παι ντο εν; ντο εν;». (τι εἶναι). Ὁ γιος δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνει μεσα στοὺς καπνοὺς καὶ λέει «καρτερία μάνα, καρτερία!» Δηλ. κανε ὑπομονὴ μάνα. Καὶ ἡ μάνα «Ναηλοὶ εμας! Τώρα πα ἐρθεν τὸ 'ΚΑΡΤΕΡΙΑ', πα ἐχάθμεν». Δηλ. Αλοῖμονό μας! Τώρα μας χτυπανε καὶ οἱ Ἑλληνες με τὸ ΚΑΡΤΕΡΙΑ παει χαθηκαμε!

ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ

ΠΡΙΝ

Υπερωκειάνειο που είχε χαρακτηριστεί αβύθιστο και αποδείχθηκε «άφθαστο»! Χτυπήθηκε από παγοβουνό στο παρθενικό του ταξίδι και δεν έφθασε ποτέ στην άλλη ακρή του Ατλαντικού. Στο ναυάγιο χάθηκε το 68% των επιβαινοντων (1514 άτομα)

ΜΕΤΑ

Με λιγότερες απώλειες αν και κουβαλούσε 1350 άτομα βυθίστηκε σε βάθος 120 μέτρων, ο ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΣ, πλωτό νοσοκομείο, ομοίο με τον ΤΙΤΑΝΙΚΟ, στο στενό της Κεας, στα Ελληνικά χωρικά ύδατα. Ναυαγίο που δεν έγινε διασημό σαν τον ΤΙΤΑΝΙΚΟ, ούτε αξιοποιήθηκε (αν και πουλήθηκε για αξιοποίηση) γιατί κλαψάνε λιγότερες μανούλες.

Πλοία Ύδρας

Τα Πλοία της [Ύδρας](#) που φέρονται να συμμετείχαν στον κατά θάλασσα αγώνα της Απελευθέρωσης του 1821 κατά αλφαβητική σειρά ήταν:

Αγαμέμνων του Δημ. Τσαμαδού
Αθηνά του Φραντζέσκου Βούλγαρη
Αθηνά των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Αθηνά των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Αινιάν του Δημ. Μαστρο-Αντωνίου
Αίολος του Ιωάννη Ορλάνδου
Αλέξανδρος των Στ.& Β. Βουδουραίων
Αλέξανδρος του Δημ. Τσαμαδού
Αμφιτρίτη του Λαζάρου Μπρούσκου

Αρης του Ανδρέα Μιαούλη
Αρης του Δημ. Τσαμαδού
Αριστείδης του Γεωργίου Γκιώνη
Αριστείδης του Αναγνώστη Θεοδώρου
Αχιλλεύς του Δημ. Βούλγαρη
Αχιλλεύς του Δημ. Τσαμαδού
Βατερλώ του Φραντζέσκου Βούλγαρη
Διομήδης των Ν.& Α. Οικονομαίων
Επαμεινώνδας του Θεοδ. Γκίκα
Επαμεινώνδας των Κριεζήδων
Ηρακλής του Νικολάου Βώκου
Ηρακλής του Αναγν. Παπα-Μανώλη
Ηρακλής του Ανδρέα Μιαούλη
Ηρακλής του Αναστάση Τσαμαδού
Θεμιστοκλής του Δημ. Βούλγαρη
Θεμιστοκλής του Θεοδ. Γκίκα
Θεμιστοκλής των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Θεμιστοκλής των Εμμ.& Ιακ. Τομπάζηδων
Θέτις του Ιωάννη Μαρούκα
Θρασύβουλος του Ιωάννη Ορλάνδου
Ιάσων των Στ.& Β. Βουδουραίων
Κέκροψ των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Κίμων του Αναστ. Θεοδωράκη
Κίμων του Αναγν. Κριεμάδη
Κίμων του Ανδρέα Μιαούλη
Κίμων και Λεωνίδα των Εμ.& Ιακ. Τομπάζηδων
Λυκομήδης των Βουδουραίων
Μέντωρ του Κωνστ. Μεθενίτη
Μιλτιάδης του Γεωργ. Σαχίνη
Νέρων και Οδυσσεύς των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
Οδυσσεύς των Ν.& Α. Οικονομαίων
Πάραλος του Θεοχ. Παπα-Αντωνίου
Σκιπίων του Λαζάρου Μπρούσκου
Σκιπίων των Μ.Νέγκα & Δ. Τσαμαδού
Μελομένη του Φραντζέσκου Παπα-Μανώλη
Τερψιχόρη των Ε. & Ιακ. Τομπάζηδων
Τηλέμαχος των Στ. & Β.Βουδουραίων
Τηλέμαχος και Τιμολέων των Λ.& Γ. Κουντουριωτών
 Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι όλα σχεδόν τα ονόματα των πλοίων προέρχονται από την ελληνική μυθολογία και ιστορία. Το ίδιο ισχυσε και για τα πλοία των Σπετσών και των Ψαρών.
 Συγκρίνε τα με τα ονοματα των **Βυζαντινών** πλοίων
 Αυτό δείχνει ότι πλέον οι Έλληνες αποκτούσαν μια συνείδηση συνεχειας και συγγενειας με τον αρχαιο Ελληνισμό. Οι περισσότεροι πολεμαρχοι του ναυτικου ηταν εμπορευομενοι και επηρεαστηκαν απο τα κυρυγματα του διαφωτισμου της Δυσης.

Το πλοιο της Κερύνειας

Ένας από τους αντιπροσωπευτικούς τύπους φορτηγού πλοίου του 4ου αιώνα π.Χ. είναι το γνωστό πλέον στο κόσμο πλοίο της Κερύνειας, του οποίου το ναυάγιο έδωσε σήμερα την δυνατότητα να το ανακατα-σκευάσουμε και να γνωρίσουμε πώς ήταν αυτός ο χαρακτηριστικός τύπος πλοίου του Αιγαίου.

Το πλοίο της Κερύνειας ναυπηγήθηκε κατά την περίοδο 389-280 π.Χ. Γνωρίζουμε ότι ναυάγησε γύρω στο 300 π.Χ. ή λίγο νωρίτερα, στις βόρειες ακτές της Κύπρου και η ανακάλυψη του το 1966, 23 αιώνες αργότερα, και η εν συνεχεία αποκόλληση του από το βυθό έφεραν στο φως το παλαιότερο ναυάγιο εμπορικού σκάφους που γνωρίζουμε έως σήμερα.

Ετυμολογία

Την παρεμβάλλω όπου χρειάζεται σε κάθε λέξη.

Οι περισσότεροι οροι είναι αρχαιοι ελληνικοι και μσν. Ιταλικοι

Οι λεξεις για το θεμα μας που προερχονται απο τα τουρκικα είναι λιγες γιατι:

- ✿ Οι τουρκοι δεν ειχαν αξιολογη ναυτικη δραστηριοτητα
- ✿ Τα νησια (Επτάνησα, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα) βρισκοντουσαν κατω απο την κυριαρχια λατινοφωνων λαων
- ✿ Η Βενετια καθοριζε τα της ναυτιλιας σε παγκοσμια κλιμακα.

Για αυτο εκανα ευρεια χρηση του Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana.

Αρχαιες Φράσεις

Ανακρουω πρυμναν

Υποχωρώ κωπηλατώντας αναποδα για να μην δειξω την πρυμνα (πρυμνη) στον εχθρο ή για να ετοιμασω το πλοιο για αραγμα ή ανελευση. Κν. κωλώνω

Μτφ. Αναθεωρώ τις αποψεις μου, υπαναχωρώ, υποχωρω κώνω στροφή. Βλ. Και πλώριός

Πλώριος ή πλώριος ή Πλώριος. Ο της πλώρης. Αυτό που ανήκει ή σχετιζεται με την πλώρη. Βλ. Α. Καρκαβίτσα – «Λογια τής πλώρης»

Σχετ. Καμπουνι ή προστεγον

πρυμνη και πρυμάτσα

“πρύμνην ἀνακρούεσθαι” [Ηροδοτος - Ιστορίες 8.84](#)

π.χ «Η κυβέρνηση με την πρώτη επίθεση της αντιπολίτευσης **ανέκρουσε πρύμναν**».

Απόδος ω κατάρατε τα πορθμεια

Απο τους νεκρικούς Διαλόγους του Λουκιανου –Διαλογος Χαροντος και Μενιππου

«Δος μου καταραμένε τα ναυλα» λειο ο Χάρων και ο Μένιππος απαντα με το γνωστο «Ουκ αν λαβοις παρα του μη εχοντος»

Εγια Μολα

Το εγια απο (αρχ) εΐα ένα επιφώνημα που χρησιμοποιείται για να ευθυμηση καποιος ή για να παρακινηθει σε κατι: Τράβα, δώστου, αντε μόλλα = προστακτικη του ιταλικου ρ. mollare < αρχ. λατ. mollum = χαλαρωνω < Ελλ μαλακός

Η ολη φράση σημανει «τραβα και ασε» χαρακτηριστικη εντολη για κωπηλασία.

Φαινεται οτι το «εγια λεσα» ειναι συνώνυμο του «έγια μολα» αφου lascia ειναι η προστακτικη του lasciare > λασκάρω, χαλαρώνω. Ειναι επομενωσ παράλογο να συνεκφέρεται πρβλ. τραγουδια

Εγια μολα –Εγια λεσα

Γεια σου θαλασσα μπαμπεσα.

Ισως το εια=τραβα> ειασον > εασον και το αφεσ= αφησε > ασε εγινε το σημερινο «χεσε κι ασε» που κυριολεκτικα φαινεται ανοητο.

Εν πλω

Η φράση εχει επιρρηματικο χαρακτηρα : Στη διαρκεια του πλου. Οσο το πλοιο πλέει , ταξιδευει στη θαλασσα. Αν ειναι σταματημενο απλωσ επιπλεει. Πολλα συμβαντα γινονται εν πλω, συνηθωσ επιζήμια: ζημιες, αβαριες, ναυαγια, επιθεσεισ πειρατων θανατοι ακομα και γαμοι. Αλλα και ευχάριστα οπωσ δεξιώσεις, παρτυ και γεννησεισ

Ερει τα καλα

Σημερα λεμε «Έρει τα κάλα» για ολοκληρωτικη και μονιμη καταστροφη.

Πεμπω επι τας ναυς

έπεμφαν επί τας ναυς Καλλικρατίδαν

ορισαν επι κεφαλης του στολου τον Καλλικρατίδα

Παρα θιν' αλός

Κοντά στον αμμολοφο της παραλίας

Η αλς η θάλασα θις αιτ. Θίνα = στον αμμολοφο

άμφι Διόνυσον, Σεμέλης έρικυδέος υίόν,

μνήσομαι, ώσ έφάνη *παρά θιν' αλός* άτρουγέτιο

ἀκτῆ ἔπι **προβλήτι** νεηνίη ἀνδρὶ εὐοικῶς,

Ομηρικοί ὕμνοι – Πρὸς Διόνυσον

Ο Δήμος Καλαμαριάς της Θεσσαλονίκης οργανώνει ἐπὶ χρόνια πολιτιστικές ἐκδηλώσεις με τίτλο αὐτὴ τὴ φράση

Οὐ παντός πλεῖν ἐς Κορινθόν

Δεν μπορεῖ ὁ καθένας νὰ παεὶ με πλοῖο στὴν Κορινθό.

Δεν ὑπάρχει ἀπαγορευση ἢ δυσκολία. Τὸ κόστος εἶναι μεγάλο. Οἱ εταίρες δε πανακριβές. Δεν ἔχουν ὁμῶς ὅλοι τὰ οικονομικά μέσα γιὰ ἐνα τέτοιο ταξίδι. Βλ. Νεώτερη παροιμία [Τὸ μουνὶ σέφνει καράβι](#)

Νεες Φράσεις

Αβέρτα κουβέρτα

Επιρρ. Κυρλ. Σε ἀνοικτὸ καταστρώμα. Ἀν τὸ θεωρήσουμε προερχόμενο ἀπὸ τὸ *apperta coperta* (ἢ *coverta* = κλινοσκεπσμά ἀλλὰ καὶ κατὰστρώμα)

Πρὸ βλ. -Τ' ἄρματα στὴν κουβέρτα !

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ [Ἀγῶνα τοῦ 21](#) ἓνα ἀπὸ τὰ συνηθέστερα κελεύσματα τῶν Ἑλλήνων ναυμάχων τῆς ἱστορικής ἐκείνης ἐποχῆς ἦταν καὶ αὐτὸ τὸ κλεψμα γιὰ τὴν ετοιμασία τοῦ "αγήματος ἐμβολῆς" δηλαδὴ τῶν ἐνοπλῶν ἀνδρῶν (συνεκδ. «τὰ ἄρματα») ποὺ θὰ ἐπιχειροῦσαν σὲ ἐπικείμενη προσέγγιση κατὰληψη ἐχθρικοῦ σκάφους. βλ.

Ἡ φράση ποὺ τὸ συναντάμε εἶναι «γαμίζεται ἀβέρτα [κουβέρτα]»

Ἐγὼ νομιζῶ ὅτι τὸ σωστὸ εἶναι ὅτι «γαμίζεται ἀπέρτα κουβέρτα» δηλαδὴ ξεσκεπαστὴ, ἀσυστολὰ ὡς οἱ πορνεῖς.

Ἐνδεχόμενο τὸ ἀβέρτα νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ Ἰτ. *Anvertire* ποὺ ὡς μεταβατικὸ ῥημα σημαίνει ἐπισημαίνω, εἰδοποιῶ κάποιον. Ἀρὰ «ἀββέρτα κουβέρτα» σημαίνει εἰδοποίησε τὸ καταστρώμα, συνεκδοχικὰ τοὺς ἀνδρες, τὸ πληρῶμα τοῦ καταστρώματος (Ἀντιθετὸ τοῦ «[Κοριτσία ὁ στολός](#)»)

Αργοκίνητο καράβι

Ἀποκαλούμε ἐστὶ μεταφορικὰ κάποιον ποὺ εἶναι κινητικὰ ἢ νοητικὰ βραδύς.

Βαλε πλωρη

Η πλώρη δείχνει την κατεύθυνση της πορείας του σκαφους. Μτφ: βάλουμε πλώρη για ... :καθορίσαμε πορεία προς το ... Γενικά σημαίνει την εκκίνηση καποιας δραστηριότητας.

Όταν η μετανάστευση ήταν στο φόρτε της κι ο κοσμάκης πήγαινε στο Αμερική μεσουρανούσε το τραγούδι «[Βίρα τις Αγκυρες](#) και βάλε πλώρη»

Βαρκα γιαλο

Τρόπος βαδίσματος. Μι από τις πολλές παρομοιώσεις που λέμε για τους μεθυσμένους : Είχε πιει τα σκονακιά του και έρχονταν «βαρκα-γιαλο» (παραπατώντας) ή «γλαρο το λεγανε» Από το τραγούδακι «[Ήτανε ένα καράβι](#)»

Βίρα της Αγκυρες

Ετοιμασία προς αποπλουν, προς **απαρσιν**. Λυνουν τους κάβους και βιραρουν της αγκυρες. Το βιραρω από το Ιταλικό *virare* από το λατινικό *vibrare* (σημ. Τριβω, πρβλ. vibrator) αλλά εδώ με την έννοια περιστρέφω, στριβω. Για να βιράρουν τις αγκυρες χρησιμοποιούσαν ειδικό μηχανισμό τον [εργάτη](#).

Το πλήρωμα τιθεται «εις ταξιν απαρσεως» με ειδικό σφύριγμα ([Περισσότερα](#))

Γλέντι τρικούβερο

Κουβερτα είναι το κατάστρωμα. Ένα πλοίο με τρία καταστρώματα ήταν κάτι πολύ μεγάλο, σπάνιο και εντυπωσιακό. Η φράση «**γλέντι τρικουβερο**» λέγεται για δείξει κάτι πολύ μεγάλο. Το μεγάλο γλέντι δηλώνεται και με τη φράση «**θα καει το πελεκούδι**» που αποδίδει καλύτερα την έννοια της διάρκειας. Δηλ. θα καψουμε όλα τα ξύλα, το γλέντι θα συνεχίζεται, και μετά θα αναγκασθουμε να καψουμε και τα ψίλα κομμάτια από το κοψίμο του ξύλου (πελεκούδια).

Έγινε βαπορι

Θυμωσε υπερβολικά.

Αναλογες φράσεις: «Έγινε έξω φρενών», «αναψε και κορώσε», «φουντώσε» όπως το ατμοπλοίο όταν είναι «υπ ατμόν», επίσης «Αφρίσε από το κακό του», «έγινε θηριό²», συγχρονο «Του αναψαν τα λαμπάκια».

Αναλογο: «έγινε [μπουολότο](#)»

---

² Το «Θηριο» της Κηφισίας ήταν ατμοκινητό τρένο που εβγαζε πυκνό καπνό και αγκομαχούσε για να προχωρήσει.

Έκανε απώσον.

(αργκό) την απεφυγε. Για την κοπελα του ή για την αυτοβουλη απεμπλοκη καποιου απο μια υποθεση ή επιχειρηση Απο το αρχαίο προσταγμα «ἀπώσον» (προστ. Του ρ. απωθώ): σπρώξε μακρια. (συγγ. ώσις, ωστηριον, διωστηρ και συνθ. Προωθησις, απωθησις, εξωθησις, απωθημενα, απωθητικός). Βλ. [αβαρα](#) στο Λεξιλογο.

Εξαλος, εξαλοσύνη

Απο το εξω+αλς (θαλασσα) τα μερη του πλοιου που φαινονται πανω απο τη θαλασσα. Αντιθ. Τα υφαλα.

Ομοηχο : εξαλλος: ο εκτός εαυτου, ο αλλοφρων.

Εχουμε να τραβηξουμε πολύ κουπι

Μτφ: Εκκρεμουν ακομη πολλες και επιπονες εργασιες.

Στα πλοια και κυριως στα κατεργα η κωπηλασια ηταν πολυ επιμοχθη εργασία για τους κατεργαρηδες.» (δες Δ. Ρωμα –ο Σοπρακόμιτος)

Ισα βάρκα – ισα νερα/πανια

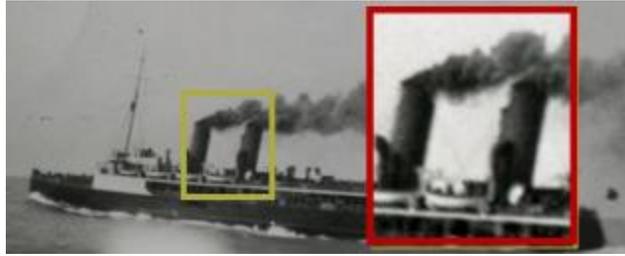
Παρόμοια: Ίσα νερά, ίσα καράβι 50_2.18

Χαρακτηρισμος ενεργειας που δεν φερνει ουτε κερδος ουτε ζημια. Απο την βάρκα που η κουπαστή της βρισκεται σχεδον ισα με την επιφάνια του νερου. Δεν βουλιάζει αλλα και δεν εξυτηρεται.

Η φρ. «ισα βαρκα ισα πανια» μπορει να υπηρχε ως παλαιότερο γνωμικο που να σημαινε «[για να εχεις] **ισια** [τη] **βαρκα** [πρεπει] **ισια** [να ειναι και τα] **πανια** [δεν πρεπει να γέρνουν]». Η ισορροποια καθε πλευόμενου ειναι απαραιτητη.

Πρβλ. φρ. «η **βάρκα** γέρνει» βρισκεται σε δεινή κατάσταση που σε πληρη και χυδαιότερη μορφη ειναι «**χεστήκαμε κι η βάρκα γέρνει**» δηλ. αδιαφορήσαμε και κιδυνεύει να **μπατάρει** η βάρκα.

Καπνίζει σαν φουγάρο

Το φουγάρο του πλοίου και ιδιαίτερα του ατμοπλοίου μοιάζει σαν ένα συνεχώς αναμενο τσιγάρο. Τη φράση τη λέμε για μανιώδεις καπνιστές. Λεμε όμως και καπνίζει αριμανειώς απο τον θεο των Περσων

Αριμαν που εβγαζε φωτιες απ' τα ρουθουνια του.

Καπετάνιος του γλυκου νερου.

Ενας καπετανιος σε λιμνες ή ποταμια αντιμετωπιζει λιγοτερα προβληματα, και περιφρονειται απο τους γνησιους θαλασσινους

Κάνε στην μπαντα (στο πλευρο) πλευρα

Βλ. Λήμμα «Βάνδον» στο [Βυζαντινο Λεξικο](#) μου

Καλο κατευόδιο

Ευόδιον (ευ + όδιος: ο ανηκων στην οδό) αυτο που ανηκει σε καλο δρομο, η καλοκαιρια. Κατευοδώνω ευχομαι κατευοδιον: σημαίνει ξεπροβοδίζω. Το καλο κατ**ΕΥ**οδιο ειναι παλλιλογια γιατι το «ευ» δηλώνει ήδη το καλο. Ψιλα γραμματα θα μου πητε. Εδω λεμε «**καλο καλοκαιρι**», το «καλο κατευοδιο» μας μάρανε!

Καλο ταξιδι

Εχει την ιδια σημασία με το προηγουμενο χωρις παλλιλογιες.

Καραβίσιο

Αυτο το επιθετο σημαινει «του καραβιού». Ομως στην φραση «**το πληρωσα καραβισιο**» σημαινει σε υπερβολικη τιμη, σε αισχροκερδη* τιμη.

Απο εμπειρια των τιμων στα κυλικεια των συγχρονων πλοιων οπου και η αναγκη ειναι εντονη και το μονοπωλιο ισχυρο.

Η φράση εχει το νοημα το πληρωσα σαν να ημουν σε καράβι και λεγεται για καθε τι ακριβο ανεξαρτητα που αγοραστηκε (σε πλοιο ή οχι)

Αισχροκερδια υπαρχει οταν καποιος εκμεταλλενομενος την αναγκη, κουφότητα, η απειρια του αλλου συναπτει συμβασεις με τιμημα δυσαναλογο προς την παροχη.

Κοριτσια ο στολος

Φραση που λεγαν οι πορνες του Πειραια για την μεταξύ τους ειδοποιηση για τον κατάπλου του 6^{ου} [στολου](#) των ΗΠΑ. Σημασια: «ανοιξαν οι δουλιές» ή «πλακωσαν τα κοροϊδα». Πρβλ. φραση «για **αμερικανακια** μας περασες;».

Κράτει

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Προστακτικη του ρ. κρατώ. «Να σταματήσεις και τις δύο μηχανές». Σε μανουβρες μπορει να χρειαστει να σταματησει μονον μια (πχ. η δεξια). Σημερα λεμε για τους αχαλινωτους, η τους θαραλεους: «δεν κανει 'κρατεί' πουθενα» πρβλ. ακρατητος, ακρατεια.

Πρβλ. τους στιχους του **Λευτέρη Παπαδόπουλου**

Σου 'παν πως είμαι μπελαλής
άντρας βαρύς και ντεριτλής
δε λογαριάζω κι ούτε ρίχνω τεμενά
δεν κάνω **κράτει** πουθενά

Μακράν των ελίκων

Οταν ακομα στα νησια μας τα πλοια δεν μπορουσαν να δεσουν λογω παλαιων ή ανυπαρκτων λιμενικων εγκαταστάσεων, η αποβιβαση γινονταν με [λαντζες](#) (βάρκες). Ενα σμαρι απο βάρκες πλησιαζε το πλοιο πριν καλα καλα να φουντάρει. Για ν'αποφύγουν τα παρατράγουδα οι πλοιοκτήτες εγραφαν «μακραν των ελικων» στην πρυμνη του πλοιου.

Προτροπη για πραγματα που πρεπει να αποφεύγουμε.

Κ. Βολανάκη – Η αποβίβαση -

Μ' επιασε [το] απαγορευτικό

Εγκλωβιστηκα σε καποιο νησι γιατι απαγορευτηκαν οι **πλοες** απο το Λιμενικο. Εξεδόθη απαγορευτικον [σημα].

Με παιρνει

Το κύμα μου μεταβάλλει την πορεία.

Φρ. «Σε παιρνει αριστερα». Το αποτελεσμα περιγραφεται στη φράση «φαλτσο η πορεια». πρβλ. γενικη φραση δεν με παιρνει = αδυνατώ να παρεκκλινω, όσο με παιρνει= όσο μπορω να μεταβ'αλλω πορεια.

Μεχρι τα μπούνια

Υπερφορτωμένος. Γεματος μεχρι τα μπούνια.

Μεσ' στο νερο

Σήμερα το λεμε για να δειξουμε μια σιγουρη μετρηση. Πχ. Αυτή είναι 40 χρονω μεσ' στο νερό. Φυσικά δεν κυριολεκτουμε. Η ηλικια της δεν αλλαζει αν βγει απ' το νερο!

Ομως ηταν ενας χαρακτηρισμος τιμης για πλοια. Μεσ'στο νερο δηλ. καθελκυσμενο. Η τιμη περιλαμβανει και τα εξοδα, κυριως ασφαλιστρα, καθελκυσης. Πρβλ. το σημερινο «13.000 € με το κλειδι στο χέρι».

Να βρεις καράβι να φυγεις

Απο τις εποχές που η μετανάστευση γινονταν μονον με πλοια. Οποιος ειχε διαπραξει κατι αξιοποينو η δεχονταν απειλες κατα της ζωης του επρεπε να δραπετευσει απο την χωρα, επρεπε «να βρει καράβι να φύγει». Την φράση την λέμε τωρα ως απειλη αλλα για απλούστερα παραπτώματα φρ. «Κύττα να μου τα εχεις ετοιμα μεχρι την Δευτερα, αλλιως να βρεις καράβι να φυγεις».

Νερο κι' αλατι

Χαρακτηρισμος ως απορρήτων των λεχθεντων η συμφωνημενων.

Οτι ειπαμε :νερο και αλατι. Να διαλυθουν να μην καταγραφουν ουτε να ανακοινωθουν.

Ολοταχως

EIKONA 16

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Με πληρη ταχύτητα. Προηγειται η λεξη προσω ή οπισθεν : πχ προσω ολοταχως.

Αφορα και τις δύο μηχανες εκτος αν ρητως αναφερθει μια.

πχ. «προσω ολοταχως η δεξια»

Τα προσταγματα δινοντουσαν με φωναγωγο απο την γέφυρα στο μηχανοστάσιο. Αργότερα τοποθετηθηκε ο τηλεγραφος βλ. Εικόνα 16

Οπισθεν

Προσταγμα προς τον μηχανικο. Κν. αναποδα.

Η οπισθεν [ενν. ταχυτητα] ισχυει και σημερα στα αυτοκινητα. Φρ. «Βαλε την οπισθεν».Εικόνα 16

Ορτσα

Ορτσα επιθετο (η) :Η αριστερη πλευρα του πλοιου. Απο το Ιταλικο orza < απο τη θεση που τοποθετουσαν την [ορτσα](#).

Το αριστερο σχοινη για τη στροφή των ιστιων στα μικρα ιστιοφόρα.

Το λατινικό pes sinister.

Απο το επιθετο ορτσα το ρημα ορτσαρω (orzare = πλεω αντιθετα προς τον ανεμο) η προστακτικη του orzare ειναι και αυτη orza: ορτσα = στρεψε, πλευσε αντιθετα προς τον ανεμο.

Το αντιθετο του ορτσα ειναι ποντζα < υστερο λατινικο podia < απο το Ελλ. πόδιον (ποδάρι<ποδάριον) υποκοριστικο του πους (γεν. ποδός). Επειδη το ποδι μεταφορικα σημαινει το κατω μερος. Πρβλ. ποδιά= το κάτω μέρος των πανιών .

Συνώνυμα: η υποστροφή και το τσίμα

Φρ. «Ορτσα λα μπαντα» και «ποντζα λα μπαντα»:κελευσματα

Φρ. «Ουτε στα ορτσα έρχεται ουτε στα ποντζα μπαινει». Λεγεται μεταφορικα για δυσκολο ανθρωπο, ανοικονομητο.

Πρβλ . Νικου Καββαδία

Στα **όρτσα** να προλάβουμε. **Τραβέροσο** και προχώρα.

Να πάμε να ξοδέψουμε την τελευταία ριζιά

σε κείνη την απίθανη σ' όλο τον κόσμο χώρα

που τα κορίτσια το 'χουνε στα δίπλα ή και λοξά.

Σπουδή Θαλάσσης

Παμε φουντο

Απο το Ιταλικο fondo = βυθος, πυθμην || μτφ. Το βαθος, η βάση το έρεισμα και συνεκδοχικα το κεφαλαιο (πρβλ. «δουλειες με φουντες»)

Το «παμε φουντο» σημαίνει βυθιζομαστε|| μτφ. Καταρρευουμε οικονομικως (λεμε τωρα...)

Πηρε το πασαπορτι του

Τον αναγκασαν να αποχωρήσει. Τον απελυσαν. Επι εραστών σημαινει την μονομερη ρηξη της ερωτικης σχεσης.

Παλαμαρι

Χοντρο σχοινη ο αρχ. καλωσ (πρβλ. κν. καλωδιο< μσν. καλωδιον < αρχ. κάλωσ) για την προσδεση πλοιου σε προβλητα.

Μτφ. Ευμέγεθες πέος. Επηρεασμος απο τη διαμετρο. Το μηκος ειναι εξωπραγματικο και με επιδραση απο το παλαμη και τον αυνανισμο.

Παλαμαριαζω ισως συνώνυμο του πλευριζω (οταν πλευριζουμε δένουμε το παλαμάρι). Μτφ. Πολιορκω γυναικα πλησιαζοντας την. Επιδραση απο το παλάμη και το ρ. [παλαμιζω](#).

Πήραμε την κατω βολτα

χειροτερεύω , επιδεινώνωμαι, παρακμαζω.

Στην καθημερινή γλώσσα η βόλτα σημαίνει:

Περιπατος:φρ. **αν δεν σ'αρεσει** [η νύφη που σου προξενευω συνέχισε] **την βολτα σου**

Στροφή περιστροφή: φρ. Θελω τα ωπα μου , θελω τις βολτες μου.

Γύρος: Φερε δυο βόλτες το σχοινη στη δεστρα.

Ετυμολογείται απο το Ιταλικο volta (στροφή, φορά) < Λατ. volvo < Ελλ. Βολβός > Βόλβη, βόλβιτον (καβαλινα, σβουνια, κοπριά)

Γενικα η φράση δειχνει στροφή προς τά κατω. Βλ. Τραγουδι

Η βολτα εχει αρκετές σημασιες στη ναυτικη ορολογία (βλ. Παρακάτω) Ομως καμιά δεν φαινεται να μας διευκρινιζει ποια ειναι η «κατω βολτα»

1. Διαδρομή Ιστιοφόρου που πλαγιοδρομει, γιά νά προσεγγίσει καποιο υπήνεμο σημείο: (Πρβλ. Παλαμάς Τρισευγενη) ανίσως δεν τον έχουμε πρόμο τόν καιρό, θα πάμε μέ τις βόλτες.
2. Ανάπρωρος αλλαγή τής πορείας πλοίου, αλλως γύρισμα «Ορτσα λα μπάντα»: φρ. αρμενίζω μέ βόλτες (βολτετζάρω : παίρνω τη βόλτα, στρέφω)
3. Δίερσις επιδέσμου ή αμματίσεως, περασιά
Διερσις είδ. νεώτ. ναυτ. καθε στροφη σχοινηου γυρω απο καποιο αντικειμενο για κατασκευη επιδεσμου, ή διεμβολη για κατασκευη ματισματος. (άμματισις).
4. Στροφή αλυσιδας στη στείρα ή αλλού για την πληρестερη ασφαλεια αγκυροβολημενου πλοίου: φρ. «παρε τρεις βολτες στην πιντα»
5. Άλιευτικο εργαλειο, καθετή

Το ιταλικο volta ειπαμε πως σημαίνει και φορά: φρ. Uno alla volta = ενας-ενας [τη φορά].Υποθετω οτι η φραση παρθηκε απο την εικονα της περιστροφης του μαγγανοπήγαδου ή του ναυτικου εργατή, σε συχεταισμο με το ρ. παιρνω. Η αγκυρα ή ο κουβας, και μεταφορικα ή αρρωστεια ή η κατάσταση, μπορει να παιρνει την πάνω ή την κατω βόλτα (φορά)³. Εαν δεχθουμε οτι εγινε χρηση αυτης της σημασιας η φραση διαβαζεται: πήραμε [κατευθυνση] με φορά προς τα κατω. Το κατω, ο βυθος και ο πατος του πηγαδιου ειναι μερη στα οποια κανείς δεν θελει να παει.

Το βολτα=φορά το συνανταμε και στις βιδες (με αριστερες βολτες και δεξιες βολτες) και τον κανονα του δεξιςτροφου κοχλιου της φυσικής, οπου φορά και στροφη συνδεονται.

Για τη δημιουργια αισιοδοξου κλιματος εν μεσω κρισης παραθετω το ακρωσ επικαιρο σχετικο τραγουδακι «Πήραμε την κατω βολτα»

Πήραμε την κάτω βόλτα

---

³ Πρβλ. Ερωτοκριτο: «του κυκλου τα γυρίσματα π' ανεβοκατεβαινου και του τροχου π' ωρες ψηλα κι ωρες στα βάθη πηαινου με του καιρου τ'αλλαματα ...»

όμορφή μου Παναγιώτα,
Γιώτα μου γλυκειά.
Όσα υπήρχανε στην μπάντα
μας τα πήρανε,
μας τα φάγαν τα μπουζούκια
και μπατίραμε.
Μ' άδεια τσέπη κι άδεια τσάντα
μείναμ' εντελώς,
Παναγιώτα μου **νταγιάντα**⁴
κι έχει ο Θεός.
Κι αν μας **πήρε η κάτω βόλτα**
μη φοβάσαι Παναγιώτα,
Γιώτα μου γλυκειά.
Πάλι οι δυο μας τη ζωή μας
θα τη φτιάξουμε,
θα τη βρούμε την καλή μας
και θ' **αράξουμε**.
Θα γεμίζει πάλι η τσάντα
τότε συνεχώς,
Παναγιώτα μου νταγιάντα
κι έχει ο Θεός.

Στίχοι: Ε. Μαραβής - Μουσική: Απόστολος Καλδάρας

---

⁴ Προστακτική του ρηματος νταγιαντώ = αντεχω, υπομένω βλ. και [ΚΑΡΤΕΡΙΑ](#)

Σήμερα είναι η μέρα μου
που θα μπεις στην μπρατσέρα μου

Ριξαμε αγκυρα

Μτφ: Καταλήξαμε σε καποιο μερος για μονιμη παραμονη
Κυριολεκτικα σημαινει φουντάραμε, δεσαμε.

Σία κι' αραξαμε

Απο το Ιταλικο ρημα sciare* < αρχ. Ιτ. Assiare < secare < segare = κοβω, προιονιζω
(Σεγα=πριονι ξυλοκοπτικης, Εμεινε **σεκος** = ξεραθηκε, λιποθυμησε,
κυριολεκτικα: κοπηκε απο το περιβάλλον, εχασε τις αισθήσεις του, **σέκτα** =
φατρια, αποκομμενο τμημα ομαδας πρβλ. σεκταρισμός, Αγγλικο sector, γαλ.
secteur = τομέας)

Η **σια** ειναι τροπος κωπηλασιας: η σχασις (πρβλ. παράγελματα κωπηλασιας :
«σχάζε καλώς» ή «σχάζε βαθέως»). Στα κωπηλατα σκαφη το κουπι εκανε **σια**,
εκοβε δηλαδη ταχύτητα, κινουμενο αντιθετα απο την πρυμνη προς την πλώρη.
Κατι αναλογο με το **αναποδα** των μηχανοκινήτων πλοιων.

Η φράση λεγεται οταν καποια ενεργεια φθανει πια στο τέλος της.

Βλ και ΝΕΤΑ

*) Υπενθυμιζω πως στα Ιταλικά το sci προφέρεται ως δασύ "σι" όπως το γαλλικό ch στο chat.

Στά σκαρια

Ετοιμαζω, εχω ηδη στην ναυπηγικη εσχαρα.

Φρ. «εχω τώρα μια δουλεια (επιχειρηση) **στα σκαρια** που θα φερει πολυ χρημα». πρβλ. σκαρώνω

Στην εικονα 2 καϊκια στα σκαρια.

Του δωσανε τα πανιά του

Απο την παραδοση των πανιων (ιστιων) απο τον καραβοκυρη στον καπετάνιο που σημαινε και την επισημη εναρξη του ταξιδιου.

Της Αμυνης τα παιδια

διωξανε το βασιλια

Και **του δωσαν τα πανιά του**

για να παιει στη δουλεια του

τον περιδρομο να τρωει

με το ξενο του το σοϊ.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΤΗΡΗΣΗ Το ανέβασμα των ιστιών (πανιών) σήμαινε εγκατάλειψη της μάχης. Και αυτό, γιατί ήταν γενικός κανόνας τα πλοία που έπαιρναν μέρος σε πολεμικές συγκρούσεις να είναι, για πρακτικούς λόγους, **αφιστιωμένα**, να έχουν κατεβασμένους δηλαδή τους

ιστούς και τα ιστία τους, και να κινούνται έτσι μόνο με τη χρήση των κουπιών τους, αφού μ' αυτά μπορούσαν μόνο να πραγματοποιούν επιτυχείς και πολύπλοκους ελιγμούς. Μάλιστα για το λόγο αυτό συχνά κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας τα ιστία αφήνονταν στην ξηρά.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ Η Γ. ΣΥΝΤΟΜΟΡΟΥ -ΖΗΤΡΟΣ - 2002

ΣΗΜ:Η φράση «πανι με πανι» δεν αφορά τα ιστία. Είναι μια περιφραση για να δηλώσει την αδεια τσέπη. Αυτό δεν εμποδισε τον ευρηματικό Μποστ να λογοπαιζει μεταξυ των δύο εννοιων.

Του εδωσε πασαπορτι

Του εδωσε το διαβατηριο του για να φυγει. Τον εξαπεστειλε, τον απελυσε, τον εκτοπισε.

Πρβλ. Τραγουδι του Λ. Παπαδοπουλου

Το πλαστό το **πασαπόρτι**
σαν και την καρδιά σου μόρτη
σαν την κάλπικη καρδιά σου τη σκληρή
Μη βροντοχτυπάς τις χάντρες
η δουλειά κάνει τους άντρες
το γιαπί το πηλοφόρι το μυστρί

Υπ' ατμον

Τα ατμοπλοια της γραμμης σπανια εσβηναν τελειως τις μηχανες τους, γιατι ηταν πολυ χρονοβορο να τις αναψουν ξανα. Χαμηλωναν στο ελαχιστο την ενταση της φωτιας. Οταν χρειαζονταν να ξαναξεκινήσουν ανεβαζαν την ενταση της φωτιας για να ενταθει και η πιεση του ατμου και να μπορει να κινησει τις μηχανες. Το πλοιο λεγεται τοτε οτι ειναι «υπ' ατμον». Η φραση χρησιμοποιειται μεταφορικα για να δηλωσει κατι ή καποιον που βρισκεται σε πληρη ετοιμοτητα.

Ηλυσιακός: **Υπ' ατμόν** ο Τόμπσον : Κοντά στην πόρτα της εξόδου από τον Ηλυσιακό, βρίσκεται ο Τι Τζέι Τόμπσον. Οι άνθρωποι της ομάδας των Ιλισίων δεν έχουν μείνει ικανοποιημένοι από την απόδοση του

Αθλητική ειδηση 31/12/2011

Υποβρύχιον

Υποβρύχιος -α -ον (επιθετο τριγενες και τρικαταληκτο) το ουδέτερο του ουσιαστικοποιήθηκε οπως η σχεδια. Εννοειται η λεξη πλοιον δηλ. υποβρύχιον [πλοιον].

Ετυμολογία:Υπο + βρυχιος, οπου βρύχιος = αυτος που προερχεται απο τον βυθο της θαλασσας. (πρβλ. βρυχώμαι=βγαζω υποχθονιο ηχο, πρβλ. Αριστοφάνη «Βάτραχου»: «βρυχία ηχω βροντής»).

Εκτός απο το υποβρύχιο πλοιο το σημερινο υποβρυχιο σημαίνει και το γλυκο του κουταλιου «βανιλια» που λεγεται έτσι επειδη σερβιρεται μεσα σε ενα ποτηρι νερο.

Φαγαμε ψωμι και αλατι

Παλαιότερα σημαινε εχουμε κανει ειρηνη, ειμαστε φιλοι. Το ψωμι και το αλατι τρωγωνται σαν επισφραγιση φιλιας (συνηθειο πανβαλκανικο)

Σημερα κατάντησε να σημαινει «εχουμε περάσει πολλα μαζί».

Φούντο

Ως ναυτικό προσταγμα ειναι συνώνυμο του «μάινα την αγκυρα».

Το κλασσικο «πόντισον» της επισημης ορολογιας.

Βλ. [παμε φουντο](#) .

Χασαμε το μπουσουλ

Χασαμε την πυξίδα, δεν μπορουμε να προσανατολισθουμε, δεν μπορουμε να βρουμε την διευθυνση για τον προορισμο μας.

Οι Ιταλοι λένε perdere la tramontana: χανω το βοριά. Αρα την ικανοτητα να προσανατολισθω. Το ιδιο το ρημα **προσανατολιζομαι** αναφέρεται σε ακομα παλαιότερες εποχες που επλεαν αλλα και κατεδεικνυαν με βάση τον ηλιο (την ανατολη) Πρβλ. το Βιβλικο «ανατολικά της Εδέμ».

Ωρα καλη στην πρυμνη σου

Εδω η «ωρα» λεγεται με την εννοια «καιρος» και ο καιρος λεγεται με την εννοια «ανεμος». Σε πληρη εκδοση η φραση ειναι «Ωρα καλη στην πρυμνη σου κι αερας στα πανια σου κι ουτε πουλι πετουμενο να μη βρεθει μπροστά σου»

Ο καλος ανεμος, ο ουριος, ο πρυμος ειναι αυτος που φυσαι στα πανια σου. Τα πουλιά έχουν μια ιδιαιτερη νοημοσύνη σχετικα με την πτηση τους, πηγαινουν **πισω** απο το πλοιο εκμεταλλευομενα την φορά του ανέμου. Η φράση λειι το ιδιο πραγμα 3 φορες γι'αυτο και την κοντύναμε.

Στο Βυζαντινο πλωϊμο το μερονυκτο διαιρειται σε 7 καιρους. Ο καθε **καιρος** διαρκουσε 3 ωρες και 25 λεπτα, και χωριζονταν σε δύο ημιώρια. Η περιοδος απο την ανατολη του ηλιου μεχρι την δύση ελεγετο **ημεροδούλιον** και το υπολοιπο **νυκτέριον**. Καθε **καιρος** αντιστοιχουσε σε μια **φυλακη** (συν. φρουρά, βάρδια).

Η παραπανω πρακτικη μας εδωσε λαβη για τα «**μεροδουλι** – **μεροφαϊ**» και «**πολλή δουλειά σημερα!** θα πρέπει να κανουμε **νυχτέρι** για να την βγαλουμε»

Την αλλαγη της βαρδιας (ή **αλλαγή φρουράς**) την φωναζε ο αξιωματικος **επι της φυλακης** που τοτε ονομαζονταν **Κυβερνήτης των αυχενίων**. ^{9290.66}

Επομένως το **ωρα καλή** θα μπορούσε να σημαίνει και **καλή βάρδια**.

Επειδή στην πρύμνη είναι και το τιμονι **ωρα καλη στην πρυμνη σου** σημανει **καλη βαρδια πρυμνης** = ησυχια, το τιμονι δεν σε παιρνει, οχι εμποδια.

Για να περιγραφεί η χρονικη στιγμη ενος συμβαντος γινονταν αναφορα στον αριθμο ή την σειρά της φυλακης.

Δειγμα εχουμε στους Ψαλμους του Δαυιδ.129.6

«Απο **φυλακης πρωιας** μεχρι νυκτος απο φυλακης πρωιας ελπισάτω Ισραηλ επι τον Κυριον»

Ψαλμ.129.6

Για να ξεχωρισουν την εννοια φυλακη = βαρδια απο την φυλακη = δεσμωτηριο ελεγαν συχνα τη δευτερη «οικον φυλακης» (Κριται, Β Σαμουήλ, Β Βασιλειων, Β. Χρονικων)

Παροιμίες

Απελπισμενο κατεργο σε στερεο λιμανι

Ο λιμην σωτηριας [241.426](#)

Αργοκινητο καραβι καθε χρονο και ταξιδι

Βλ. Και χαρακτηρισμο [Αργοκινητο καράβι](#) [241.439](#)

Βλαστημάς καραβοκύρη; -Μα 'ντα διαβολο να κανω

[241.1146](#)

Αναλογο «-Πάλι βρίζεις καπετάνιο; -Αμα δε βρίζω τι σκατά να λέω»

Εδω καραβια χανονται, βαρκουλες [αρμενιζουν](#)

Αναλογη η χυδαιότερη «η γης καταποντιζεται και το μουνι χτενιζεται».
[241.570](#)

Γυναικα θυμωμενη, θαλασσα αγριεμενη

Ευνοητη [241.87](#)

Δεν το 'χω 'γω που πνιγομαι παρα που [μπουνατσαρει](#).

Ειναι ενοχλητικο να καταστρεφesai την στιγμη που τα πραγματα βελτιωνωνται.

Δερνει με και η θαλασα, δερνει με και το κυμα.

Ολα ειναι εναντιον μου.

[241.1167](#)

Η θαλασσα κι ο αχαριστος ποτε τους δε χορταινουν

[241.1217](#)

Η στραβος ειν' ο γιαλος η στραβα αρμενιζουμε

Κατι δεν παει καλα αλλα δεν μπορουμε να βρουμε την αιτια

Καθε κατεργάρης στον παγκο του

Προσταγμα σε κατεργο του Βυζαντινου πλωϊμου, για τον αποπλου ή μετα απο ολιγολεπτη αναπαυση των καταδικων-ερετών (κατεργάρηδων ή κατεργαρέων). Συγγενές προς το «λαβατε θέσεις» των αθλητων.

Τωρα το λεμε οταν αρχιζουν τα μαθηματα στα σχολεια.

ΕΙΚΟΝΑ 17 - ΚΑΤΕΡΓΟ

Κανε το καλο και ριξτο στο γιαλο.

Ως «το καλο» το ενοουμε την καλη πράξη
Δηλ. Κανε την καλη πραξη και μην περιμενεις ανταμοιβη.

Θα μπορούσε να είναι και παραγγελια σε ναυπηγο, αν εκλαβουμε το «το» ως αναφορικο.

«Κάνε-το καλό (κανε αυτο [το πλοιο] καλό, ποιοτικως εντάξει) και καθελκυσε-το»

Αυτο το νοημα πρωτανευσε στην επιλογη του τιτλου του βιβλιου αυτου.

[241.260](#)

Μεγαλα καράβια, μεγαλες φουρτουνες

[241.1294](#)

Ο καλός ο καπετανιος στη φουρτουνα φαινεται

Προβλ. Λατ. Per aspera ad astra. Σις δύσκολες στιγμες φαινονται οι ικανοι ανθρωποι.

Οι γυφτοι γιναν δημαρχοι κι οι βλαχοι καπετανιοι

[241.1824](#)

Οι πολλοι καπεταναιοι ριχουν εξω το καραβι

Προβλ. το αρχαιο «ουκ αγαθον πολυκοιρανη»

[241.1355](#)

Ό που ρίξει παλαμαρι

Ο που ρίξει παλαμάρι
κανει μήνες να σαλπάρει
ο που ρίξει άγκουρα
πιάνει απάνω κάβουρα
50_2

Περιγέλα το Νικολα οσο να μπεις στο λιμιωνα

Εννοει τον Αη-Νικολα, προστάτη των θαλασσινων.

Ο λιμιωνας ειναι ο λιμενας, το λιμανι.

Πλεουν τα μηλα στο γιαλο, πλεουν κι οι καβαλινες

[241.901](#)

Πολλα κουμαντα: το καραβι με την μπαντα

Το να γυρισει τη μπαντα σημανει οτι εξωκειλε ή οτι κιδυνεύει να βυθιστει.

241.1356 Ομοια με την [241.1355](#).

Πορτο που φαινεται κολαουζο δεν θέλει.

Αντιστοιχη η στεριανη «χωριο που φαινεται ...»

Που καθεται εις την στερια ...

Που καθεται εις την στερια και θαλασσα γυρευει ο διαβολος του κωλου του
κουκια του μαγειρευει.

Το «που» ειναι αναφορικο = «αυτος που ...»

Πάει γυρευοντας για μπελάδες.

Επειδή τα κουκια ειναι δυσπεπτα, προκαλουν αρρώστειες (κυάμωσις) και ο
Πυθαγόρας συνιστούσε να αποφεύγονται (κυάμων απέχεσθε). Προβλ. κουκια
έφαγες κουκια μαρτυράς.

Βεβαια ο Πυθαγορας εννοουσε την πολιτική, αφου τοτε ψηφιζανε με κουκια. (προβλ. κυαμευτός
αρχων = ο αιρετος αρχοντας, κουκιά μετρημενα). [241.1661](#)

Που κατουραει στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.

Το «που» αναφορικο , αυτος που ...

Το «το» εννοει το κάτουρο.

Στο τελος υπαρχει θεια δικη.

Προβλ. Εστι δικης οφθαλμός ος τα πανθ' ορα.
Βλ. Υπογλώσιο 46 [Το Μάτι](#)

Στα ρηγά δεν πλέει καραβι

Παντα υπαρχουν προυποθεσεις περιβάλλοντος
[241.1474](#)

Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργο...

Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργο και το καράβι ναυτες
Απαιτείται το κατάλληλο προσωπικο (βλ. [πληρωμα](#))
241.960

Παραλλαγη: Τ' αμπελι θελει αμπελουργο, το σπιτι νοικοκυρη και το καραβι στο
γιαλο θελει καραβοκυρη.

Μαλλον καπετάνιο θελει. Οι καραβοκυραιοι δεν ειναι αναγκαστικα και
καπετανιοι.

241.961

Το μουνί σέρνει καράβι

Η γοητεια της γυναικας ειναι παντοδύναμη.

Οι εταιρες της Κορινθου αποτελουσαν κινητρο για τους ναυτικους να διελθουν το
Διολκο του ισθμου σερνοντας τα καραβια τους πανω απο τον ισθμο. Οι εργατες
τραβουσαν τα καραβια εν οσω αυτοι τραβιωντουσαν με τις εταιρες.

18 ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΔΙΟΛΚΟΥ ΣΤΗ ΚΟΡΙΝΘΟ

ΔΙΟΛΚΟΣ

Οί Κορίνθιοι από τον καιρό των τυράννων είχαν σχεδιάσει τό κόψιμο του ισθμού.
Τό τολμηρό όμως αυτό έργο διαρκώς αναβάλλονταν ένεκα των τεχνικών
δυσκολιών και της μεγάλης δαπάνης. Ως προσωρινή λύση επινοήθηκε ή
κατασκευή του λιθόστρωτου δρόμου, ό όποιος εξυπηρέτησε τή ναυσιπλοΐα, σε
περιορισμένη όμως έκταση.

. Ο δρόμος είχε τον τεχνικό όρο «δίολκος», γιατί πάνω σ' αυτόν «διέλκονταν» τα
διυσθμιζόμενα πλοία. Στον λιθόστρωτο αυτό δρόμο κινούνταν τροχοφόρο όχημα
πάνω στο όποιο προσδένονταν τό πλοίο, άφου πρώτα απαλλάσσονταν από κάθε
φορτίο. Τό τροχοφόρο όχημα λεγόταν «ολκός νεών». Τό πλάτος του δίολκου
κυμαίνονταν από 3 ως 5,5 μ.

Χρήσιμος ήταν ιδίως για τή μεταφορά πολεμικών σκαφών πού δέν είχαν φορτίο. Τα εμπορικά πλοία έπρεπε να προσεγγίσουν στις Κεγχρεές, να απαλλαγούν από τό φορτίο καί έπειτα να μεταφερθούν δια του διόλκου στον Κορινθιακό κόλπο. Τό φορτίο μεταφερόταν δια ξηράς στο Λέχαιο, όπου προσήγγιζε τό σκάφος για να τό παραλάβει. Ευνόητο είναι πώς οί φορτώσεις καί εκφορτώσεις, καθώς και ή μεταφορά του σκάφους δια ξηράς ήταν δαπανηρά καί αυτός ήταν ό λόγος, για τόν όποιο ή χρήση του διόλκου περιορίζονταν σέ μικρά σκάφη χωρίς φορτίο ή σέ πολεμικά πλοία.^{709,28}

Σημ. Σήμερα ο ισθμος είναι πορθμος. Έτσι η διαβαση είναι ευκολη και συντομη , και οι εταίρες ίσως λιγότερες.

Το πασαπορτι μ' ετοιμον, τα ναυλα μ' πληρωμενα

Πληρω όλες τις προϋποθεσεις για να φυγω ανα πασα στιγμή.

Βλ. Υπ' ατμον

744.170

Τωρα που εγινε η θάλασσα γιαούρτι έχασα το κουτάλι.

Φωτιες αναψαν οι γιαλοι και καιγονται τα ψαρια

Μας φλομοσατε στα ψέματα.

241.1043

Χεσε [υ]ψηλά/ψιλά κι αγναντευε και ματαξαναχεσε.

Το χέσιμο στα παλια ιστιοφορα γινονταν απο την κουπαστη. Ο χέζων οφειλε να μην καθυστερει, να αγναντευει ανησυχος διοτι καποιο κυμα μπορει να τον επαιρνε. Πρβλ. Τραγουδάκι: Να με παιρνανε τα κύματα.

Οι γαλέρες ειχαν μια προσθετη πολυτέλεια: Για τουαλέττες το πλήρωμα χρησιμοποιούσε καθίσματα που κρέμονταν από τα

κάγκελα του καταστρώματος και αστειευόμενοι οι ναύτες τα ονόμαζαν «jardins» - μια γαλλική λέξη που σημαίνει “κήποι”.

Πρβλ. το παιδικο τραγουδακι «θα υπαγω εις τους κηπους –Τι θα κανεις εις τους κηπους; Ε! τι να ελεγε ο αλλος; Απαντουσε με μια ευπρεπη δικαιολογια: «-Θα συνάξω δυο βιολέτες!».

Χωρις κουπια και αρμενα «Αγιε Νικολα βοηθα με»

Αλλη εκδοση Αγιε Νικολα βοηθα με! –κουκα κια σύ το χέρι σου.
Αναλογη προς την αρχαία παροιμια «συν Αθηνα και χείρα κινει».

Παρομοιώσεις

Φρεγάδα

ιστιοφόρο πολεμικό πλοίο αλλά και δημώδης έκφραση που απευθύνεται περισσότερο θαυμαστικά και λιγότερο πειραχτικά προς εύσωμες μεν αλλά καλλίγραμμες γυναίκες

Νταρτανα η ταρτανα

Είδος ιστιοφορου 293.143

Φορηγο πλοιο (πρβλ. τράτα) απο το αρχ. προβηγκιανό Tartana =γερακι 131.932

Το αρχικο Ν απο την συμπροφορα στην αιτιατικη: την ταρτάνα> τη Νταρτάνα.

Ο όρος καθιερώθηκε στη καθημερινή γλώσσα, ως χαρακτηρισμός που εμπεριέχει περισσότερο θαυμασμό και λιγότερο πειραχτική διάθεση για τις εύσωμες, αλλά καλλίγραμες και χυμώδεις γυναίκες (Επειδή οι **νταρντάνες** η **ταρτάνες** ήταν σκάφη φαρδιά με καμπύλες και καλά εξοπλισμενα). Η λέξη **νταρντάνα** στα λεξικά απαντάται πλέον μόνο για τον χαρακτηρισμό του γυναικείου σωματότυπου.

Σε συμβουλεύω για καλό
μην κοροϊδεύεις τη **νταρντάνα** τη Ζωζώ

Διον. Σαββόπουλος – «ΖΩΖΩ»

Μαούνα

Η λέξη [μαούνα](#) χρησιμοποιείται με υποτιμητική χροιά για κάθε μεταφορικό μέσο που είναι αργοκίνητο και παλιάς τεχνολογίας (π.χ. για ογκώδες οικογενειακό αυτοκίνητο παλαιού τύπου). Επίσης, η [μαούνα](#) χρησιμοποιείται ως μειωτικός χαρακτηρισμός για την εύσωμη, αναισθητη και δυσκίνητη γυναίκα.

Αντιθέτως, δεν είναι το επτανησιακό «μπατέλο» ([βάρακα](#)) που έδωσε το παρωνύμιο «μπατάλα» σε γυναίκες αλλά και σε χονδρες και υπερωριμες ντομάτες, αλλά το τουρκικό battal= χονδροειδής, εκτος συρμου, ντεμοντέ, πελωριος, βραδυκινητος. ^{281.60}

Συγγενικά με τη Θάλασσα

Θάλασσα

Η λέξη εννοει γενικα το συγκεντρωμενο αλμυρο νερο πανω στην επιφάνεια της γης.

Πολλές φορές εννοει και συγκεκριμενες θαλασσιες περιοχές. Τότε συνοδευεται και με ενα ονομα

- Μαύρη θαλασσα
- Θαλασσα του Μαρμαρα
- Θαλασσα των Σαργασσών
- Κασπια Θάλασσα*
- Νεκρή θάλασσα*
- Θαλασσα της Γαλιλαιας*

*) πρακτικα ειναι λιμνες.

Συνωνυμα :

- **αρχ. (ή) ἄλς**, γενικη ἄλός > εναλιος, αλιπεδον, αλι- πρωτο συνθετικο σε ονοματα φρ. «Παρα θιν'αλος» = στους αμμολοφους της θαλασας, στην παραλια.
- **ἄλς (ό)**,γενικη ἄλός , το αλάτι, υποπροϊόν της ἄλός =**θαλασας** > **ἄλας** (τό) γενική του αλατος = αλατι απ'οπου το Λατινικο sal απ οπου
  - ο το ιταλικο sale > σαλατα, σαλαμι (πρβλ. αλαντικο), σαλαμουρα,
  - ο το Γαλλικο sel
  - ο το αγγλικο salt, salary, soldier

Παροιμία : [Που κατουραει στη θαλασσα το βρισκει στο αλατι.](#)

Φρ. :**Φαγαμε μαζι ψωμι κι αλατι**

- **το πελαγος**

Ακτη

Συνωνυμο του αιγιαλος, παραλια, Απο εδω ο όρος ακτοπλοΐα. Απο τις ακτές.

Οι γνωστοτερες ακτές

- Η Κυανή ακτη
Η Γαλλικη Ριβιερα
- Η Ακτη του ελεφαντοστου (Κράτος)

Η Ακτη Ελεφαντοστου (γαλλικά: République de Côte d'Ivoire) είναι χώρα της δυτικης Αφρικης με έκταση 322.460 km² και πληθυσμό 20.000. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Γιαμουσσούκρο (δεν ειναι βρισια) ..

Αιγιαλος ή γιαλός

Γιαλο – γιαλο: παρακτιως. Συνώνυμο κόστα-κόστα απο το Ιταλικο costa = ακτη. Το costa ετυμολογεται, απο ορισμενους, απο το Ελληνικο Οστά =κοκκαλα, και ιδιαιτερα του θώρακα, τα πλευρά η πλευρές. Επομενωσ τα πλευρά του πλοιου αντιγκυζουν την πλευρα της ξηράς. Η επαναληψη κοστα-κοστα δηλωνει τα δύο μερη. Πρβλ. αναλογα μουρη με μουρη, ενωπιος ενωπιω αλλα και το γνωστο ρεφραιν:

Γιαλο-γιαλο πηγαيناμε

Κι ολο για σένα λεγαμε

Κολπος

Στη δημ. Κορφος. Εσοχη της Θαλασσας που μπορει να χρησιμευσει ως φυσικο λιμανι.

Εχει και πολλες αλλες σημασιες ασχεταις με το θεμα μας. Πχ.

- Αιδοιον (πρβλ ενδοκολπικες πλύσεις),
- Τσεπη (εγκολπιον),
- Αγκαλια (εκκλ. φραση «Εν κολποις Αβρααμ»)
- Καρδιακή προσβολή (φρ. «Οταν το εμαθε του ηρθε κολπος»)

Ορμος

Ανοικτος κολπος καταλληλος για αγκυροβολια, για να δεσουν πλοια, για να προσορμισθουν.

Ετυμ απο το αρχ. ρ. ειρω (ειρμος=συνδεση, ορμαθός= αρμαθια, τσαμπι) ή το ορμω δηλ. το μερος απο οπου ξεκιναι το πλοιο. (εξορμω, εφορμω κλπ)

Πελαγος

Ανοικτη θαλασσα. Ολες μαζί λεγονται **πελαγα**.

Φρ. «**Θαλασσοδερνεται** στα **πελαγα**».

Μεταφορικα σημαινει την μεγάλη ποσοτητα

Πρβλ.

Ιδού Σοι, χείρε κραυγάζομεν, λιμήν ημίν γενού θαλαττεύουσι και ορμητήριον εν τω πελάγει των θλίψεων και των σκανδάλων πάντων του πολεμήτορος.

Χαιρε να σου κραυγαζουμε «Γινε λιμανι και ορμητηριο για μας που [θαλασσοδερνομαστε](#) σε **πελαγη θλιψης** και σε ολες τις παγιδες που μας στηνει ο εχθρος.

Η πιστη των Βυζαντινων στη στρατιωτικη πους δυναμη καταρρει. Εκδηλη γινεται η στροφή στην θεια Πρνοια, την Παναγία και τον Κύριο για την σωτηρια του παραπαίοντος κράτους.

[βλ. Α. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗ – ΚΑΝΩΝ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ](#)

Παλαιοτατη πελασγικη ριζα πελ με τήν εννοια του πλατυς, ευρύς, μεγαλος που μας εδωσε πληθωρα λεξεων.

- Ουσ. Πελασγος: ο περιπλανώμενος, ο πειρατής.
- Επιθ. Πελωριος: Ο πολυ μεγάλος < πελωρ
- ρ. **Πελαζω** (ομοιος ομοιω αει πελαζει)
- ρ. **πελαγώνω**
- ρ. **Πελαγοδρομω**

Ποντος

Ως κυριο ονομα εννοειται η Μαυρη Θάλασσα, ο Ευξεινος ποντος και οι κατοικοι Ποντιοι.

Ο Ποντιος Πιλατος δεν ηταν Ποντιος.

Ως ουσιαστικο σημαινει τη θάλασσα, το πελαγος.

Στον Ομηρο ο Οδυσσέας «πολλα δε γε παθεν εν **ποντω**, αρνυμενος ην τε ψυχην και νοστον εταιρων»

Ο μυσ ο **ποντικός** είναι το ποντικί του ποντού, της θαλάσσης, των καραβιών

Μερη του πλοιου

αγκυρα

Αγκυλωτο και βαρύ κατασκευασμα που ριχνεται στη θαλασσα για την ακινητοποιηση ενος σκαφους. Η αγκυρα προσδενεται σε μια αλυσίδα (καδένα < Ιτ. Catena) για τα μεγαλα πλοια ή σε σχοινι για τα μικρά και τις βάρκες.

Η αγκυρα **οίχνεται** και **βιοάρεται** με τον **εργάτη**.

Η καδένα έχει σε τακτά διαστήματα **κλειδιά** με τρεις χρήσεις

1. Να διεκολυνουν την αντικατάσταση φθαρμενου μερους (κρικου) . Φρ. **Ο αδύναμος κρικος**.
2. Να κανουν δυνατη την επιμηκυνση της αλυσιδας
3. Να μετρουν το βαθος του σημειου

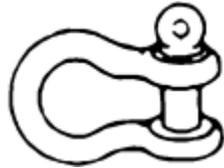
αγκυροβολιας [1150.42](#)

φρ. **5 κλειδιά κατω**.

Τα μεγαλα πλοια έχουν δυο αγκυρες και μια αγκυρα ασφαλειας που λεγεται **σπεραντζα** (απο το Ιτ. Speranza = ελπιδα). Πρβλ. Επωνυμο: Στελιος Σπεράντζας – Ποιητής, αλλα και την επιγραφη της πορτας της Κολασης, στη «Θεια Κωμωδια» του Δαντη «Lasciate ogni speranza o voi ch' entrate»=Την πασα ελπιδα αφηστε οσοι περνατε

ΕΙΚΟΝΑ 19 - ΚΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΚΑΔΕΝΑΣ

ΕΙΚΟΝΑ 20 - ΚΛΕΙΔΙ ΚΑΔΕΝΑΣ

ΕΙΚΟΝΑ 22 ΚΕΡΚΕΤΗΣ ΚΝ. ΑΓΚΟΥΡΡΕΤΟ

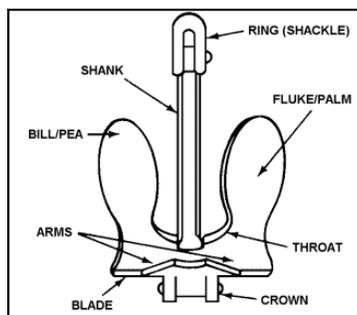

ΕΙΚΟΝΑ 21 ΑΓΚΥΡΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΣΤΙΟΦΟΡΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ 23 - ΜΕΓΑΛΗ ΑΓΚΥΡΑ ΣΥΤΥΡΟΝΟΥ ΠΛΟΙΟΥ

Κερκέτης λεγονταν και μια ομοια αρπάγη, γαντζος. Κερκέτες χρησιμοποιουσαν οι Βυζαντινοι αλλα και οι [κουρσαοι](#) στα ρισάλτα.

ακροπρωρο

Ξύλινη διακοσμητική παράσταση συνήθως γυναικείας μορφής που τοποθετούνταν στο πιο ψηλό σημείο του ταλιαμά στην πλώρη του σκάφους. Τις πιο πολλές φορές ήταν μια γυμνοστήθη γοργόνα, έτσι που η γοργόνα κατάντησε να σημαίνει ακροπρωρο.

Συν. φηγούρα ή κοκκωνα163.359

η ξυλινη που ολοι αγαπησαμε **γοργόνα**
καθως βουτα παιρνει παραξενες ανασες

Νικος Καββαδίας -Μαρέα

η πλωρια **γοργόνα** μια βραδια
πηδησε στον ποντο μεθυσμενη,

Νικος Καββαδίας -Αρμίδα

αμπαρι

Ο εσωτερικός χώρος ενός πλοίου που προορίζεται για φορτία και βρίσκεται αναμεσα στο χαμηλότερο κατάστρωμα και τη **σεντίνα** (χώρος της σαβούρας).(αγγλ. Hold δεξ και [στοκολο](#))

Ετυμολογία: απο το τουρκικο ambar.

Η **αμπαρα** είναι σιδερένιος ή ξυλινός μοχλός που διέρχεται κατά μήκος από τον ένα παραστατή στον άλλο και εμποδίζει το άνοιγμα μιας πορτας.

Ρημα:αμπαρώνω **Φρ.:** «Μετα από τούσες ληστείες οι κατοικοι **αμπαρωνωνται** στα σπιτια τους μολις νυχτώσει». Η αμπαρα δεν έχει εμφανή ετυμολογική σχέση με το αμπαρι.

ανάδρομοι

Σχοινία τεντωμένα λοξά από το **καταρτι** στο **καταστρωμα** ή τον **πρόβολο** ή από το ένα καταρτι στο άλλο.

κν. **Στραλία**

Τα **ιστια** (πανία) που μπαίνουν πανω στα **στραλια** λεγονται **αναδρομικά**.

Δεν έχουν καμία σχέση με τα ποσά που καταβαλλονται αναδρομικά.

Τρ. [Νικος Καββαδίας](#)

εξαλα

Τα μέρη του πλοίου που βρίσκονται έξω από την θάλασσα. (εξ+αλς αιτ αλα)

Αντιθετο: Τα υφάλια [ενν. μέρη]

Ομοηχο: εξαλλος -η -ο επιθετο =εκτος εαυτου, εξω φρενων, αλλοφρων. Φρ. Όταν είδε το λάθος έγινε εξαλλος.

εξαρτία

η (ουσιαστικό) τα σκοινιά και τα κατάρτια και γενικά καθετί άλλο που χρησιμοποιείται στο χειρισμό των ιστίων ενός ιστιοφόρου πλοίου. Συν. εξαρτισις.^{315,480}

εξάρτια

ή επιτονοι

κν. ξαρτια, τα άρμενα, η αρμποραδούρα, κν αρματωσιά.
Ετυμολογία: απο το εξαρτίζω < εξ + άρτιος

εξαρτισμός

Η προμηθεια και εγκατάσταση των εξαρτίων λεγονται εξαρτισμος ή καταρτία ή αρμάτωμα

Το αντιστοιχα ρηματα [αρματώνω](#), καταρτιζω, εξαρτίζω.

ερμα

απο το αρχ. ρ. ειρω

κν. σαβουρα

Γεμισμα του κυτους του πλοιου με αχρηστα αδρανη υλικά προκειμενου να αποκτησει ευσταθεια. Αυτος που στερειται ερματος λεγεται ανερματιστος. Μτφ. Αυτος που δεν εχει σταθεροτητα (αποψεων) που φέρεται τηδε κακεισε.

Μεταφορικά: κάθε άχρηστο πνευματικό ή υλικό προϊόν

Φρ. «το σαββατοκύριακο πέταξα όλη τη **σαβούρα** από την αποθήκη και κράτησα μόνο τα έπιπλα»

«προτιμώ να πάω εγώ για ψώνια γιατί αυτη μόνο **σαβούρες** πάει και φέρνει».

Σαβουρα λεμε μεταφορικά και άτομο κακής πάστας (ειδικότερα γυναίκες)

Σε είδανε πάλι στην πλατεία με εκείνη τη σαβούρα

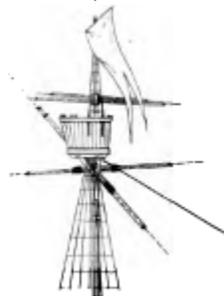
Απο εδω και το νεωτερο συνθετο «**σαβουρογάμης**» ο συνουσιαζομενος με γυναικες τριτης διαλογης, ο μη εκλεκτικος.

Επωνυμο: Ιπποκράτης Σαβούρας , Βουλευτής - αντιστασιακος

Προσοχή: Το έρμαιον σχετίζεται με τον Ερμη και οχι με το ερμα . φρ. «Εμεινε ερμαιον των κυματων»

θωρακιον

(κν Κόφα)

κουφάλα.

Εκτος απο το κοινο κοφινι ηταν και ξυλινη κατασκευη οπου στεκονταν ο οπτήρας (θωρακιτης) συνήθως στο μικρό επιστήλιο του πρωραίου ιστου (δηλ. στο μικρό τσιμπούκι του τουρκέτου). Αγγλικά λεγεται **Crow's Nest** ή **κορακοφωλιά**. Οι Βυζαντινοι το ελεγαν και **ξυλόκαστρο** και τον ναυτη παρατηρητη **βιγλεοφορον**.^{165,128}

Η υβρη σε γυναικα «μωρή κόφα» αφορα το κοφινι λογω φαρδους: Γυναικα με φαρδου, λογω χρήσεως, αιδοιο. Κν

ισαλος γραμμη

Η ισαλος γραμμη ξεχωριζει τα [υφαλα](#) απο τα [εξαλα](#). Θεωρητικά πρεπει να συμπιτει με την επιφανεια της θαλασσας (ισον+αλς αιτ αλα).

Φρ. «**ηπια ενα καφεδακι και ηρθα στα ισα μου**» : Αν δεν ετυμολογηθει ως λογιστικος ορος (ισοζύγιο, ισοσκελιζω, ισοσκελισμενος κλπ) μαλλον σημαίνει εμαι σωστος, νηφάλιος.

ΙΣΤΙΑ

κν. Πανιά ή άρμενα

Υπαρχουν αναριθμητοι τυποι πανιων >

Απο τα αρμενα > Το αρμενιζω = αρματώνω ή εξαρτιζω.

Τρ. Βαρκα θελω ν' αρματώσω με 42 κουπια

Τα μικρα αρμενα λεγοντουσαν αρμενοπουλα. Επωνυμο Αρμενοπουλος , Αρμενάκις (οχι ομως ο Αρμενης, ο κατοικος της Αρμενιαις)

Εχουν τοσο δυσνοητες ονομασιες που ειναι τα περισσοτερα αγνωστα στο πλατυ κοινο.

Ετσι δεν αφησαν πολλες φρασεις ή παροιμιες.

Δεν λεμε πια ιστια τα πανια των πλοιων λεμε ομως

- Ιστιοφορο=πλοιο που φέρει ιστια, και πορωθειται με αυτά.
- Ιστιοφορία
- Ιστιοπλοία=Δραστηριοτητα, το να πλεει κανεις με ιστιοφόρο, κατά κανονα ως αθλημα,
- Ιστιορραφος
- Ιστιοσανιδα (wind surfing) πρβλ. σερφάρω.
- Πλησίσιτιο: σε πληρη ιστιοφορία. Με ολα τα πανια ανοικτα, μαίναρισμενα. Μτφ. Μεγαλοπρεπώς.

ΙΣΤΟΣ

Κν. κατάρτι.

Ετυμολογία: απο το αρχ ρ ιστημι.

Στηνοταν ορθιο κατα τον αποπλου.

Οταν το αρχαιο πλοιο κατεπλεε ο ιστος αφαιρειτο. Και φυλασσονταν στην **ιστοδόκη**.

Το ιδιο συνεβαινε και στη διαρκεια των ναυμαχιων, οπου οι ελιγμοι γινοντουσαν μονο με τα κουπια.

Παρανοησεις συμβαινουν με το ιστος= κατάρτι και **ιστια**=πανια.

Οι ιστοι μπορει να ειναι 1 ως 7.

Ιστος λεγεται και το κονταρι που υψωνεται η σημαια στην ξηρα.

Οι Βυζαντινοι ονομαζαν «**σημεια αβάστακτα**» τις σημαίες ή τους επισειοντες που αιρονταν σε σταθερα κοντάρια (ιστους).

Επωνυμο: Ρωμανός Α' ο Λεκαπηνός ή Αβάστακτος

Το Αβάστακτος είναι το οικογενειακό του επώνυμο, ισως να σημαίνει τον δύστροπο και ανυπόφορο,^[165,483] αν και περιττό γιατι ελαχιστοι απο αυτους ηταν «**βαστακτοί**» (ανεκτοί).

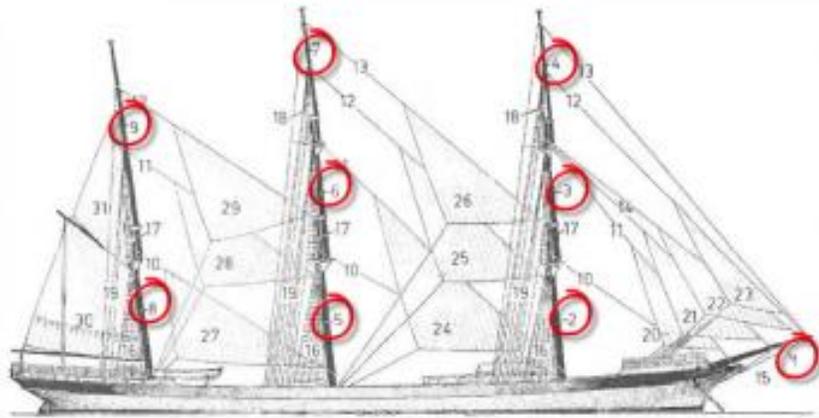
Απο τον ιστο –κοντάρι σημαιας προερχεται το επιθετο μεσιστιος –α –ον = στο μεσον του ιστου, που λεγεται για σημαια: η σημαια αιρεται **μεσιστια** εις ενδειξη πενθους. Κατ' ακριβεια αιρεται μεχρι τα 2/3 του ιστου.

Ιστος λεγεται και ο αργαλειος κυριως ο αρχαιος ορθιος αργαλειος . πρβ. Ομηρου Ιλιάδα Ραψ. Α . στ. 31.

Ο **ιστος** ειναι και το αποτελεσμα, το προιον της υφανσης : ο **ιστος της αραχνης**, του διαδικτύου> ιστολογιο, ιστοθεσιο. Και μεταφορικά ο **κοινωνικος ιστος**.

ΙΣΤΟΙ

Ίστοί= κατάρτια, αρμπουρα

Πρόβολος ιστός=μπομπρέσο (1)

Ακάτιος ή προωραίος ιστός=τουρκέτο (2,3,4)

στήλη του ακατιου ή στήλη του προωραίου Ιστού=κολόμπα του τουρκέτου (2)

μέγα έπιστήλιον του προωραίου ιστου=μεγάλο τσιμπούκι του τουρκέτου (3)

μικρόν έπιστήλιον του προωραίου ιστου = μικρό τσιμπούκι του τουρκέτου. (4)

Μέγας ή μεσαίος ιστός ή μεγάλο κατάρτι=άρμπουρο της μαϊστρας (5,6,7)

στήλη του μεγάλου ιστου= κολόμπα της μαϊστρας (5)

μέγα έπιστήλιον του μεγαλου ιστου = μεγάλο τσιμπούκι της μαϊστρας (6)

μικρόν έπιστήλιον του μεγάλου ιστού = μικρό τσιμπούκι της μαϊστρας (7)

Ιστός του έπιδορόμου η πρυμναϊός ιστός, ή μετζάνα :

στήλη του πρυμναίου Ιστού = κολόμπα της μετζανας (8)

μέγα έπιστήλιον του πρυμναίου Ιστού = μεγάλο τσιμπούκι της μετζανας. (9)

καμπούνι

Επισημως λεγεται **πρόστεγον**.

Μερος συγκεντρωσης του πληρωματος σε ωρες σχολης.

Εκει γινονται και οι διάφορες διηγησεις. Ετσι η φράση «Λογια τής πλώρης» σημαίνει «Ναυτικες Ιστοριες»(βλ. Το «Λογια τής πλώρης» του Ανδρεα Καρκαβίτσα)

Μερικοί ναυτες δρασκελίσαν τήν κουβέρτα, πηγαίνοντας στά πόστα τους, ενώ άλλοι κατέβηκαν στό **καμπούνι** της πλώρης, νά κοιμηθουν.

Μ. Καραγάτση –«Τα στερνά του Γιουγκερμαν»
Οι αξιωματικοί συγκεντρώνονται στο «**καρε των αξιωματικών**».
Βλ. Ν. Καβαδία [Cambay's water](#)

«Τη νύχτα σου 'πα στο **καμπούνι** μια ιστορία
την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη ράδα»

καρινα

Η αρχ. τροπικ

Πάνω στην καρινα αρμοζονται τα **στραβοξυλα**.

Το **εσωτροπιον** κν **σωτροπι** αρμοζεται αντιστοιχα με την τροπιδα απο το εσωτερικο του κυτους. Απο το εσω+τρόπικ

καταστρωμα

Καλυμμα του κυτους του πλοιου. Τα πλοια των αρχαιων δεν ειχαν πλήρες κατάστρωμα. Αργότερα δημιουργηθηκαν το **προστεγο** και το **ταμπερνακουλο**. Στην υστερη λατινικη ονομαζονταν stega απο το ελλ. στέγη.

Στα σύγχρονα πλοια το κατάστρωμα ειναι απο [λαμαρινα](#) και καλυπτει ολο το κυτος. Οταν τα κυματα βρεχουν το καταστρωμα το νερο φευγει απο τα **μπούνια**.

κορακι

κοράκι (το) 1. Το αρπακτικο πουλι κόρακας 2. (μτφ.-μειωτ.) ο υπάλληλος γραφείου τϊλετών. που βαστάζει το φερετρο 3. αυτός που επωφελείται από ανώμαλες καταστάσεις ή από τη δυστυχία των άλλων: · 4. Ναυτ. καθένα από τα ακρότατα σημεία στην πλώρη και την πρύμνη των πλοίων, των ιστιοφόρων και των λέμβων: το κοράκι τής πλώρης / τής πρύμνης | ετυμ. < αρχ. κοράκιον. υποκ. τού κόραξ, -κορακος (βλ. κ. κόρακας)].

κουπιαστη

Ακρο της βαρκας οπου και οι σκαλμοι για τα [κουπια](#)

Ειχε την τεντα ξομπλιαστη

Η βαρκα του καμπουρη Αντρεα

Γερμένος πα στην **κουπιαστη**

Ονειρατα εβλεπεν ωραια

κουρσίας

μακροστενος ξυλινος διαδρομος στις γαλερες που ενωνε το ταμπερνακουλο με τη ραμπατα ^{239.26} (προστεγο, κν. καμπουνι)

λαμαρινα

Μεταλικο φύλλο απο το οποιο κατασκευάζονται τωρα τα πλοια. Κατά συνεκδοχήν το κατάστρωμα και το πλοιο.

Βλ. [Δαγκωσε τη λαμαρινα](#)

Οταν σκουριάζει η λαμαρινα χρειάζεται [ματσακονισμα](#) και [μοραβια](#).

μαντάρι

Το σχοινί που χρησιμοποιείται για το βιράρισμα των πανιών.

Απο το αρχαιο Ελληνικό ιμάς γεν. ιμαν-τος > μσν ιμανταριον (υποκ) > μαντάριον > μανταρι.

Πρβλ εξαρτιον > ξάρτι, εξαγιον > ξαγι, ισταμενο > σταμενο κ.α.

Όμως η φρ. Τα «καναμε μανταρα δεν σχετίζεται ετυμολογικά με το **μανταριον** αλλά με το σανσκριτικό **mandara** > μάντρα = σταβλος παροιμιώδες για την ακαταστασία του μερος.

Προβλ. τη φρ. «Σε σταβλο γεννηθηκες;»

μπαστουνι

Ο αρχ. Πρόβολος. Το ξαρτι στην ακρη της πλώρης πανω απο το ακροπρωρο.

Ετυμολογια απο το ιτ. Bastone < απο την λατ bastum < Ελλ. βαστάζειν).

Απο την ίδια ριζα το [μπαστιμέντο](#) = bastimeno (batiment) που σημαίνει κτισμα αλλά και ναυπήγημα.

Συγγενες με το βοηθημα για το περπατημα, την αρχαία βακτηρια. Η φρ. «**Τα βρισκω μπαστουνια**» έχει σχέση με την χαρτομαντεια και όχι με τον προβολο. [261](#)

Όμοιας η φρ. εμφανιστηκε **σαν φαντης μπαστουνι** έχει σχέση με την χαρτοπαιξια και όχι τον προβολο.

μπουκαπορτα

Ο αρχ. καθέκτης

Πορτα καταπακτής, αμπαριου.

Απο το Ιταλικο boccaporta ή boccaporto

Οι δυο λεξεις δεν σημαίνουν το ίδιο πραγμα

1. bocca=στομα, στομιο + porta=πύλη, πορτα
2. bocc' + al + porto= πορτα (πυλη) στο πορτο(λιμανι)

μπούνια

Τετραγωνες ή ελλειψοειδεις τρυπες στα πλευρα του πλοιου απο οπου μπορούν να χυνονται στη θαλασσα τα νερα που πεφτουν στο κατάστρωμα. Οι ευδαίοι.

Φρ. **Γεματος μεχρι τα μπούνια**. Υπερφορτωμένος.

Εχουμε κατα πολύ βυθισει την [ισαλο γραμμη](#)

Συγγ. Παραπετο η κοντρα χαβαλες [163..359](#)

Ασχετο το παρομοιο η **μπουνιά** =πυγμή. Την μπουνια τήν ριχνουμε και την πυγμή την δείχνουμε.

Ξαρτια

Βλ. εξαρτια

οιαξ

Κν. Διοιακι η λαγουδερα.

Προβλ. Γ. Σεφέρη – Ονειρο

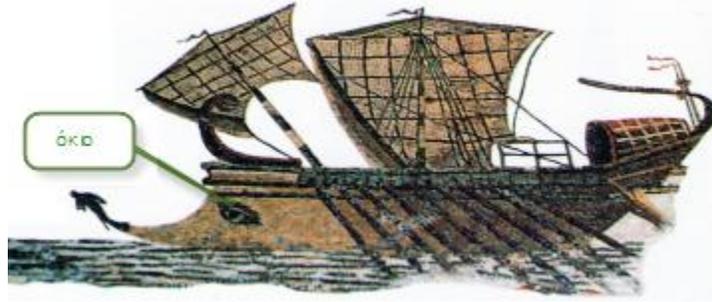
Κοιμούμαι και η καρδιά μου ξαγρυπνά,
κοιτάζει τ' άστρα στον ουρανό και το **δοιάκι**
και πώς ανθοβολά το νερό στο **τιμόνι**.

όκια

Ζωγραφιές ματιων στις δυο πλευρες της πλωρης.

απο το Ιτ. Occhio = Μάτι, οφθαλμός < Λατ. oculus < Αρχ. Ελλ. Ωψ, οπός > οπή=τρυπα.

Στην αρχή είχαν αποτροπαιο χαρακτήρα, αργότερα η κορη του ματιού έγινε τρυπα (οπη<ωψ, οπος= ματι) απ 'όπου εβγαине και η αλυσίδα της αγκυρας ενώ η ζωγραφία καταργήθηκε. Η ονομασία όμως παραμεινε.

Οι πειρατές του ρωμαϊκού κόσμου προτιμούσαν, όπως και οι Έλληνες, γρήγορες και ευκίνητες γαλέρες. Η γαλέρα αυτής της ρωμαϊκής τοιχογραφίας έχει ζωγραφισμένα στην πλώρη της μάτια για να βλέπει τη λεία της. Το σύμβολο του ματιού ίσως προέρχεται από την Αίγυπτο, ως γούρι.

Εικόνα 24 -Το ματι του θεου Ρα

όρτσα

(η) ουσιαστικο , Πιθαρι η βαρελι που το βάζανε στην πρύμνη αριστερα αφου δεξιά ηταν το πηδαλιο (stener=πηδάλιο> stenerbord) και περιειχε ποτο η προχειρη τροφή για τους ναυτες.

Απο το Ιταλικο orza < Λατινικό urcea , orcea< Αρχαια Ελληνική ορχάνη ή ορκάνη(απο το έρκος) (πρβλ. ορχος, ορχηστρα ορχηση) . Ορκανη σημαίνει κατι το κλειστο δηλ. δοχείο. Αγγειο μικροτερο απο τον αμφορεα.

Απο τη θεση της, η **ορτσα** εδωσε το ονομα στο αριστερο μερος του πλοιου.

Πρβλ. το των αρχαιων ελλήνων «παρ'ασπιδα» που σημαينه επισης «προς τα αριστερα».

παγκος

Η Ομηρικη θρηνύς (θράνος> θρανίον) η εδωλιο, το καθισμα του ερέτη, λαμναδόρου, κωπηλάτη

πρβλ την παροιμια: [Καθε κατεργάσης στον παγκο του](#)

Σημερα η λέξη **θρανίο** περιοριζεται στο σχολικο επιπλο και η λεξη **εδωλιο** στο κάθισμα του κατηγορουμενου στα δικαστηρια

πλώρη

Η αρχαία πρόρα.

Το μπροστινό μέρος του πλοίου.

Επιρρ. Κατάπρωρα, κατάπλωρα.

Φρ. [Βαλε πλώρη](#)

Σχετ. Το **ακρόπρωρον**: Αποτροπαιο κατασκευασμα που τοποθετείται στην ακρη της πρωρας (ακριβώς κάτω από τον πρόβολο, κν **μπαστούνι**) . Συνήθως είναι γυμνοστηθη Γοργόνα. Έχουμε πολλά και ενδιαφέροντα δείγματα λαϊκής τέχνης στα ακροπρωρα.

Το σύνολο των στολισμάτων της πλώρης ενός πλοίου ονομάζεται επίσημα "**ακροστόλιον**".

πλωριός

Πλωριός ή πλώριος ή [Πλωρίτης](#): Ο της πλώρης. Αυτό που ανήκει ή σχετίζεται με την πλώρη. Βλ. Α. Καρκαβίτσα – «Λογια τής πλώρης»

Σχετ. [Καμπουνι](#) ή προστεγον

πρυμνη

Το πίσω μέρος του πλοίου. Μας έχει δώσει :

- τον πρυμο καιρο,
- την φρ [Ανεκρουσε πρυμναν](#),
- Την **πρυμάτσα** δηλ. τα **πρυμνήσια** [ενν. δεσμα]

Επιθετα: πρυμνιος>πρυμιός>πρύμος. Κυρίως για τον καιρο

Επιρρημα: πρυμα (για το φύσημα του ανεμου) μτφ. Ευνοϊκα, πολύ καλα. Φρ. «Πανε **πρυμα** οι δουλειές».

Στην πρύμνη βρισκονταν το [ταμπερακουλο](#) η κραββατος του κεντάρχου.

πρυμάτσα

Σχοινη με το οποιο δενεται το πλοιο.

Απο τα πρυμνησια [πεισματα=δεσμα], σχοινια < πείθω *. Ηδη απο την εποχη του Ομηρου τα πλοια τραβιωντουσαν στην στερια απο την **πρυμνη**, προφανως για να διευκολυνθει ο αποπλους με την πλώρη.

“νήας πεδίονδε εΐρυσαν, αυτάρ τείχος επί **πρύμνησιν** ἔδειμαν” Ομήρου Ιλιάς 14.32.

Βλ. [καβος](#)

* Ο ανθρωπος που είναι **πεπεισμενος** είναι αμετάθετος στις θεσεις του, σαν να είναι δεμενος με σχοινια. Αυτό εξηγει και την φράση «**παράτα τα πεισματα**» (ασε τα σχοινια που σου κρατουν αιχμαλωτη τη σκεψη μτφ. **Αλλαξε πεποιθήσεις, αλλαξε μυαλα**.).

στόκολο

Αποθηκη ή καρβουναποθήκη

Απο το αγγλικο stock holder

στραβοξυλα

Επικαμπή ξυλα που, προσαρμοσμένα στην καρινα, δημιουργουν το σκελετο του ξύλου.

Δεν μπορούν να χρησιμοποιηθουν για αλλο σκοπο είναι σκληρα και δυσκατεργαστα. Ετσι μεταφορικα **στραβοξύλο** λεμε ανθρωπο

περιεργο και δύστροπο. Στη φωτογραφία καραβομαραγκός ψάχνει για ένα καλό στραβοξύλο.

σχοινοθηκη

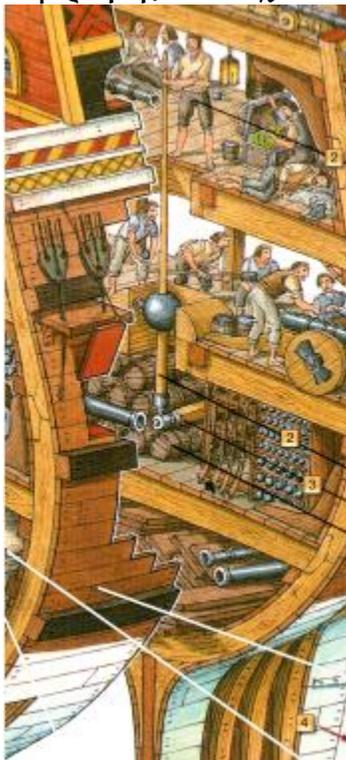
Χώρος της πρυμνης όπου φυλαγαν τα σχοινιά, πρυμάτσες, αγκυρες και στρώματα του πληρώματος.^{163.352}

τιμονι

σανίδα καθετη προς την πρυμνα που ρυθμιζει την κατευθυνση του πλεούμενου. Η κινηση του τιμονιου γινεται με το [δοιακι](#) για μικρά σκαφη και με τον τροχο του τιμονιου και αλυσιδες για τα μεγαλα ιστιοφορα.

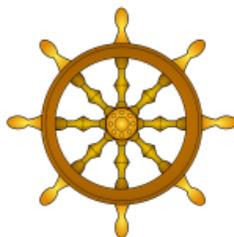
Κατα συνεκδοχή ο τροχος αυτος ονομαζεται και αυτος τιμονι. Φρ. «Ποιος ειναι στο τιμόνι τωρα;». Αυτος που «ειναι στο τιμονι» (χειριζεται το τιμονι) ειναι ο [τιμονιέρης](#). Μεταφορικα η Διοικηση της πολιτειας.

Τα παλαιότερα πλοια στο Βυζάντιο δεν διεθεταν τιμονι αλλά δυο μεγάλα κουπια στη πρυμνη που ονομαζονταν **αυχένια**. Ο χειριστής τους ονομαζονταν **Κυβερνητης των αυχενίων**.^{9290.66}

Στα μεταγενέστερα πλεούμενα, όπως μπορείτε να δείτε από μια διατομή του γαλιονιου του 16^{ου} Αιωνα^{1176.9}, ο τιμονιερης (1) μετακινούσε δεξια - αριστερα ένα κατακορυφο κοντάρι με αντιβαρο (2) που προσαρμοζονταν με σιδερενιο συνδεσμο σε μια οριζοντια λαγουδερα(3) που με τη σειρα της μετεδιδε την κινηση στο πηδάλιο.(4).

Αργότερα μπηκε το γνωστο στρογγυλο τιμόνι που ειναι εγκατεστημένο στη γέφυρα του πλοίου.

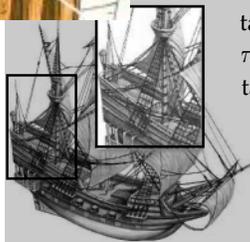

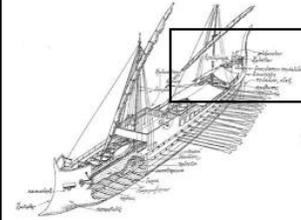
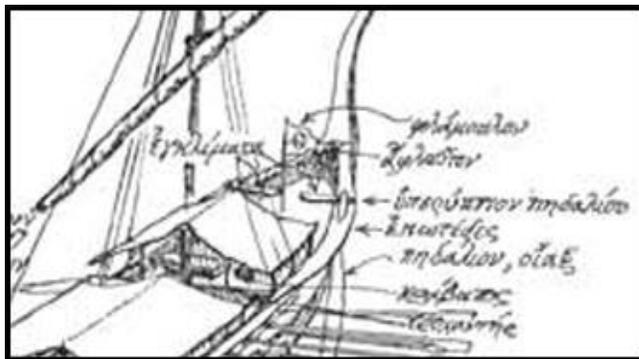
ταμπερνακουλο

tabernáculo = Από το Λατινικο tabernaculum υποκοριστικο του taberna προερχεται απο το tabula (κ. Τάβλα> tabla, Fr. Table, Eh. Table, It. Tavola, ΕΛΛ. ταβλες κατασκευαζονταν οι φορητες εκστρατειας των στρατιωτων.

ταμπερνακουλο ηταν η καμπινα του βρισκονταν στην πρύμνη. Οι ονομαζαν **κράββατος του κεντάρχου**,

που και αυτο τουρκ. ταβλάς Ταβλι). Από καλυβες Το πλοιάρχου και βυζαντινοι το που τον εκαλυβωναν, το σκεπαζαν με μολυβδινα ελασματα ή με δερματα (τα βυρσάρια).^{163.353}

Οι βυζαντινοί ονομάζανε το ταμπερνακουλο ο «Κράββατος του Κεντάρχου». Tabernacolo ονομαζονταν και η βιβλικη σκηνή του μαρτυριου οπου φυλασσονταν οι 10 εντολες μεχρι που χτίστηκε ο ναος του Σολομωντα,

τσιμινιερα

κν. Φουγάρο ή καμιναδα. Απο το ιταλικο Ciminiera < λατ. Caminus < Ελλ. Καμινος > υποκοριστικο καμινιον > καμινι λέγεται και για τη μεγαλη καπνοδοχο των εργοστασιων (πβλ. Τραγουδι «[Η τσιμινιερα](#)»)
φρ. Καπνίζει σαν τσιμινιέρα.

υφαλα

Το υπο την θαλασσα μερος του πλοιου υπο συνθηκας κανονικου φορτιου
κν. βρεχάμενα [ενν. μερη]
Συνηθως χρωματιζονται με μινιο ή μοράβια, μεχρι [την ισαλο γραμμη](#)

φινιστρινι

Παραφωτις. Μικρο παραθυρο στρογγυλο ή τετραγωνο στις πλευρες του πλοιου.
Απο το Ιταλικο finestrino υποκ του finestra < λατ fenestra < Ελλ φαινω > φανός, φανερος, φανή, Θεοφάνεια (Βηθειά σας!)

Ενδύματα

Στολή

(η) 1. Η ενδυμασία, η αμφίεση. Φρ. Εθνική στολή (τοπική ενδυμασία που θεωρείται ως η παραδοσιακή) 2. Η ομοιομορφία και διακριτική ενδυμασία καθενός από τα άτομα που ανήκουν σε ορισμένο επάγγελμα, τάξη. Οργάνωση κλπ.: στρατιωτική στολή, αστυνομική στολή, στολή αγγαρείας, στολή εξόδου, στολή παραλλαγής ή εργασίας ή εκστρατείας

Φρ. Σ' επίσημες εκδηλώσεις πηγαινει με στολή, αντιποίηση στολής (βλ. Λ. Αντιποίηση). Η μεγάλη στολή (με την οποία παριστάται αξιωματικός σε επίσημες εκδηλώσεις) φαίνεται στην εικόνα. Φρ. Εν στολή (εν στολή) φορώντας στολή; παρουσιάστηκε ενώπιον τους εν στολή.

Ετυμολογία αρχαία, η αρχική σημασία ήταν «εφόδια, εξάρτηση στόλου», ετεροϊωμ. Βαθμ. Του ρ. Στελλω (βλ. Λ. Στελνώ). Από την ίδια ρίζα και ο στόλος.

25 Γ. ΤΣΑΡΟΥΧΗ-ΝΑΥΤΗΣ

Είδικα ρούχα φοράει μόνο το πολεμικό ναυτικό. Οι ναύτες του εμπορικού ναυτικού φοράνε ό,τι ναναι ενώ οι αξιωματικοί μιμούνται λίγο τη στολή των αξιωματικών του πολεμικού. Στην εικόνα ο ναύτης φέρει πιλίσκο με κατεβασμένο υποσιάγωνο, κολλαρίνα, λιγαδούρα και αρβυλά με ντόκ. Πριν το 1974 οι στρατιώτες, ναύτες, αεροποροί κυκλοφορούσαν υποχρεωτικά ενστολοί. Τα ρούχα όπως και στο Στρατό Ξηράς επαινοναν αρχαίες ονομασίες. Οι στρατευμένοι όμως προτιμούσαν τα σωβρακά από τις σκελεές, τα πουλοβερά από τα κολοβία έξ' ερέας, τα παντελονία από τις αναξυρίδες, τη λιγαδούρα από την δετηρία.

Επενδύτης

Ημιπαλτο. Για αξιωματικούς και ναύτες. Όλοι οι ναυτικοί το φορούν γιατί είναι πρακτικό

Μπορεί να κουμπθαι απο αριστερα προς τα δεξια (ανδρικο στυλ κουμπωματος) η το αντιστροφο (γυναικειο στυλ κουμπωματος) Η επιλογη του στύλ εξαρταται απο το που φυσάει ο ανεμος.

καπελα

Πιλίσκος Ναυτη και πηλικιον ανωτατου αξιωματικου

κολαρίνα

Αχρηστο κατασκευασμα που φοριεται σαν πετσετα αναποδα, προς την πλάτη. Δένεται για την ακρίβεια, με τρόπο που θυμίζει... σουτιέν (στηθόδεσμο). Μια Αγγλική παράδοση λέει ότι χρονολογείται από την εποχή, που οι ναυτικοί ειχαν πλεξίδα (κοτσιδάκι) που το λακαριζαν με ειδική πίσσα απο τη Στοκχόλμη. Αυτη η πίσσα εβγαινε πανω στη μπελαμανα και για να αποφύγουν το συχνο πλυσιμο προσθεσαν

την κολαρινα ως προστατευτικο. Αυτό είναι στην πραγματικότητα ανακριβές, γιατι η κολάρινα δεν ήταν μέρος της στολής οταν εξαφανίστηκαν οι πλεξίδες. Μια αλλη αγγλικη παράδοση που λειει οτι οι τρεις λωρίδες συμβολιζουν τρεις νίκες του Νέλσονα, και αυτη ελεγχεται ως ψευδης. Οι 3 ριγες απλά τυποποιηθηκαν , όταν ήταν τα ναυτικα ρουχα εγιναν ομοιόμορφη = στολή (uniform) . Αλλη παραδοση θεωρεί οτι φέρνει γουρι να αγγίξεις κολάρο ενός ναύτη.

Το πως θα την φορέσει κανεις είναι μια ολοκληρη ιστορια συνδυαζεται με την λιγαδουρα και μια μαυρη ταινια που φοριεται συμφωνα με μια παραδοση* για να τιμηθει ο Αγγλος Ναυαρχος Οράτιος Νέλσον και που υιοθετησαμε και εμεις ισως γιατι περιμεναμε κανενα δανειο απο το Ηνωμένο Βασίλειο. Στην εικονα ο Πριγκιπας Αλβερτος Εδουάρδος, ο μετέπειτα βασιλιας Εδουαρδος 7^{ος}, ντυμενος «ναυτακι» σε πινακα του 1846, απο τον Franz Xaver

Winterhalter. Διακρινουμε τη κολλαρινα τη λιγαδουρα, η μαυρη ταινια για το «θεος σχωρέστον» του Νελσωνα* και το περιεργο κουμπωμα του παντελονιου.

*) το μαύρο μαντίλι-φουλάρι εμφανίστηκε για πρώτη φορά ήδη από τον 16ο αιώνα και χρησιμοποιήθηκε ως ζώνη ιδρώτα και το κλείσιμο γιακά. Το μαύρο ήταν το κυρίαρχο χρώμα, καθώς αυτό ήταν πρακτικό και δεν δείχνει εύκολα τη βρωμιά. Δείνεται αλήθεια η παράδοση, ότι το μαύρο μαντίλι σχεδιάστηκε ως ένδειξη πένθους για το θάνατο του Ναύαρχου Νέλσον.

Λιγαδουρα

Η γραβατα του ναυτη. : Είναι ένα σχοινάκι δεμένο σε θηλιά γύρω από τον λαιμό, με την άκρη του να καταλήγει σε ένα φιογκάκι που έχει η μπελαμάνα (βλ. εικονα), εκεί που ξεκινάει ο γιακάς. Κατα την παράδοση είναι εκεί για να αυτοκτονήσει απαγχονιζομενος ο ναυτης οταν κινδυνευει να συλληφθει απο τον εχθρο. Πρεπει φυσικα να είναι διαζοτως λεπτος αν ρινω απο το παχος που εχει η λιγαδούρα.

Επειδη η μπελαμανα είναι ανοικτη στο στερνο και δεν εχει κουμπια, η λογικότερη σκοπιμοτητα που εξυπηρετει είναι να σφιγγεται (οχι μεχρις ασφυξιας) οταν κανει κρουο και φυσάει για να κλεινει αυτο το ανοιγμα.

Η αρχ δετηρία. Ετυμολογείται απο το βενετ. Ligadura < Λατ. Ligatura < ligo=συνδέω, δεσμεύω, ενώνω + guttur = λαιμός

Παντελονι

το παντελόνι του ναυτη έχει έναν ιδιαίτερα περίεργο τρόπο κουμπώματος, σχεδόν αστείο. Δεν υπάρχει το κλασικό κουμπώμα (κν. τα μαγαζιά) που έχουν όλα τα συνήθη παντελονια.

Το πίσω μέρος του παντελονιου, περνάει κάτω από τα σκελη και κουμπώνει στη μέση.

Πιστεύω πως αυτό ισχύει ακόμα από τον μεσαιώνα όταν οι ναυτικοί φορούσαν μαιτιά (σαν φουστάνια). Επίαναν το πίσω μέρος από την «φουστα» αυτή το περνούσαν ανάμεσα από τα σκελια τους και το σφηνώναν μπροστά στη ζώνη τους. Έτσι δημιουργούσαν ένα ιδιόρρυθμο παντελονι, βολικό όμως για να σκαραφαλώνουν στα ξαρτιά και να κινούνται πιο άνετα. Το ίδιο έκαναν και οι στεριανοί προκειμένου να ιππεύουν άνετα. Έτσι καταλήξαμε σ' αυτό που λέμε φουφούλα, ή βράκα. Επειδή όλες οι στολές του πολεμικού Ναυτικού βασίζονται στην Αγγλική στολή, και επειδή οι Αγγλοι είναι κολλημένοι με την παράδοση φαίνεται ότι το περίεργο Ελληνικό ναυτικό παντελονι βασίστηκε στο Αγγλικόν τοιούτον.

Αυτή η κοψιά του παντελονιου είχε την εξής σκοπιμότητα: είναι πολύ εύκολο να το βγάλεις αν πεσεις ντυμένος στη θάλασσα από ναυάγιο ή ατύχημα. Την ίδια σκοπιμότητα εξυπηρετούν και τα σκελη (μπατζάκια) του παντελονιου που είναι πολύ φαρδιά (καμπάνα): κάνουν το παντελονι να βγαίνει εύκολα, χωρίς να αφαιρεθούν τα αρβυλα. Επίσης επιτρέπει να γυρίσει ο ναυτης τα μπατζακια όσο χρειάζεται για να μην βραχουν.

Όταν το φοράς η ουρήση είναι προβληματική αν το βεληνεκές δεν είναι σωστό κιδυνεύεις να κατουρήσεις αυτό το κρεμαμένο πετραχειλι. Θα πρέπει να έχει στα μπατζάκια πέντε οριζόντιες τσακίσεις, οι οποίες συμβολίζουν τους πέντε ωκεανούς, και σιδερώνεται από την ανάποδη πλευρά. Το σιδερωμα αυτό εξυπηρετεί απολυτα την φυλαξη του παντελονιου μέσα στο ναυτικο σακκο. Έτσι διπλωμένο δεν τσαλακώνεται αλλά μάλλον σιδερώνεται.

μπελαμάννα

Το εξωτερικό ενδυμα των ναυτων του πολεμικου ναυτικου.

Η λέξη μπελαμανα δεν ερμηνευεται ετυμολογικα στα λεξικα

του ετυμου
ΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ - ΚΕΝΤΡΟ
αρχι καν το λημμα
ΑΥΡΟΣ: σίωπα για την ετυμολογια
300 Δ.ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ - ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΗΣ-Δεν υπαρχει λημμα
.ΟΓΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ - ΙΔ. Μ.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ -

Ο Mozart (Koehel 612) εχει γραψει την αρια Per questa **bella mano**

Per questa bella mano
Per questi vaghi rai
Giuro, mio ben, che mai
Non amero che te.

Σε δικη μου μεταφραση

Γι αυτο το ωραιο χερι
γι αυτη την πλανευτρα ματιά
ορκιζομαι καλή μου
πως δεν θα αγαπησω αλλη

Εδω το bella mano δεν ειναι μια αλλα δυο λεξεις και δεν ειναι ενδυμα.

Σημαινει το **ωραιο χερι** της αγαπημενης του.

Δεν αρκει να υπαρχουν δυο λεξεις ιταλικες για πουμε οτι η λεξη ειναι ιταλικη και ακομα χειροτερα να δημιουργησουμε την λεξη με ενοποιηση. (bellamano). Θα ηταν σαν να λεμε οτι ο Καλιγουλας προήλθε απο το Καλή+γούλα=λαιμος!

Αναγκαζομαι να κανω καποιες υποθεσεις.

Ο **bellhop** ή **bellboy** ή **bellman**, ειναι ενας υπαλληλος ξενοδοχειου που βοηθαι τους πελατες να μεταφέρουν τις αποκοσκευές τους οταν προσερχονται ή αποχωρουν απο το ξενοδοχειο. Το ονομα το πηραν απο το κουδουни που χτυπουσε ο ρεσεπσιονίστας στην ρεσεπσιόν του ξενοδοχειου για να ερθει ο αχθοφορος. Αυτος πηδουσε και εργονταν αμεσως για αυτο ονομαζονταν και bellhop το "hop" σημαινει jump=πηδω.

Συνώνυμο: Γκρουμ,

Στα πλοια ονομαζεται καμαρώτος (απο το κάμαρα και οχι το καμάρα ή το καμαρι).

Ο bellman να φορουσε ειδικη στολη σαν πουλοβερ .

Στην ελληνική ο bellman εγινε μπελμάνης ή μπελαμάνης (το "α" παρεισεφρυσε με επιδραση απο το "μπελας"),

κατα το βατσιμάνης (watch man)¹, ντοκουμάνης (donkey man)², πομάνης (rump man).

Φαινεται πως ο επενδυτης του μπελαμάνη ονομαστηκε μπελαμανα. Εγινε θηλυκο δηλαδη οπως, αλλα τμηματα του ρουχισμου: η νιτσεραδα, η καπελαδουρα, η λιγαδουρα,

νιτσεράδα

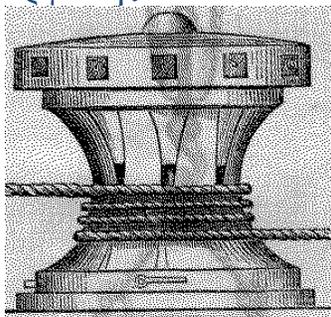
Απο το ιταλικό *incerata*, παθητική μετοχή του *incerare* < Λατ. *Cera* < Ελλ. κηρός

Επικηρωμένος, στρωμενος με κερι επενδυτης προκειμενου να γινει αδιαβροχος. Σημαινει αδιαβροχο [ενδυμα]. Απο την συνεκφορα με το

αρθρο της αιτιατικης : φορεσε «την ιντσεράτα» έγινε «τη νιντσεράτα» και μετά «τη νιτσεράδα» (επηρεασμος απο αραδα, σοροκαδα, ράδα) .
Η cera μας εδωσε και το τσιρότο (ceroto) και τον πριμικήριο (primus in ceram).
Η

Συνεργα

εργατης

Χειροκινητο ή μηχανοκινητο εργαλειο για τη ενταση η ελξη καβων ή αλυσιδων.

κιαλια

Απο το ιτ. Occhio = ματι < απο το Λατ. oculus < υποκοριστικο του oculus (που επαψε να χρησιμοποιειται) < αρχαιο Ελληνικο ωψ, γενικη οπός > οπό, οπτικός, οπτήρ κλπ. Σημερα occhiali ονομαζουν οι Ιταλοι τα γυαλια οράσεως.

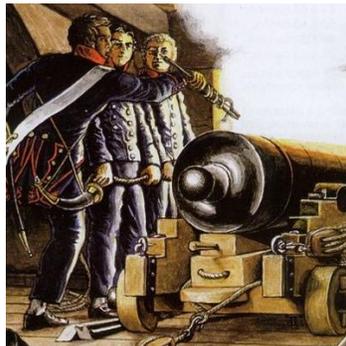
Βλ. Οκια.

Στα ελληνικα απο τον ενικο το οκιαλιον > το οκιαλιον > το κιαλι > τα κιαλια. Το αρχικο κιαλι εφαρμοζε στο ενα ματι και ηταν αναδιπλουμενο. Το ονομαζαν, λογω της

μορφης του εμοιαζε με κανονι, «κανονκιαλι»

κανόνι

Τα κανονια μπηκαν, και στα πλοια εκτος απο το χερσαιο πυροβολικο. Επαιξαν τεραστιο ρόλο στην αναπτυξη του πλοιου ως επιθετικου και αμυντικου μεσου. Τα συγχρονα κανονια δεν αφησαν τα ιχνη τους στη γλωσσα.

Τα μερη του εμπροσθογεμους κανονιου στην περιοδο του Αγώνα του 21 :720.34 (πχ. παλαγκο, αβιζοτι, κορνετο, διευθέτης κλπ) ειναι και αυτα'αδιαφορα γλωσσολογικως. Εξαιρεση αποτελεί η **κωλάθρα** (Γαλ. Culasse, Αγγλ. Breech)

και το **τσακμακι** (Τουρκ. çakmak). Η **κωλάθρα**, ειναι η το κλειστρο της καννης του κανονιου και που σημερα την χρησιμοποιουμε ως λεξη υποτιμητικα για μεγάλους γλουτους. Επειδη δε ο αρχαιος ευρυπρωκτος (κν. κωλόφαρδος) εχει την εννοια του τυχερου, η λεξη **κωλαθρα** χρησιμοποιειται και για τον τυχερο. Η παραγωγική κατάληξη -ηθρα που δηλώνει και όργανο πχ. ουρήθρα.

Στην εικονα πινακας του Louis-Philippe Crépin, πυροδότηση κανονιού των 18 λιβρών.

Ομως **κανονι** χαρακτηρίζουμε καθε τι αποτελεσματικο και καλης ποιτητας.

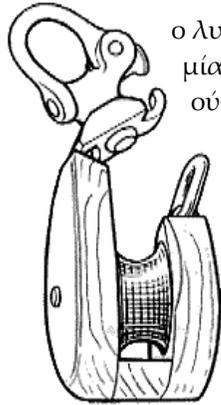
Τσακμάκι (281.98 απο το Τουρκ. çakmak=αναπτήρας) σημαινει ανθρωπο ευφυή με ταχεια αντιληψη.

Το τσακμακι θα ταιριαζε περισσοτερο για ανθρωπο ευέξαπτο, που παίρνει ευκολα φωτια. Η παρομοιωση μαλλον επηρρεαστηκε απο το σπιρτο. Το σπιρτο ομως δεν προήλθε απο το πυρειον (το σπιρτο που αναβουμε φωτιά) αλλα απο το Λατινικο spiritum = πνεύμα. Αυτος που ειναι πνευμα δηλ. ο πνευματώδης, η

διανοία λεγεται σπιρτο ή σπιρτο μονάχο. Το «μονάχο» εννοει το εξαιρετικο, το μοναδικό.

Λυκίσκος

26 ΛΥΚΙΣΚΟΣ Η ΜΑΝΤΖΑΠΛΙ

ο λυκίσκος (μαντζαπλί) είναι ένα είδος τροχίλου (μακαρά) που στη μία παρειά του (μάγουλο) έχει άνοιγμα που ασφαλιζει με πείρο, ούτως ώστε να περνάμε το σχοινί από την μέση του και να χρειαζεται να το περνάμε από την αρχή.

Οι λυκίσκοι (μαντζαπλιά) δεν χρησιμοποιούνται αν η ασφάλεια της ζωής εξαρτάται από αυτούς.

Ετυμολογία: από το ουσιαστικό «λυκίσκος» υποκοριστικό του «λύκος» επειδή μοιάζει με **του λυκου το στομα**, που ανοίγει και κλείνει. Οι ναυτικοί μας, στο ελαχιστο γαλλοφωνοι, απεδοσαν με το **ματζαπλί** το γαλλικο mise en plies (διπλωνω) που οι κομώτριες το λένε **μιζαμπλι** και το

χρεώνουν περισσότερο.

Ο **λυκίσκος** είναι συστατικό που χρησιμοποιείται στην ζυθοποιία. Είναι καρπός που προέρχεται από το φυτό Χούμουλος ο λυκίσκος (*Humulus lupulus*) αγγλ. hop ή κν Λυκίσκος ή ζυθοβότανο. Γνωστός από αρχαιοτάτων χρόνων, ξεχάστηκε για αρκετό καιρό και από το 1200μ.Χ. χρησιμοποιήθηκε πάλι.

ματσακονι

Το ματσακόνι είναι ένα είδος σφυριού.

Από το Ιτ. mazza a cono = κωνικό σφυρί. (mazza < Lat. Mateola > mazzuola από την ίδια ρίζα και το Ελλ. ματσούκι ή ματσουκα)

Ο ματσακόνιστης το χρησιμοποιεί για να χτυπάει και να αφαιρεί τις σκουριές από τα σιδερένια μέρη του πλοίου: τη

[λαμαρινα](#). Μαζί με την αμμοβολή, είναι από τις πιο επίπονες και επιβλαβείς εργασίες στα ναυπηγεία. Συγγενής η **ματσόλα** ή σφυρί.

Σήμερα υπάρχουν ματσακονια αερος.

Υπάρχει σχετική ειδικότητα : [Ματσακονιστης](#)

Στη σημερινή σλανγκ η ματσακονιά (μικροαπατη) συγγεεται λανθασμενα με την **ματσα-κουλιά** ή την **ματσα-ράγκα**.

μπουρού

Κατι αναλογο με τον [τηλεβόα](#) ήταν και η μπουρού, από το τουρκικό bogu = σωλήνας (πρβλ. μπουρι της σόμπας, μπουρέκι). Ήταν φτιαγμένη από ένα μεγάλο κοχύλι και χρησιμοποιεσε μονο για σφυριγμα ιδιαιτερα μεσα στην ομιχλη (συν. ομιχλοκέρας). Στα ατμοπλοια η μπουρου γινεται πλεον ατμοσειρηνα και τοποθειται πανω στην τσιμινιερα.

Πρβλ. Ελύτη – Τα τζιτζικια

Από την άκρη του καιρού
και πίσω απ' τους χειμώνες

άκουγα σφύριζε η μπουρού
κι έβγαιναν οι Γοργόνες⁵.

κάβος

Η λέξη κάβος έχει δύο διαφορετικές σημασίες

Ακρωτήριο

Ψηλο και αποτομο εξαρμα της στεριας μέσα στη θαλασσα. Το χαμηλο λέγεται **πουντα** (μυτη).

Ετυμολογια: Απο το ιτ. Επιθ. Cavo < Λατ. canus< απο την σανσκριτικη ριζα cnaγâti (απαρεμφατο του cûpa) που σημαίνει διογκουμαι, αυξανομαι. Ισως και απο το αρχ. ελλ. Κυω > ειμαι εξογκωμενος (πρβλ. εγκυος, κυοφορία, κυμα, κοιλος, καυλος), επειδη το ακρωτηριο είναι η διογκωση της ξηρας μεσα στη θαλασσα.

- Πρβλ. Καβο Ντορο Cavo d'oro⁶ (Καφηρεύς),
- Καβο Κολώνες (Σουνιον),
- [Καβομαλιας](#) (Μαλέας)
- Καβο Ματαπας (Ταιναρο).

Οι Έλληνες ναυτικοί συνδέουν το όνομα του Ματαπά με το παρακάτω σχετικό μετεωρολογικό στίχο (γνωμικό), προτρεπτικά για τον παράπλου του, που ίσως και να προέρχεται από παλαιότερη περίοδο όταν οι περί αυτόν όρμοι του αποτελούσαν ορμητήρια πειρατών.

"Από τον Κάβο Ματαπά σαράντα μίλια μακρυνά"

Και

Από τον κάβο Ματαπά
σαράντα μίλλια ανοικτά
κι από τον κάβο Γρόσσο
ακόμη άλλο τόσο

Βλ. Γυθειο & Γερολιμενας

---

⁵ Ακριβές! Γιατι οι γοργονες ήταν τρείς.

⁶ Παραλογο να ονομαζεται Χρυσο (d' oro) ενα τοσο επικινδυνο ακρωτηρι! Ορθοτερη η εικασια οτι ηταν Cavo duro = σκληρο, δύσκολο ακρωτήρι. Η λέξη **ντόρος** = μεγαλος θορυβος αναστατωση εχει επηρεαστη απο τον Καφηρέα (ντόρο) ή επηρεάσει το ονομα αφου το αρχ. τορός (πρβλ. διάτορος) = δυνατος ηχος πρβλ αρχ. ρ. τειρω =καταβαλλω, διαπερνώ, αδυντίζω, πιέζω.

οὐλόμεναι νήεσσι **Καφηρίδες**, αἶ ποτε νόστον
ὠλέσαθ' Ἑλλήνων καὶ στόλον Ἰλιόθεν,
πυρσὸς ὅτε ψεύστας χθονίης δνοφερώτερα νυκτὸς
ἦψε σέλα, τυφλὴ δ' ἔδραμε πᾶσα τρόπις
χοιράδας ἐς πέτρας, Δαναοῖς πάλιν Ἴλιος ἄλλη
ἔπλετε, καὶ δεκέτους ἐχθρότεροι πολέμου.
καὶ τὴν μὲν τότε ἔπερσαν ἀνίκητος δὲ **Καφηρεύς**.
Ναύπλιε σοὶ χάριμν Ἑλλάς ἔκλαυσε δάκρυ.

Χονδρο σχοιλι

Χονδρο καναβινο σχοιλι για ναυτικη χρηση και μοναδα μηκους ιση με 200 μετρα. Ο καβος χρησημοποιειται κυριως για προσδεση στη δεστρα της προβλητας. Τανυεται (τεντωνεται) με τον εργάτη.

Συν. παλαμαρι, πουμάτσα, γούμενα

Προβλ. φρ. Βάστα καυμένη γούμενα!50_2.8

Ετυμολογία: Απο το λατ. carlum που προκύπτει απο συγκοπή του carulum = μανικι, λαβη. (προβλ. μαυρομανικο μαχαιρι) και δημιουργησε και το παλαμαρι.

Φρ. «Λυσαμε καβους» =αποπλευμε

Αρχ. Φρ. «ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων» αντιστοιχο της φρ. «εκινησαν παντα λιθον»: εκαναν καθε δυνατη προσπαθεια. Φρ. «ἀπὸ κάλω παραπλεῖν» αφορα ρυμουλικηση των πλοιων απο ξηρας με τραβηγμα του σχοιλιού.

ΕΙΚΟΝΑ 27 - ΑΠΟ ΚΑΛΩ ΠΑΡΑΠΛΕΙΝ - ΡΥΜΟΥΛΚΗΣΗ ΣΤΟ ΒΟΛΓΑ

Συνώνυμα

κάμιλος ή κάμηλος: σχοιλι.

Απο το Ευαγγελικα:

εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν

Κατά Ματθαῖον 19.24

ευκοπωτερον εστιν καμηλον δια **τρυμαλιας ραφιδος** διελθειν η πλουσιον εις την βασιλειαν του θεου εισελθειν

κατα Μάρκον 10. 25

Καμηλος δεν εμφανιζεται πουθενα αλλου στην ελληνική γραμματεια αντι του κάλως . Πάρθηκε απο το Αραβικο jummal που σημαίνει παλαμαρι. LSJ

Στην παλαια διαθηκη η καμηλος εμφανιζεται πανω απο 4ο φορες και παντοτε με την σημασια του ζωου γκαμηλα.

Στην καινη διαθηκη η καμηλος εμφανιζεται μονο 6 φορες. οι 4 σαφως εννοουν γκαμηλα και οι δυο ισως να εννοουν παλαμαρι.

Το ζεμέλ και στα εβραικα και στα αραβικα σημαινει το ζωον καμηλος, τη γκαμηλα. Γνωστο και αντιληπτο ζωο για τους ακροατες του Ιησου. Το θεμα ειναι η «τρυμαλιά της ραφιδος». Λυση δινεται αν διαβάσουμε τον Νεεμία

... και υπερανω της πυλης Εφραιμ και επι πυλην της Ισανα και επι πυλην την ιχθυηραν και πυργω Ανανεηλ και εως **πυλης της προβατικης** και εστησαν εν πυλη της φυλακης

Νεεμίας 22.39

Το παρατσουκλι της προβατικης πυλης ηταν «τρυπα της βελονας» γιατι ηταν πολυ μικρη ωστε να περούν μονο προβατα για τη θυσηα του Πασχα προς την κολυμβήθρα του Σιλωαμ. Η γκαμηλα δεν χωρούσε.

Γουμενα

Χονδρο καναβινο σχοιλι.

Ετυμολογία

Απο το ιταλικο gomena που πιθανως προερχεται απο τον πληθυντικο ligamina του λατινικου ligamen =δεσμός, δέσιμο.

Μεταφορικά **γκόμενα** είναι η ερωμένη, ο ερωτικός **δεσμός**. Ο **γκόμενος** είναι μεταγενεστερή επιπλαστή λέξη για τον εραστή. Οι παλαιότεροι ελεγαν τον εραστή ο **λεγάμενος** (με επηρεασμο απο το λεγω, που σημαίνει αυτος περι του οποιου ομιλουμε, ο ειρημενος) προερχονταν ομως ο **λεγαμενος** απο το ιταλικο legame=δεσμος. (πβλ. lego = συνδεω, Lega, League, Super Leage > κολεγιο, κολεγιά, κολιγας, λεγεων, λεγάτος κλπ απο το ελληνικο λεγω, που εχει και την σημασια= ενωνω , συνδεω)

Οι ετυμολογιες του Παπαζαχαριου ^{216.118} είναι τραβηγμενες και αδυνατες

γκόμενα= α) ή ερωμένη, ή φιλενάδα β) ή νέα γυναίκα γενικά γ) ή σέξυ, ή πολύ θηλύκια, που επιδεικνύει τη θηλυκότητα της. Μας κάνει τη γκόμενα^ παρασταίνει τη σέξυ, την πολύ θηλύκια γυναίκα. Προπολεμική λέξη παρμένη από την αργεντινή μάρκα μιας λάκ από γομοκόλλα για τα μαλλιά, της Gomina που ή χρήση της θεωριόταν τό άκρον άωτο της γυναικείας ομορφιάς. Μέ τόν πόλεμο ή μάρκα αυτή χάθηκε, τό γομάρι-σμα τών μαλλιών πέρασε άπ' τή μόδα, μιά και ολόκληρη ή μόδα υποχώρησε. Μόνο οί θεατρίνες και οί ελαφρές γυναίκες συνέχισαν νά τό χρησιμοποιούν, μ' άλλα λόγια οί γυναίκες που έκαναν περισσότερο για ερωμένες παρά για σύζυγοι. Έτσι ή γκομινά σημαίνει γυναίκα και κατά συγκοπή ή γκόμενα κατάντησε να σημαίνει τήν ερωμένη. Κι ή λέξη πήρε κακή και χυδαί σημασία για τίς συζύγους και σημασία απαγορευμένου καρπού για τούς άντρες. Ομως στά παιδιά άρεσε πολύ ή λέξη και ή σημασία της γιατί προτιμούσαν τίς ελεύθερες και όμορφες γυναίκες που έμοιαζαν περισσότερο μέ τίς γυναίκες τών προπολεμικών οικογενειακών φωτογραφιών, παρά μέ τίς μανάδες και τίς συζύγους του Μεταπόλεμου που είχαν παρουσιαστικό άφρόντιστο και ουδέτερο. "Έτσι από τά παιδιά του σχολείου βγήκε ή έκφραση: πας άνήρ μάγκας, πάσα γυνή γκόμενα, όπου τό γκόμενα έγινε γκόμενα για περισσότερη ευκολία και μόνο οί μεγάλοι τό πρόφεραν γκόμενα επειδή ήξεραν, άν όχι τήν παλιά του σημασία και καταγωγή, τουλάχιστο τό ότι αυτή ήταν ή παλιότερη και ή πιο σωστή μορφή τής λέξης. Και μεγαλώνοντας ή μεταπολεμική γενιά τών παιδιών τό γκόμενα γενικεύτηκε για όλες τίς ωραίες γυναίκες και δημιουργήθηκε και τό αρσενικό του γκόμενος για τόν ώραίο άντρα, τόν εραστή.

Το ίδιο ισχυει και για την ερμηνεια γουμενα < ηγουμένη (μετ. του ηγουμαι). Η μετοχη ηγουμενη αφορα προσωπα. Το σχοινη δεν είναι προσωπο και δεν είναι και θηλυκο αλλα ουδετερο (το σχοινη,το παλαμαρι) η αρσενικο (ο κάλως)

Το. Γ. Μητσάκη – **Φτωχο κομπολογακι μου**

Χασαμε και τη **γκόμενα**
και ολα τα επομενα
τώρα έχασα και σένα
γράψε αλίμονο σε μένα

οπτικός [τηλέγραφος]

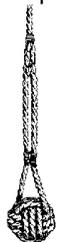
Οι αρχαιοι ελληνες εστελναν σηματα με καλογυαλισμένες χαλκινες ασπιδες.

Το πολεμικο ναυτικο ειχε μηχανημα οπτικου τηλεγραφου με σηματα Μορς, τα οποια εστελνε ο **σηματωρος**. Ο ασύρματος βελτιωσε σημαντικα τις επικοινωνιες.

Βλ. [ασυρματιστης ή Μαρκονης](#)

ορμίδιον

κν. βιλαιϊ

Όπως ξέρουμε για να ρίξει ένα βαπόρι ένα κάβο στη στεριά ή σε άλλο πλοίο χρησιμοποιεί το βιλαιϊ (από το χαιβιλαιϊ που πορεύχεται από το αγγλικό **heaving line**) ή ορμίδιο στην επίσημη ορολογία, ένα λεπτό σχοινί με ένα βάρος στην άκρη του (ώστε να πηγαίνει μακριά) που πετιέται εκεί που θέλουμε να δεθεί ο κάβος ο οποίος είναι δεμένος σε αυτό.

σημαδούρα

Σημαντήρας (buoy) ή **τσαμαδούρα** (καθαρεύουσα: **αλεώριο**), λέγεται γενικά οποιοδήποτε μέσον που παραμένει στη επιφάνεια της θάλασσας, σε συγκεκριμένη θέση, προς επισήμανση συγκεκριμένου σκοπού ή λόγου, όπως: θέση ποντισμένης αγκύρας (σημαντήρας αγκύρας), όρια θαλάσσιου διαύλου (σημαντήρας διαύλου),

θέση αλιευτικών εργαλείων, υποβρύχιες δραστηριότητες πάσης φύσεως (εκτός πολεμικές) κλπ.

Επώνυμο: Αναστάσης Τσαμαδός

Γεννήθηκε στην Ύδρα το 1774. Ήταν ατρόμητος ναύτης και καπετάνιος του ξακουσμένου του καραβιού «ο Άρης» και αρχηγός μοίρας υπό τον Μιαούλη. Πρώτος αυτός όρμησε στη Χίο και επιτέθηκε στο ντελίι του Καπουδανπασα. Ναυμάχησε επίσης στην ναυμαχία των Πατρών. Έπεσε στην Ναυμαχία της Σφακτηρίας το 1825, αφήνοντας τον θάνατο.

σαλαμάστρα

μονωτικό υλικό από ίνες (π.χ. βαμβακιού) που χρησιμοποιείται ως παρέμβυσμα σε μόνωση - στεγανοποίηση αξόνων αντλιών ή πηδαλίων

Κάτασπρα φοράς και έχεις βραχεί,

πλέκω **σαλαμάστρα** τα μαλλιά σου

(1161 Νίκος Καββαδίας-Ποίσι)

Απο το ιταλικο salmastra (sagola maestra) = Σχοινι για γερες προσδεσεις πχ. για το δεσιμο των πανιων στα πινά.

σκαντάλιο

(ή σκαντάγιο), απο το ελλ. σκάνδαλο.

Μολυβένιο βαρίδι με το σημαδεμένο σκοινί με κόμπους και ταινίες για την μετρηση του βάθους της θαλασσας. Πάει ένας έμπειρος ναύτης στις καδένες, κάτω από το μπαστούνι στην πλώρη, και να παίρνει βυθίσματα με την αφή στο απόλυτο σκοτάδι.

Συν. βολίδα

Ο ναύτης με το σκαντάλιο μουρμουρίζει τα βυθίσματα και αυτά έρχονται στη γέφυρα της φρεγάτας από στόμα σε στόμα.

Το σκοινί του σκαντάλιου ήταν σηματοδεδμένο με τις ακόλουθες ενδείξεις:

- 2 οργιές από το βαρίδι - 2 δερμάτινες ταινίες
- 3 οργιές από το βαρίδι - 3 δερμάτινες ταινίες
- 5 οργιές από το βαρίδι - λευκό βαμβακερό κουρελάκι
- 7 οργιές από το βαρίδι - κόκκινο μάλλινο κουρελάκι
- 10 οργιές από το βαρίδι - δέρμα με τρύπα στη μέση
- 13 οργιές από το βαρίδι - το ίδιο με τις 3 οργιές
- 15 οργιές από το βαρίδι - το ίδιο με τις 5 οργιές
- 17 οργιές από το βαρίδι - το ίδιο με τις 7 οργιές
- 20 οργιές από το βαρίδι - σχοινάκι με 2 κόμπους
- 25 οργιές από το βαρίδι - σχοινάκι με 1κόμπο
- 30 οργιές από το βαρίδι - σχοινάκι με 3 κόμπους
- 35 οργιές από το βαρίδι - σχοινάκι με 1 κόμπο
- 40 οργιές από το βαρίδι - σχοινάκι με 4 κόμπους

ΠΗΓΗ

ΣΥΣΠΑΣΤΟΝ

ΕΙΚΟΝΑ 28
ΤΡΟΧΙΛΟΣ ή
ΜΑΚΑΡΑΣ

τροχίλους και (επάρτη). Απ' ότι **Ετυμολογία:** Το επιθετο απο το (συν+σπώμαι). κατα μηκος».

Πραγωγα:
Δημοσιου
Πιθανον απο το **σώσπαστο στο**
Μια αναλογη

Ενα τριπλό σύσπαστο αποτελείται από 2 τριπλούς την «μάνα» την δένουμε στον ακίνητο τροχίλο βλέπουμε στον κινητό τροχίλο υπάρχουν 6 στήμονες.

συσπαστον ειναι ρηματικο ουσιαστικοποιημενο αρχ ρημα σπάω (συν. **σπῶ**, παθ.φ. σπώμαι) Δηλ. σημαίνει «αυτο που συσπάται, που μικραίνει

συσπασεις, σπαθη, ή μεταφορικα : Η διασπάθηση του χρήματος.

συσπαστον να πρερχεται η φρ. Τον κανανε ξύλο.

φράση και η εικονα μας επεξηγει τι συνέβαινε:

ΕΙΚΟΝΑ 29 -ΤΟ ΠΛΑΚΩΜΑ ΣΤΟ ΞΥΛΟ

Τον πλακωσαν [εννοειται «... στο ξυλο»] ή τον πλακωσαν στο ξυλο. Όμως το πλακωνω στο ξυλο δεν σημαίνει «δερνω» οπως εμεις σημερα το εννοουμε. Στα μεσαιωνικα χρονια ηταν

συνηθες βασανιστήριο για την αποσπαση ομολογιων.

Ο βασανιζόμενος δεινταν με ενα μεγαλο και πλατυ ξυλο πανω στο σθηθος και του ακουμπουσαν σταδιακα πετρινες πλακες ή αλλα βαρη που του προκαλουσαν αρχικα δυσφορια, μετα αδυναμια αναπνοης και τελικα ασφυξια. Τον «πλακωναν», δηλαδη του εβαζαν πλακες. Λεμε επισης "νοιωθω μια πλακωση". μου "πλακωσε την ψυχη" ως καταλοιπο αυτου του βασανιστηριου. Το προκταρτικο τεντωμα προφανώς γινονταν με τα πολυσπαστα. Υποθετω οτι και το τεντωμα γινονταν και μονο του χωρις το πλακωμα. Το τελικο νοημα της φρασης ειναι τον **κανανε** [ενν. να ομολογήσει με το] **σω[υ]σπαστο στο ξυλο**. Μια δευτερη ερμηνεια ειναι να λέγανε «τον κανανε να **συσπαται** στο ξύλο»

Βλ. 154 Κυριακου Σιμοπουλου –Βασανιστηρια και Εξουσια

Βλ. επισης και την συλλογη μου απο [Εκφράσεις, δυσκόλως εννοούμενες](#)

σφουγγάρι

Ο αρχ. σπόγγος (ο)

Μεσο

Συλλεγεται με ειδικα σκαφη, τα σφουγγαράδικα. Οι σφουγγαράδες ηταν δυτες που χρησιμοποιουσαν σκαφανδρα τα οποια επικοινωνουσαν με σωλήνα με το σφουγγαράδικο. Οι μπουκαλες οξυγόνου αχρηστευσαν τα σκαφανδρα των σφουγγαράδων και το πλαστικο αχρηστευσε τα φυσικα σφουγγαρια, που τωρα πια δεν χρησιμοποιουνται συχνα. Το σημαντικότερο κεντρο σπογγαλειας υπήρξε η Καλυμνος.

Αυτοί που πουλούσαν σφουγγάρια λεγοντουσαν επισης σφυγγαράδες και είναι επαγγελματίες που έχουν πια εξαφανισθεί.

Ο φυσικός σπόγγος (λατ. Euspongia) ανήκει στο γένος των κοιλεντερωτών ζώων της οικογένειας των σπογγιδών που απαντώνται σε διάφορες θάλασσες ειδικά με χλιαρά ύδατα και θαλάσσια ρεύματα ήπια, σε διάφορα βάθη. Χρησιμοποιείται στο πλυσίμο του σώματος. Ένα

κακής ποιότητας φυσικό σφουγγάρι χρησιμοποιείται για την αφαίρεση μικρής ποσότητας νερού από το κώτος της βάριας.

Είναι όμως αρκετά πολυτιμο και δυσσευρετο ώστε να θεωρησουμε ότι αυτό εννοούμε σε όλες τις φράσεις και συνθετές λέξεις της αρχαίας και νέας ελληνικής. Το LSJ μας λείπει ότι ο σπόγγος έχει επεκταθεί σημασιολογικά ώστε να περιλαμβάνει κάθε τι πορώδες πρβλ το σχολικό σπογγό του μαυροπίνακα, σφουγγαροπανο, [φασίνα](#), την πατσαβουρα (από το τουρκ *ρασαντ*)

Στις ταβερνες τα **βερεσεδια** (οι πιστώσεις) γραφοντουσαν σε πλακα με κοντυλι ή σε πινακα με **τεμπεσιρι** (κιμωλία). Διεγραφονταν δε με το σφουγγάρι όταν πληρωνωντουσαν. Πρβλ. τρ. Στου Λινάρδου την Ταβέρνα: Βρε Λινάρδο Ταβερνιαρη βαλτα κατω απ το σφουγγάρι. Έτσι ελεγαν οι πελάτες ζητούντες «κουρεμα του χρέους», σειςάχθεια. .

Θα ήταν πολύ αυθαιρετο να υποθεσουμε ότι στον «κρανίου τοπο», στο κεντρο της Παλαιστινης, ο σπόγγος που αναφερουν οι ευαγγελιστες είναι ο πανακριβος και δυσσευρετος φυσικος σπογγος. Μαλλον ήταν καποιο σφουγγαροπανο.

Πρβλ. Κατα Μαρκον 15.36 «δραμων δε τις [και] γεμισας σπογγον οξους, περιθεις καλαμω εποτιζεν αυτον λεγων αφετε ιδωμεν ει ερχεται Ηλιας καθελειν αυτον»

τρόμπα-μαρίνα

Παλαιο οργανο με κωνικο σχήμα, το οποίο αυξάνει την ένταση της φωνής του ατόμου που το χρησιμοποιεί, βοηθώντας σε επικοινωνία απο ενα πλοιο σε ενα αλλο ή απο τή γεφυρα στό πληρωμα.(αρχ. κερας)

René Duguay-Trouin, «ο κουρσάρος του Βασιλιά», γεννήθηκε στο Saint-Malo το 1673. Ανάμεσα στα πιο διάσημα κατορθώματά του: η σύλληψη μιας αγγλικής νηοπομπής από διακόσια πλοία, του 1707, και τη καταληψη του Ρίο ντε Τζανέιρο, στα 1717.

Στο δεξί του χέρι κρατάει ευμεγέθη τρομπα – μαρίνα, ναυτικο τηλεβόα

Συνώνυμα: τηλεβόας, χωνί, ντουντούκα, τρομπα, τρομπόνι

Φράσεις: Φωνή τρομπονι = πολύ δυνατή φωνή. Φωνή σαν νά βγαίνει απο τηλεβόα.

πρβλ. Βάρναλη –Ο Τρελλος

Να χαμ' ένα βασιλιά,
για να μας θαμπώνει,
με λειρί στο κούτελο,
και φωνή τρομπόνι!

Ετυμολογια: απο το Λατ. *triumphare* < *triumphare* < Ελλ. Θριαμβευω⁷

Τούρκικη παροιμια: «Parayı veren **düdüğü** çalar» = οποιος πληρωνει τον σαλπικτη καθοριζει και το σκοπο που θα παιξει. Αναλογο «με τον παρα μου [γαμώ] και την κυρά μου»

ΕΙΚΟΝΑ 30 -ΤΡΟΜΠΟΝΙ (ΟΠΛΟ) ΠΕΙΡΑΤΗ

Συνωνυμα: Τρομπονι: βραχυκαννο εμπροσθογεμές ναυτικο τουφεκι εφοδου. Η καννη του ανοιγονταν σαν σαλπικγα.

Συγγενικα: μπουρού, βούκινο, κόχυλας

⁷ Η διαπομπευση λεγονταν απο τους βυζαντινους **ατιμος θριαμβος** ή απλα **θριαμβος**. Με το **βουκινο** προσκαλουσαν το φιλοθεάμον κοινο να παρακολουθησει το θεαμα.

ΕΙΚΟΝΑ 31 - ΤΡΙΤΩΝ
ΠΟΥ ΦΥΣΛΕΙ ΚΟΧΥΛΑ

Φρ. «Δεν θα βγαλούμε χωνί» δεν θα διαλαλήσουμε κατι. Βλ. Βυζ. «Το καναμε **βουκίνο**», ή την παροιμία «ο κόσμος τοχει **βουκίνο** κι εμείς κρυφο καμαρι».

Το **βουκίνο** των βυζαντινών και η **μπουρου** των παλιών ναυτικών δεν μετεδίδαν φωνή αλλά ηχούς (σαλπισματα) με νοήμα.

Σήμερα ο τηλεβόας είναι ηλεκτρικός και λέγεται **ντουντούκα**. Απαραίτητο όργανο των συλλαλητηρίων.

Απο το τουρκικό *düdük* = αυλός, σάλπιγγα, σφυρικτρα.

μετεδίδε ένας
τις πραγματικές
κάθε συνοικία και

Το **χωνί** (όρος της κατοχής) ήταν τηλεβόας με τον οποίο ντελαλής του ΕΑΜ ή της ΕΠΟΝ ειδησεις, συντομα και δυνατά σε μετα κρυβόνταν ξανα.

φασίνα

Σημασία: Πατσαβουρα, σφουγγαροπανο αλλά και η ίδια η εργασία ή αγγαρία του σφουγγαρισματος. Βλ. **σφουγγάρι** Ετυμολογία: απο το Ιτ. Fascia < λατ. Fascia =ταινία υφασματινη > νεωτ. Φασκιά, φασκιώνω, φασισμος.

Φρ. «τώρα έχουμε φασίνα» και Τρ.

Τα χέρια μου κοκκίνησαν απ' την πολλή φασίνα
και θα μου βγει το μάτι μου, ώσπου να ιδώ Αθήνα

Όργανα πλοήγησης – πλεύσης

ναυτιλιακά βοηθήματα

οίαξ

ή λαγουδέρα ή ουράδιον μεταλλικό ή ξύλινο στέλεχος του πηδαλίου ενός πλοίου. Σήμερα μονο βάρκες και μικρά πλεούμενα χρησιμοποιούν λαγουδέρα για στρεφούν το πηδάλιο. Ο αρχαίος οίαξ αντικατέστησε τον αυχένα. Πολλές λαγουδέρες ήταν περιτεχνα σκαλισμένες, γιατί μετά το δεσιμο της βάρκας παίρναν τη λαγουδέρα στο σπιτι τους για λόγους ασφαλείας. Έτσι στολιζαν το τζακι η κάποια άλλη περιοπτη θέση του σπιτιου.

τιμονι

ή Πηδάλιο

Το τιμονι είναι ένα καθέτο στην πρυμνή πλατύ ξύλο που, επειδή στερεώνεται με στροφιγγά, γύγγλιμον, (μεντεσέ < τουρκ. mentese), μπορεί να παίρνει κλίση μέχρι 90° δεξιά και αριστερά προς την καθέτο και να μεταβάλλει έτσι την πορεία του πλοίου. Αντικατέστησε τα αυχένια των Αρχαίων και Βυζαντινών πλοίων.

κώπη

μακρύ ξύλο, με πλατιά άκρη· (κν. κουπι < κωπιον υποκ. Του κώπη)

Ο χειριστής (κωπηλάτης η ερέτης) βυθίζει στο νερό την πλατιά άκρη του και το σπρώχνει προς τα πίσω για να προωθήσει ένα μικρό πλεύσιμο. Τοποθετείται με τροπώτρηρα επί του σκαλμού (κν. σκαρμός).

Ένα ειδικό κουπι ήταν το αυχένιον (ειδικό κουπι-πηδάλιο)

ελιξ

κν. ελικά ή προπελα.

Ο Αρχιμήδης (287-212 π.Χ.) είχε επινόησει ένα σύστημα με κοχλία, το οποίο έδιωχνε τα νερά που εισέβαλαν στο κύτος του πλοίου. Αυτή η εφεύρεση του Αρχιμήδη θεωρείται ο πρόπομπός της προπέλας. Σχετικά πρόσφατη εφεύρεση για τα μηχανοκίνητα πλοία. Οι Petit Smith και John Ericsson το 1836 κατάφεραν (έστω και με τροποποιήσεις στην παλιά ιδέα) να πλησιάσουν πολύ στη σημερινή μορφή της προπέλας. Το 1839 ο ναυπηγός I.K. Brunel άλλαξε το σύστημα της ώσης του «Great Britain» από τροχούς στις μπάντες με έλικα στην πρύμη.

Σήμερα είναι το κύριο μέσον προώσης των σύγχρονων πλοίων. Κάθε πλοίο έχει μια ή δυο έλικες.

Ρηματα: ελισσομαι =κάνω τους κατάλληλους **ελιγμούς** κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Φρ. [Μακράν των ελίκων](#)

Το δημοψήφισμα ήταν ένας **πολιτικός ελιγμός** του πρωθυπουργού.

Διαβήτης

Απο το ρ. διαβαίνω. Κν. Κουμπάσο (< compasso < con passo [uguale])

Εργαλείο με δύο ίσα σκελη που χρησιμεύει για την μέτρηση αποστάσεων τους χάρτες και χαραξη κυλων.

Ο ναυτικός διαβήτης κοινώς κουμπάσσο μοιάζει σχετικά με τους κοινούς διαβήτες με τη μόνη διαφορά ότι και τα δύο άκρα των σκελών του καταλήγουν σε αιχμές. Χρησιμοποιείται κυρίως για τη μέτρηση απόστασης επί των ναυτικών χαρτών αλλά και για διάφορες άλλες μετρήσεις π.χ. γεωγραφικών συντεταγμένων, υποτύπωσης στόχων κ.λπ. Χρησιμοποιείται με το ένα χέρι, ενώ το άλλο διατηρείται ελεύθερο για άλλες δουλειές.

ΕΙΚΟΝΑ 32

Ιδιαίτερη κατηγορία είναι ο αναγωγικός διαβήτης που μετατρέπει την μετρούμενη απόσταση σε απόσταση άλλης κλίμακας. Βλ. Εικόνα 32
Ομομηχο: Ζαχαρώδης Διαβήτης.

Παλινώριο

ΕΙΚΟΝΑ 33 ΠΑΛΙΝΩΡΙΟ

Όργανο διοπτρευσης.

Με το **παλινώριο** γίνεται η διοπτρευση ή ληψη αντιστοιχιας.

Γι'αυτη την εργασία οι ναυτικοι λενε τη φρ. «πηρα κατω το Αλφα του Κενταυρου»

Περισσότερα στο υπογλώσσιο #46 –Το ματι --

Πυξίς

Πυξίδα (κν μπουσουλας).

Η πυξίδα (compass) (από την αρχαία ελληνική λέξη πυξίς - ίδος, που αρχικά σημαίνει ξύλινο κουτί) ή κοινώς μπουσουλας (από την ιταλική λέξη bussola) είναι όργανο με το οποίο επιτυγχάνεται ο προσανατολισμός του χρήστη, δείχνοντάς του την κατεύθυνση του Βορρά. Ιδιαίτερα όμως στη ναυσιπλοΐα αποτελεί το σημαντικότερο "ναυτιλιακό βοήθημα" με το οποίο μετρούνται και πραγματοποιούνται τόσο οι πορείες των πλοίων όσο και οι διοπτεύσεις.

Επειδή το όργανο αυτό αναπτύχθηκε εξ ανάγκης στη ναυτιλία αλλά και εκ της σημαντικότητάς του σ' αυτή ονομάζεται συνηθέστερα ναυτική πυξίδα.

Στιγμα

Η θέση του πλοιού στο χαρτη σε δεδομένη στιγμή.

Σημαδι, κυριως της βελονης του διαβητη πανω στον χαρτη.

Αλλα και σημαδι σε ανθρωπο ή ζωο.

Ο στιγματισμος των ανθρωπων γινοταν για τιμωρια και των ζωων για σημανση.

Το οικειοθελες και καλλιτεχνικο σημαδεμα του δερματος λεγεται τατουαζ απο το γαλλικο Tatouage. Στα αγγλικά λέγεται tattoo. Ήταν πολύ σύνηθες στους παλιους ναυτικούς και τους φυλακισμενους.

Πρβλ. Νίκο Καββαδία

Κούλικο στο στήθος σου **τατού**
που όσο κι αν το καις δε λέει να σβήσει
είπαν πως την είχες αγαπήσει
σε μια κρίση μαύρου πυρετού.

Σταυρός του Νότου

Εγνώρισα κάποια φορά σ' ένα καράβι ξένο
έναν πολύ παράξενον Εγγλέζο **θερμαστή**
όπου δε μίλαγε ποτέ κι ούτε ποτέ είχε φίλους
και μόνο πάντα εκάπνιζε μια πίπα σκαλιστή.

Όλοι έλεγαν μια θλιβερή πως είχε ιστορία
κι όσοι είχανε στο **στόκολο** με δαύτον εργαστεί
έλεγαν ότι κάποτες, απ' το λαϊμό ως τα νύχια,
είχε σε κάποιο μακρινό τόπο **στιγματιστεί**.

William George Allum

Χαρτης

Οι ναυτικοί χάρτες αποτελούν τα κυριότερα εφόδια των ναυτιλλομένων. Κατασκευάζονται από ειδικά επεξεργασμένο χαρτί προκειμένου να προστατεύονται αφενός από την υγρασία, προς αποτροπή παραμόρφωσή τους, αλλά και ν' αντέχουν σε αλλεπάλληλες εγγραφές επ' αυτών πορειών πλοίων, γεωγραφικών στιγμάτων, διοπτρεύσεων κ.λπ.

Οι ναυτικοί χάρτες περιεχουν και **ισοβαθείς** καμπυλες που δειχουν τι περιοχες με το ιδιο βαθος. Ειναι αναλογες με τις ισουψεις καμπυλες των χερσαιων χαρτων, που δειχνουν τις περιοχες με το ιδιο υψος.

Οι ναυτικοί χάρτες συγκαταλέγονται στα **ναυτιλιακά βοηθήματα** όπως είναι οι Πλοηγοί* (βιβλία), οι φαροδείκτες, κ.λπ. και περιλαμβάνουν πλήθος στοιχείων αναγνώρισης ακτών, διαύλων, ναυτικών κινδύνων, αβαθών κ.λπ. και οτιδήποτε σχετικό που αφορά την ασφάλεια των πλόων.

*) Πορτολάνος

Βαθμοι πολεμικου Ναυτικου

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

ΜΕΓΑΣ ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ ΤΟΥ ΠΛΩΙΜΟΥ

Το πλώμιον ρηματικο επιθετο του ρ. πλεω. = το δυναμενον να πλευσει δηλ. αξιόπλοο.

Οι Βυζαντινοι το ουσιαστικοποιησαν και εγινε κυριο ουσιαστικο: το Πλώμιον = ο αυτοκρατορικός στολος.

Ο Μέγας Δρουγγάριος του Πλώιμου ηταν ο αρχηγος του στολου.

Ομως κατα τον Κουκουλέ, του ολου πολεμικου στολου ηγειτο ο **Στρατηγος των Καραβησιανών** με υποναυάρχους τους **δρουγγαριους των πλωιμων**.

Φαινεται λογικότερο, γιατι ξεχωρα απο τον αυτοκρατορικο υπηρχε και επαρχιακος στολος, το λεγομενο **θεματικον πλώμιον** ^{165.126}

ΚΕΝΤΑΡΧΟΣ

Ο κυβερνητης του πλοιου. Η καμπινα του κυβερνητη, ο **κράβατος του κεντάρχου**, ηταν στην πρυμνη και φιλοξενουσε πλην του πλοιάρχου και ολα τα εικονισματα των αγιων που προστάτευαν τους θαλσσινους. (Αγ. Φωκάς και Αγ. Νικολαος, βοηθειά σας!)

ΕΠΙΣΤΟΛΕΥΣ

Επιστολέα ονομαζαν οι Βυζαντινοι τον υποναυαρχο οπως και ο Ξενοφων (Ελληνικά 1.1. 23). Ο ορος χρησιμοποιεται και σημερα. Ειναι καθηκον (ρόλος) και οχι βαθμος. Ρόλοι ειναι επισης ο στολαρχος, ο υπαρχος, ο Οπλονομος, κλπ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ

Αναφερονται τονισμενοι μαζι με τους ομοβαθμους τους, του στρατου και της αεροποριας για διευκολυνση.

ΑΝΩΤΑΤΟΙ ΑΞΚΟΙ

Στρατηγός

Ναύαρχος

Πτέραρχος

Αντιστράτηγος

Αντιναύαρχος

Αντιπτέραρχος

Υποστράτηγος

Υποναύαρχος

Υποπτέραρχος

Ταξίαρχος

Αρχιπλοίαρχος

Ταξίαρχος

ΕΙΚΟΝΑ 34 - ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΩΝ Π/Ν

ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΑΞΚΟΙ

Συνταγματάρχης

Πλοίαρχος

Σμήναρχος

Αντισυνταγματάρχης

Αντιπλοίαρχος

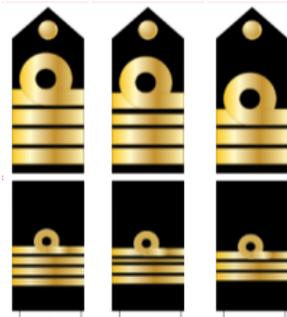
Αντισμήναρχος

Ταγματάρχης

Πλωτάρχης

Επισμηναγός

Πλοίαρχος, Αντιπλοίαρχος, Πλωτάρχη

ΕΙΚΟΝΑ 35 - ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΩΝ Π/Ν

ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ ΑΞΚΟΙ

Λοχαγός

Υποπλοίαρχος

Σμηναγός

Υπολοχαγός

Ανθυποπλοίαρχος

Υποσμηναγός

Ανθυπολοχαγός

Σημαιοφόρος

Ανθυποσμηναγός

ΑΝΘΥΠΑΣΠΙΣΤΕΣ

Ανθυπασπιστής

Ανθυπασπιστής

Ανθυπασπιστής

ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Αρχιλοχίας

Αρχικελευστής

Αρχισμηνίας

Επιλοχίας

Επικελευστής

Επισμηνίας

Λοχίας

Κελευστής

Σμηνίας

Δεκανέας

Δίοπος

Υποσμηνίας

ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

Υποδεκανέας

Υποδίοπος

Ανθυποσμηνίας

Στρατιώτης

Ναύτης

Σμηνίτης

Επαγγέλματα ή υπηρεσίες ή επιστάσιες

Η είναι ρόλοι, καθήκοντα που αναλαμβάνουν να εκτελέσουν μέλη του πληρώματος. Πολλές φορές απαιτούνται και σχετικά πιστοποιητικά. Στο Εμπορικό ναυτικό λέγονται **υπηρεσίες** και στο Πολεμικό **επιστάσιες**. (υπηρεσία= υπο+ερετης=κωληλατης και επιστασια < επιστημι = γνωριζω καλώς, φροντιζω , προβλ . επιστημων.

αξιωματικός επιφυλακής

Αξιωματικός βαρδίας. Έχει τον έλεγχο του πλοίου κατά τη διάρκεια μιας βαρδίας. Ο αντιστοιχος στο στρατο λεγεται αξιωματικος υπηρεσιας ή εποπτης.

Η σωστη γραφη ειναι «**αξιωματικος επι φυλακής**» αξιωματικος επι [της] φυλακής αφού αποδιδεται με το Αξιωματικος βαρδίας. Μια τετοια μεθοδος αναθεσης ρόλου (επι του/των/της ....) ηταν συνηθεστατη στο Βυζαντιο

- Επί των δεήσεων a libelis=Γραμματεύς
- Επί των σαβάνων a sabanis
- Επί του είδικού
- Επί τού κοιτώνος
- [Επι κεφαλής](#) (κατ'επανω > καπετάνιος)

Βλ. Μελετη μου [Βυζαντινή Γραφειοκρατία](#)

Η επιφυλακή είναι σύνολο στρατιωτών ή ναυτών σε ιδιαίτερο, υψηλό επίπεδο ετοιμότητας. Ο αξιωματικός που τίθεται επί κεφαλής αυτής της ομάδας λέγεται **αξιωματικός επιφυλακής**.

αρμενιστης

Βλ. [Θωρακιτης](#).

ασυρματιστης ή μαρκονης

Ναυτική ειδικότητα που εξελίχτηκε λόγω της προηγμένης τεχνολογίας.

Μαρκονης απο το ονομα του Ιταλου εφευρετη του ασυρματου Γουλιελμου Μαρκόνι.

Μαρκόνης ήταν ο ποιητής της θαλάσσης Νίκος Καββαδίας.

βατσιμάνης

Απο το Αγγλικό Watch-man (Ανδρας της φυλακής, φρουρός) αναλογα και πομανης (pump-man),ντοκουμάνης (donkey boiler man)

βαρδια

Βάρδια σημαίνει

- Εργασία που γίνεται με εναλλαγή προσωπικού σε τακτά χρονικά διαστήματα (κυρίως εργοστάσια, νοσοκομεία, **ναυτικό**, στρατό, κ.α.). φρ. **έχω βάρδια σήμερα**
- το χρονικό διάστημα της εργασίας αυτής φρ. τελειώνει η βάρδια μου, δουλεύω **διπλοβάρδια**
- η κάθε ομάδα που εναλλάσσεται και αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό της εργασίας φρ. δουλεύουν σε βάρδιες, νυχτερινή βαρδια
- το **πρόσωπο** (ή πρόσωπα) που ασχολούνται με τη φύλαξη χώρων, ο φύλακας, ο φρουρός

Ετυμολογία: Βάρδια < από το βενετικό vardia < Απο το Ιτ. Guardia αρχαία Gvardia=φρουρά φυλακή γερμανικά warda ([φρουρά](#))

Συνώνυμα: Φυλακή.

Εδώ η **φυλακή** έχει την έννοια της φρουράς, της ομάδας επιτήρησης και όχι του δεσμοτηριού. Πρβλ. «Θου Κυριε φυλακήν τω στοματι μου». Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τη λέξη **δεσμοτηριον** για το οικημα με τους φρουρούμενους (φυλακισμενους). Πρβλ. Πλατωνος –«Κριτων»:Σωκράτης:θαυμάζω όπως ήθελήσέ σοι ό του δεσμοτηριού φύλαξ ύπακούσαι.

Συγγενικά:

Βαρδιανος

Οι **βαρδιάνοι** ούτοι ήσαν γηραιοί ναύται ή άλλοι άνθρωποι του τόπου πτωχοί, οίτινες, χάριν μικρού μισθού, εδέχοντο να «σπορκαρισθούν», ήτοι να τεθώσιν υπό κάθαρσιν, όπως επιβλέπωσι την ακριβή τήρησιν της καθάρσεως των πλοίων. (Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Βαρδιάνος στα σπόρκα»)

Βαρδιακοστα

Ακτοφυλακή < Guardia + costa=ακτή

γεμιτζής

Ο ναυτης,θαλασσολυκος, ναυτικος απο το τουρκ . gemici.

Η τουρκική γλώσσα ελαχιστες λεξεις έχει κληροδοτησει στο ελληνικο ναυτικο λεξιλογιο. Οι Τουρκοι δεν φημιζονταν ποτε ως ναυτικοι. Πρβλ. «Μαλτα γιοκ».

Πρβλ. τρ.

Ομορφος που'ν' ο γεμιτζης

Όταν βραχει κι αλλάξει
Και βαλει τα καινούρια του
Και στο τιμονι κατσει.

δρομοκαΐτης

Πιθανον ο πυρπολητης των [δρομώνων](#) η ο πυρπολητης **δια** δρομώνων

Επωνυμο: Γεωργιος Δρομοκαΐτης. Εθνικος Ευεργετης. Ιδρυτης του Δρομοκαΐτειου Ψυχιατρειου.

ερέτης

κωπηλάτης

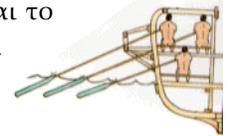
ερεσσειν=το κωπηλατειν, ερετμόν=κωπη, κουπι

αυτο που ανήκει στην κωπηλασια λεγεται ερετικόν, αυτο που αφορά τις αιρέσεις λεγεται αιρετικον.

Στις τριηρεις των Αρχαιων Ελληνων ειχαμε τρεις τυπους ερετων στον πατο του κυτους τους **θαλαμιτες**, στη μεση τους **ζυγιτες**, και στο καταστρωμα τους **θρανιτες**. Στην εικονα αριστερα **θρανιτης** με την [κωπη](#) του στο αριστερο και το [υπηρέσιο](#) και τον [τρωποτηρα](#) στο δεξι.

Δεξια οι θεσεις των ερετων τριηρους.

Ο **θάλαμος** επεζησε σημερα στα νοσοκομεια και τους στρατωνες και το **θρανίο** στα σχολεια.

Υπερετης και υπηρέτης

Κωπηλάτης της κατωτερης σειρας των κουπιων. Υπο+ερέτης (Ιων. Υπηρετης). Το να λεμε «υπερέτης» δεν δειχνει αγραμματωσύνη αλλα δωρικη ή αιολικη προφορα. Βεβαιως υπερετοιες δεν υπηρχαν ουτε για δειγμα.

Κατεργαρης

Ο ερετης του κατεργου. Ο Βυζαντινος κατεργάρι[ο]ς [ερέτης].

Επειδη συνηθως ηταν καταδικος η λεξη καταντησε να σημαινει τον κακοποιο, απατεωνα.

Παροιμια: [Καθε κατεργάρης στον παγκο του.](#)

Πάγκους και παγκάκια έχουμε σημερα σε δημοσια παρκα και κηπους και οι καθημενοι εκει δεν χρειαζεται να τραβάνε κουπι.

θερμαστης

Αυτος που ριχνει καρβουνο στη μηχανη του ατμοπλοιου.

Ο **Θερμαστής** ανήκει στο κατώτερο “πλήρωμα μηχανής” του [πλοίου](#). Είναι ο επιφορτισμένος με το άναμμα του ατμολέβητα και τη παρακολούθησή του. Γενικά με τον αυτό όρο φέρονται και οι επιφορτισμένοι αντίστοιχα σε εργοστασιακούς χώρους, σιδηροδρόμους (παλαιότερα) κ.α.

Εγνώρισα κάποια φορά σ' ένα καράβι ξένο
έναν πολύ παράξενον Εγγλέζο θερμαστή
όπου δε μίλαγε ποτέ κι ούτε ποτέ είχε φίλους
και μόνο πάντα εκάπνιζε μια πίπα σκαλιστή.

θωρακίτης

Αρχικά σημαίνει οπτήρας επί του **θωρακίου** (κόφας) .

Νεωτ. Ναυτης ή δίοπος ειδικός εις τον χειρισμον των αρμενων, ησκημενος δε εις των προωρατικων εργαων την εκτελεσιν. Συν. αρμενιστης, δημ. Γαμπιέρος. [300.167](#)

καλαφάτης

Ο τεχνίτης που καλαφατίζει το πλοίο δηλαδή βουλώνει με στουπί και πίσσα τις χαραμάδες πλοίου, επισκευάζει το πλοίο στον **ταρσανά**.

Ετυμολογία: Πιθ. από το υστ. Λατ. calefactor=αυτός ή αυτό (δηλ. σκευός ή εργαλείο) που θερμαίνει [την πίσσα].

Σαν παρωνύμιο: Μιχαήλ Ε' ο Καλαφάτης ήταν Αυτοκράτορας του Βυζαντίου (1041-1042)

Επώνυμο: Ο ιδρυτής του ΠΑΟ, Γιώργος Καλαφάτης

Γεννήθηκε το 1890 στην Αθήνα

Ήταν αθλητής στίβου και ποδοσφαιρού του Πανελληνίου Γ.Σ. Το 1908 αποφάσισε να ιδρύσει έναν νέο ποδοσφαιρικό Σύλλογο. Στις 3 Φεβρουαρίου εκείνου του έτους, πραγματοποιήθηκε στο Πεδίο του Άρεως η ιδρυτική συγκέντρωση του Ποδοσφαιρικού Ομίλου Αθηνών που το 1924 μετονομάστηκε σε **Παναθηναϊκό** Αθλητικό Όμιλο.(ΠΑΟ)

Επίσης οι Πασπατής-Καλαφάτης ΟΕ ήταν οι Βέγγος και Σταυρίδης στην ταινία του 1959 «Οι Δοσατζήδες». Παρατηρήστε το συνειρμό των επωνυμίων πασπατεω-παλαμίζω & καλαφατίζω.

καπετάνιος

Ο κυβερνήτης του πλοίου. Απολυτός κυρίαρχος μετά το Θεό επί του σκαφούς. Καταλοιπό από το Βυζαντινό **καπετάνω** που σημαίνει «κατ'επάνω» δηλ. «ο επί κεφαλής». Η λέξη δεν αφορά μόνο θαλασσίους. Οι καπετανέοι των κλεφτών του 1821 είναι διασημοί. Προθεμα σε ονοματά ή ψευδώνυμα αρχηγών ανταρτικών σωμάτων: Καπετάν-Γιώτης (Χαρίλαος Φωράκης), Καπεταν-Ζεζας (Παύλος Μελάς), Καπετάν Αρης Βελουχιώτης (Μπάμπης Κλάρας) .

Το «κατ'επάνω» συμπτύχθηκε σε μια λέξη «καπετανω», είναι όμως ακλιτή λέξη, όπως και το «επίκεφαλής»

Άλλη πιθανή ετυμολογία από το ιταλικό capitano < λατ. capitaneus < caput = κεφαλή. Σήμερα στη Ιταλία capitano =λοχαγός.

Παροιμίες:

[Ο καλός ο καπετανός στη φουρτούνα φαίνεται](#)

[Οι γυφτοί γίναν δημαρχοί κι οι βλαχοί καπετανοί](#)

[Οι πολλοί καπετανοί ριχούν έξω το καραβί](#)

Φράσεις

[Καπετάνιος του γλυκού νερού.](#)

Τραγούδια

[Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα](#)

καραβοκυρης

Πλοιοκτήτης, εφοπλιστής

Επώνυμο: Ιωάννης Καραβοκύρης

Νέος πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΣ) είναι ο μέχρι χθες αντιπρόεδρος του ανωτάτου δικαστηρίου Ιω. Καραβοκύρης, μετά από σχετική επιλογή που έκανε το Υπουργικό Συμβούλιο.

ΠαροιμίαΒλαστημάς караβοκύρη; -Μα 'ντα διαβολο να κανω**καραβομαραγκός**

Πρακτικός ναυπηγός-επισκευαστής ξυλινών ιστιοφόρων

Απο το καράβι+μαραγκος < τουρκ. maragoz

Δουλεύει στους ταρσαναδες.**κελευστής**

Υπαξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού αντιστοιχος του λοχια του Στρατου ξηράς.

Ο ρόλος του κελευστου υπηρχε απο την αρχαιότητα. Αναφορές για κελευστές υπαρχουν στον Αριστοφάνη, Ευριπίδη,Θουκιδίδη,Ξενοφώντα και τον Διοδωρο τον Σικελιώτη. Ο κελευστής ρυθμιζε την κωπηλασια και εδινε τα αναλογα κελευσματα στους ερετες. Δεν τους εδερνε ομως γιατι οι ερετες ηταν ελευθεροι πολιτες, εθελοντές. Οι ερετες της τριήρους ηταν προστατευμενοι απο τον ηλιο και τη βροχη απο ενα καταστρωμα. Αργοτερα αλλαξε, κατα τη ναυπηγηση της γαλερας οπου καποιος απο τον κουρσια επρεπε να εχει τροπο να βλεπει (και να δερνει) τους κωπηλατες που ήταν οι δουλοι, ή κατάδικοι.

Στις Γαλερες του 17^{ου} αιώνα αντιστοιχος του ναυκληρου ηταν ο κομίτο-ρεαλ ^{239.26} (με καθηκοντα σαν του σημερινου υπαρχου) η comite^{268 239.6}

Προιστάμενος των ερετων ηταν ο αρχκουζίνος.(Ένα πρόσωπο με ετοιμότητα, λεπτότητα και ζωντάνια που περιετρεχε τον κουρσια της γαλερας και μαστιγωνε κατα δικαιαν ή άδικον κρισιν τις πλατες των γαλεριάνων)

κολαούζος

Ο πλοηγος, σημαινει:

- Αυτός που προπορεύεται και δείχνει το δρόμο προς έναν τόπο, ο οδηγός σε πορεία.
- Ο φορτικός άνθρωπος, που προσκολλάται δίπλα σε κάποιον και του κάνει τα θελήματα (παρετυμολογια απο το κολλαω)
- ο ελικοτόμος, εργαλείο διάνοιξης σπειρώματος (αρσενικό), οδηγος για το σπειρωμα

Ετυμολογια: απο το Τουρκικο kilavuz²⁸¹πρβλ. παροιμία: Πορτο που φαινεται κολαουζο δεν θέλει.**κωπηλατης**

ή ερετης ή λαμναδορος ή βογαδορος

Το **παλαμάντε** (επτ): το συνολο των ερετων

βογαβάντες=Ο πρωτος απο τος ερετες της γαλερας-κατεργου. Κρατουσε το κεφάλι του κουπιου και επρεπε να εχει περισσοτερη δυναμη και πειρα απο τους αλλους. (επτ).^{239.36}

κωπηλασια

Το τραβηγμα του κουπιου ή βόγα (επτ)

Ετυμολογία: απο το γαλ. Vogue που περασε στα Ιταλικά ως voga και σημαίνει πορεία του πλοίου. Το ρ. **βογαρώ** σημαίνει κινώ και διευθύνω την πορεία του πλοίου. Πρβλ. βαγονι< vagon> wagon

Στα σημερινά γαλλικά **Vogue** σημαίνει μόδα. Υπαρχει και περιοδικό μόδας που λεγεται **VOGUE**. Στην καθαρευουσα η μόδα λεγεται **συρμός** απο το αναλογο χερσαιο συρω. Ο σιδηροδρομικος **συρμός** αποτελείται απο **βαγόνια!**

λοστρομος

Υπαξιωματικος. Απο το Ιτ. nostro uomo = ο ανθρωπος μας. Παρωνυμιο που εδιναν οι αξιωματικοι στον ενδιαμεσο τους με το πληρωμα.

μαουνιερης

Ο χειριστής μαούνας. Φρ. «Χρησιμοποιει ενα λεξιλογιο μαουνιέρη».

Αναλογο ειναι και το υβρεολογιο του καραγωγέα.

ματσακονιστης

Ναυτης που καθαριζει τα σκουριασμενα μερη πλοιου με το [ματσακονι](#)

μούτσος

Ναυτόπαις

Νεαρος μαθητευομενος ναυτης.

Ο γνωστοτερος ειναι ο Μανωλιος που δεινοπαθησε απο τα σκυλοψαρα.

Ετυμολογια: απο το λατινικο mustus = νεος, νεαρος > μσν. Μούστος = νεα υλη για κρασι. Περασε στα ισπανικα mozo> ιταλικο mozzo μότσο> μουτσος με επιδραση απο το μουστος. Γαλλ. Mousse.

ναυτης

Ο στρατευμένος του Πολεμικου ναυτικου, μη βαθμοφορος, συνήθως κληρωτος. Το μελος του πληρώματος πλοιου του εμπορικου ναυτικου. Ετυμολογια απο το ναυς.

Επαγγελμα χλιστραγουδημένο. Αναφέρω μερικους χαρακτηριστικους τιτλους τραγουδιων :

Ναυτακι του Αγαίου

Ναυτης Βγηκε στη στερια

Του ναυτη η μανα

Τρεις καλογέροι κρητικοί

Τρεις καλογέροι κρητικοί
κι οι τρεις 'που τ' Άγιον Όρος
καράβι αρματώσανε
να πάνε για την Κρήτη
κι ο ναύτης τους ερρώστησε
στου καραβιού την πλώρη.
Δεν έχει μάνα να τον κλαί
κύρη να τον λυπάται
μητ' αδερφό, μητ' αδερφή
να τον μοιρολογάται.

οπλονόμος

Υπαξιωματικός πολεμικού πλοίου που εχει ως καθηκον του τη συντήρηση του φορητου οπλισμου και την αστυνομευση του πληρωματος.

Ετυμολογία: όπλο - νομ (νέμω*) -ος.

πλήρωμα

Αυτοι που πληρουν (συμπληρουν) το πλοιο, το προσωπο, το [τσουρομο](#).

Η επιλογη του πληρωματος γινεται απο τον καπετάνιο.

Προσωπικό καταστρώματος. Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ο Πλοίαρχος, οι αξιωματικοί, οι υπαξιωματικοί (ναύκληροι και αντλιοροί) οι ναύτες και οι ναυτόπαιδες.

Προσωπικό μηχανής. Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται αξιωματικοί, λιπαντές και θερμαστές και βοηθοί.

Προσωπικό γενικών υπηρεσιών. Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται:

- Υπηρεσίες ⁸επικοινωνιών (αξιωματικοί ραδιοηλεκτρονικοί)
- Οικονομικές υπηρεσίες, κυρίως στα επιβατηγά πλοία, (αξιωματικοί οικονομικοί), με επιμέρους καλλιτεχνικές υπηρεσίες στα κρουαζιερόπλοια,
- Υπηρεσίες ιατρικές (ιατροί και νοσοκόμοι) συνήθως σε μεγάλα επιβατηγά,
- Υπηρεσίες τροφοδοσίας, (φροντιστές και βοηθοί),
- Υπηρεσίες διαμερισμάτων (υπαξιωματικοί αρχιθαλαμηπόλοι, θαλαμηπόλοι και βοηθοί),
- Υπηρεσίες μαγειρείου (υπαξιωματικοί αρχιμαγειροί, μάγειροι, βοηθοί μαγειρών) και σπάνια
- Υπηρεσίες θρησκευτικές (ιερείς) σε κρουαζιερόπλοια.

Εμμετρη συμβουλη επιλογης πληρωματος απο τον Στελιο Γεράνη σε τραγουδι με το Γιωργο Ζαμπετα

Πάρε ναυτάκι Συριανό
Λοστρόμο Πειραιώτη
Μηχανικό Μυτηλινιό,
τιμόνι Καλαματιανό
και καπετάνιο Χιώτη

πειρατής

Ή Κουρσάρος Βλ. [Η πειρατεία](#)

Είδος που εχει εκκλειψει στη Μεσογειο.

Υπαρχει μια ουσιαστική διαφορα μεταξυ πειρατη και κουρσαρου: Ο πειρατης ληστευε τους παντες και ο κουρσαρος (απο το λατ. Cursor = δρομέας, επιδρομέας) εξαιρουσε τους συμπατριωτες του.

πιλοτος.

Πλοηγος, εκτακτος τιμονιέρης για ειδικα περασματα, [κολαούζος](#). Αποτελει προσωπο του λιμανιου και επιβιβαζεται για να βοηθησει στον καταπλου και αποπλου του πλοιου. Ενα ειδικο σκαφος η **πιλοτίνα**

⁸ Στο Πολεμικό Ναυτικό αντι του όρου Υπηρεσία χρησιμοποιείται ο όρος Επιστασία.

(βλ. Εικόνα) φέρνει τον πιλοτο στο πλοιο που θα βοηθησει.
Ετυμολογία < πλεω, πλοηγός> πλοτός > πιλοτός. Το «υ» ευφωνικο.

πρωρευς ή πλωρίτης

Ο επι των αρμένων υπολογος υπαξιωματικος, βοηθος του υπαρχου. Συχνα ονομαζεται και ναυκληρος κν. [Λοστρομος](#).

Βλ, επώνυμο [Πλωρίτης](#)

σεφερλής

Αυτος που πολεμαει. Απο το τουρκικο sefer =πολεμος η εκστρατεια αλλα και το εκστρατευτικο σωμα.

Πρβλ.

Ακομα αυτη την ανοιξη
Ραγιαδες, ραγιαδες
Τουτο το καλοκαιρι
Οσο να 'ρθει ο Μοσκοβος
Να φερει το **σεφέρι**.

Το πολεμώ έχει και την εννοια καταγινομαι, καταβάλλω εντονη προπαθεια.
Πρβλ. Νησιωτικο παραδοσιακο τρα.

Σαραντα μερες **πολεμω**
να παω στον πνευματικο

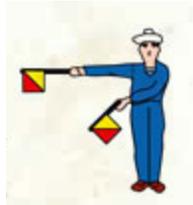
Ετσι ειδικα στα νησια του Αιγαίου **σεφερλής** λεγεται ο **ναυτεργάτης**, εργάτης της θάλασσας. ^{281.86}

Επωνυμια: Μάρκος **Σεφερλής** –Ηθοποιος, Γιωργος **Σεφέρης** – Ποιητής, Βραβειο Νομπελ.

Επισης πιθανολογω οτι απο τον ορο «εργατης θαλάσης βγηκε και το επωνυμο Θαλάσσης . Δεν μπορει να αφορουσε το θαλασσης (χρωμα) γιατι ακομα και οι γαλαζοαιματοι εχουν χρωμα σαν τους υπολοιπους. Οι βυζαντινοι ειχαν τα δικα τους γαλάζια παιδια αλλα τους ονομαζαν Βένετους (ο φουρναρης Βενέτης). Ο Θαλάσσης ηταν λοιπον ΕΡΓΑΤΗΣ Θαλάσσης, ναυτεργάτης ή σεφερλής. Γνωστος ο Γιωργος Θαλάσσης, η Μικρος Ηρωσ, η Παιδι Φαντασμα

σηματωρός

Ναυτης επιφορτισμενος με την αποστολη σηματων. Η αποστολη σηματων γινονταν με σημαιουλες (μπαντιερολια < υποκορ. Ιτ. bandiera) η με αναλαμπες μιας καλογιαλυσμενης ασπιδας ή σπαθης. 165.129

Να μην συγχεεται με τον σημαιοφορο που ειναι βαθμος του Πολ. Ναυτικου.

σκάπουλος

Απο το Ιτ. scarpolo< scapolare =δραπετευω, φευγω απο τα δεσμα(απο το Λατ. = ex+ capulum) ρημα escapolare βλ. το κν. ρημα σκαπουλάρω). Σημερα στην ιταλικη scarpolo ονομαζουμε τον ανυμφευτο ανδρα, αυτον που γλυτωσε απο τα δεσμα του γαμου. Οχι τον ζωνοχηρο αλλα τον εργένη. Στη Ναυτικη ορολογια

^{1150.68} ο σκαπουλος είναι αυτός που θα αλλάξει (και θα απαλλάξει) κάποιον στη βάρδια. Ο αντικαταστάτης (κυρίως του τιμονιέρη).

τιμονιέρης

Ο χειριστής του τιμονιού, του πηδαλιού. Ο πηδαλιούχος. Μεταφορικά ο Ηγέτης, ο καθοδηγητής. Ο **Μεγάλος Τιμονιέρης** ήταν προσωνυμία του Μάο-Τσε-Τουγκ από τους κομματικούς κόλακες του ΚΚΚ.

Ο συνηθής τιμονιέρης ήταν πρόσωπο χωρίς πρωτοβουλία που εκτελούσε διαταγές του κυβερνήτη.

Όταν χαλούσε ο καιρός ή επεφτε ομίχλη η νύκτα ήταν ζοφώδης και ασεληνος, όταν δηλαδή **τα εβρισκαν σκουρα**, τότε ο Κυβερνήτης έπαιρνε ο ίδιος το τιμόνι. Εξ ου και ο Μάο.

τσουρμο

το πλήρωμα ενός πλοίου

(μεταφορικά) πλήθος ανθρώπων

Φρ. «παντρεύτηκαν κι έκαναν ένα τσούρμο παιδιά»

Ετυμολογία: Από το Ιτ. Ciurma < Λατ. Turma βλ.

βλ. το λήμμα [τούρμα](#) στο Βυζαντινό Λεξικό μου.

οιακιστής

οιακοστρόφος

Ο πηδαλιούχος, Από το αρχαίο οίαξ= πηδάλιο, [λαγουδέρα](#), δοιακί.

Ο **οιακιστής** χρησιμοποιεί τον **οίακα**, τη **λαγουδέρα** για να στρίβει το **τιμόνι**.

Στα βυζαντινά πλοία ο πηδαλιούχος ονομαζόταν **ο επί των αυχένων** ^{165.128}. (Ίσως ορθότερον **ο επί των αυχενίων** . βλ. 311.158).

Ο **πηδαλιούχος** χρησι-

μοποιεί τη **ροδα** του

τιμονιού (που τη λέμε

συνεκδοχικά **τιμόνι**

βλ. Εικόνα). Η θέση

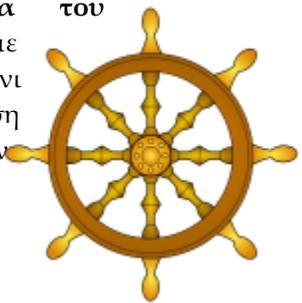
του είναι μέσα στην

Τιμονιέρα στη

γεφυρά του **πλοίου**. Στα μηχανοκίνητα πλοία, δίπλα

στο τιμόνι υπάρχει φωναγωγός ή τηλέγραφος.

Φρ. «**Στρίβε**»=φευγά, κάνε αναστροφή.

Ρήματα

αποπλεω

Ξεκινώ τον πλου, [σαλπάρω](#)

αντιθ. [καταπλεω](#)

Το ομηρικό **ανάγομαι** .

Το ανάγομαι εγινε **ανοίγομαι** γιατί όταν απεπλεαν **ανοίγαν** τα πανία.
Φρ. Μπήκε στο καράβι του κι **ανοιχτηκε** στο πελαγος. Πρβλ. στην **ανοιχτή
θαλασσα, στ' ανοιχτά [νερα]**

Φρ. Να κανουμε πανία. Εδώ το «κανω» με την σημασια του ανοιγω.

αρματώνω

Εξοπλιζω εξαρτιζω προμηθευομαι και εγκαθιστω τα αρμενα,τα **αρματα**, τα
εξαρτια , τον εξοπλισμο σε ιστιοφορο.

Πρβ. Μπαρκο θελω ν'αρματωσω με 42 κουπια.

Και οχι οπως τραγουδιεται σημερα

Βάρκα θέλω ν' αρματώσω με σαρανταδύ κουπιά
Με σαράντα παλικάρια να σε κλέψω μια βραδιά
το γιαλό-γιαλό να πάμε μέσα στην αστροφεγγιά

Μια βαρκα τετοιου μεγεθους και με 42 κουπια δεν ειναι βάρκα αλλα μπαρκο.

ΣΣ: Τα δύο κουπια ειναι για σκαντζα.

Armatore λεγεται στα Ιταλικά ο Εφοπλιστής (αυτός που αρματώνει δηλ. το
πλοιο).

Ομως και ο ενοπλος λεγεται αρματωμενος

αρμενίζω

ή πλεω:Κινουμαι με καποιο πλωτο μεσο στη στην επιφάνεια της θαλασσας.

Ειδικότερα :πλεω με χρηση των αρμένων

Όταν το πλοιο πλέει με μαζεμενα τα πανια του (λογω ισχυρων ανεμων) λεμε οτι
πλεει **ξυλάρμενο** δηλ. με μονο τα ξυλινα μερη του, ητοι χωρίς πανια.

Ηθελημενα ξυλάρμενα ναυμαχουσαν τα κωπήλατα
πολεμικα πλοια. Τα ιστια δεν ενδεικνυνται για τους
ελιγμους της ναυμαχιας. Οι ιστοι κατέβαιναν και τους
φυλαγαν στην ιστοδόκη ή στην ξηρά.

ΕΙΚΟΝΑ 36 - ΙΣΤΙΟΦΟΡΟ ΠΛΕΕΙ ΞΥΛΑΡΜΕΝΟ

[Με] Γέρο βορρηά **αρμένιζε**
και νότο παλληκάρι

Ο βορριας όταν διατηρηθει για μερικες μερες στρωνει, και
ειναι καλοταξιδευτος, ενω το αντιθετο συμβαινει με το
νοτια, που ολοενα φρεσκαρει (δυναμωνει)

Πρβλ. Κι οι ανεμοι ταχα δεν ειναι στοιχεια; ο βορριας δεν ειναι στοιχειο που
καταλει πεντε στο φαγι και δεκα στην καθισια του, και αν δεν γερασει δεν
ταξιδευεται! Η νοτια δεν ειναι σαν πουτανα, που οσο γεραζει τοσο και
ξετσιπωνεται!

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ – ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ - ΚΑΒΟΜΑΛΙΑΣ

Αρμενα=τα ιστια, τα πανια και ολα τα σχετικα εξαρτηματα. **Συνωνυμο:**αρματα,
αρματωσια>

Πρβλ. Δημ. Τραγουδι:

Μαυρο καράβι αρμένιζε στα μερη της Κασσανδρας

Παροιμ: [Η στορβος ειν' ο γιαλος η στορβα αρμενιζουμε](#)

Πρβλ το σολοικο του Ελυτη

Στο μελτεμι τα ορτσαροντας
με Κοντρα φλοκο
Στο Γαρμπη τ' **αρμενιζοντας**
ποντζα λαμπαντα

Το ορθο ειναι ποντζα λα μπαντα.

πόντζα λα μπάντα ή **πρύμισμα** το (ουσιαστικό)

Ετυμολογια :πρυμισ(πρυμίζω)-μα. Η αναγκαστική αλλαγή της πορείας του πλοίου που γίνεται για να έχει τον άνεμο από την πρύμνη

Αντίθετο: ορτσαρω: αναπλώρισμα=το πλοιο στον καιρο βλ. [ορτσα](#)

βάρδα

Η λεξη προερχεται απο το Ιταλικο guarda που ειναι η προστακτικη του ρ. guardare απο οπου προηλθε και η βαρδια. Σημαίνει φυλάξου προσεχε, εχε το νου σου.

Φρ. «Βαρδα μη σε παρει ειδηση ο καπετάνιος» και το στεριανο «βαρδα φουρνέλο».

γραδάρω

Βαθμομετρο πχ. πυκνοτητα λαδιου

Ομως και μετρω την σταθμη του νερου

Αυτο εννοει ο Καββαδιας λεγοντας

«Σ'εστειλε ο πρωτος [μηχανικος] τα νερα
να πας για να γραδάρεις»

δαγκωνω τη λαμαρινα

Η **λαμαρινα** ειναι φυλλο απο σιδερο η και ατσάλι, κατά συνεκδοχή το καταστρωμα και το πλοιο. Απο το υλικο στο κατασκευασμα. Πχ. τα καλα=τα ξυλα=τα πλοια. Το τελι ή χορδη = το μπουζουκι.

Η φραση σημαινει: δαγκωνω το μεταλικο καταστρωμα μτφ. Δαγκωνω την **λαμαρινα** απο τον καημό μου και τον ποθο, ερωτευωμαι.

δενω και ριχνω αγκυρα

Αγκυροβολώ σε προβλήτα

Αντιθετο: **α ρόδο** = Αγκυροβολώ εκτος λιμένος¹³¹

Το ορθον **αραδα** =στη σειρα< arrada < μτχ του λατ. ρ. arare < Αρχ. Ελλ. Αρω =οργώνω, δημιουργω αυλακια, σειρες με το αροτρον.|| μτφ. Σειρά αναμονής. Ουρά.

Πρβλ. Το στεριανο «αν εισαι και παπας με την **αραδα** σου θα πας», Περιμενουν αραδα, εκτος λιμενος οσα πλοια δεν μπορουν (ή δεν επιθυμουν) να εξυπηρετηθουν απο τις λιμενικες εγκαταστασεις

Το αραδα ακουστηκε ηραδα> η ραδα> ραδα

Πραγωγα: ρημα αραδιάζω = βαζω στη σειρα.

Πρβλ. Ν. Καββαδία [Cambay's water](#)

Τη νύχτα σου 'πα στο καμπούνι⁹ μια ιστορία,
την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη **ραδά**,¹⁰
τα μάτια σου τα κυβερνούσε σοροκάδα
κι όλο μουρμούριζες βραχνά: [«Φάλτσο η πορεία...»](#)

εξωκειλε ή το έριξε εξω

Απο το εξω+οκελλω

Μτφ. Παρεξετραπη (παρα+εκ+τρεπομαι), φευγω απο τους κανονες ομοιως και «το εριξε εξω»

Για ανθρωπο συλλογισμενο λεμε «Τι σκεφτεσαι; Πεσαν εξω τα καράβια σου;»

Το «πεφτω έξω» είναι συνώνυμο όχι μόνο του εξωκελλω αλλά και κάνω λαθος εκτιμηση. «Πεσαν εξω στις εκτιμησεις τους για τον εντοπισμο της φοροδιαφυγης».

Συν. Μπατάρω βλ. [Με Βάρκα την Ελλάδα](#)

Εξοριζω=εξω+οριζω. Θετω κατι εξω απο τα ορια. Τα ορια του πλοιου είναι η θαλασσα. Πρεπει να λεμε **ο ανεμος** (και συνειρμικα και το κρυο) [ε]ξοριζει. Δηλαδή φυσάει τόσο δυνατά που μπορεί να κάνει τα πλοία να εξωκειλουν, να εξορισθουν. Ο ανεμος δεν μπορεί να **ξυρίσει** όσο δυνατός και εάν είναι.

εξαρτίζω

Εξοπλιζω πλοιοι

Συν. του αρματώνω

θαλασσοδερνομαι

Ταλαιπωρουμε ταξιδευοντας ή εργαζομενος σε πλοιο πρβλ. Τραγουδι [θαλασσακι](#)

Το μσν. θαλαττεύομαι έχει αντιστοιχη σημασια

Ιδού Σοι, χαίρε κραυγάζομεν, λιμήν ημίν γενού **θαλαττεύουσι** και ορμητήριον εν τω [πελάγει](#) των θλίψεων και των σκανδάλων πάντων του πολεμήτορος.

[Βλ. Α. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗ – ΚΑΝΩΝ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ](#)

θαλασσωνω

Μονο στη φρ. «τα θαλασσωσα» ομοια με τη φρ. «τα **μουσκευσα**».

Κυριολεκτικα αχρηστευσα η εχασα καποια πραγματα γιατι βραχηκαν απο τη θαλασσα ή επεσαν στή θαλασσα. (πρβλ. το χαρακτηρισμο «απωλεσθέν εν τη θαλάσση»)

Μεταφορικα λεγεται για ματαιες προσπαθειες, χωρις αποτελεσμα. Φρ. «Κυττα να μην τα θαλασσωσεις».

⁹ Προστεγο: υποστεγο στην πλωρη

¹⁰ Όταν περιμενουμε εγκλειστοι στα πλοια τους στη **ραδά**. Δεν είναι ο προλιμενας, ο ορμος όπως λανθασμενα αναφερει ο Τραπαλης [1150](#)

καλάρω

α) μαζεύω τα πανιά ιστιοφόρων πλοίων: "οι ναύτες καλάρισαν τα πανιά" Επειδή συνήθως τα πανιά κατεβαινουν όταν τερματίζεται ο πλους σημαίνει και καταπλέω.

β) Ριχνω αλιευτικά δίκτυα στη θάλασσα

Ετυμολογία: από το ιταλικό *calare* < Λατ. *Chalare* < ελλ. Χαλάω -ω (από όπου ο χαλαρός, το ρ. χαλαρώνω, τα χαλάσματα κλπ)

Τρ. Παραδοσιακό

Πήγαμε και **καλάραμε**
κάτω στα δυο Λιθάρια
και γέμισε η τράτα μας
σουπιές και καλαμάρια

Τρ. Γιαννη Παπαιωαννου -Καπεταν Αντρεας Ζεππος

Όλοι **καλάρουνε**
μα δε πιάνουν ψάρια
καλάρ' ο Ζέπος
και πιάνει καλαμάρια

Επωνυμία: Χάλαρης

καλαφατίζω

Μον. καλαφατεῖν. Επαγγελμα [καλαφάτης](#)

α) βουλώνω με στουπιά την κάθε τρυπα ή ρωγμή του κυτους και επικαλυπτώ με πισσα.

β) επιβάλλω σε καποιον τή σεξουαλικη πραξη. Από τήν εικόνα του καλαφατίσματος του πλοίου ή της βάρκας, δηλαδή του βουλώματος με στουπιά της κάθε τρύπας ή ρωγμής του ²¹⁶. (πρβλ βάρκα γιαλο)

ΕΙΚΟΝΑ 37 Κ. ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ - ΚΑΛΑΦΑΤΙΣΜΑ ΚΑΙΚΙΟΥ

Ετυμολογία:

α) Βυζαντινή φράση που προήλθε από τήν αραβική *kalfaz* και δημιούργησε καί στά ιταλικά τό *calafatare* καί στά γαλλικά τό *calafater*, μέ τήν ίδια σημασία. ²¹⁶

β) Πιθ. από το υστ. Λατ. *calefactor*=αυτός ή αυτο (δηλ. σκευος ή εργαλειο) που θερμαινει [την πισσα].

ΣΣ. Το αρχαιο [κάλα](#) δεν φαίνεται να σχετίζεται. Ίσως όμως να σχετίζεται το μεσαιωνικό **κάλφας** (αρχιτέκτων, μαστορης).

κάνει νερά

Υποκειμενο : το πλοιο

Το σωστωτερο: το καράβι μπαζει νερα.

Για καποιο λογο νερα απο τη θάλασσα εισβάλουν στο κυτος του πλοιου. Αυτο ειναι πολυ σοβαρη αιτια για την ολοσχερη βυθιση του πλοιου. Εκτός απο τον προληπτικο τακτικο ελεγχο (πρβλ σ' έστειλε ο πρώτος τα νερά να πας για να γραδάρεις) οι διορθωτικές ενεργειες ηταν η αντληση και απορροση των νερων με τις αντλιες (τρόμπες)

Φράσεις: «**Μου κανει νερα**» (Υποκ. η ερωμενη) με απατα ή επιδεικνυει αναρμοστη συμπεριφορα που ισως επιφερει ολοσχερη ρηξη.

καραβοτσακιζομαι

Ταλαιπωρουμαι ταξιδευοντας ή εργαζομενος σε πλοιο ή και [ναυαγώ](#).

καταπλεω

αραζω

Απο το αρχ. ρ. αράσσω = χτυπώ [τα σιδερα] δηλ. την αγκυρα. = αγκυροβολω,131.205

προσορμιζω

Απο το ορμος=ανοικτος κολπος

Πλευριζω

Εκτός απο τα φερυμποτ που ανοιγουν τον καταπελτη ή μπουκαπορτα απο πρυμνη η πλωρη, ολα τα αλλα καταπλεοντα πλοια **πλευριζουν**. Δηλαδη ακουμπουν το ενα **πλευρο** τους στην **προβλήτα**.

Η πλευρά του πλοιου που ακουμπα στην **προβλήτα**, οταν δένει το πλοιο, ειναι η αριστερη (**port side**) οπως κυτταμε την πλωρη απο τη γεφυρα. Η δεξια πλευρα του πλοιου λεγεται **starboard**. Ο ορος δεν σχετιζεται με τα αστρα (star) αλλα με το **στυρακα*** που ηταν κονταρι για τη ρυθμιση της πλευσης της **βαρκας** πριν ακομα καθιερωθει το **τιμονι** και η **λαγουδερα**. Κατι αναλογο με τα βυζαντινα **αυχένια**. Επειδη οι περισσοτεροι ναυτικοι ειναι δεξιχειρες, ο στυραξ ετοποθετειτο στο δεξιο και πρεπει να ειναι παντοτε ελευθερος να λειτουργήσει. Γι'αυτο τα πλοια πλευριζουν με το αριστερο πλευρο τους.

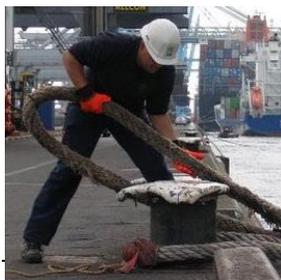
*) Στυραξ απο το ισημι οπως και ο σταυρος. Σταλικι.

Σκαλωνω

Επειδη κατεβαζαν μια σκαλα για να αποβιβασθουν οι επιβαινοντες με βάρκες.

Συνηθως αφορά ενδιάμεσους σταθμους του δρομολογιου του πλοιου.

Το σκαλωνω απεκτησε και την σημασια του εμπλεκομαι. (πρβλ. «**καπου σκάλωσε η δουλεια**», δηλ. σταματησε και δε εφθασε στον προορισμο της).

Δενω

Επειδη, σε αντιθεση με την αγκυροβολια αροδο, κατα τον κατάπλου τα πλοια «εδεναν» τις **πρυμάτσες** ή τους **καβους** τους στις **δεστρες** της προβλητας.

Ο ορος πρέπει να είναι πολύ παλιός. Διατηρείται ακόμα, αν και δεν δένουν πια τις πρυματσες - καβους αλλά **περνούν** τη γάσσα (αρχ. [αγκυλη](#)) της ακρης τους στη δεστρα. Μετα, με τον «**έργατη**» τεντώνεται κάθε καβος ώστε το πλοιο να ακινητοποιηθει πληρωσ.

Το κυριολεκτικο δεσιμο σταματησε γιατι τα συγχρονα πλοια είναι πολυ πιο μεγαλα απο τα παλαια και απαιτουν και πιο χονδρους καβους που δεν είναι ευκολο να τους δέσει κανεις.

Πιάνω:

Επειδη κατα τον κατάπλου η πρωτη συνεργασια με τους ανθρωπους του λιμενα ηταν να δεσουν τις πρυματσες, ή/και τους καβους .Οι ναύτες απο το πλοιο τους πετουσαν ενα σφαιριδιο με λεπτο σχοινη που προσδενονταν στην ακρη της πρυματσας, ή του καβου. Ο στεριανος **επιανε** το σφαιριδιο και, τραβωντας το, **σηκωνε** την ακρη του καβου. Ο κάβος είναι πολυ βαρυ και χονδρο σκοινη για να πεταχθει.

βλ. ΔΕΝΩ

Φρ. Σε λιγη ωρα **πιανουμε** Σιφνο, ετοιμαστητε!

κατραμιζω

Αλειφω τα υφαλα του πλοιου με πισσα για να το καταστησω αδιαβροχο. Διενεργώ **κατράμωμα**. Η τελευταία φάση του [καλαφατισματος](#). Απο το αραβικο qatran = κατραμι = πισσα.

Συνν. Πισσωνω

Το κατραμι δεν χρησιμοποιειται πια παρα μονο σε παρομοιώσεις πρβλ μου 'κανες μαύρη τη ζωή μου σαν κατράμι. **Κατραμόκωλο** λένε και τον περειοραμενο ναυτη, μετα απο πολυετή υπηρεσια.

λασκαρω

Χαλαρωνω, αφηνω. Ποστακτικη:Λασκα

Φρ. Λάσκα τον κάβο. Μτφ. Καποια βιδα του λασκαρισε.

Αλλά και επιθετο λασκα ή λασκο

Και ως ουσιαστικο το λασκο =περιθωριο, διαστημα, αραλικι(τουρκ aralik) .

Απο το Ιτ. Lasciare προφ. λασχιάρε < Λατ. Iaxus= lascus

Παρωνύμια: Απο εδω και το βαπτιστικο του γραφοντος «Λάσκαρις» και παρωνυμιο Βυζαντινων Αυτοκρατόρων.

Επώνυμα: Ανδρεας Λασκαράτος - Ορέστης Λάσκος -Ποιητες

Αντιθετα: Τεζάρω, τεντώνω, εντείνω.

Συνθετα: Ξε+λασκάρω (το «ξε» επιτατικο)

Μεταφορές: Χαλαρώνω απο το στρες, απο την ενταση

Φρ. «Ειπαμε να παμε να δουμε μια κωμωδια να ξελασκαρουμε λιγάκι»

μπαρκάρω

Από το μπαρκο (<βάρκα)

δηλ. κατατασσομαι,ναυτολογουμαι στο πληρωμα καποιου πλοιου.

Τωρα το λεμε και με την εννοια επιβιβάζομαι σε πλοιο ως επιβάτης.

μπουκάρω

Εισπλεω. Εισχωρώ με το πλοιο μέσα στο λιμани ή τον κολπο.

Απο το Ιτ. Bocca - στομιο κν μπουκα (πρβλ. μπουκιά, μπουκωμένος αλλά και [βουκελαριος](#)).

Πρβλ. φρ. «τον έχει στή μπουκα» [του τουφεκιου ή κανονιου].

Απο εδώ και η [μπουκαπόρτα](#) (ο καθέκτης) αλλά και η [μπουκαδουρα](#) (ο εγκολπίας ανεμος).

Για ρευστα: μπουκαρανε νερα απο την πορτα.

Και γενικα εισβάλω. Μπουκαδορος: ο εισβολέας, ο διαρρήκτης

μπατάρω

Ανατρεπομαι. Το πλοιο μπατέρνει α) εχει δυνατο καιρο στη μπαντα β) έχει κακή φορτωση.

Το ίδιο ρημα χρησιμοποιουμε και για τήν μεταστροφή του καιρου (ανεμου)

Ετυμολογια: απο το τουρκικο batmak = βυθίζομαι, βουλιαζω [145](#).34

Πρβλ Ν. Καββαδιά – Kuro Shiwo

Νωρίς **μπατάρισε** ο καιρός κ' έχει χαλάσει.

Λεμε και «**γυρίσε ο καιρος**» ή «**το γύρισε στην τραμουντανα**».

μποτζερνω

Απο το μποτζι που είναι η ταλαντευση, ο κλυδωνισμος του πλοιου κατα τον αξονα δεξια πλευρα-αριστερη πλευρα.

Ετυμολογια : το μποτζι < Ιτ roggia < λατ podia < πλ του ποδιον υποκ του ελλ ουσιαστ. πους

Ανάλογο το [σκαμπανεβάζω](#).

ναυαγω

Υφισταμαι ναυάγιο. **Ναυαγιο** είναι η οριστική απωλεια σκαφους που βυθίζεται ή προσαράζει ή συντριβεται σε βράχια και χανει οριστικά των ικανοτητα πλευσεως.

Συνωνυμα του ναυαγώ: βυθίζομαι, βουλιαζω, καραβοτσακίζομαι, καταποντιζομαι. Μεταφορικά **ναυαγιο** λεγεται ο κατεστραμενος οικονομικα ή εξαθλιωμενος ηθικα πρβλ. φρ. «τα ναυάγια της ζωης».

Μιλαμε επίσης για **ναυαγιο των συνομιλιων** νε την εννοια της ολοσχερους αποτυχιας.

Συνωνυμο επι πραγματων **ξεχαρβαλώνομαι** απο το **χάρβαλο** (το) (λαϊκ.) απ'οπου και το σαράβαλο.

Σημαίνει καθετί που βρίσκεται σε κατάσταση διάλυσης, αποσυντονισμού, που έχει χαλάσει εντελώς: Φρ. πέτα το σαράβαλο και πάρε ενα αυτοκίνητο τής προκοπής ρημάδι, χάλασμα 2. (ιμτφ. για προσ.) το ηλικιωμένο άτομο, που η υγεία του ή η φυσική του κατάσταση βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση συν" (ιμτφ.) ερείπιο. ραμολιμεντο.

Ετυμολογια: μεσν < χάλαβρον ή χάραβλον με αντιμετάθεση < χαλαβρός. παράλλ. τ. τού αρχ. χαλαρός.171.

Αναλογες φράσεις: Εγινε φύλλα και φτερα, Διελύθη εις τα εξων συνετέθη.

ουριοδρομω

Πλεω με ουριο ανεμο. Αρμενίζω πρυμα.

παιρνω καβο

Παρακαμπτω τον καβο (ακρωτήριο) και επομενως **αντιλαμβάνομαι** πραγματα που μέχρι τώρα ηταν αορατα. Φρ. «Δεν πηρα αμεσως καβο για το τι γινοτανε». Η αντιστοιχη στεριανη φράση είναι «**πηρα πρόφα**». Το «παιρνω» δεν μου φαίνεται και πολύ σωστο ισως το «περνώ [τον] καβο» είναι πιο ρεαλιστικο. Τα δυο αυτα ρηματα συγχεονται συχνα.

Ο καβος είναι αποκριμνο ακρωτήριο και η αλλη του πλευρα αθεατη μεχρι να περασει καποιος τον καβο.

παίρνω κατω

Διοπτειω, με εξαντα η παλινώριο

παλαμιζω

Τò « παλάμισμα » ήτανε μια άπο τις σπουδαιότερες καϊ δυσκολώτερες μανούβρες της γαλέρας. Τήν πλαγιάζανε, μέ διάφορους τρόπους, ετσι πού το ενα της πλευρό να βρίσκειται ολόκληρο έξω άπο το νερό. Καθαρίζανε τότες χορτάρια και τα όστρακα και τήν αλείφανε μέ ξίγκι. Υστερα τή μεταφέρνανε στα ισια κ' έπαναλαβανανε τήν ιδια ιστορία για να παλαμίσουνε το αλλο της πλευρό. Η μεγάλη δυσκολία βρισκότανε στο γύρσιμο, πού έπρεπε να φανερώσει τά ύφαλα ως τήν τρόπιδα, δίχως να **μπατάρει** τό σκάφος και να βουλιάξει. 239.396 σχολιο #59 (σελ. 65).

Αλλη εργασία επι των υφάλων ηταν το [καλαφάτισμα](#).

πελαγοδρομω

Κυριολεκτικα μεν σημαινει πλεω στό πελαγος, διαπλεω τήν ανοικτη θαλασσα
Ζηνοβ. 6.5,32, Διογενιαν.7,20

Μεταφορικα σημαίνει προβαίνω σε ενεργειες χωρις κανενα ειρμο, χανω τήν έπαφή μου μέ τήν πραγματικοτητα, παραπαιω ή άπεραντολογω, ξεφεύγω απο το θεμα, κανω απέραντες παρεκβασεις.

πελαγώνω

Βρισκομαι σε αδυναμια να ελεγχξω την κατάσταση σαν τον απειρο ναυτικο που βρίσκειται στο πελαγο.

φρ. Εχω **πελαγώσει** με ολη αυτη χαρτουρα.

περιμενω α πικο

Απο το ιταλικο «a picco» που κυριολεκτικα σημαινει καθετα δηλαδη ειμαι ορθιος, ειμαι πανετοιμος, επι ποδος, αναμενω διαταγές, ειμαι υπ ατμον. Συν. ειμαι στην [τσίτα](#)

Συνανταται και ως «απικου».

πλέω

Κινουμαι με **πλωτο** μεσο πανω στη θαλασσα. Η αλληλουχια είναι [αποπλεω](#), πλεω, [ποδιζω](#) σε ενδιαμεσες [σκαλες](#) και τελικα [καταπλεω](#) στον προορισμο μου. Η ενεργεια του πλέειν λεγεται πλούς.

Η κατευθυνση του πλού λεγεται πλευσις ή πλευση. Ο προγραμματισμος του πλου λεγεται οδρομολογιο ή ροτα.

Φράση

Δεν διστάζουν μάλιστα να στείλουν δραματικά μηνύματα στο Μέγαρο Μαξίμου για «άμεση αλλαγή πλεύσης». Μεταφορικά η κατευθυνση.

ποδίζω

Αράζω, δένω

ποδίζω ρ. αμετβ. κ. μετβ. | πόδις-α, -τηκα, -μένος) ΝΑΥ Γ. ♦ (αμετβ.)

1. στρέφω το πλοίο αντίθετα από τον άνεμο ΣΥΝ. επιδίδω ΑΜ, ορτσάρω, (λογ.) προσάγομαι

2. (κατ' επέκταση) **σταματώ την πλεύση ή αράζω σε απάνεμο όρμο.**

3. (μετβ.) αναγκάζω πλοίο να σταματήσει την πλεύση και να αράξει σε απάνεμο μέρος. — πόδισμα (το).

Ο Μπαμπινιώτης [171](#).¹⁴³⁴ το θεωρεί ασχετο με το αρχαίο **ποδίζω** και εξηγεί την ετυμολογία έτσι: «< πους>» (sic)

|ΕΓΥΜ. < πόδι, άσχετο από το αρχ. ποδίζω «δένω τα πόδια (αλόγου)»|.|

Το Αρχαίο ποδίζω κατά το [LSJ](#) σημαίνει,

δένω ή επιδένω το ποδι: Παθ. Φων.:**ποδίζομαι** έχω δεμένο το ποδι, για αλογα, “ἐπὶ ταῖς φάτναις”* και όχι μονον βλ. “άνηρ κώλον ποδισθείς” **

Κώλον ποδισθείς=δεμένος στα ποδια. Απο το ποδιζω προκυπτει το σημερινο εμ-**ποδιζω**. Προβλ. χειροποδαρα.

Το πλοιο δενονταν απο το πισω μερος (κώλον=πρυμνη) στην ξηρα γιά νά εμ**ποδισουμε** να παρασυρθει στη θαλασσα.

* Ξενοφώντος Κύρου Παιδεία.3.3.27

** Σοφοκλής-Ιχνευταί.63

σαβουρωνω

Βαζω σαβουρα σε ενα πλοιο για να εχει ευσταθεια. Μεταφορικως: σαβουρώνω: τρωω ανεξελεγκτα πολυ φαγητο χωρις να φροντιζω για την ποιότητα του.

σαλπάρω

δημ. ανασπώ τήν αγκυρα : «**σάλπα**» (προστακτική του σαλπαρω) ναυτικο κελευσμα που σημαινει «ανάσπασον» δηλαδή «βιρα την αγκυρα») || συνεκδ. απαιρω βλ.λ.

Ομοιχο: σάλπη[ή] κ. νεώτ. κ. σάρπη Αριστοτέλης – «Περι τα Ζωα Ιστοριαι» 534a,9|, δημ. **σάλπα:** το ψαρι βώξ ή σάλπη. (Ησύχιος **σαλπη:** «Ιχθύς ποιός, ον και **βουν** καλουσιν», Αριστοτελη;- 534,8 "εισι τών Ιχθύων όξύκοοι κεστρεύς".

κεστρ-εύς , έως, ό, :Ο **μουγίλος ο κέφαλος** (Mugil cephalus), κοινώς στην ελληνική πανίδα ως **κέφαλος ή κεφαλάς**, και για το θηλυκό **μπάφα**.

Ετυμολογία

1. Απο το Ιταλικο salpare < Λατ. Exarpere < Ελλ. Ρημα εξαρπάζειν < εξ+αρπάζω

2. Απο το Λατινικο sarpere= αποσπώ, που δημιουργησε και το Ιταλικο strappare απο οπου προήλθε και το ρημα της δημοτικης στραπατσάρω, και τα ουσιαστικα στραπατσαδα, στραπατσο.

σιγουραρω

Απο το Ιταλικό sicuro <Λατινικο securus ασφαλής, μη κιδυνευων (επιτατικο se και cura > v. ελλ. Κουραρω, κουράντες)

Σιγουραρω το καικι :το αγκυροβολώ σε ασφαλές λιμάνι

Αλλη σημασια :χαλαρώνω χαμηλώνω .

Επισημως λεγεται υφημι, η χαλώ και η προστακτικη ως κέλευσμα «**χάλα!**»

Φρ. «**Να σιγουράρεις το φλοκο**»

Το ρημα χρησιμοποιειται σημερα για καθε λογης διασφαλιση, οπως και το συνωνυμο και ομορριζο σιγουρεύω.

σκαλώνω

Απο τη σκαλα (σταθμο του πλοιου) προεκυψε το ρημα σκαλώνω. Επειδη μια διακοπη του ταξιδιου σε ενιδαμεση σκαλα ειναι δυσαραεστη στους συνεχιζοντες επιβάτες και επιφέρει καθυστερήσεις, το σκαλωνω απεκτησε την σημασια εμπλεκομαι, καθυστερω

φρ. «Καπου σκαλωσε η δουλεια».

σκαμπανεβάζω

Απο το σκαμπανεβασμα που ειναι η ταλαντευση, ο κλυδωνισμος, το ανεβοκατεβασμα του πλοιου (πλώρη-πρύμνη).

Ετυμολογια:¹⁷¹

σκαμπανεβάζω ρ. αμετβ. κ. μετβ. {μόνο σε ενεστ. κ. παρατ.} (λαϊκ.) ♦ 1. (αμετβ.) νλυί.

(για πλοία) ταρακουνιέμαι λ.χ. προς τη μία και κρος την άλλη πλευρά λόγω των κυμάτων, ταλαντεύομαι: μόλις μπήκε στο λιμάνι, το καράβι σταμάτησε να.

σκαμπανεβάζει συν. κλυδωνίζομαι, ανεβοκατεβαίνω, (λογ.) προνευστάζω ♦ 2. (μετβ.)

κάνω (κάποιον/κάτι) να ταρακουνιέται, να ανεβοκατεβαίνει: τα κύματα μας

σκαμπανεβαζαν όλη την ώρα συν. κλυδωνίζω. [

ΕΓΥΜ. Από συμφυρμό του σκαμπαβία (βλ.λ.) και του ρ. ανεβάζω],

Εγώ νομίζω πως ειναι παραδοξο να δεχθουμε οτι η λεξη σκαμπαβια (που ειναι ακρως ιδιωματικη και δεν την ξερει ουτε η μανα της) δημιουργησε το παγκοιως γνωστο **σκαμπανεβασμα**. Μαλλον προκειται για το ρημα καμπτω > εξκάμπτω> σκαμπτω +ανεβάζω. Πραγματι το πλοιο, οταν σκαμπανεβαζει, πρωτα καμπτει την πλωρη και μετα την ανεβάζει, Δεν ειναι το ιδιο το να γερνω προς τη μία και προς την άλλη πλευρά λόγω των κυμάτων, αυτο λεγεται μποτζι.

Αναλογο μποτζερνω = Κλυδωνισμος του πλοιου δεξια αριστερα.

ΣΥΝ. κλυδωνισμός, (λόγ.) προνευστασμός ναυτ. (λόγ.) διατειχισμός. (λαϊκ.).

Μεταφορικα για κατι που ταλανευεται πρβλ. φρ. «ο πυρετος του παρουσιαζει καποια περιεργα σκαμπανεβασματα».

σκαντζάρω

Σκαντζα ειναι η αλλαγη.

Σχολιο: Οι **σκαντζόχοιροι** ξεχωρίζουν εύκολα από τα αγκάθια τους, που έχουν μήκος περίπου 2 εκατοστά και χρώμα απαλό κίτρινο με ραβδώσεις. Πρόκειται για τριχες που έχουν γίνει σκληρές με κερατίνη. Καθώς ο σκαντζόχοιρος μεγαλώνει, χάνει τα απαλά αγκάθια που είχε κατά τη γέννησή του και τα αντικαθιστά (τα **σκανταζαρει**) με μεγαλύτερα και σκληρότερα.

Η αλαγή φρουράς, φυλακής λεγεται **σκαντζα βάρδια**. Απο το Λατινικο. cambiare guardia που και αυτο προερχεται απο το Ελληνικό **κάμπτειν** (βλ. Καμπή αλλά και κάμπη, καμψις, καμπτόν κλπ)

Προβλ Ν. Καββαδία – Kuro Shiwo

Νωρίς μπατάρισε ο καιρός κ' έχει χαλάσει.

Σκαντζάρισες, μα σε κρατά λύπη μεγάλη.

Απόψε ψόφησαν οι δυο μου παπαγάλοι

κι ο πίθηκος που 'χα με κούραση γυμνάσει.

σκαρωνω

ναυπηγω, βαζω στα σκαρια βλ. [βαζα](#)

τραβaw κουπι

Ασχολουμαι με επιμοχθη, με κοπιαστικη εργασια

τσιτώνω

Απο το Ιταλικο **eccitare** < excitare > Αγγ. και Γαλ. excite η λατινικη ριζα **citare** ειναι συγγενης με την Ελληνικη κινώ > παρακινω = προτρέπω, προεκυψε η τσιτα . Το τσιτάρομαι εχει την εννοια ειμαι υπο προτροπη, σε αναμονη διαταγων, παρακινουμαι, αρα ειμαι υπο εντασιν ειμαι τεντώμενος και το τσιτάτρω σημαίνει σημερα τεντώνω. Φρ. -Τεντώστε τα πανια! -Ειναι τσιρατισμενα!

Τοποι – Κτιρια - Κτισματα

καραβοστάσι

αγκυροβόλιο (το) αγκυροβόλι (το)

1. όρμος όπου συνήθ. αγκυροβολεί ή όπου μπορεί να αγκυροβολήσει ένα πλοίο·
συν. αραξοβόλι.

Ενας όρμος προστατευμένος από τούς ισχυρούς τοπικούς ανέμους, μέ
άμμουδια, πόσιμο νερό.

2. (μτφ.) καταφύγιο. [λόγ. < ελνστ. *αγκυροβόλιον*.]

Βλ. και [ρομέτζο](#)

Λαζαρετο

ή λοιμοκαθαρηριο ή λοιμικό

Ο Λαζαρος (φιλος του Ιησου) ο τετραημερος ηταν και νεκρος και λεπρος. Μετα
κατάντησε να λένε τους λεπρους λαζαρους. Λαζαρετο ηταν το λεπροκομειο.
Στην Αττικη υπηρχε μεχρι προσφατα ενα εγκαταλελειμενο κτηριο στον Αγιο
Κοσμα.

Ηταν το **λοιμικο** (λοιμοκαθαρηριο, καραντίνα) και η περιοχή ονομαστηκε
Λοιμικο και μετα **Ελληνικο**.

Οταν τα πλοια μετεφεραν επιβάτες η πληρωμα που έπασχε απο καποιο
λοιμωδες νοσημα (πχ. πανώλη, χολέρα κλπ) δεν τους επιτρεπονταν η εισοδος
στο λιμανι. Το πλοιο εμπαινε σε «καραντίνα» (<Ιτ. *quarantina*< λατ. *Quadragesima* =
σαρανταρα¹¹ δηλ. παρακουθουνταν οι υποπτοι νοσουντες αποκλεισμενοι επι 40
ημερες). Μετα τις 40 μερες οι αρρωστοι ειχαν πεθανει. Οι επιζωντες κρινονταν
υγεις. Η Φρ. «Καλά σαράντα!» δεν αφορα το μνημοσυνο μετα απο 40 ημερες,
διοτι τι καλοσύνη μπορει να περιμενει ο μακαριτης που πλεον ευρισκεται «εν
τοπω χλοερω». Οι πεθαμενοι κρινονται με συνοπτικες διαδικασίες και αμεσως.
Αντιθετα η ευχή στον εισαγομενο στο λοιμικο εχει νοημα.

Επωνυμο: Σαραντάρης (αμαρτ. ο επιζήσας λοιμωδους νοσηματος) Ο Γιώργος
Σαραντάρης (Κωνσταντινούπολη, 20 Απριλίου 1908 - Αθήνα, 25 Φεβρουαρίου
1941) ήταν Έλληνας ποιητής, φιλόσοφος και δοκιμιογράφος της Γενιάς του '30.

Λιμήν

ή λιμανι ή [πορτο](#)

Το λιμανι < Τουρκ. *liman* < ελλ. Λιμήν

Το πόρτο < Λατ. *portus* < Ελλ πόρος συγγ. πορθμός> πορθμέυς (Πρβλ. παράγωγα
αυτο απο το οποιο ή με το οποιο περνάω=**πόρος**=περασμα, δεν μπορω να περάσω
=**απορώ** > άπορος, περνά τον πορο =**πορευομαι**)

---

¹¹ Πρβλ. σαρανταρα στην στρ. Αργκο λεγεται η ποινη φυλακισης 40 ημεων.

Προβλ. Πορτο-Λάγος (Στο νομο Ξανθης), Πορτο-Λεόνε (Βενετσιανική ονομασία του Πειραιά), Πορτο-Γερμενο, Πορτο-Ράφτη, πορτο-γάλος, Το **Πόρτο** είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Πορτογαλίας, μετά την πρωτεύουσα Λισαβόνα. Από εκεί και το ομώνυμο κρασί **πόρτο**.

Τα Λιμάνια στην τουρκοκρατία

Ο απλούστερος τύπος λιμανιού την εποχή της τουρκοκρατίας, (καί σε μερικές περιπτώσεις ως τις μέρες μας) ήταν ένας όρμος προστατευμένος από τους ισχυρούς τοπικούς ανέμους, με άμμουδια, πόσιμο νερό (καραβουστάσι). Τα λιμάνια, οι «σκάλες», ήταν κατά κανόνα φυσικά λιμάνια, και τα τεχνικά έργα σ' αυτά πολύ περιορισμένα. Η πιο συνηθισμένη κατασκευή ήταν μια ξύλινη καθαυτό «σκάλα», όπου τα ιστιοφόρα πλευρίζαν ή προσέγγιζαν με την πρύμνη για να ξεφορτώσουν. Σε μερικά λιμάνια είχαν χτιστεί και πέτρινοι κυματοθραύστες. Φαίνεται πως υπήρχαν μερικά υποτυπώδη φανάρια ή άπλες φωτιές ή λαδοφάναρα. Σε πολλά μέρη, όταν δεν υπήρχε «σκάλα» ή όταν το βύθισμα του πλοίου δεν επέτρεπε την προσορμισμό σ' αυτήν, ή φορτοεκφόρτωση γινόταν με βάρκες από το αγκυροβολημένο καράβι. Λιμενικός εξοπλισμός δεν υπήρχε. Η φορτοεκφόρτωση γινόταν με ανθρωπινή δύναμη: οί ναύτες συνήθως φόρτωναν ή ξεφόρτωναν τά καράβια καί οί χαμάληδες μετεφεραν τά εμπορεύματα στις αποθήκες ή τά φόρτωναν στα κάρα ή τά ζώα. Το χύδην φορτίο, ξεφορτώνονταν με **ζεμπίλια**¹². Τήν εποπτεία των χαμάληδων του λιμανιού είχε ο **χαμάλ-μπασί**¹³.

Η συντήρηση των λιμανιών ήταν κάτω από την εποπτεία του **Καπουδάν-πασά**¹⁴.

Υπεύθυνος για την διοίκηση του λιμανιού στις περιοχές υπό τουρκική κατοχή ήταν ο «**Λιμαν ρεϊσής**» ή «**έμίνης τής σκάλας**». Στα μεγάλη νησιά καί λιμάνια ο **Λιμάν-ρεϊσής**¹⁵ ήταν «αντιπρόσωπος του Καπουδάν-πασά». Στα μικρότερα λιμάνια καί τά νησιά που είχαν αυτοδιοίκηση, την διοίκηση του λιμανιού είχε ή δημογεροντία υπό την εποπτεία του Τουρκου **μπέη** ή **ναζίρη**¹⁶. Ο **βεκίλης**¹⁷ φρόντιζε για την ναυτολόγηση τα πληρώματα, την είσπραξη των φόρων καί των εισφορών, την ετοιμασία εφοδίων καί τροφίμων για την ναύλωση των καραβιών, κυρίως όμως για την συγκέντρωση στις **ιστιράδες**¹⁸ (κρατικές αποθήκες) του σιταριού καί την αποστολή του στον βασιλικό «**ιστηρά**» τής Πολης συχνά ονομαζόταν καί «**αμπάρ**» (αποθήκη) καί υπεύθυνος γι' αυτό ήταν ο «**άμπάρ έμίνης**». Στα καθήκοντα του λιμάν-ρεϊσής ήταν καί τό να έκδίδη τό **χοτζέτι**¹⁹ του καραβιού καί, σε περίπτωση αβαρίας, ζημιάς ή ναυαγίου, την **prova di fortuna** κάτι ανάλογο με την σημερινή «αξίωση» (claim).

¹² Ζεμπίλι (το): μεγάλος σάκος από ψάθα, χοντρό ύφασμα ή δέρμα, με ανοιχτό στόμιο καί δύο λαβές, για πρόχειρες μεταφορές (οικοδομικών υλικών κτλ.). || οποιοδήποτε σχήματος καί μεγέθους σάκος ή δίχτυ για τα καθημερινά ψώνια. [τουρκ. zembil]

¹³ Αρχιχαμάλης. Ο αρχηγός των χαμάληδων baş(αρχηγός)+hamal (αχθοφόρος)

¹⁴ Ναυαρχος

¹⁵ Λιμεναρχής, από το τουρκικό liman(λιμνήν) +reis (αρχηγός, προεδρος, επικεφαλής)

¹⁶ Τοπικός διοικητής

¹⁷ Κυρλ. Τουρκ. αντιπρόσωπος

¹⁸ Ανωστου ετυμου τουρκ. Πιθ. αναγραμματισμός του Ελλ. σιτηρά(ς)

¹⁹ Χοτζέτι(Τουρκ hüccet) πιστοποιητικό κυριότητας του σκάφους

Όταν τό καράβι έφθανε στο **πόρτο**, ό καπετάνιος όφειλε να παρουσιαστεί στον **λιμαν-ρειαση** για να θεώρησει τά ναυτιλιακά του έγγραφα, τά «**πασαπόρτια**» ή «**ντουκάλες**». Εφοδιαζονταν με το «**μπουγιουρουλι**» που υπογραφόταν από τον Δραγουμάνο (διερμηνέα) του στόλου. μ' αυτό βεβαιωνόταν ή εθνικότητα του πλοιου, επιτρεπόταν ή έλευθεροπλοία και τό εμπόριο στις θάλασσες πού ανέφερε. Το έγγραφο ανανεωνόταν κάθε τρία χρόνια. Πριν ξεκινήσει για τό ταξίδι του, τό καράβι, εφοδιαζονταν απο την τοπική αρχή μέ την «**πατέντα**» (αδεια πλεύσης) . Αλλα έγγραφα ήταν τα «**πασαβάντια**» (passa avanti) πού εξασφάλιζαν την έλευθεροπλοία και εκδίδονταν κυρίως σέ περιπτώσεις πολέμων, τό «**μανιφέστο**» (τό δηλωτικό του φορτίου) και οί «**σπεντισιόνες**» (φορτωτικές).

Στο λιμάνι υπήρχε επίσης και υγειονομική υπηρεσία πού λειτουργούσε υπό άπο τον «**καραντινατζή**». Τό «**λαζαρέττο**» (λοιμόκαθαρητήριο) βρισκόταν συνήθως σέ απομακρυσμένη ακτή ή σέ κάποιο ερημονήσι· εκεί έμπαινε σέ «**καραντίνα**» (άπομόνωση) κρινόταν ύποπτο για πανούκλα ή χολέρα.

Ο πλοίαρχος πού έφτανε στο λιμάνι ήταν υποχρεωμένος νά δηλώση στον «**καραντινατζή**». άπ' όπου έφθασε και νά αναφέρει μέ κάθε λεπτομέρεια «έως τριχός» τό είδος του φορτιου του, και έπρεπε νά δεχθει στο πλοίο του τον **βαρδιάνο** (επιθεωρητη, επιστατη) τής υγείας. Όταν τό πλοίο κρινόταν μολυσμένο έμπαινε σέ απομόνωση.

Αρμόδιος για την είσπραξη των φόρων και των άλλων εισφορών ήταν ό «**γκιουμουρκλής**» (απο το τουρ. Gümrük =τελώνης). Και ο **μουσελίμης** (ό αναπληρωτής του πασά) και ό **μουλάς** (ό ιεροδίκης) και ό «**μουχασίλης**» (φορολόγος) είχαν λόγο πάνω σ' αυτούς. Ο **μουλάς** μάλιστα μπορούσε να εμπόδιση την εξαγωγή προϊόντων πού απαγορεύονταν από την θρησκεία άν δέν έπαιρνε τό σχετικό «**μπαξίς**» (φιλοδώρημα) του. Άλλα και οί **γεννίτσαροι** πού φύλαγαν συνήθως τις πύλες του λιμανιού μπορούσαν να φορολογήσουν για δεύτερη φορά τα φορτία πού περνούσαν από εκεί.

Ζωή στα μεγάλα λιμάνια, εκτός από την συνηθισμένη ναυτιλιακή κίνηση, έδινε τό «**μεζάτι**» ή «**ίνκάντο**», ή δημοπρασία των «**κονφισκαρισμένων**» (κατασχεμένων) καραβιών και φορτίων. Στο «**ίνκάντο**» ακόμα έβγαίναν καράβια και φορτία πού οί ιδιοκτήτες τους πτώχευσαν ή «**χαϊνιδων**» (κακοπληρωτών) ή και φορτία πού χαρακτηρίζονταν «**μπόνα πρέζα**» (= λεία πολέμου) στον συνεχή πόλεμο της καταδρομής πού επικρατούσε σ' ολόκληρη την Μεσόγειο.

Στον κόσμο αυτό των λιμανιών, εκτός από τούς δημόσιους και δημοτικούς υπαλλήλους, κυκλοφορούσαν τα πληρώματα των καραβιών πού βρίσκονταν στο **πόρτο** ή περιέμεναν να μπαρκάρουν και, όπως παρατηρεί κάποιος σύγχρονος συγγραφέας, «**καυγάδιζαν, έπιναν, βλαστημούσαν, έκλεβαν, λιποτακτούσαν, πήγαιναν στα «σπίτια» (πορνεία, μπορντέλλα) , και τέλος στις εκκλησίες για να μεταλάβουν. Άν σ' αυτούς προσθέσωμε ένα κόσμο λαθρεμπόρων πού κυκλοφορούσαν εκεί, τούς προξένους των διαφόρων ξένων δυνάμεων πού ραδιουργουσαν για δικό του όφελος ό καθένας, τις συνέπειες πού είχε ή συχνή άρνηση των τουρκικών άρχων να δώσουν τρόφιμα και νερό σέ ξένα καράβια, μπορούμε να έχουμε μιαν εικόνα των λιμανιών της τουρκοκρατούμενης Ελλάδας, μιαν εικόνα πού διαφέρει αρκετά από τις συχνά ειδυλλιακές γκραβούρες των περιηγητών πού επισκεφθήκαν τον τόπο μας την εποχή εκείνη.**

ΠΑΣΑΠΟΡΤΙ

Το διαβατήριο απο το Ιταλικο passa porto < passare (περνά, διερχομαι) +porto (λιμани) προβλ. Το [πλαστο το πασαπορτι](#)

προβλής (η)

κν. προβλητα

Μουράγιο η λιμενοβραχιονας ή μόλος ή ρεπάρο

Όλη η βουλη των προεστων στο **μόλο** συναγμενη ειπε πως οξω στη στερια τους Τουρκους θα προσμενει.

Α.Πάλλης -Κανάρης

ρεπάρο

(το) ουσιαστικο ουδετ) (Επτ.ιδ)

Μωλος απο βράχια που προστατευει τους παραθαλασσιους σπιτοτοπους απο την οργη της φουρτουνιασμενης θαλασσας. [239.78](#)

(Γαλ. rempart)

μουράγιο

Τειχισμα απο ογκολιθους, τειχος απο το ιταλικο muraglia < Λατινικο muralis = ο ανήκων στο τειχος

Τειχος που δημιουργει ενα τεχνητο λιμενα

Συνώνυμα

- λιμενοβραχιων
- **αποβαθρα** < αρχ. βάθρον < ρ. βαίνω αρα βαθρον =αυτο επι του οποιου παταμε, στεκομαστε. Το σκετο βαθρον απαντα σε φρ. Οπως ανασυγκροτηση εκ βαθρων, προσπαθουν να τον ριξουν απο το **βάθρο του**.

σκαλα

σταθμος

Στον τοπο της αποβιβασης ειναι απαιρητητη η σκαλα (κλιμαξ) απο οπου κατεβαινουν απο το πλοιο οι επιβάτες. Κατα συνεκδοχήν ειναι ολη η προβλητα.

Ο ορος **σκαλα** σημαινει και την κλιμακα στο χάρτη και τις αναλογιες στα πανια.

τελωνείο

ή ντογκανα

Τελωνείο (το μερος οπου πληρώνωνται τα τέλη) < Τέλος = δασμος η αλλη πληρωμη στις αρχές.

Προβλ. φρ. «Τελη κυκλοφοριας», «ταχυδρομικά τέλη».

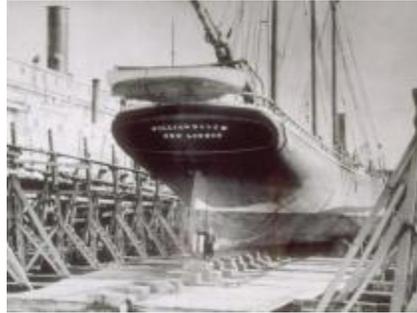
Τα πλοια που ερχονται απο το εξωτερικο αραζουν σε ειδικους χωρους απο οπου επιβατες και εμπορευματα ειναι εγκλωβισμενοι και για να βρουν πρεπει να περασουν απο το τελωνειο.

Ντογκάνα < Ιτ dogana < Ελλ. Δοκανο = παγίδα, φακα

Ή κατ'αλλους (Engelmann) απο το αραβικο divan = καταστιχο, βιβλιο λογαριασμων, χωρος οπου βρισκονται οι λογιστες, χωρος οπου συλλεγονται οι δασμοι και τα τελη, υπουργειο οικονομικων. Εμεις ομως ξερουμε πως οι Τουρκοι ελεγαν ντιβάνι το υπουργικο συμβουλιο του σουλτανου.

Ομοιάζει το Τελώνιο =στοιχειό.

ταρσανάς

Νεωριον. Ναυπηγειον. Ναυπηγο-επισκευαστική μονάδα, **σκουέρο** = από το Ιταλικό squero < square (πλατεία)

Ο **ταρσανάς** από το τουρκικό tersane ή το Ιτ. Arsenale, Αγγλ. arsenal < αραβικό darṣanah = εγαστήρι ή σύμφωνα με τον Σαράφη⁹²⁹⁰ ο **αρσανας** από την αρσιν (τραβηγμά, ανεβάσμα στην στεριά).

Καρνάγιο (Γαλ. Charnier), < ιταλικό carenaggio < από τη carena=τροπιά, καρίνα < πιθ. Ελλ Καρουν =καρυδι καρυίνη

Η το κύτος του πλοιού οντως μοιάζει με καρυδι. Η ένωση που δημιουργούν τα δύο κελύφη του καρυδιού μοιάζουν με την καρίνα. Δεν είναι τυχαίος ο χαρακτηρισμός μικρού, ανερωματιστού και επισφαλούς πλοιού: «**καρυδότσουφλο**».

Ίσως όμως η **καρενα** να μην πήρε το όνομα από το καρύδι αλλά από το επίθετο καρυίνη (καρυδένια) που σημαίνει από ξύλο καρυδιάς. Και άλλου πχ. στο

συσπαστο χρησιμοποιούσαν το ξύλο καρυδιάς λόγω της αντοχής του.

Η καρυδιά επειδή είναι ψηλό δέντρο μπορούσε να προμηθεύσει τα καρναγία με μονοκομμάτια μακρύα ξύλα και για να γίνουν καρίνες

Σκαρία μισοετοιμία σε καρναγίο. (διακρίνονται τα στραβόξυλα)¹¹⁷²⁷⁴

φάρος

Κατασκευασμα που φωτίζει κατα την νυκτα και καθοδηγει τους ναυτικους. Το ονομα το πηρε απο τη νησο Φαρος στην Αλεξανδρεια της Αιγυπτου οπου ο Πτολεμαιος ο Φιλαδελφους εκτισε τον **Φαρο της Αλεξανδρειας** ενα απο τα 7 θαυματα του αρχαιου κοσμου.

αραπλανητικοι φάροι ετοποθετουντο απο τους **ναυαγιστές** για να δημιουργήσουν ναυαγια.

Το χρωμα και οι αναλαμπες του του φάρου αποτελουσαν ιδιαιτερους καθοδηγητικους συμβολισμους για τους ναυτιλομενους.

Μεχρις εσχατων υπηρχε ειδικη ραδιοφωνικη εκπομπη με τιτλο «Οδηγιες προς τους Ναυτιλομενους» οπου ανακοινωνωνταν ολα τα περι φάρων. Πχ. διακοπη λειτουργιας ή επανοδος σε λειτουργία, τοποθετησεις νεων, ρυθμισεις αναλαμπών και της εννοιας τους αλλα και χωροι ασκησεων και βολών κα. Στους μεγάλους φάρους διοριζονταν **φαροφυλακες** υπευθυνοι για την συντήρηση τους. Πρβλ. Τρ. Νικος Καββαδιας -[Εσμεράλδα](#)

Ολονυχτίς τον πότισες με το κρασί του Μίδα
κι ο **φάρος** τον ελίκνιζε με τρεις αναλαμπές

φωτοσημαντη

Μικροτερο κατασκευασμα απο τον φάρο , πανω σε σημαδουρα και χωρις προσωπικο. Παιζει αναλογο ρόλο με τον φάρο. Κυριως υποδεικνυει στομια λιμενων κα υφαλα. Φρ. Προσωρινη σβέσις φωτοσημαντηρος λιμενος χ.

«Οδηγιες προς τους Ναυτιλομενους»

Επώνυμα

Καπετανάκης

Απο το λαϊκο Τραγουδι «[Ο Καπετανάκης](#)»
Το επώνυμο σημαίνει ο γίος του καπετάνιου

Καραβίας

Χρυσάνθος Καραβίας (1731-1812): Διευθυντής της Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης
Ευγένιος Καραβίας (1752-1821): Διαπρεπής κληρικός, μητροπολίτης Αγκιάλου
Βασίλειος Καραβίας ή Καραβιάς (1773-1830): Στρατιωτικός εκ των πρωτεργατών της ελληνικής επανάστασης στη Μολδοβλαχία το 1821
Διονύσιος Καραβίας (1773-1831): Επίσκοπος Ιθάκης
Αναστάσιος Καραβίας (1779-1855): Δάσκαλος
Παναγιώτης Καραβίας: Οπλαρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης που αγωνίστηκε στο πλευρό του Δημητρίου Υψηλάντη
Σπυριδων Καραβίας (1838-1919): Διαπρεπής ιατρός

Πλωρίτης Μάριος

Ο Μάριος Πλωρίτης γεννήθηκε στον Πειραιά. Πτυχιούχος της Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έκανε θεατρικές σπουδές στην Αγγλία, Γαλλία και ΗΠΑ. Διετέλεσε κριτικός του θεάτρου και του κινηματογράφου στην εφημερίδα "Ελευθερία" (1945-1965), διευθυντής του θεατρικού τμήματος της ΕΙΡ (1950-1952), καθηγητής της Ιστορίας Θεάτρου στη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης (1956-1967). Υπήρξε δε από τους πρωτεργάτες του Θεάτρου Τέχνης μαζί με τον Κάρλο Κουν.

Το μεταφραστικό και κριτικό του έργο είναι σημαντικό. Τα εβδομαδιαία άρθρα του στο Βήμα της Κυριακής "άφησαν εποχή". Ήταν διευθυντής της εφημερίδας *Η Νίκη* (1965-1967) Υπήρξε μέλος της ΕΣΗΕΑ, της Εταιρίας Θεατρικών Συγγραφέων, της Ένωσης Θεατρικών Κριτικών και του Ελληνικού Κέντρου θεάτρου.

Σαχτούρης Γεωργιος (1783- 1841)

Εξέχουσα μορφή του Ναυτικού Αγώνα του 1821. Αντιναύαρχος του υδραϊκού στόλου, από τους τολμηρότερους αγωνιστές στις θαλάσσιες επιχειρήσεις. Πήρε μέρος στην επιχείρηση για την απελευθέρωση της Χίου και το 1824 μετά την καταστροφή των Ψαρών στην επιχείρηση ανακατάληψης του νησιού. Αποφασιστική υπήρξε η συμβολή του στις ναυμαχίες της Μυκάλης, του Γέροντα και του Καφηρέα. Συμμετείχε (1826) στον ανεφοδιασμό των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι και στην επιχείρηση της Αλεξάνδρειας (1827) για την πυρπόληση του Αιγυπτιακού στόλου. Ο Καποδίστριας τού ανέθεσε την αρχηγία της μοίρας των ακτών της Μεσσηνίας και τον αποκλεισμό της θαλάσσιας περιοχής από τον Αμβρακικό ως την Κρήτη. Στην οθωνική περίοδο ήταν διοικητής του πολεμικού ναυστάθμου του Πόρο
Απο τη λεμβο [Σακτουρα](#).

Ψαρόπουλος

Αντι του ορθου Ψαροπούλος.

Ταβερνα στη Γλυφάδα οπου συχνάζε ο Έθνάρχης Κ. Καραμανλης επειδη ειχε πολυ καλο ψαρι και ηταν πολυ κοντα στο γηπεδο του γκολφ. Ο ετερος των Καραμανλήδων εσύχναζε στου Μπαιρακτάρη.

Εκεινο που μας ενδιαφέρει δεν ειναι οι γαστριμαργικες προτιμήσεις των ηγετων της Δεξιας αλλα το επωνυμο Ψαρόπουλος που συμπαρασυθρηκε απο την πλειονοτητα των αλλων επωνυμων σε -πουλος και τονιστικε στην προπαραληγουσα αντι στην παραληγουσα. Διοτι προκυπτει απο το ρημα πουλώ. Το ιδιο ισχυει και με το Κρασόπουλος που ειναι Κρασοπούλος

Ποιηση

Νικος Καββαδιας

Βλ. Περισσοτερα στο [επιμετοο για Καββαδιά](#)

Αλεξανδρος Ραγκαβης

[Διονυσου Πλους](#)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ο Θιος, σημαίνει η γης, σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κ' η αγιά Σοφιά, το μέγα μοναστήρι,
με τετρακόσια σήμαντρα κ' εξηνταδυό καμπάναις,
κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης,
κι' απ' την πολλή την ψαλμουδιά εσειόντανε οι κολόνναις.
Να μούνε 'ς το χερουβικό και νά βγη ο βασιλέας,
φωνή τους ήρθε εξ ουρανού κι' απ' αρχαγγέλου στόμα.

"Πάψετε το χερουβικό κι' ας χαμηλώσουν τ' άγια,
παπάδες πάρτε τα γιερά, και σεις κεριά σβηστήτε,
γιατί είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψη.

Μόν στείλτε λόγο 'ς τη Φραγκιά, νάρτουνε τρία καράβια,
το 'να να πάρη το σταυρό και τάλλο το βαγγέλιο,
το τρίτο, το καλύτερο, την άγια τράπεζα μας,
μη μας την πάρουν τα σκυλιά και μας την μαγαρίσουν".

Η Δέσποινα ταράχτηκε, κ' εδάκρυσαν οι εικόνες.
"Σώπασε, κυρά Δέσποινα, και μη πολυδακρύζης,
πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά σας είναι.

Λογοτεχνία

Μυθιστορηματα

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ – [ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ](#)
ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ – ΑΣΤΡΟΑΒΟΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ – ΒΑΡΔΙΑ

Ποιηση

Αλεξάνδρου Πάλλη – «Κανάρης»:

Όλη η βουλή των προεστών στο **μόλο** συναγμένη
Είπε πως όξω στη στεριά τους Τούρκους θα προσμένει
Τότε έβγαλα το φέσι
Και να μιλήσω θάρρεψα προβάλλοντας στη μέση.
Τίποτα αρχόντοι δε φελά, μονάχα το **καράβι**.
Σα μ' άκουσε ένα από τα τρανά καλπάκια μας ανάβει
Και το φαρμάκι χύνει:
«Ποίος είναι αυτός και πως τον λεν, που συμβουλές μας δίνει».
Να τα Ψαρά πως χάθηκαν. Κι εγώ φωτιά στο χέρι
Πήρα και πέρα τράβηξα κατά της Χιός τα μέρη,
Κί είπα από κει –δε βάσταξα με χείλια πικραμένα
«Να! Πως με λεν εμένα».

Τραγουδι

Δημοτικά – Παραδοσιακά

Θαλασάκι μου

Θάλασσα, τους θαλασσινούς
μη τους θαλασσοδέρνεις,
Ροδόσταμο, να γίνεσαι
τη **ρότα** τους να ραίνεις
Θάλασσα, που τον έπνιξες
της κοπελιάς τον άντρα,
Κι η κοπελιά είναι μικρή
και δεν της παν τα μαύρα

Αρμενακι ειμαι κυρά μου

Αρμενάκι είμαι κυρά μου πάρε με
κι άνοιξε τη αγκαλιά σου βάλε με

Έλα βάρκα να με πάρεις, πάρε με
σε νησιώτικο λιμάνι βγάλε με

Γιαλο-Γιαλο πηγαίναμε

Γιαλό γιαλό πηγαίναμε
κι όλο για σένα λέγαμε
γιαλό να πας γιαλό να 'ρθείς
τα λόγια μου να θυμηθείς

Λαϊκά ή Ρεμπετικά

Το βαπορι απ την Περσία

Το **βαπόρι** απ' την Περσία
πιάστηκε στην Κορινθία
Τόννοι έντεκα γεμάτο
με χασίσι μυρωδάτο

Βρε κουρνάζε μου **τελώνη**
τη ζημιά ποιός τη πληρώνει
Και σ' αυτή την ιστορία
μπήκαν τα **λιμεναρχεία**

Ήταν προμελετημένοι
καρφωτοί και λαδωμένοι
Δυο μεμέτια, τα καημένα,
μεσ' στο κόλπο ήταν μπλεγμένα

*Τώρα κλαίν' όλα τ' αλάνια
που θα μείνουνε χαρμάνια*

Στιχοι – Μουσική –εκτέλεση : Βασ. Τσιτσάνης

Καπετανάκης

Δεν ξανακάνω φυλακή.
Με τον **Καπετανάκη**
που 'χει ντούγκλα* στο μουστάκι
τα μιλήσαμε, τα συμφωνήσαμε.

Στίχοι: Πάνος Μιχαλόπουλος Μουσική: Λεονάρδος Μπουρνέλλης

*) Πολλά έχουν λέχθει γαι το νοημα της φράσης που μεταφερθηκε στο χαρτί απο το ακουσμα του τραγουδιου. Ενας ηθοποιος του μεσοπολεμου ('1935) ονοματι Ντουγκλας (Douglas Elton Ulman Fairbanks Junior) εφερε μουστακι στυλ «παραλια» και ηταν παραδειγμα προς μιμηση. Ο στιχος πρέπει να διαβαστει: "που 'χει Ντούγκλας το μουστάκι" και να εννοηθει: που 'χει [αλα] Ντούγκλας το μουστάκι.

Πηραμε την κατω βολτα

Ελαφρά Εντεχνα

Βιρα τις αγκυρες

Βίρα τις άγκυρες και βάλε πλώρη
μακριά απ' το έρημο το φτωχοχώρι.

Το μουραγιο στο λιμανι

Το μουράγιο στο λιμανι
Ολο η θαλασσα το πιανει
Και ζει μονο σαν αλανι
Και μουσκευεται

Γλυκειά Μαντόνα

Γλυκειά Μαντόνα
άκου και μένα
φεύγει στα ξένα
εκείνος παντοτινά

Να τον προσμένω
δως μου κουράγιο
και στο μουραγιο
φέρ' τον Μαντόνα ξανά

Στίχοι: Ναπολέων Ελευθερίου Μουσική: Γιώργος Μουζάκης Πρώτη εκτέλεση: Καίτη Μπελίντα

<http://youtu.be/hrD1UQ-c-Ik>

Με Βάρκα την Ελλάδα

χίλια μιλια παραγαδια
κι ηταν λαθος τα σημαδια
ηρθαμε γιαλο
αλλα που μυαλο
το κρασι και η φουρτουνα
θα μπαταρουνε τη [σκουνα](#)
αχ αυτη η ψαρού
παει στα κουτουρού

Ξεκινάει μια ψαροπουλα

Η ψαροπουλα είναι βάρκα ψαρέματος η οποια χρησιμευει και ως κεντρο λιανικης πωλησης των ψαριων: Ο Ψαροπούλος αραζει την βαρκα σε καποιο λιμανι. Ακουμαει τις ψαροκασελες στην πλωρη ή στην προβλητα και πουλάει τα ψαρια που επιασε. Τετοιους ψαροπούλους (ανθρώπους) με ψαροπούλες (βαρκες) μπορείτε να δειτε και σημερα στην σκαλα της Βαρκιζας.

Τα ανεμολογια

Κάτω οι σημαίες στις λεωφόρους που παρελάσαμε
άλλαξαν λέει τ' ανεμολόγια και οι οριζοντες
μας κάνουν χάρη που μας ανέχονται
και που γελάσαμε
τώρα δημόσια θα έχουν μικρόφωνο
μόνο οι γνωρίζοντες

Στίχοι: Κώστας Τριπολίτης, Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος, Πρώτη εκτέλεση: Γιώργος Νταλάρας

Τζαμάικα

Χρόνια στο μεροκάματο κοπίδι και σφυρί
έφτιαξα ένα σκαρί για το χατίρι σου
σκάλισα* στην πρυμάτσα του γοργόνα θαλασσιά
κι έγινα μια βραδιά καραβοκύρης σου

Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος - Μουσική: Μάνος Λοΐζος

*) Ο στιχοπλοκος προφανως αγνοει το τι ειναι η [πρυματσα](#) (πρυμνησιο σχοινη, κάβος) και σκαλιζει ακροπρωρο πανω σ' αυτην! Ισως το μπερδευει με την πλώρη, επειδη συγχει και την πλωρη με την πρυμνη. Τι πας και τα σκαλιζεις ρε Λευτέρη!

Καπετάνιε, Καπετάνιε Χαμογέλα

Ένας λύκος καπετάνιος απ' την Σύρα
στο καράβι ξαγρυπνά κάθε βραδιά
και θυμάται μια μικρούλα ζωντοχήρα
που του έφερε φουρτούνα στην καρδιά.

Το τσιμπούκι του δε σβήνει κι όλο πίνει
έχει βλέμμα σαν το κύμα αγριωπό

κι ένας **μούτσος** πίσω απ' ένα [φινιστορίνι](#)
τραγουδά όλο τον ίδιο το σκοπό.

Στη ζωή μας μια γυναίκα δεν μας φτάνει
καπετάνιε τη ζωή για να χαρείς
ρίξε **άγκυρα** στο πρώτο το **λιμάνι**
και καινούρια αγάπη κοίταξε να βρεις.

Μέρα-νύχτα με τα **κύματα** παλεύει,
ταξιδεύει για να βρει παρηγοριά
όμως όσο μακριά κι αν ταξιδεύει
η καρδιά του έχει [αράξει](#) στη στεριά.

Απ' τα χέρια δεν αφήνει το **τιμόνι**
Το **καράβι** μες στα κύματα πηδά
Κι ο **λοστρόμος** σαν αρχίσει και νυχτώνει
με τους **ναύτες** απ' την **πλώρη** τραγουδά

Καπετάνιε, καπετάνιε χαμογέλα
η αγάπη είναι **φουρτούνα** που περνά
μην αφήνεις την καρδιά σου μια κοπέλα
σαν **καράβι** τώρα να την κυβερνά.

Στη ζωή μας μια γυναίκα δεν μας φτάνει
καπετάνιε τη ζωή για να χαρείς
[ρίξε άγκυρα](#) στο πρώτο το **λιμάνι**
και καινούρια αγάπη κοίταξε να βρεις.

Ιστορικά

[Της Αμυνης τα παιδια](#)

Μια μέρα θα το γράψει η ιστορία
που έδωξε απ' την Αθήνα τα θηρία
που έδωξε βασιλείς και βουλευτάδες
τους ψευταράδες και τους μασκαράδες

Και στην άμυνα εκεί
όλοι οι αξιωματικοί
πολεμάει κι ο Βενιζέλος
που αυτός θα φέρει τέλος
και ο κάθε πατριώτης
θα μας φέρουν την ισότης (sic)

Η Παναγιά που στέκει στο πλευρό μας
δείχνει το δρόμο στο νέο στρατηγό μας
τον ήρωα της εθνικής αμύνης
που πολεμάει και διώχνει τους εχθρούς

Της αμύνης τα παιδιά
διώξανε το βασιλιά
και του δώσαν τα πανιά του
για να πάει στη δουλειά του
τον περιδρομο να τρώει
με το ξένο του το σόι

Έλα να δεις σπαθιά και γιαταγάνια
που βγάζουν φλόγες και φτάνουν στα ουράνια
εκεί ψηλά ψηλά στα σύνορά μας
τρέχει ποτάμι το αίμα του εχθρού

Της αμύνης τα παιδιά
διώξανε το βασιλιά
της αμύνης το καπέλο
έφερε το Βενιζέλο
της αμύνης το σκουφάκι
έφερε το Λευτεράκη.

Αναφέρεται στο [«κίνημα της Εθνικής Αμύνης»](#)

Βενιζέλος – Κουντουριώτης και Δαγκλής

Μελοποιημένα ποιήματα

[Αομίδα](#)

[Ένας Νέγρος Θερμαστής απο το Τζιμπουτί](#)

Σπασμένο καράβι

Σπασμένο **καράβι** να 'μαι πέρα βαθιά
έτσι να 'μαι
με δίχως **κατάρτια** με δίχως πανιά

να κοιμάμαι

Να 'ν' αφράτος ο τόπος κι η ακτή νεκρική
γύρω γύρω
με κουφάρι γερό και με πλώρη εκεί
που θα γείρω

Να 'ν' η **θάλασσα** άψυχη και τα ψάρια νεκρά
έτσι να 'ναι
και τα βράχια κατάπληκτα και τ' αστέρια μακριά
να κοιτάνε

Δίχως χτύπο οι ώρες και οι μέρες θλιβές
δίχως χάρη
κι έτσι κούφιο κι ακίνητο μες σε νύχτες βουβές
το φεγγάρι

Στιχοι: Γιαννης Σκαοίμπας - Μουσική: Γιαννης Σπανος

Cambay's water

Kuro-Siwo

Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia

Που πας καραβακι με τετοιο καιρο

"Πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;
Σε μάχεται η θάλασσα, δεν τη φοβάσαι;
Ανέμοι σφυρίζουν και πέφτει νερό,
πού πας καραβάκι με τέτοιον καιρό;"

Στιχοι: Ζαχαρίας Παπαντωνίου - Μουσική: Αφροδίτη Μάνου

Σταυρός του Νότου

Παιδικα

Ήταν ενα μικρό καράβι

Ηθικοπλαστικο τραγουδι που προωθεί κανιβαλιστικά διαιτολογία.
Απαραίτητο σε καθε σχολικη εκδρομη του δημοτικου σχολειου.

Ήταν ένα μικρό **καράβι**
που ήταν αταξίδευτο
Κι έκανε ένα μακρύ ταξίδι
μέσα εις τη Μεσόγειο.
Και σε πέντε έξι εβδομάδες
σωθήκαν όλες οι τροφές
Και τότε ρίζανε τον κλήρο
να δούνε ποιος θα φαγωθεί
1) Κι ο κλήρος πέφτει στα αγόρια
που ήταν σαν σκυλόψαρα
2) Κι ο κλήρος πέφτει στα κορίτσια
που ήταν σαν σκουπόξυλα
Κι αν σας αρέσει αυτή η ιστορία
την ξαναλέμε, λέμε απ' την αρχή

Το 1 το έλεγαν τα κορίτσια ενώ το 2 το έλεγαν τα αγόρια ταυτοχρονα και ξεφωνίζοντας.

Ειναι μια πιστη μετάφραση του αντίστοιχου Γαλλικου II *Était un Petit Navire*
http://youtu.be/Q0JRm_yw408

Το παραθετω ακεραιο γιατι περιέχει **και** γευστικες προτάσεις για το πως θα μαγειρευθει ο τυχερος, ο οποιος ήταν ενας νεαρος **μουτσος**. (πβλ. τη φραση: «εφαγε ενα μούτσο») Τελικα ομως γλυτωσε ως εκ θάνατος. Βλεπετε οι Γαλοι επιθυμουν να καθησυχάζουν τα παιδια τους και βάζουν στο τέλος την Παναγια την γοργοεπήκοο να τα σώζει

*Il était un petit navire
Qui n'avait jamais navigué
refrain (Ohé ! Ohé ! Matelot, Matelot navigue sur les flots
Ohé ! Ohé ! Matelot, Matelot navigue sur les flots)
Il partit pour un long voyage
Sur la mer Méditerranée
Au bout de cinq à six semaines,
Les vivres vinrent à manquer!
On tira à la courte paille,
Pour savoir qui serait mangé,*

*Le sort tomba sur le plus jeune,
Qui n'avait jamais navigué*

*On cherche alors à quelle sauce,
Le pauvre enfant sera mangé,
L'un voulait qu'on le mit à frire,
L'autre voulait le fricasser
Pendant qu'ainsi l'on délibère,
Il monte en-haut du grand hunier,
Il fait au ciel une prière
Interrogeant l'immensité
Mais regardant la mer entière,
Il vit des flots de tous côtés,
Oh ! Sainte Vierge ma patronne,
Cria le pauvre infortuné,
Si j'ai péché, vite pardonne,
Empêche-les me manger,
Au même instant un grand miracle,
Pour l'enfant fut réalisé
Des p'tits poissons dans le navire,
Sautèrent par et par milliers,
On les prit, on les mit à frire,
Le jeune mousse fut sauvé,
Si cette histoire vous amuse,
Nous allons la recommencer*

Εγραψα σε ελευθερη αποδοση το καθησυχαστικο happy end που εχει ως ακολουθως:

να δουμε τωρα με τι σάλτσα
ο [μουτσος](#) μας θα φαγωθει,
Ο ενας ειπε στο τηγάνι,
κι' αλλη ειπε φρικασσέ

Οσο η συντυχιά εκρατει
να σου ο μουτσος στο κατάρτι
βλεπει τα κύματα βουνα
κι αρχιζει να παρακαλά
Βοηθα καλή μου Παναγιά
Λυπησου με τον δυστυχή,
αμαρτησα, συχωρεσε με ,
απ'τους φαγάδες γλυτωσέ με
Εκείνη εκανε το θαμα,
και χιλια ψαρια εν τω αμα
πήδηξαν μες' στο καράβι
κι ολοι τα βαλαν στο τηγανι

και σωθηκε, χαριτι θεία,
Κι αν σας αρεσει αυτη η ιστορια
Που λεει για το φαγητο
Εγω να σας την ξαναπώ

Ηταν ενα καράβι παιδια

Ήταν ένα καράβι παιδιά, ήταν ένα καράβι,

"Γλάρο" το λέγανε κάνε μια καντιλίτσα.

"Γλάρο" το λέγανε κάνε μια καντιλιά.

Ο αγνωστος στιχουργος αγνοει την παραδοση στην επωδο (ρεφραιν) του τραγουδιου εφευρισκοντας δικο του κομπο: την καντηλιά!

Εδω ειναι ο κομπος: Προφανως προκειται για την γνωστή ψαλιδιά.

Οι γλωσσοπλάστες φτειαχοντας πλαστές λεξεις με κανουν να κατεβάζω καντήλια και καντηλιές.

Παραδόσεις

Η γοργόνα

Κατα την παράδοση η Γοργόνα¹⁷ ήταν η κακώςπληροφορημένη αδελφή του Μεγαλεξάντρου. Όταν της ελεγαν ότι ο αδελφός της πεθανε, βουλιαζε τα καραβία. Αφ'ότου μαθευθηκε το παρασύνθημα "Ζει και βασιλεύει και τον κοσμο κυριεύει" τα ναυάγια μειώθηκαν αισθητα.

Γοργόνες

Παραδόση #551

Οί Γοργόνες είναι ωραίες γυναικες, μα απο τή μεση και κατω εχουνε ορά ψαριου. Βρίσκονται στή **Μαύρη θάλασσα**, πολλές φορές κατεβαίνουν και κατω στα νερά μας. Στα εξήντα τόσα ενα καραβι τις απαντησε απαξω απο τή Θασο. Μερικοι λεν πώς τις περισότερες φορές φαινονται το Σαββατο κατά τά μεσάνυχτα.

Αμα τύχει κανένα καράβι στο δρόμο της Γοργόνας, το αδράχνει άπο την πλώρη και ρωτάει" «Ζει δ βασιλιάς δ Άλέξαντρος; » Οι ναύτες πρέπει νά πουν: «Ζει και βασιλεύει» ή, «Ζει καί βασιλεύει και τον κόσμον ειρηνεύει» ή, «Ζει καί βασιλεύει καί ζωή νά χετε καί σεις». Τότε ή Γοργόνα άπο τή χαρά της γίνεται ωραία κόρη, πανει τους ανέμους και τα κύματα, καί παίζει τή λύρα της καί τραγουδει γλυκα τραγουδια καί άπ' αυτή μαθαίνουν οι ναύτες τους καινούριους σκοπούς. Γι' αυτό οταν ακουστει κανένα καινούριο τραγούδι μέ νεόβγαλτο σκοπό, λέν για κεινον ποι

το τραγουδει, πως τ' άκουσε άπο τή Γοργόνα.

Αν ομως δεν ηξευρουν οι ναύταις καί κάμουν τό λάθος νά ειπουν πως ο βασιλιάς ο Άλέξαντρος πεθανε, αγριευει ή Γοργονα και δινει μια και πετα ψηλα το καραβι και πεφτει, και πνιγονται ολοι στη θαλασσα. Ή φευγει με θρηγους και μοιρολογια κι' απο τα κλαματα της σηκωνεται φοβερη

[φουρτούνα](#) καί πνίγει το καράβι καί δέ γλυτώνει κανείς.

[1013.307 §551](#)

Βλέπε περισσοτερα στη μελετη μου [Η Γοργόνα Μέδουσα](#) και στη συλλογη μου με σχετικες εικονες και τιτλο «[Η Γοργών και χάριν έχει](#)»

Η παναγιά η Γοργόνα

Η Παναγιά η Γοργόνα στή Σκάλα Συκαμινέας - Λέσβος.

Ετυμολογικά

Θαυμαστή παρετυμολογία του λαού.

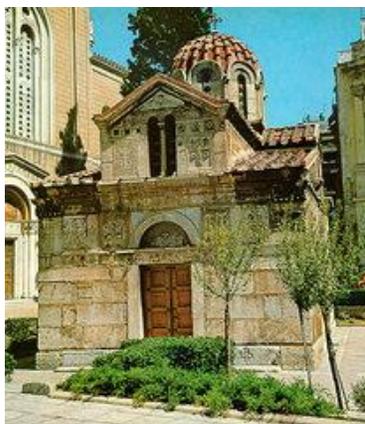
Ακούσανε οι απλοι ανθρωποι για τήν Παναγιά τη Γοργοεπηκοο.

Κι επειδη :

1. Δεν σκαμπαζαν γρυ για το τι σημαινει γοργοεπηκοος και
2. Ειχαν πολυ εντονη την παράδοση της Γοργόνας, αδελφης του Μεγαλεξαντρου κλπ

Δια ταυτα

Εχτισαν το εκκλησακι της Παναγιας της γοργονας.

Αν δεν εχετε δει την Γοργοεπηκοο να το κανετε: Ειναι ακριβώς δίπλα στη σύγχρονη Μητρόπολη Αθηνων, πιο ενδιαφερουσα απο την Μητροπολη, και είναι ναος αφιερωμένος στην Παναγία Γοργοεπήκοο και τον Άγιο Ελευθέριο. Κατασκευάστηκε στο τέλος του 12ου αιώνα, στα ερείπια ενός αρχαίου ναού που ήταν αφιερωμένος στην Ειλειθυία²⁰. Αρχικά ήταν αφιερωμένος στην Παναγία Γοργοεπήκοο και ανήκε στην επισκοπική κατοικία της Αθήνας. Από το 1863 αφιερώθηκε και στον Άγιο Ελευθέριο.

Λογοτεχνία -Ποιηση

Ο Στράτης Μυριβίλης εχει γραψει σχετικο μυθιστορημα για την Παναγιά την γοργονα. Και την Παναγιά τη γοργόνα αναφέρει ο Λευτερης Παπαδοπουλος στο τραγουδακι του «10 παλληκαρια»

κι όλη νύχτα λέγαμε
τραγούδια για τη λευτεριά
κι όλη νύχτα κλαίγαμε
Γοργόνα Παναγιά.

²⁰ Ειλειθυία: Θεά των τοκετων οπως κι ο Αγ. Ελευθέριος ειναι αγιος των εγκυων, προβλ. λευτερωθηκε=γεννησε. Η καταπάτηση των Αρχαίων Ναών για να κτισθουν Χριστιανικες εκκλησιες, ηταν κανονας.

Τα τζιτζικια

Ποιημα του Οδ. Ελύτη εμπνευσμενο απο την Παναγια τη
Γοργονα, το μελοποιησε ο Λίνος Κόκοτος

Η Παναγιά τα πέλαγα
κρατούσε στην ποδιά της.
Την Σίκινο, την Αμοργο
και τ' άλλα τα παιδιά της.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Απο την άκρη του καιρού
και πίσω απ' τους χειμώνες
άκουγα σφύριζε η [μπουρού](#)
κι έβγαιναν οι Γοργόνες.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Ο Καβομαλιάς

Αποσπασμα απο το διηγημα του Ανδρεα Καρκαβίτσα «Ο Καβομαλιάς» απο το βιβλιο του «Τα λογια της πλώρης»

- Εγώ να σας πω, ναι: άρχισε αμέσως εκείνος ξαναβρίσκοντας την ευθυμία του: κι αν δε σας λέω αλήθεια, να τον έχω αντίδικο. Τις φουρτούνες του Καβομαλιά δεν τις κάνουν άνεμοι: τις κάνουν τα **στοιχειά**.

- Τα **στοιχειά**! μωρέ λόγο που μας είπες! φώναξε αναμπαιχτικά ο θερμαστής. Κι οι άνεμοι τάχα δεν είναι **στοιχειά**; Ο **βοριάς** δεν είναι **στοιχειό** που καταλεί πέντε στο φαγί και δέκα στην καθισιά του, και αν γεράσει δεν ταξιδεύεται! Η **νοτιά** δεν είναι σαν πουτάνα, που όσο γεράζει τόσο και ξετσιπώνεται! Ο **σορόκος**, ο **γαρμπής**, ο **γρέγος**, ο **πουνέντες** τι άλλο είναι παρά **στοιχειά**, που αναταράζουν τη θάλασσα και καταντούν σανίδια τα καμαρωτά **πλεύμενα**; Μωρέ, λόγο που μας τον είπε κι ο Γιαννιός!

Εκείνος γύρισε και τον είδε με βλέμμα παθιασμένο κι αδύνατο.

- Μα τι πειραχτήριο είσαι συ, δε μου λες; του είπε με παράπονο. Ποιος διάολος σ' έφερε μέσα για τις αμαρτίες μου; Άσε ν' ακούσεις πρώτα, μωρέ παλιόγυφτα! Τα **στοιχειά** του Καβομαλιά είναι **ξωτικά**.

[ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ](#)

Οι καιρικές καταστάσεις – καιρικά φαινόμενα

αγιάζι

Απο το Τουρκικό ayaz ²⁸¹

Δροσερός, ψυχρός ανεμος, δροσια που προερχεται απο θαλασσινο ανεμο.
1158.181

Προβλ. στιχους

Κι αν με παγωσε τ' αγιάζι
Το σακακι μου κι αν σταζει
Σου το λεω δε με νοιαζει ...

Θα με φαιι τ' αγιάζι, η παγωνιά
Απο την δική σου απονια

Αχ, θα σε ξυλοφορτώσω
που μ' έκλεισες απ' όξω
και μ' έσπασε τ' αγιάζι
κι εσένα δε σε νοιάζει.

Το ξέρω πια δε μ' αγαπάς
μα πιο πολύ με νοιάζει
χωρίς αγάπη που θα πας
στη μπόρα και στ' αγιάζι

αλκωνιδες

Ως Αλκωνίδες μέρες ονομάζονται από τους Έλληνες συνηθέστερα ημέρες του Ιανουαρίου κατά τις οποίες επικρατεί ωραίος καιρός με ηλιοφάνεια. Η ονομασία αυτή είναι αρχαία ελληνική και προέρχεται από τον Αριστοτέλη.

ευδία

Κν. κάλμα ή μπουνάτσα.

Ησυχος, καλος καιρος. Προβλ. ευδιάθετος.

Ευδιαίοι (τα μπούνια).

θάλασσα

Εκτος απο την γνωστη εννοια της θαλασσας, λεμε «θαλασσα» και την «κατάσταση της θαλασσας» δηλαδη τον κυμματισμο. Φρ. «Αν εχει [ταραγμενη]

θαλασσα ισως να μη μπορεσει να δεσει το πλοιο». Οπως λεμε «αν βρουμε καιρο» και εννοουμε «κακοκαιρία». Βλ. Και [ρεστια](#)

καιρος

Ειδικα η κακαιρια: φρ. Αν βρουμε καιρό θα επιστρεψουμε

Ειδικα ο ανεμος (κακος καιρος, πρυμας ο καιρος, φρ. «Τον κακό σου τον καιρό»).

Αυτος που παρατηρει τον καιρό λεγεται **καιροσκοπος**.

Ρημα καιροσκοπώ αλλα συνηθέστερα λεγεται **σπεκουλάρω** απο το Λατινικο specularē . Η λέξη περασε αυτουσια στα Ιταλικα και σημαινει: παρατηρω, εξερευνω, κανω σχεδια και υπολογισμους και ειδικότερα αποπειρώμαι εμπορικες δοσοληψιες.

Παραγωγα: σπεκουλα, σπεκουλαδόρος.

[VELI](#)

Σε μη ναυτικες χρήσεις ο καιρος ειναι:

Κενος, διαθεσιμος χρονος, ευχέρεια, ευκαιρία, αράλικι φρ. Αμα βρεις λιγο καιρο περνα να τα πουμε

Συγκεκριμενη χρονικη περιοδος βασιλειας, δυναστείας, η ζωης φρ. «Απο τον **καιρο** του Νωε», «Τον **καιρο** του Βουλγαροκτονου», η αόριστη «το **καιρο** εκεινο τον παλιο» , «μια φορα κι ενα **καιρο**», «παλι με χρονους με **καιρους** παλι δικα σας θαναυ».

Εποχή: παρ. «**Καιρος** φερνει τα λαχανα **καιρος** τα παραπούλια»

Κατάλληλος χρονος για ενεργειες: παρ. «Καθε πραγμα στον **καιρό** του κι ο κολιος τον Αυγουστο». Αλλα και το βιβλικο :

Τοις πᾶσι χρόνος καὶ **καιρός** τῷ παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. 2 καιρός τοῦ τεκείν καὶ καιρός τοῦ ἀποθανεῖν, καιρός τοῦ φυτεῦσαι καὶ καιρός τοῦ ἐκτίλαι τὸ πεφυτευμένον, 3 καιρός τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ καιρός τοῦ ἰάσασθαι, καιρός τοῦ καθελεῖν καὶ καιρός τοῦ οἰκοδομεῖν, 4 καιρός τοῦ κλαῦσαι καὶ καιρός τοῦ γελάσαι, καιρός τοῦ κόψασθαι καὶ καιρός τοῦ ὀρχήσασθαι, 5 καιρός τοῦ βαλεῖν λίθους καὶ καιρός τοῦ συναγαγεῖν λίθους, καιρός τοῦ περιλαβεῖν καὶ καιρός τοῦ μακρυνθῆναι ἀπὸ περιλήψεως, 6 καιρός τοῦ ζητῆσαι καὶ καιρός τοῦ ἀπολέσαι, καιρός τοῦ φυλάξαι καὶ καιρός τοῦ ἐκβαλεῖν, 7 καιρός τοῦ ρῆξαι καὶ καιρός τοῦ ράψαι, καιρός τοῦ σιγᾶν καὶ καιρός τοῦ λαλεῖν, 8 καιρός τοῦ φιλήσαι καὶ καιρός τοῦ μισῆσαι, καιρός πολέμου καὶ καιρός εἰρήνης.

Εκκλησιαστης 3, §1-9.

Ο καιροσκοπος μεταφορικα ειναι αυτος που εκμεταλλευεται της ευκαιριες. Ο Σπεκουλαδόρος.

Σημ: Στα τουρκικα ο καιρός λεγεται zaman. Ετσι η φραση «Χρονια και ζαμανια ειναμε να σε δουμε» ειναι ομόσημη του «χρονουι και καιρου».

κάλμα

(η) καιρική συνθήκη κατά την οποία υπάρχει νηνεμία, θαλάσσια γαλήνη. Από το Ιταλικό *calma* < Λατ *caleo* (ζεσταίνω) (ίσως *caeo*=καιώ) < Ελλ. καύμα.
Βλ και [καλαφατιζώ](#) . Συνωνυμο: [μπουνάτσα](#).

καταιγίς

Η **καταιγίδα** είναι ένα μετεωρολογικό φαινόμενο που συνοδεύεται από αστραπές, κεραυνούς, μερικές φορές χαλάζι και σχεδόν πάντα με έντονη βροχόπτωση και ισχυρούς ανέμους. Σπανιότερα εμφανίζονται και σίφωνες μαζί με τις καταιγίδες, αν και ορισμένα σημεία στον κόσμο είναι πιο ευάλωτα. Γενικά, καταιγίδα λέγεται κάθε βίαιη ατμοσφαιρική διατάραξη (συνεπώς κακοκαιρία) που συνοδεύεται από ηλεκτρικές εκκενώσεις.

Παράγωγα: καταιγισμός, καταιγιστικό πυρ.

Ετυμολογία : από τα μεγάλα αφρισμένα κύματα που οι αρχαίοι τα έλεγαν αιγες (κατσικες) γιατί έτσι φαινονοτούσαν πάνω στη θάλασα (τώρα τα κύματα τα λεμε προβατάκια ίσως γιατί είναι φθηνότερα).

κυκλών

Κν. Κυκλώνας, Εντονο καιρικό φαινόμενο, ένα σύστημα χαμηλών πιέσεων που σχηματίζεται πάνω από τα νερά των τροπικών ή υποτροπικών περιοχών και αναπτύσσεται λόγω των ανοδικών κινήσεων της ατμόσφαιρας

Από το αρχ. ρ. *κυκλω* –ω περιτριγυρίζω.

Το **μάτι του κυκλώνα** είναι το πιο ησυχό μέρος του κυκλώνα. Το έχουμε παρεξηγήσει και συνηθώς εννοούμε (μτφ) το κέντρο της επικινδυνης περιοχης, το πιο ζορικό σημείο.

Είναι να μην σου βγει το μάτι που λεμε σχετικά με τις παρεξηγήσεις.

Στο ημερολόγιο γράψαμε: «[Κυκλών](#) και καταιγίς ».

Εστείλαμε το S.O.S. μακριά σε άλλα καράβια,

κι εγώ κοιτάζοντας χλωμός τον άγριο Ινδικό

πολύ αμφιβάλλω αν φτάσουμε μια μέρα στην Μπατάβια.

Νίκος Καββαδίας Ένας δόκιμος στη γέφυρα εν ώρα κινδύνου

κύμα

Κύμα ονομάζεται μια διαταραχή που μεταδίδεται στο χώρο και το χρόνο διαμέσου του νερού. Φυσικά μιλάμε για το κύμα της θάλασσας, γιατί υπάρχουν και ηλεκτρικά κύματα, κύματα ψυχους κ.α. που μελετάει η κυματική (κλαδος της φυσικης)

Ο όρος Κύμα από το αρχαίο ελληνικό ρήμα "κύω" = φουσκώνομαι (παράγ. εγκυος, κυοφορία, κυματισμός, φρ. αποκυημα φαντασίας)

Η λέξη περασε στα λατινικα cyma και απο εκει στα Ιταλικά ως cima (το c εδω προφέρεται «τσ») . Πηρε τη σημασία του ακρον, κορυφή (αρχ. αωτον) και επεστρεψε ως αντιδανειο στη φραση «τσιμα-τσιμα» που σημαινει: μολις και μετα βιας, κυριολεκτικα: **εις ακρον**.

Το cima σημαινει και κάλωσ, χονδρο σχοινη, παλαμάρι, γουμενα. Ισωσ επειδη συνδεει την ακρα του πλοιου με την στεριά.

Επώνυμα : Παυλοσ **Τσιμασ** – Δημοσιογράφοσ , Καθ. Μάριοσ **Τσιμάρασ**

ΕΙΚΟΝΑ 38 - ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΚΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Απο το κυμα > κυματισμοσ; το σύνολο των φυσικών φαινομένων που παρουσιάζει η επιφάνεια της θάλασσας, που οφείλονται κυρίως στην απορρόφηση της κινητικής ενέργειας του ανέμου.

Μεταφορικά καθε κινήση που μοιάζει με κύμα ονομάζεται **κυματισμοσ** της σημαίας, των μαλιών (συν. ανέμισμα και ρ. ανεμίζει)

Φρ. «Οι τουρίστεσ καταφθανουν κατα κυματα»

Κατηγοριεσ θαλασιων κυματων: Παρακτιο βλ. Εικόνα 38 - Παρακτιοσ Κυματισμοσ ,

Η λεγομενη κατάσταση της θαλασσασ καθοριζεται απο το υψοσ του κυματισμου, με βάση την κλίμακα Douglas.

- άπνοια < 1 εωσ 0
- σχεδόν άπνοια 1
- πολύ ασθενής 2
- ασθενής 2
- σχεδόν μέτριος 3
- μέτριος 4
- ισχυρός 5
- σχεδόν θυελλώδης 6
- θυελλώδης 7
- πολύ θυελλώδης 7
- θύελλα 8
- ισχυρή θύελλα - τυφώνας 9

Ομοιο: κιμάσ= ψιλοκομενο κομενο κρεασ σε μηχανη. Η αιτιατικη «κιμα» φαίνεται σαν παρατονισμενη ονομαστικη του κυματοσ: «κύμα». Πολλοί το γράφουν με υψιλον. Πχ. ΚΟΒΟΥΜΕ ΚΥΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ. Το σωστο είναι με ιώτα. Διοτι ο χασάπησ δεν σχιζει τα κύματα, κοβει ομωσ κιμά. Ο κιμασ προερχεται απο το τουρκικο kiyima =κιγιμα ή κιμά>κιμάσ

μπόρα

Τοπικός ανεμος που πνεει στα δυτικα της Ιταλιας. Ο ορος γενικευτικε απο τους ναυτικους μας και εννοει ακραιο καιρικο φαινομενο.

Ετυμολογια: Αντιδάνειο απο το ιταλικο bora < απο το λατ. borea < Ελλ, βορέας < ορος. Ο βοριας ερχεται απο τις περιοχες των βουνων (ορέων).

Φρ. Αλλοτε κυριολεκτικα : «Να μεινουμε εδω ωσπου να περάσει η

μπορα» και αλλοτε μεταφορικα: «Εκεινοι φταιγανε και πηρε και εμας η **μπορα**»* . «**Μπόρα** ειναι! θα περάσει»

Τοπικοι ανεμοι που πνέουν στη Μεσόγειο είναι οι: Βεντεβάλες (περιοχή Μαρόκου), Γκρεγκάλε (Σικελία), Ετησίες (Αιγαίο), Λεβάντεο (Αλγερία), Λεβεντάτες (δυτικά Κορσικής), **Μπόρα** (δυτικά Ιταλίας), και Χαμπσίν (Αίγυπτος).

*) Εδω «μπορα»= η οργη του προισταμενου

μπουνάτσα

Η καλοκαιρια, ή [ευδία](#)

Απο το Ισπ. Bonanza Ιτ. Bonaccia < Lat. Bonus κυρλ. Γαληνη, καλοκαιρια, ευδια μτφ. Καλοτυχία.

[Δεν το 'χω 'γω που πνιγομαι παρα που μπουνατσαρει.](#)

μπουρίνι

Μπουρίνι κατά την κοινή ναυτική γλώσσα και όχι μόνο, χαρακτηρίζεται γενικά η απότομη μεταβολή του καιρού, σχετικά μικρής διάρκειας, με αύξηση της έντασης του ανέμου, που συνοδεύεται όμως με καταγίγζουσα βροχόπτωση αστραπές, βροντές και κεραυνούς. Το "μπουρίνι" είναι ταυτόσημος όρος με τον επίσημο «λαίλαψ» ή «λαίλαπα» και με τον αρχαίο Αριστοτελικό

όρο "εκνεφίας".

Το μπουρίνι είναι το συνηθέστερο μετεωρολογικό φαινόμενο, σημείο προγνωστικό ιδιαίτερα στους ναυτικούς, της μετάπτωσης του νοτίου ανέμου σε σφοδρό βόρειο. Σε πολλά νησιά ονομάζεται "προβέντζα".

Πολλές φορές το μπουρίνι μπορεί να ξεσπάσει χωρίς να υπάρχουν νέφη ή νετός.

Φρ. μεταφορικά, ο όρος **μπουρίνι** σημαίνει θυμός, νεύρα π.χ. *Έχει τα μπουρίνια του*. Η **λαίλαπα** όμως περασε στη, μεχρι ναυτιάσεως επαναλαμβανομενη, φράση απο την τηλεόραση **«πυρινη λαίλαπα»** ετσι που κοντευουμε να ξεχασουμε την λεξη **«πυρκαϊά»**.

νέφος

Το (αρχ) Νέφος (πληθυντικός: νέφη) ή **σύννεφο** (πληθυντικός: σύννεφα) (cloud) αποτελεί ορατό σύνολο υδρατμών, λεπτότατων υδροσταγονιδίων ή λεπτότατων παγοκρυστάλλων, ή συνδυασμό των προηγούμενων, που προέρχονται από την συμπύκνωση των υδρατμών που βρίσκονται στην ατμόσφαιρα. Η δημιουργία νέφους πολύ κοντά ή επί της επιφάνειας της Γης (ξηράς ή θάλασσας) ονομάζεται, ειδικότερα, **ομίχλη** η **πούσι**.

Συνώνυμα: Νεφέλη (αρχ) πληθ. Νεφέλαι (πρβλ. την ομώνυμη κωμωδία του Αριστοφάνη) Απο εδω ισως πρέκυψε το μσν. **νέφαλο**. Συνηθ. στον πληθυντικό **«νέφαλα»** με πιθανή επιδραση απο το λατινικο «nubulus»=νέφος

Παραγωγή: συννεφιά, συννεφιασμενος ή νεφελώδης, νεφωσεις

Παρομοιώσεις:

Αρχαίες.

«καί ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καί οὐπω καταφανείς ἦσαν οἱ πολέμοιοι: ἠνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός ὥσπερ **νεφέλη** λευκή»

Ξενοφων – Κύρου Αναβασις-1.8.8.

“νεφέλαι πόκοις ἐρίων ὁμοῖαι” Συννεφα σαν τολυπες μαλλιου

Μεσαιωνικές

Σαν αγριεμένα **νέφαλα**, που σμίξουν και σφικτουσι,
και στράψουσι, και τη βροντή πλια δυνατά κτυπουσι,

και γροικηθη σεισμός στή γης στη μάνιταν εκείνη,
έτσι το συναπάντημα των αντρειωμένω εγίνη

306.175

Ωσάν το μαυρο **νέφαλο**, π' άνεμος το σκορπίζει,
και με βροντές και μ' αστραπές τον κόσμο φοβερίζει,
φυσά το 'κ την Ανατολή, καί πάει το στη Δόσι,
κάνει το ή άνεκάτωσί να βρεξη, νά χιονίση,
εδε'τσι αστραποβρόντηξε τση Κρήτης το λιοντάρι,
οντε στήν άμασκάλην του ησφιξε το κοντάρι.

306.182

Συγχρονες

Συννεφιασμενη Κυριακή μοιαζεις με την καρδια μου

Το **συννεφο** χρησιμοποιειται συχνα για να δηλώσει προοιμιο δυσαρεστων εξελιξεων. Πχ «... σύννεφα αρχισαν να σκεπαζουν τις συνομιλιες Ελλαδος-Τουρκίας»

νηφάλιος

Επιθετο για τον καλο καιρο (βλ. [κάλμα](#)). Σημαινει ομως ξεμευθυστος. Απο το ρήμα νήφω. Πρβλ. αρχαια παροιμια «τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ μεθύοντος»: αυτο που βρισκεται στην καρδιά του ξεμεθυστου βρισκεται στην γλωσσα του μεθυστακα. Μεταφορικα νήφων ειναι ο συγκρατημενος, ο φρονιμος, ο λογικος, ο νηφάλιος.

νερά

Το καραβι πλεει πάνω στα νερα. Οταν μπουν νερα μεσα στο κυτος η ισορροπια ανατρεπεται και το καράβι που κανει νερα βυθιζεται.

Νερα λεμε και τις θαλασσιες περιοχες. Ετσι υπαρχουν :

- **Ανοιχτα** [νερα] =πελαγος. Πρβλ.
Εκεί στης Ύδρας **τ' ανοιχτά** και τω Σπετσώ
να σου μπροστά μου ένα δελφινοκόριτσο
- **Βαθειά** [νερα] =αγνωστα και αβυσσαλεα, απατα.και **βάθη**
Πρβλ.

κί βάρκα η ποθοπλάνταχτη παει
των στων νερων τα βάθη
με του έρωτα τα πάθη.

Β. Ρωτα –«Χριστινακι»

Βαθυς < βυθός, ή βυσσός > αβυσος

Στο τέταρτο ταξίδι παιδιά, στο τέταρτο ταξίδι,
βούλιαξε στα βαθιά κάνε μια καντιλίτσα.

Τοπωνύμια: Πολλα λιμάνια με το ονομα Βαθύ (Σαμος, Σιφνος, Αυλιδα, Αγ. Νικόλαος – Κρητη, Γυθειο). Το βαθύ μερος του αιγιαλου, αυτο που έχει

βαθια νερα, λεγεται αβλεμονας. Ο αβλέμονας εδωσε το ονομα του σε Τοπωνύμιο το ψαροχώρι του Αβλέμονα στα Κυθηρα Το βάθος ειναι καλο χαρακτηριστικο για λιμανι. Το καλο να λεγεται.

Μεταφορικά: Λέγεται «βουτηξε στα βαθια νερα την γλωσσολογιας», ανάλογο «ειναι χωμένος μεχρι τα μπουνια». Επισης **βαθύς** λεγεται και για τον σοβαρα σκεπτομενο τον **εμβαθύνοντα** σε καποιο θεμα. Ενα λογοτέχνημα μπορει να εχει **βάθος**.

·
πρβλ. Η πλατεια Βάθης, που αφορα την περιοχη Βαθεία ή Βάθεια ή Βάθη. Το βαθουλωμα δηλαδη προς την κοιτη του τοτε π. Κυκλοβόρου, αρχη των οδων Αχαρων και Λιοσίων.260.21

- **Ρηγά** [νερα] = στα **ρηγά**

Ρηχός =ων. Τυπος του ραχόςΗροδοτος Ιστοριαι 6.142

Ο αβαθης. Οι κεφαλοι ζουν κοπαδιαστα σε **ρηχα** νερα»1124.

ρηχο πιατο=αβαθές πιατο ακατάλληλο για σούπες.

Πρβλ. φρ. «άπο τον καιρο που βγηκαν τα ρηχα πιατα»=σε πολυ παλια εποχη.

Αναλογα: «Απο τον καιρο του Νώε» «Απο τον καιρο Κατά Λουκαν» «Απο τον καιρο που ο Βασιλικος κηπος ήτανε γλάστρα».

Το «ρηχό» σημαινει μεταφορικά και την ελλειψη βάθους, βαθυνοιας, ωριμης και κριτικης σκεψης. Το ποιημα μπορει να χαρακτηριζεται απο **ρηχότητα**.

- **Θολα** [νερα] =θαλασσια περιοχη οπου το νερο δεν παρουσιαζει καλη ορατοτητα λογω ρυπων, σαλευομενης αμμου κλπ. Μεταφορικά «**ψαρευει σε θολα νερα**» σημαινει ψαχνει χωρις να εχει σαφη προορισμο και χωρις να πιθανολογει το αποτελεσμα.
- Θολά νερά και μίλια τέσσερα το ρέμα

Ενας ναυτικος, πλοιαρχος που ταξιδευει σε νερα (θαλασσιες περιοχες) που δεν γνωρίζει, αισθανεται αμηχανος και ανασφαλής. Λεμε τοτε οτι **ειναι εξω απ τα νερά του**.

Μοιάζει λιγο με τα θολα νερα.

Αλλη φραση ειναι «**πρέπει να πας με τα νερά του**», που σημαινει: να συμφωνεις με τις ιδιοτροπιες του, με τις επιθυμίες του . Θυμιζει τα «νερά» που αφήνει η καρινα του πλοιου και που δείχνουν τον πλου που καθοριζει ο πλοιαρχος για το πλοιο.(αρα την επιθυμία του).

ουριος ανεμος

Προς τη ουράν, [πουμνη](#) του πλοιου αρα ευνοικος, ευμενής, πρυμος (πρυμνιος) καιρος.

[Ωρα καλη στην πουμνη σου](#)

ρεστία

Αποθαλασσία ή **σάλος**, (κοινώς βουβό κύμα, φουσκοθαλασσία ή ρεστία), ονομάζεται ο κυματισμός εκείνος που δεν οφείλεται σε καιρικά φαινόμενα στο χρόνο που παρατηρείται αυτός, αλλά σε άνεμο που έπνεε σε προηγούμενο χρόνο, πολλές φορές και μέρες πριν, ή σε άλλη περιοχή. Ειναι κύματα που

φαίνονται να μην έχουν σχέση με τον επικρατούντα άνεμο στη περιοχή του παρατηρητή τόσο κατά διεύθυνση όσο και κατά την ένταση.

Ο σάλος απο την ριζα αλς γεν. αλός (θαλασσα) και μας εδωσε το ρήμα **σαλευω** (κινουμαι) αλλα και παραφρονώ (πρβλ. σαλεμένος, αλλα και «**Ο άγιος Συμεών ο δια Χριστόν Σαλός**»=τρελος), χαρακτηριστικό των «δια Χριστόν σαλών» είναι ο «εμπαιγμός του κόσμου». Μετά από μακροχρόνια άσκηση εγκαταλείπουν την έρημό τους και επιστρέφουν στις πόλεις, συμπεριφερόμενοι κάθε άλλο παρά σαν «καλοί Χριστιανοί». Δημιουργούν προβλήματα στις ακολουθίες μέσα στους ναούς, αλλά και στους «ηθικούς ανθρώπους». Αδιαφορούν για τους τύπους της κοινωνικής ζωής. Παρουσιάζουν μια εξωφρενική ελευθεριότητα.

Αυτά που λει ο σαλός ειναι σαλαμάρες> αλβ. Shalk> αντιδαν. σάχλα, σαχλος, σαχλαμαρα⁴⁴¹

Μεταφορικά λέμε **σάλο** κάθε αναστάτωση πχ. «το σκανδαλο του Στρος Καν δημιουργησε μεγαλο **σάλο** στους κυκλους της Ενωσης».

Συνωνυμο: κλύδων και κλυδωνισμος, θαλασσοταραχή ή ταραχή ή τάραχος.

Πρβλ. τους στιχους του Μ. Παρακλητικου κανονος Ωδη δ. «Τῶν παθῶν μου τὸν **τάραχον**, ἢ τὸν κυβερνήτην τεκοῦσα Κύριον, καὶ τὸν **κλύδωνα** κατεύνασον, τῶν ἐμῶν πταισμάτων, Θεοnúμφευτε» που περασε στην καθημερινη φράση «**τραβηξα των παθων μου τον τάραχο**»

σίφουνας

Ο αρχαίος **σιφών** ηταν σωλήνας απο καλαμι για αντληση υγρων απο δοχεια. Στο βυζάντιο οι σιφωνάτωρες^{315.1006} ηταν οι ναυτες που με τους σιφωνες εκτοξευαν το υγρό πυρ. Πρβλ και το νεωτ. Σιφώνιον των υδραυλικων εγκαταστάσεων. Σημερα σιφουνες ονομαζουμε τους **ανεμο-στρόβιλους** που σχηματίζονται στη στεριά (τοτε λεγονται **Tornados**) ή στη θάλασσα, που αποκαλούνται θαλάσσιοι σίφουνες (**waterspouts**), οι οποίοι εμφανίζονται πολύ συχνά στα τροπικά νερά. Οι περισσότεροι ανεμοστρόβιλοι περιστρέφονται αντίθετα προς την φορά των δεικτών του ρολογιού στο βόρειο ημισφαίριο και δεξιόστροφα στο νότιο, αλλά περιστασιακά αυτή η διαδικασία μπορεί και να αντιστραφεί.

Ο ακριβής μηχανισμός που δημιουργείται ένας σίφουνας δεν είναι γνωστός. Πάντως οι σχηματισμοί χοάνης διαμορφώνονται πάντα από απότομες ανοδικές τάσεις του ατμοσφαιρικού αέρα. Η ταχύτητα ενός σίφουνα μπορεί να είναι μεγαλύτερη από 480 χιλιόμετρα την ώρα αν και έχουν μετρηθεί ταχύτητες μεγαλύτερες από 800 χιλιόμετρα την ώρα.

Γι'αυτό, μεταφορικά σημαινει καποιον η κατι που εισβάλλει σε ενα μερος με μεγάλη ταχύτητα. «Μπηκε στο γραφειο μου **σα σίφουνας**, μου αφησε αυτα τα χαρτια και εξαφανιστηκε».

«**Σαν σίφουνας** πέρασε ο Κολοσσός μέσα στο Μαρούσι»

Αθλητική είδηση στο «Πρωτο Θέμα»

Σιφωνας ειναι και ο [τηλεβοας](#)

Σιφώνας ήταν και ο μηχανισμός των Βυζαντινών δρομώνων για την εκτόξευση του υγρού πυρός.

τυφών

Κατά την Ελληνική μυθολογία ο Τυφών ή Τυφάων ή Τυφωεύς ήταν γιγαντιαίο τερατώδες ον που γέννησε η Γαία μετά την εξόντωση των γιγάντων.

Ο Τυφών ήταν η χαρακτηριστική προσωποποίηση του **μετεωρολογικού φαινομένου του τυφώνα** κατ' εικόνα, κίνηση και καταστροφή που ανασηκώνεται από τη Γη, στροβιλίζεται ως φίδι και πλατιάζοντας υψώνεται στον ουρανό ενώ μαύρα συνήθως σύννεφα φαίνονται ως κεφάλια του να περιστρέφονται μ' αυτόν και να καλύπτουν όλο τον ουρανό. Κατά τον Ησίοδο αποτέλεσε την προσωποποίηση της ηφαιστειακής έκρηξης.

Πρβλ. στερνή φορά κι ανώφελα ξορκίζεις τον **τυφώνα**

Καβαδίας - [Εσμεοάδα](#)

φουρτουνα

Απο το Ιταλικό fortuna < lat. Fortuna < lat. Fors τυχη συν. του Συνωνυμο του καταιγίς αλλά μόνο για τη θάλασα. Ευφημισμός για την ατυχία.

[Μεγάλα καράβια, μεγάλες φουρτουνες](#)

Το κρασι και η φουρτουνα
θα μπαταρουνε τη σκουνα.

Παιχνίδι μας εφαινεται να δουμε θυμωμένη
απο μακρια τη θαλασσα, κι' αγρια φουρτουνιασμενη
με κυματ' ασπρα και θολα βρυγια ανεκατωμενα
και τα χαρακια οντε χτυπου κι' αφριζου ενα-ενα

Βιτσεντζος Κορναρος – Εχσποκιριτος

Νίκος Καββαδίας

Συντομο σχολιο για τον ποιητη και το εργο του απο τον Αντώνη Τζαβάρα:

Σπουδή θαλάσσης ονόμασε ένα από τα τελευταία ποιήματά του. Μία βιωματική, βασανισμένη και συγκινητική σπουδή θαλάσσης συνιστά, άλλωστε, όλο του το έργο. Τρεις ποιητικές συλλογές, τρία μικρά πεζά κι ένα μυθιστόρημα χαρτογραφούν το ταξίδι του Νίκου Καββαδία στα έλληνικά γράμματα. Στο ταξίδι αυτό, ο ίδιος κράτησε το ρόλο του

Μαραμπού, του άσχημου και γρουσουζίκου πουλιού των τροπικών. Για μας, φύλαξε όλα τα ύπολοπα: εικόνες, αισθήσεις, αναμνήσεις, ελπίδες και φαντάσματα. ... [συνέχεια](#)

Αρμίδα²¹

Στίχοι: Νίκος Καββαδίας Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Το πειρατικό²² του Captain Jimmy,
που μ' αυτό θα φύγετε και σεις,
είναι φορτωμένο με χασίς
κι έχει τα **φανάκια** του στην πρόμη.

Μήνες τώρα που 'χουμε κινήσει
και με τη βοήθεια του **καιρού**
όσο που να πάμε στο Περού
το φορτίο θα το έχουμε καπνίσει.

Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη
με λογής παράξενα φυτά,
ένας γέρος ήλιος μας κοιτά
και μας κλείνει που και που το μάτι.

---

²¹ Η ιστορία της Armida, μιας Σαρακηνής μάγισσας και του Rinaldo, ενός στρατιώτη στην Πρώτη Σταυροφορία, δημιουργήθηκε από τον Ιταλό ποιητή Torquato Tasso. Στην επική **Απελευθερωμένη Ιερουσαλήμ** του, ο Rinaldo είναι μια άγρια και αποφασιστική φιγούρα πολεμιστή ο οποίος είναι επίσης έντιμος και όμορφος. Η Armida έχει σταλεί για να σταματήσει τους Χριστιανούς και για να δολοφονήσει στον ύπνο το στρατιώτη Rinaldo, Rinaldo αλλά εκείνη τον ερωτεύεται. Δημιουργεί ένα μαγεμένο κήπο, όπου κατέχει τον Rinaldo σαν ένα ερωτικό-κρατούμενο. Τελικά, δύο από τους συναδέλφους του Σταυροφόρους του τον βρήκαν του κρατήσει μια ασπίδα μπροστά στο πρόσωπό του, για να δει την εικόνα του και να θυμηθεί ποιος είναι. Ο Rinaldo μόλις και μετά βίας μπορεί να αντισταθεί σε σχετικό αίτημα της Armida να παραμείνει, αλλά οι σύντροφοί του επιμένουν ότι αυτός επιστρέψει στα «χριστιανικά» καθήκοντά του (να κλειψεί και να σφαξεί τους ανθρώπους του αντιχρίστου).

²² Εννοεί συγχρονο πειρατικό και όχι εποχής του μεσαιώνα.

Μπουκαπόρτες άδειες σκοτεινές,
- που να ξοδευτήκαν τόννοι χίλιοι;
Μας προσμένουν πίπες αδειανές
και τελωνοφύλακες στο Τσίλι.

Ξεχασμένο τ' **άστρο του Βορρά**,
οι **άγκυρες** στο **πέλαγο** χαμένες.
Πάνω στις **σκαλιέρες** σε σειρά
δώδεκα σειρήνες κρεμασμένες.

Η **πλώρια Γοργόνα** μια βραδιά
πήδησε στον πόντο μεθυσμένη,
δίπλα της γλιστρούσαν συνοδιά
του Κολόμβου οι πέντε κολασμένοι.

Κι έπειτα στις ξέρες του Ανκορά
τσούρμο τ' άγριο κύμα να μας βγάλει
τέρατα βαμμένα πορφυρά
με φτερούγες γλάρων στο κεφάλι.

Cambay's water

Φουντάραμε **καραμοσάλι** στο ποτάμι.
είχε ο πιλότος μας το κούτελο βαμμένο
«κι αν λείψεις χίλια χρόνια θα σε περιμένω»
ωστόσο οι κάβοι σου σκληρύναν την παλάμη.

Θολά νερά και μίλια τέσσερα το ρέμα,
οι κουλήδες τρώνε σκυφτά ρύζι με κάρι,
ο καπετάνιος μας κοιτάζει το φεγγάρι,
που 'ναι θολό και κατακόκκινο σαν αίμα.

Το ρυμουλκό σφύριξε τρεις και πάει για πέρα,
σαράντα μέρες όλο εμέτραγες τα μίλια,
μ' απόψε λέω φαρμάκι κόμπρα²³ είχες στα χείλια,
την ώρα που 'πες με θυμό: «Θα βγω άλλη μέρα...»

Τη νύχτα σου 'πα στο [καμπούνι](#) μια ιστορία,
την ίδια που όλοι οι ναυτικοί λένε στη ράδα,

---

²³ Κομπρα φιδι της Αφρικής, ασπις ή ναγια.

τα μάτια σου τα κυβερνούσε σοροκάδα
κι όλο μουρμούριζες βραχνά: «Φάλτσο η πορεία...»

Σαλπάρουμε! Μας περιμένουν στο Μπραζίλι.
Το πρόσωπό σου θα το μούσκεψε το αγιάζι.
Ζεστόν αγέρα κατεβάζει το μπουγάζι
μα ούτε φουστάνι στη στεριά κι ούτε μαντήλι.

Εσμεράλδα

Ολονυχτίς τον πότιζες με το κρασί του Μίδα
κι ο **φάρος** τον ελίκνιζε με τρεις **αναλαμπές**
Δίπλα ο **λοστρόμος** με μακριά πειρατική πλεξίδα
κι αλάργα μας το σκοτεινό **λιμάνι** του Gabes

Απά στο γλυκοχάραμα σε φίλησε ο πνιγμένος
κι όταν ξυπνήσεις με διπλή καμπάνα θα πνιγείς
Στο κάθε χάδι κι ένας κόμπος φεύγει ματωμένος
απ' το σημάδι της παλιάς κινέζικης πληγής

Ο παπαγάλος σου 'στειλε στερνή φορά το γεια σου
κι απάντησε απ' το **στόκολο** σπασμένα ο θερμαστής
πέτα στο **κύμα** τον παλιό που εσκούριασε σουγιά σου
κι άντε μονάχη στον **πρωραϊόν ιστό** να κρεμαστείς

Γράφει η **προπέλα** φεύγοντας ξοπίσω "σε προδίνω"
κι ο γρύλος τον ξανασφυράει στριγγά του **τιμονιού**
Μη φεύγεις. Πες μου, το 'πνιξες μια νύχτα στο Λονδίνο
ή στα βρωμιάρικα νερά κάποιου άλλου λιμανιού;

Ευπνάν οι **ναύτες** του βυθού **ρισάλτο** να βαρέσουν
κι απέ να σου χτενίσουνε για πάντα τα μαλλιά.
Τρόχισε κείνα τα σπαθιά του λόγου που μ' αρέσουν
και ξαναγύρνα με τις φώκιες πέρα στη σπηλιά

Τρεις μέρες σπάγαν τα καρφιά και τρεις που σε καρφώναν
και συ με τις παλάμες σου πεισματικά κλειστές
στερνή φορά κι ανώφελα ξορκίζεις τον **τυφώνα**
που μας τραβάει για τη στεριά με τους **ναυαγιστές**
βλ. Ναυαγιστής

Θεσσαλονίκη

Ήταν εκείνη τη νυχτιά που φύσαγε ο **Βαρδάρης**
το κύμα η **πλώρη** εκέρδιζε οργιά με την οργιά
σ' έστειλε ο πρώτος τα νερά να πας για να **γραδάρεις**
μα εσύ θυμάσαι τη Σμαρώ και την **Καλαμαριά**
Ξέχασες κείνο το σκοπό που παίζαν οι Χιλιάνοι
-άγιε Νικόλα φύλαγε κι αγιά θαλασσινή -
τυφλό κορίτσι σ' οδηγιά, παιδί του **Μοντιλιάνι**,
που τ' αγαπούσε ο δόκιμος κι οι δυο Μαρμαρινοί.
Απάνω στο **γιατάκι** σου φίδι νωθρό κοιμάται
και φέρνει βόλτες ψάχνοντας τα ρούχα σου η μαϊμού
εκτός από τη μάνα σου κανείς δε σε θυμάται
σε τούτο το τρομακτικό ταξίδι του χαμού
Κάτω από φώτα κόκκινα κοιμάται η Σαλονίκη
πριν δέκα χρόνια μεθυσμένη μου είπες «σ' αγαπώ»
αύριο σαν τότε και **χωρίς χρυσάφι στο μανίκι**
μάταια θα ψάχνεις το στρατί που πάει για το **Ντεπό**.

Kuro Siwo²⁴

Πρώτο ταξίδι έτυχε ναύλος για το Νότο
δύσκολες βάρδιες, κακός ύπνος και **μαλάρια**⁶.
Είναι παράξενα της Ίντιας τα φανάρια
και δεν τα βλέπεις, καθώς λένε με το πρώτο.
Πέρ' απ' τη **γέφυρα του Αδάμ**²⁵, στη Νότιο Κίνα,
χιλιάδες παραλάβαινες τσουβάλια σόγια.
Μα ούτε στιγμή δεν ελησμόνησες τα λόγια
που σου 'πανε μια κούφια ώρα στην Αθήνα
Στα νύχια μπαίνει το κατράμι και τ' ανάβει,
χρόνια στα ρούχα το ψαρόλαδο μυρίζει,

²⁴ Το Kuro Siwo (ιαπ. "μαύρο ρέμα») είναι ένα ισχυρό γρηγορό θερμο ρεύμα που ρεει βορειοανατολικά από τις βορειες Φιλιππινες, μέχρι την ανατολική ακτή της Ιαπωνίας. Είναι συνέχεια του ρευματος του Βόρειου Ισημερινού, και φέρνει σε θερμότερα νερά του Βόρειου Ειρηνικού Ωκεανού. Έχει πλατος περίπου 50 μιλίων (80 - χιλιομ) και βαθος 1.300 ποδών (~400 μ.) φαίνεται πραγματικά σκοτεινό από μακριά απο αυτο πηρε το ονομά του

²⁵ Adam's Bridge: αλυσίδα απο νησιδες από ασβεστόλιθο, μεταξύ της νησου Pamban γνωστου και ως νησος Rameswaram, από τη νοτιοανατολική ακτή του Ταμίλ Ναντού, στην Ινδία, και της νησου Mannar, στα ανοικτά της βορειοδυτικής ακτής της Σρι Λάνκα. Γεωλογικά στοιχεία δείχνουν ότι αυτή η γέφυρα είναι μια πρώην χερσαία σύνδεση μεταξύ της Ινδίας και της Σρι Λάνκα.

κι ο λόγος της μες' το μυαλό σου να σφυρίζει,
"ο **μπούσουλας**²⁶ είναι που στρέφει ή το καράβι; "
Νωρίς **μπατάρισε**²⁷ ο καιρός κ' έχει χαλάσει.
Σκαντζάρισε²⁸, μα σε κρατά λύπη μεγάλη.
Απόψε ψόφησαν οι δυο μου παπαγάλοι
κι ο πίθηκος που 'χα με κούραση γυμνάσει.
Η λαμαρίνα! ...η **λαμαρίνα** ²⁹όλα τα σβήνει.
Μας έσφιξε το κυρο σίωο σαν μια ζώνη
κ' συ κοιτάς ακόμη πάνω απ' το τιμόνι,
πως παίζει ο μπούσουλας καρτίνι με καρτίνι.

Νανούρισμα για μωρά και γέρους

Πρώτη μέρα του Μαγιού
πάει το **clipper** του τσαγιού.
Να προλάβει τη Σαγκάη,
να φορτώσει το άσπρο τσάι.

Μα στου νότου τα νησιά,
στο στενό του Μακασάρ,
το κουρσεύουν **πειρατές**,
και δε γύρισε ποτές.

Στέρνουν ένα **μπριγκαντίνι**,
όλο **ασένιο**, στο **καντίνι**³⁰.
Μα όξω από τη Βαρκελώνα
το **μπατάρει** μιά χελώνα,
μια χελώνα θηλυκιά,
γκαστρομένη και κακιά.

Μα ένας Κεφαλλονίτης,
κει οπίσω απ' τη Δολίχα,
τραμπάκουλο αρματώνει
και το βαφτίζει "Τρίχα".

---

²⁶ πυξίδα

²⁷ Αλλάξε, μετεστάφη, γύρισε ο ανεμος

²⁸ Τελειωσες την βαρδια σου

²⁹ Το κατάστρωμα και κατα συνεκδοχή το πλοιο (εκ του μερους το ολον). Δαγκώνω τη λαμαρινα:εχω μεγαλο ερωτικό καυμο.

³⁰ Καντινι: η τελευταια και πιο λεπτη χορδη του βιολιου που βγαζει τον οξύτερο ήχο. Μεταφορικα φρ. Στο καντινι =μεχρι την εσχατη λεπτομερεια. Πρβλ.

Στολιστικες κυρα μου στήν πενα, στο καντινι να ζησει κι ο λεβεντης, ο λεβέντης που σε ντυνει.

Καβατζάροι το Σχινάρι,
τονε κλαίγαν κι οι γαιδάροι.
Βγαίνει από τη Τζιμπεράλτα
δίχως **μπούσουλα** και χάρτα.

Όξω απ' τη Μαδαγασκάρη
ο καιρός έχει **λασκάρει**.
Κατεβάζει τα **πινά** του
και ψειρίζει τ' αχαμνά του.

Τονε πιάνουνε **κουρσάροι**
μα τους τάραξε στο ζάρι.
Μαχαιρώνει τη χελώνα
και ξορκίζει τον **κυκλώνα**.

Αριβάροι στο Μακάο
μ' ένα φόρτωμα κακάο.
Όμως βρέθηκε στ' **αμπάρι**
όλο φούντα ³¹και μπουμπάρι.

Αφού το μοσχοπούλησε
στη λίρα κολυμπάει,
τσου χαιρετάει κινέζικα
και παει για τη Μπομπάη.

Τονε πιάνουν Μουσουλμάνοι
του φορέσανε καφτάνι,
τον βαφτίζουν Μουχαμέτη
και του κάνουνε σουνέτι³².

Τσου μαθαίνει σκορδαλιά
και τον κάνουν βασιλιά.
Το 'σκασε νύχτα με **μουσώνα**
μ' όλο το βιός σε μιά κασόνα.

Το μωρό μας με κλωτσάει,
τι θα γίνει με το τσάι;
Πνίξε πια τον βασιλιά.

---

³¹ Φουντα = εδώ χασίς

³² Σουνέτι= περιτομή, επιβεβλημένη στους μουσουλμάνους

... και ριξ'το στο γιαλο

A! Το πίνουν οι Κινέζοι
σιωπηλοί γουλιά-γουλιά.

Πικρία

Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Ξέχασα κείνο το μικρό κορίτσι από το Ανόι
και τη μουλάτρα που έζεχνε κρασί στην Τενερίφα,
τον έρωτα, που αποτιμάει σε ξύλινο χαμώι,
και τη γριά που εμέτραγε με πόντους την ταρίφα.

Το βυσσινί του Τισιανού και του περμαγγανάτου,
και τα κρεβάτια ξέχασα τα σαραβαλιασμένα
με τα λερά σεντόνια τους τα πολυκαιρισμένα,
για το κορμί σου που έδιωχνε το φόβο του θανάτου.

Ό,τι αγαπούσα αρνήθηκα για το πικρό σου αχείλι
τον τρόμο που δοκίμαζα πηδώντας το **κατάρτι**
το **μπούσουλα**, τη **βάρδια** μου και την πορεία στο χάρτη,
για ένα δυσεύρετο μικρό θαλασσινό κοχύλι.

Τον πυρετό στους Τροπικούς, του Ρίο τη μαλαφράντζα
την πυρκαγιά που ανάψαμε μια νύχτα στο Μανάο
Τη μαχαιριά που μου 'δωσε ο Μαγιάρος στην Κωστάντζα
και «Σε πονάει με τη νοτιά;» «Όχι από αλλού πονάω».

Του τρατολόγου ³³τον καημό, του ναύτη την ορφάνια
του **καραβιού** που κάθισε, την πλώρη τη σπασμένη
Τις ξεβαμμένες στάμπες μου πούχα για περηφάνεια
για σένα, που σαλπάρισες, **γολέτα** αρματωμένη.

Τι να σου τάξω ατίθασο παιδί να σε κρατήσω
Παρηγοριά μου ο σάκος μου, σ' Αμερική κι Ασία
Σύρμα που εκόπηκε στα δυο και πως να το **ματίσω**;
Κατακαημένη, η θάλασσα μισάει την προδοσία.

Κατέβηκε ο Πολύγυρος και γίνηκε **λιμάνι**,
Λιμάνι κατασκότεινο, στενό, χωρίς φανάρια,
απόψε που αγκαλιάστηκαν Εβραίοι και Μουσουλμάνοι

---

³³ Αυτου που χειρίζεται την τρατα. Όχι τερατολογος= αυτος που λεει τερατολογιες, τερατωδη ψεματα.

... και ριξ'το στο γιαλο

και ταξιδέψαν τα νησιά στον **πόντο**, τα Κανάρια.

Γέρο, σου πρέπει μοναχά **το σίδερο στα πόδια**³⁴,
δύο μέτρα καραβόπανο, και αριστερά τιμόνι.
Μια μέδουσα ³⁵σε αντίκρισε γαλάζια και σιμώνει
κι ένας βυθός που βόσκουνε σαλάχια και χταπόδια.

---

³⁴ Βαρύδι στα πόδια πεθαμένου που τυλιγεται σε καραβοπανο και τον ριχνουν στη θάλασσα με συνοπτικές διαδικασίες

³⁵ Εδώ εννοεί το θαλάσσιο ζώο (την τσούχτρα) και όχι το τερας της μυθολογίας

Πούσι

Μουσική: [Μαρίζα Κωχ](#)

Έπεσε το **πούσι** αποβραδὶς
το καραβοφάναρο χαμένο
κι έφτασες χωρὶς να σε προσμένω
μες στην τιμονιέρα να με δεις

Κάτασπρα φοράς κι έχεις βραχεί
πλέκω [σαλαμάστρα](#) τα μαλλιά σου
Κάτου στα νερά του Port Pegassu
βρέχει πάντα τέτοιαν εποχή

Μας παραμονεύει ο **θερμαστής**
με τα δύο του πόδια στις καδένες.
μην κοιτάς ποτέ σου τις **αντένες**
με την τρικυμία, θα ζαλιστείς.

Βλαστημά ο λοστρόμος τον καιρό
είν' αλάργα τόσο η Τοκοπίλλα
Από να φοβάμαι και να καρτερώ
κάλλιο περισκόπιο και τορπίλλα³⁶.

Φύγε! Εσέ σου πρέπει στέρα γη
Έρθες να με δεις κι όμως δε μ' είδες
έχω απ' τα μεσάνυχτα πνιγεί
χίλια μίλια πέρ' απ' τις Εβρίδες

---

³⁶ Καλύτερα να υπηρετησω στα υποβρυχια

Σταυρός του Νότου

Μουσική: Θάνος Μικρούτσικος

Έβραζε το κύμα του γαρμπή³⁷
είμαστε σκυφτοί κι οι δυο στο χάρτη
γύρισες και μου 'πες πως το Μάρτη
σ' άλλους παραλλήλους θα 'χεις μπει

Κούλικο στο στήθος σου τατού
που όσο κι αν το καις δε λέει να σβήσει
είπαν πως την είχες αγαπήσει
σε μια κρίση μαύρου πυρετού

Βάρδια πλάι σε **κάβο** φαλακρό
κι ο Σταυρός του Νότου με τα στρούλια
Κομπολόι κρατάς από κοράλλια
κι άκοπο μασάς καφέ πικρό

Το Αλφα του Κενταύρου μια νυχτιά
με το παλλινώριο πήρα κάτου
μου 'πες με φωνή ετοιμοθανάτου
να φοβάσαι τ' άστρα του Νοτιά

αλλοτε απ' τον ίδιον ουρανό
έπαιρνες τρεις μήνες στην αράδα
με του καπετάνιου τη μιγάδα
μάθημα πορείας νυχτερινό

Σ' ένα μαγαζί του Nossi Be
πήρες το μαχαίρι δυο σελίνια
μέρα μεσημέρι απά στη λίνια³⁸
ξάστραψες σαν **φάρου** αναλαμπή

Κάτω στις ακτές της Αφρικής
πάνε χρόνια τώρα που κοιμάσαι
τα φανάρια πια δεν τα θυμάσαι
και το ωραίο γλυκό της Κυριακής

---

³⁷ λιβας

³⁸ Λινια=γραμμη, Εδω: ο ισημερινος

Οι 7 νάνοι στο s/s Cyrenia

Εφτά. Σε παίρνει³⁹ αριστερά, μην το ζορίζεις.
Μάτσο χωράνε σε μια κούφιαν απαλάμη.
Θυμίζεις κάμαρες κλειστές, στεριά μυρίζεις.
Ο πιο μικρός αχολογάει μ' ένα καλάμι.
Γυαλίζει ο Σημ της μηχανής τα **δυο ποδάρια**⁴⁰.
Ο Ρεκ λαδώνει στην ανάγκη το **τιμόνι**.
Μ' ένα φτερό ξορκίζει ο Γκόμπυ τη μαλάρια⁴¹
κι ο στραβοκάνης ο Χαράμ πίτες ζυμώνει.
Απ' το **ποδόσταμο**⁴² πηδάνε ως τη **γαλέτα**⁴³.
-Μπορώ ποτέ να σου χαλάσω το χατήρι;
Κόρη ξανθή και γαλανή που όλο εμελέτα
ποιος ρήγα γιός θε να την πιεί σ' ένα ποτήρι.
Ραμάν αλλήθωρε, τρελέ, που λύνεις μάγια,
κατάφερε το σταυρωτό του νότου αστέρι
σωρός να πέσει να σκορπίσει στα **σπιράγια**⁴⁴,
και πες του κάτω από ένα δέντρο να με φέρει.
Ο Τοτ, του λείπει το ένα χέρι μα όλο γνέθει,
τούτο το απίθανο σινάφι να βρακώσει.
Εσθήρ, ποια βιβλική σκορπιάς περνώντας μέθη;
Ρου, δε μιλάς; Γιατί τρεκλίζουμε οι διακόσιοι;
Κουφός ο Σάλαχ το κατάστρωμα σαρώνει.
Μ' ένα ξυστρι καθάρισέ με απ' τη **μοράβια**⁴⁵.
Μα είναι κάτι πιο βαθύ που με λερώνει.
Γιέ μου πού πας; Μάνα, **θα πάω στα καράβια**.

---

³⁹ Ξεφευγει απο τον ελεγχο σου

⁴⁰ Το ακρον του διωστηρος. Η μπιελα

⁴¹ ελονοσια

⁴² Το ποδοστημα. Σημειο της πρυμνης βλ. Εικονα

⁴³ Ξυλιнос δισκος στην κορυφη του καταρτιου επειδη μοιάζει με γαλετα=διπυριτης αροτος.

⁴⁴ Απο το Ιταλικό Spiraglio απο το Δημωδες Λατινικο Spiraliūm < Κλασσικο Λατινικο spiraculum < ρημα spirare=αναπνέω προβλ .Dum spiro spero. Η παραφωτισ ή φινιστρίνι.

⁴⁵ Χρωμα για τα υφαλα του πλοιου

... και ριξ'το στο γιαλο

Μαρτυρική Κατάθεση 1795

... μαζί τους μαρτυρήσε και η Ελληνική γλώσσα. Οι λαογραφικές και γλωσσολογικές της πληροφορίες είναι όμως ενδιαφέρουσες:

1795 Φλεβαρίου 23, S. N. Σύρα

Δίνομε την **παρώνι** μαρτυρία εμείς οι κάτωθεν υπογραμμένοι γέροντες του **παρών** νησιού, πως **έστοντας και να ήτονε εδώ** στο πόρτος μας μέσα δυο **καράβια** μαλτέζικα και ένα **τραμπάκουλο** νεμίτζικο (Αυστριακό) και εις τες δεκαοκτώ του μηνός Φλεβαρίου **αλλά νόβα** (με το νεο ημερολογιο), ημέρα Τετράδη, κεντί ζαμανί (το απογευμα) ήλθεν ο Αλή καπετάνιος με **φουρτούνα** μεγάλη σιρόκο λεβάντε, το οποίο **τραμπάκουλο** οπού ήθελεν έλθει μπροστίτερα από τον Αλή καπετάνιο ήβαλε τούρκικη ραγιάδικη παντιέρα και τα μαλτέζικα αλπουρίσανε (υψωσαν) τούρκικη παντιέρα και βλέποντας ο Αλής καπετάνιος ραγιάδικη παντιέρα στο **τραμπάκουλο** και τούρκικες παντιέρες στα μαλτέζικα εθαρρέφτηκε κ' ήλθε ν' αράξη στο πόρτος και μαινάροντας (υποστέλλων) τα δυό του πανιά τους εγνώριαε πως ήτονε Μαλτέζοι και αχίρισανε τον πόλεμο. Και έστοντας(ενω ηταν) ο αγέρας δυνατός **έρριξε το μπαστιμέντο του όξω** και βλέποντας ο Αλής καπετάνιος πως το **παστιμέντο (πλοιο)** του ο πολός αγέρας **τό ριξεν όξω** και οι Μαλτέζοι εβγάλασι όξω άνθρωποι από τη στεριάς, έβγαλε και Αλή καπετάνιος τους ανθρώπους του όξω, κ' έμεινε μοναχός του στο **παστιμέντο** και έβαλε φωτιά δια να το κάψη · και βλέποντας εμείς τον πολύ πόλεμο εντράμαμε ο ραγιάς και επήραμε τον Αλή καπετάνιο και τους λεβέντες του και τους φυλάξαμε. Τούτο μαρτυρούμε, πως Αλή καπετάνιος έκαμε πόλεμο πολύ και εσκοτωθήκανε και Μαλτέζοι και ελαβωθήκανε και πολλοί και δια το βέβαιο απογραφόμεστα.

Υπογραφές **Μάρκος Βαμπακάρης καντζιλιέρης** (γραμματέας)

Η μαρτυρία που δώσαμε όντας ο Αλή καπετάνιος ήλθε οπού πολέμησε με τους Μαλτέζους.

Ο γνωστος συνθετης ηταν Συριανός (βλ. Φραγκοσυριανη) ισως ο γραμματεας να ηταν προγονος του.

[293.146](#)

Λεξιλογο

Λεξεις του ναυτικου ιδιωματος που περασαν στην καθημερινη μας ομιλια

Εδω καταγραφονται λεξεις που δεν μπορουν να ενταχθουν στα παραπανω κεφαλαια ειτε γιατι δεν συμφωνουν εννοιολογικα με καποιο απο αυτα ειτε γιατι οι πληροφοριες που ειναι ανεπαρκεις ειτα γιατι ειναι ελασσονος σημασιας.

ΑΒΑΡΑ

Προκειται για δύο λεξεις “a vara”. Η λέξη **βάρα** (σημ. Μπάρα, ακρομπαρο κλπ) σημαίνει ξύλο που τιθεμένο πλαγιώς συγκρατεί το σκαφος. Την αναφέρει ο Βιτρούβιος ως vara και οι μεταγενεστεροι ως [vasa](#) ή [vasi](#).

Το «α βάρα» ήταν ένα φραγκολεβαντίνικο κοινό ναυτικό κέλευσμα. Είναι το αντίστοιχο του επίσημου κελεύσματος «[άπωσον!](#)». Η σημασία του: **να πλεύσεις με τή βαρα**, σπρωχνοντας. Συνήθως το κέλευσμα «αβάρα!» δίδεται από τον «λέμβαρχο» προς τον «πρόκωπο» της λέμβου, δηλ. προς τον ναύτη της πλώρης που προσπαθεί με τη βαρα να αποτρέψει τη συνέχεια της πλεύσης του σκάφους βάζοντας το κονταρι (τη βάρα) ως αντέρεισμα (κόντρα) στο πλησιέστερο σταθερό έρεισμα (βράχο, προβλήτα, άλλο σκάφος ή και προς το βυθό όταν είναι ρηγά).

ΑΝΑΚΤΙΖΩ

Επιδιορθωνω πλοιο (βυζ) 163.346

ΑΝΤΛΟΣ

(ο)/(η)(αρχ και βυζ) Το κοιλο μέρος του πλοιου οπου κατασταλάζουν τα ακαθαρτα νερα. (Λατ. sentina) Αλλα και τα ιδια τα κατασταλαζοντα νερα λεγονται αντλος

Το αντλος ειναι ο κουβάς

Φρ. Η ναυς άντλον δεχεται = το καραβι κανει νερα

Αντλον ειργειν=βγαζω τα νερα.

Απο εδω το ρ. αντλέω συνηρ,: αντλώ.261.137 και

ΑΠΑΝΕΜΟΣ

(απο το αρχ. **υπήνεμος**) : επιθ. ήσυχος, χωρίς αέρα.

ΑΠΑΝΕΜΙ: υπηνεμο μερος και ασφαλες για αγκυροβολια. Απανεμιά. μτφ. Καταφύγιο.

φρ. «να βρω μουραγιο κι απανεμι»

Αντιθετο (ιδιωμ.): **μπαζανέμι**.

ΑΠΩΝΕΡΑ

Τα νερά (τα κύματα) που δημιουργεί η τροπικς του πλοίου καθώς κινείται.

ΑΡΤΑΝΗ

Κν. Σαμπανιο ή σαμπάνι

Το ρημα σαμπανιαρω σημαίνει περιβλαλλω ενα φορτιο με σχοινη προκειμενου να το ανεβάσουν. Το σχοινη ονομαζεται σαμπάνι.

Απο το ρήμα αρτώ που σημερα δεν χρησιμοποιειται ενω τα συνθετα του χρησιμοποιουνται κατα κορον: συναρτω,

εξαρτω, εξαρτηση, εξαρτωμενο ατομο, συναρτησεις, ασυναρτητος κλπ.

Υπαρχει η απλη αρτάνη, η κλειστη αρτανη, η **κορακωτη** (βλ. Εικονες) αρτανη.

Επισης υπαρχει επωνυμο Σαμπανης αλλα νομιζω οτι προερχεται απο το «α σαμπάνις», ο επι των σαβάνων , των βυζαντινων.

ΑΥΤΑΝΔΡΟΝ

Επιθετο που σημαίνει : «με ολους τους ανδρες του πληρωματος». Συνηθως για ναυαγια φρ. Απωλεσθη αυτανδρον το πλοον «Χ»

Σημερα εννοουμε «με όλους τους επιβάτες και το πλήρωμα» (και τις επιβατιδες, και ας ειναι αντιφατικο με το « αυτανδρος»)

ΒΑΖΑ

Ουσ. (τα) πληθ. τα ξυλα που, τιθεμενα πλαγιως, συγκρατουν το σκαφος στο καρνάγιο. Τα κν. σκαριά. Κατα την καθελκυση αφαιρουναι **τα βαζα** και το πλοιο ολισθαίνει πανω σε λιπασμενα κατρακύλια (ραουλα).

Παραθετω αποσπασμα ενδεικτικο της χρησης της λεξης και του ναυτικου ιδιωματος τής εποχής.

1571. Αύγουστο μήνα, 15. Μπόργκο ντελλα Μαρίνα ντέλ Τζάντε.

Σήμερα, ήμερα Τετράδη, φέστα τσή Άσσουντσιόνε και είς τό έμπροσθεν του σπιτιού μου (σκοντράδα Όδηγήτρας) ευρισκόμενο [καρνάγιο](#), έπεσε από τά βάζα ή παρόντος λίμπρου μνημονευόμενη, γαλέρα «Βιτσεντίνα».

Τζιορνάλε ντί μπόρντο Γαλέρα «Βιτσεντίνα». [239.45](#)

ΒΑΡΑ

Ουσ. (η) Κορακωτός κοντός, κοντάρι που καταλήγει σε άγκιστρο, γάντζο.. για πωθηση ή ελξη. Βλ [αβαρα](#)

Συγγ. [ΣΤΑΛΙΚΙ](#)

ΒΙΡΑΡΩ

Ρήμα. Σηκωνω ή αίρω ή λεβάρω. Οι προστακτικές είναι αντιστοιχα: **βίρα, αίρε,** και **λέβα.**

Το «λέβα» χρησιμοποιούσαν οι Βυζαντινοί και για την συναρτηση του βήλου (πανιου-σημιας).

Τρ. [Βίρα τις αγκυρες](#)

ΒΕΛΑΤΟΥΡΑ

Στα ιταλικά Velatura σημαίνει ιστιοφορία, από το Ιταλικό velo < Λατ. velare < velum =πανι, κουρτινα.

Ο ορος έχει περασει στα ελληνικά αλλά όχι ως ιστιοφορία.

Η ίδια λέξη μεταναστευσε στο βυζάντιο ως βήλον.

Ο **εγγιστιάριος** ήταν ειδικός υπάλληλος του παλατίου επιφορτισμένος να σηκώνει το βήλον (το παραπέτασμα) για να εισέλθουν (εγγίσουν, προσεγγίσουν δηλ. πλησιάσουν) οι προσκεκλημένοι στο χώρο όπου παρέθετε το δείπνο ο αυτοκράτορας.

Η βελατούρα είναι υλικό που υπάρχει έτοιμο και συσκευασμένο σε λευκή απόχρωση. Χρωματίζεται με χρωστικά ντούκο και αραιώνεται με νέφτι ή βενζίνη. Περνιέται με πινέλο ή ψεκαστήρα (πιστόλι) και χρησιμοποιείται σαν υπόστρωμα της ριπολίνης. Η ετοιμασία και ο χρωματισμός της γίνεται όπως ακριβώς και της ριπολίνης.

ΓΑΣΤΡΑ

Το πατώμα του κυτους του πλοίου. Η **αφιμήτριον** ή **πλέουσα** ή **κοιλία** κν **κοιλιά** ή **πλεούσα** 163.349

ΔΕΣΤΡΑ

Σίδερο στη προκυμαία για να **δένουν** τα σκάφη. Από το παλαιο δέσιμο.

Πρβλ. τη φράση «**ηρθε κι εδεσε**». Αν και σαφώς σημαίνει **κατέπλευσε το πλοιο στο λιμανι**, εν τούτοις τη φραση την χρησιμοποιουμε για κατι που εναρμονισθηκε με καποια κατάσταση. Το πχ. λέμε και για τήν σάλτσα. Το «δενω» = καθισταμαι πυκνος, και το «ηρθε» = «εφθασε εις το σημειο να ...»

Η φραση **ηρθε κι εδεσε** χρησιμοποιηθηκε σαν τιτλος σειρας τηλεοπτικων επεισοδιων στα 2006 (MEGA)

ΖΥΓΙΤΕΣ

Οι αρχ ζυγιοι, Οι κωπηλάτες της μεσαιας σειράς κουπιων σε μια τριήρη. [1166.69](#)

ΘΑΛΑΜΙΑ

Ενν. θαλαμία [οπη]. Τρυπα στα πλευρα του πλοίου για να περνουν τα κουπια του πλοίου της κατωτερης γραμμης: των θαλαμίτων. Την εκαλυπταν με ενα δερματινο κατασκευασμα ωστε να μην εισχωρουν τα νερα. [1166.69](#)

ΘΑΛΑΜΙΤΕΣ

Οι αρχ. θαλάμοιοι, Κωπηλάτες της κατώτερης σειράς κουπιών μιας τριήρους.
[1166](#).⁶⁹ Βλ. θαλαμία

ΘΑΛΑΣΣΟΔΑΝΕΙΟ

Δανειο που δίνεται υπο την αιρεση της επιστροφης του πλοιου. Επειδη το θαλασσοδανειο εχει πολυ υψηλο κινδυνο για τον δανειστη, το επιτοκιο ειναι πολυ υψηλο. Το παλιο καιρο τα πλοια ναυαγούσαν πολυ συχνά. Λεγεται ειρωνικα για υψηλοτοκα δάνεια.

ΘΑΛΑΣΣΟΛΥΚΟΣ

Πολύ εμπειρος και κατ' ακολουθιαν ηλικιωμενος ναυτικός μεταφορα απο το γαλλικο:
loup de mer (marin expérimenté = έμπειρος ναυτικός).
συνώνυμο: Κατραμόκωλος.

ΚΟΥΒΕΡΤΑ

Το κατάστρωμα. Απο το ιταλικο coperta ή coverta το μερος του πλοι, ου που καλύπτει ολο το κυτος. Κυριολεκτικα σημαίνει σκεπασμα ή καλυμα. Την ιδια λεξη χρησιμοποιουμε και σημερα για το κλινοσκεπασμα. Συνεκδοχικα σημαινει το [προσωπικο του καταστρωματος](#). (πρβλ. ειδοποιησε το σπιτι του δηλ τους ενοικους, τους δικους του). Βλ. [Αβερτα κουβερτα](#) και [Γλέντι τοικούβερο](#)

ΚΤΙΖΩ

Ναυπηγώ πλοιον (βυζ)

ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ

Ορμοι και κολπισκοι που ηταν αντρα των ναυαγιστων.

ΜΑΚΑΡΑΣ

Ο αρχ. [πόρχιλος](#) μηχανισμος για την ανυψωση βαρων. Τροχαλία, καρούλι. Απο το τουρκ. makara < Αραβ. bak(a)ra [171](#).¹⁰³⁷

ΜΟΥΡΕΛΟ

Εργαλειο για την αμματιση.
Επωνυμο :Μουρέλος, Μουρελάτος

ΜΠΑΝΤΑ

Η πλευρά του πλοίου.
Φρ. Ορτσα λα μπαντα, ποτζα λα μπαντα, μπαζει απ' όλες τις μπαντες, κανε στη μπαντα.
Περιστοτερα στο Βυζαντινο λεξικο μου στο λήμμα βάνδον

ΜΠΟΤΖΙ

Κλυδωνισμος του πλοιου δεξια αριστερα. Αναλογο σκαμπανεβασμα

ΝΑΥΑΓΙΟ

Ναυαγιο ειναι η οριστικη απωλεια σκαφους που βυθιζεται ή προσαράζει ή συντριβεται σε βράχια και χανει οριστικα των ικανοτητα πλευσεως, λογω ατυχήματος. Αν ο λογος είναι πολεμικη ενεργεια τοτε μιλαμε για **βυθιση**.

ΝΑΥΤΙΑ

Ναυτία: Ζαλαδα απο το κουνημα του πλοιου. Αρχ. Ναυτιασις Λατ. Nausea. Σημερα λέμε «με πιάνει η θάλασσα» εννοώντας καταλαμβάνομαι ευκολα απο ναυτία.
Για κατι που επαναλαμβανεται πολυ συχνα λεμε φρ: «στην αναφορα του επαναλαμβανει μεχρι ναυτιασεως το θεμα χ». Λατ. ad nauseam

ΝΕΤΑ

Τελειωνε ξεκαθαρισε . Απο το λατινικο nitidus που συπτυσσεται σε nitidus. Και σημαινει καθα ρος ακιληδωτος,αλλα και χωρις αποβαρο.
Μεταφοτρικα λεγεται αντι του τελειώσαμε. Νετάραμε.
Με την σημασια ξεκαθαριζω λεγεται και το σπατσαρω

ΟΡΜΙΑ

Λεπτο νημα με αγκιστρο (κν. αγκιστρι) που χρησιμοποιειται στο ψάρεμα, η πετονιά. Σημερα γινονται απο πλαστικο. Δενονται με [ορμιοδεσμο](#).

ΠΑΓΚΟΣ

(ο) ουσ. Το αρχ. και μσν. **σέλμα**.
Ξυλινο καθισμα των κωπηλατών, ερετων.
Φρ. [Καθε κατεργάσης στον παγκο του](#)

ΠΑΡΑΦΩΤΙΣ

Ανοιγμα με μορφη κυκλικου η τετραγωνου ή παραλληλογραμου παραθύρου. Συνηθως βλεπει στο εξωτερικο του πλοιου και γί'αυτο ειναι στεγανό
Η παραφωτίς λέγεται συνήθως φινιστρίνι απο το ιταλικο finestrinio < finestra < Λατ. fenestra απο την ριζα «φα-». Απο τη ριζα «φα-». προερχονται και τα Ελληνικά φανός, φαίνω, φαινομενο, θεοφάνεια, επιφανεια κ.α.

Συνώνυμο: σπιράγιο ή σπιράλιο. Απο το Ιταλικό spiraglio απο το Δημωδες Λατινικο Spiraliūm < Κλασσικο Λατινικο spiraculum < ρημα spirare=αναπνέω
πρβλ .Dum spiro spero. Spiritum = πνευμα, ξωτικο συνηθως ευφυές. Απο εδω η
φρ. Αυτος ειναι σπίρτο.

ΠΑΡΕΩ

Παρεώ (λασκάρω) αλυσίδα, σημαινει αφινω την καδένα της
αγκυρας να φυγει εξω. Το αντιθετον ειναι εισελκω (βιράρω) η αίρω
(λεβάρω).

ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ

Ελιγμος της τριήρους για την περικυκλωση του εχθρου.^{1166.69}

ΠΛΟΥΣ

Η ενεργεια της προώθησης του πλοιου στη θαλασσα. Το ταξείδι με το πλοιο.
Φρ. Εν πλώ

ΡΕΜΕΤΖΟ

αγκυροβόλιο.

Απο το ιταλικο remeggio < απο το Λατινικό remigare που ειναι συνθετο απο το
remus (κουπι) και igare δηλ. agere = οδηγω, ωθώ, σπρώχνω.

Κυριολεκτικα λοιπον σημαινει κωπηλατώ. Οι μανουβρες για την αγκυροβολια
απαιτουν αργή κινηση του πλοιου. Για τα ιστιοφόρα που εχουν και κουπια το
κατεβασμα των πανιων και η χρήση των κουπιων έδινα στο πλεουμενο την
δυνατοτητα απολυτα ελεγμενης κινησης, ταχυτητας και καταλληλων ελιγμων.

Ακομη και τα μηχανοκινητα πλοια δεν αγκυροβολουν με «ολοταχώς».
Απο το ρεμετζο και επηρρεια απο το rimettere > rimessa (επιστροφή) λεμε και
σημερα την λεξη **ρεμιζα** για τον χωρο σταθμευσης του αυτοκινητου.

Πρβλ. τρ. Βαλεντίνα

Εμαθες και να σωφάρεις

Κί'οπου θελεις ρεμιζάρεις

Κί'εγινες και σωφερίνα

Βαλεντινα, Βαλεντινα.

ΡΟΜΒΟΣ

Υποδαιρεση του ανεμολογιου αλλα και ο **ρουμπος** (ποντος) σε παιδικο παιχνίδι.
Απο τους ρομβους του άβακα, αριθμητηρίου.

Στη ναυτική αργκο ο ρουμπος ειναι η κάθοδος απο στενό τετράγωνο συνηθως
πέρασμα. Ο ρούμπος οδηγεί απο το κυρίως κατάστρωμα σε κάτω χώρους του
πλοίου

Επώνυμο: **Ρουμπάνης**

ΡΟΤΑ

Η διαδρομη. Απο το ιταλικο ruota rota = ροδα, τροχος αρχικα στεριανη λεξη που συνεκδοχικα εννοουσε τα σημαδια, ιχνη απο τις ροδες των αμαξών. Μετα πηρε τη σημασια της διαδρομης του πλοιου.

Πρβλ:

Πίρι Ρέις: Εβαλε ρότα προς το «οικόπεδο 12» της Κύπρου

ΒΗΜΑ - 26/09/2011, 12:33

Άλλες σημασιες

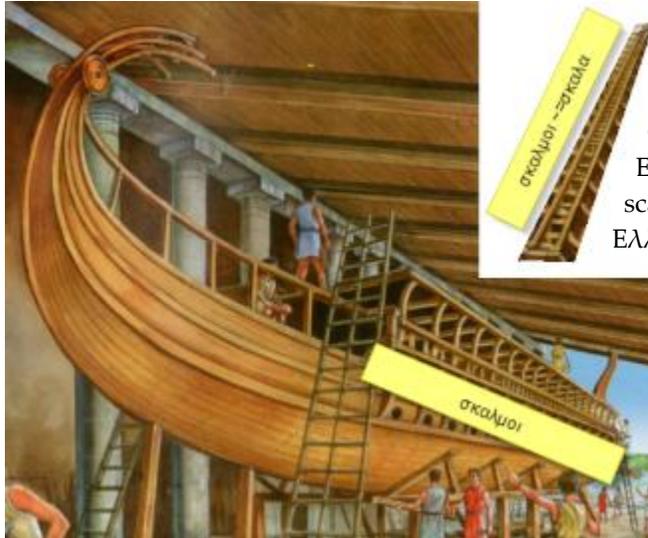
1. ο τροχος της τυχης
2. ο τροχος των βασανιστηριων

Φράσεις

Θα γυρίσει ο τροχός ... ∴ Υπονοειται ο τροχος της τυχης. Θα ερθουν τα πανω κατω (τροχος). Αντιστοιχο το αρχαιο «εσεται ημαρ. Ομως θα αλαξει η ρότα (ρόδα) σημαίνει θα μεταβληθει η πορεια, και αυτη η εννοια επηρρεασε το «Θα γυρίσει ο τροχός ...» Δηλαδή θα αλλαξουν τα πραγματα.

Ιταλικη φραση : “ non andrà sempre così” (δεν θα παιει ετσι), ειχε και τη συνεχεια ηταν «ha da venir Baffone!» (θα ερθει ο μουστάκιας δηλ. ο Στάλιν)

ΣΚΑΛΜΟΣ

(ο) κν σκαρμός. Ο πασαλος που χρησι-μευει για να δεθει επανω του το κουπι με την τροπωτήρα. Ετυμολογείται απο το Ιταλικο scalmο scarmo < Lat. Scalmus < Ελλ, σκαλμός < σκαλλειν = ανακινω, αναταρασσω.²⁶¹ Συγγενες προς τη σκαλλα.

ΣΠΑΤΣΑΡΩ

Απο το ιταλικο spazzare < λατινικο spatium =διαστημα κενος χωρος, αραλικι.απομενωσ αδειάζω

το χωρο [απο τα σκουπιδια, τα αχρηστα]

Φρ. Σπατσάρισε απο εδω= φύγε Αναλογη φράση **αδειασε μας τη γωνιά.** Αργότερα έγινε και «σπασε» παλι με την έννοια «φυγε»

ΣΠΗΛΙΑΔΑ

σαρώμα της επιφάνειας τής θάλασσας και ανασηκώμα του νερου, απο τον ανεμο που κετεβαίνει από τις κορυφές τών βουνών. Παρατηρείται συνήθως **σταβέντο** (στην υπήνεμη πλευρά) ενός νησιού που έχει ψηλό βουνό.

ΣΟΦΡΑΝΟ

Η προσήνεμη πλευρά. Αποκαλούμε **σοβράνιζω** το να πλεω προσηνεμωσ, προς τον ανεμο.

Sonrano λεγεται στα ιταλικά ο κυριαρχος απο το λατινικο super. Την υπερέχουσα, την πιο οξεία φωνη στήν οπερα την έχει η υψίφωνος, η , σοπράνο (soprano)

ΣΤΑΛΙΚΙ

Σταλίκι (το)

Η Ομηρική στάλιξ=πάσσαλος. Μακρύ κοντάρι, με διχαλωτό στέλεχος στην άκρη (κν. **μπραχάλα** ίσως απο <βραχαλα< βράχος + διχάλα) με το οποίο σπρώχνουν το βυθό, αλλα και απωθουν για να προχωρήσει ή να μην προσκρουσει η βάρκα. Δες και [αβάρα](#) και [βαρα](#)

ΣΤΑΜΙΝΕΣ

Ή σταμενάρια, ή στημονάρια< στήμων= σανίδες εξωτερικου τοιχου του πλοιου πρβλ. Ιτ. stamina (Βυζ.) 163.348

ΣΤΑΛΙΑ

Γενικά με τον ναυτικό όρο στο πληθυντικό **σταλίες** (lay days, ή lay-time) ή αναμονή χαρακτηρίζεται ο χρόνος αναμονής ενός πλοίου σε καθορισμένο σημείο (λιμένα, εγκατάσταση, αγκυροβόλιο κλπ) για φόρτωση ή εκφόρτωση όπως έχει ορισθεί στο ναυλοσύμφωνο. Ο υπολογισμός του χρόνου των σταλιών αρχίζει αμέσως μετά την άφιξη του πλοίου στο καθορισμένο σημείο και ειδοποιηθεί σχετικά ο ναυλωτής (στη περίπτωση της φόρτωσης) ή ο παραλήπτης (στη περίπτωση της εκφόρτωσης) για την ετοιμότητα του πλοίου (Notice of Readiness - N.O.R.) και παρέλθει ένα σύντομο χρονικό διάστημα που ονομάζεται "ελεύθερη προθεσμία" (free time).

Ετυμολογία: φαίνεται ότι έχει την ίδια ρίζα με το stalla (σταβλος) και τα δύο προέρχονται από το stare < ιστημι.

φρ. **ξεροσταλιάσαμε**.περιμενοντας μια ωρα στη σταση

Παρόμοιο: Σταλιά = μικρή σταγόνα, δηλώνει και μικρη δωση πρβ. «σταλια-σταλια κι αχορταγα τα πινω τα φιλιά σου»

Σχολιο: η παροιμια «εφθασε ο κομπος στο χτένι» (φθασαμε στο απροχώρητο στις σοβαρές δυσκολίες που απαιτούν λύση) και η φράση «εδώ είναι ο κομπος» (εδώ είναι η δυσκολία) δεν έχουν σχέση με τους ναυτικούς κομπους αλλά με τον αργαλειο και την υφαντουργία.

ΣΤΟΛΟΣ

στόλος (ο) 1. (γενικοί) το σύνολο των πλοίων: ο εμπορικός μας στόλος || αλιευτικός στόλος 2. το σύνολο ή υποσύνολο των πολεμικών πλοίων, η ναυτική δύναμη μιας χώρας: ο ελληνικός στόλος, ο βορς αμερικανικός στολος 3. το σύνολο των διαθέσιμων οχημάτων ή αεροσκαφών.

Ετυμολογείται από τι αρχ. θέμα στολ-, από το ρ. στέλλω (στέλνω). Η λέξη είχε αρχικά τη σημασία «πολεμική προπαρασκευή, εξοπλισμός», ιδιαίτερα σε σχέση με τις θαλάσσιες εκστρατείες, από όπου προέκυψε και η σημερινή σημασία: στόλος= ναυτική δύναμη, αρμάδα.

Ο επικεφαλής του στόλου λέγεται στολαρχος.

Παραγωγή: στολη, στολιζω> ακροστόλιον

ΣΧΑΛΙΣ

σχαλίσ, γεν σχαλίδος, ή,

Διχαλωτο ραβδι που χρησιμοποιειται ως στηρηγμα για τά δίκτυα κλπ. Χ.Сγп.2.8 (σταλ-codd.), 6.7, Poll.5.19,31 sq.; Ξυλο για το απλωμα των αλιευτικων δικτυων. Διαφορον του σχαλίσ, Συγγενικό: μαντράχαλος.

Περίπου ομοηχο: **σκαλίσ**:μέσο για σκάλισμα,τσάπα ή φτυάρι

Ξενοφών. Περί ιππικής.2.8 (σταλ-codd.), 6.7, Poll.5.19,31 sq.; θέντες άμιστυλλον ταϋρον επί **σχαλίδων** cj. in Call.Aet.Fr.7.35 P.; cf. Στάλιξ

ΤΡΟΠΩΤΗΡ

(ο) Αρχ. ουσιαστικο κν. τροπωτήρα(η). Ιμαντας με τον οποιο το κουπι προσαρμοζεται στον σκαλμο. Συγκρατει το κουπι με τροπο που να μπορει να κινειται χωρις να πεφτει στη θαλασσα.

ΤΡΟΧΙΛΟΣ

Ο τρόχλος (κν. μακαράς) είναι μηχανική κατασκευή που χρησιμοποιείται στις διάφορες εργασίες μέσα στα πλοία, για την ανυψωση ή την έλξη βαρών. Επίσης, για την αλλαγή της διεύθυνσης της κίνησης τους και για την εξοικονόμηση δύναμης.

έχουμε τους **ξύλινους** που χρησιμοποιούνται σε ελαφριές εργασίες, και τους **μεταλλικούς** με συρματόσχοινο για βαριές εργασίες.

Τα σπαστα και τα πολυσπαστα είναι συνδυασμος δυο η τριων τροχιλων που συνδεονται με σχοινη η συρματοσχοινο και χρησιμοποιουνται για την ανυψωση μικρων η μεγαλων βαρων αντιστοιχα.

Ο τρόχλος (μακαράς, μπαστέκα block) αποτελείται από τα εξής κυρία μέρη: α) την τροχαλιοθήκη (θήκη), β) το κάρυο (ράουλο), γ) τον άξονα (πείρο) και δ) το ενώτιο (σκουλαρίκι).

β) Το κάρυο (ή καρύδι).

Κατασκευάζεται από αγριόξυλο ή μέταλλο συνήθως από ορείχαλκο ή χάλυβα.

Το αγριόξυλο είναι πολύ σκληρό και δυνατό ξύλο, περιέχει πολλά λίπη τα οποία το συντηρούν και ελαττώνουν τις τριβές του. Στην περιφέρειά του έχει αυλάκι μέσα στο οποίο περνά το αγόμενο σχοινί ή συρματόσχοινο. Φυσικά το σπασιμο του καρουου είναι μια πολυσοβαρι ζημια γιατι συμβαινει οταν ο τροχιλος σηκωνει καποιο βαρος υπερανω των οριων αντοχης του. Οταν λοιπον λεμε την φράση ή «**μαλακια του σπαι καρυδια**» εννοουμε το καρύδι του μακαρα. Η φραση «**σπαι καρυδια**» σημανει «**δημιουργει ενταση που προκαλει μεγαλες ζημιες**». Να θυμηθουμε οτι

- καρύδια ονομάζουμε και τους ορχεις λογω σχηματος. (nuts) Τα εν λογω καρυδια βέβαια δεν σπάνε ισως ομως πρηζονται (βουβωνοκήλη). Παρολα αυτα ή φράση «**μου τα σπάει**» εννοει τους ορχεις.
- Ο ξηρος καρπος: καρυδι σπαι μεν αλλα το σπασιμο δεν είναι ουτε δύσκολο ουτε ζημιογονο. Επαναντίας επιθυμούμε να σπασουμε τα καρύδια για να τα φάμε .

Το κάρυο στο κέντρο του έχει οπή (τρύπα) μέσα από την οποία περνά ο άξονας. Για να ελαττώνονται οι τριβές, η τρυπα του καρουου ενισχυεται με μεταλλική επένδυση που λέγεται **πλήμνη**.

ΥΠΗΡΕΣΙΟΝ

(το) Δερματινο μαξιλάρι που τοποθετείται στο σέλημα, Δηλ. στον παγκο του ερετη, του κωπηλάτη.^{268.135}

Επιμετρα

Διονυσου πλους

Το Ανεμολογιο

Με τον όρο **Ανεμολόγιο** κυρίως εννοούμε αυτόν της πυξίδας εξ ου και ανεμολόγιο πυξίδας (compass card).

Πρόκειται για χάρτινο δίσκο που αναπαριστά τον ορίζοντα, η περιφέρεια του οποίου υποδιαιρείται από 0° έως 360° (στη πράξη το σημείο 0° είναι το αυτό με των 360°) και φέρει δύο διαμέτρους κάθετες από τις οποίες η μία δείχνει τη μεσημβρινή γραμμή με άκρα τα σημεία του ορίζοντα **B** (Βορρά) και **N** (Νότου) και η άλλη τη γραμμή του πρώτου καθέτου με άκρα τα σημεία του ορίζοντα **A** (Αηλιώτη - Ανατολή) και **Z** (Ζέφυρο -Δύση).

Στην αρχη το ανεμολογιο χωριζονταν σε 32 καρτα ή ρομβους καθε ρομβος χωριζονταν σε 4 καρτινια. 1158.183

Αργότερα καθε μοιρα υποδιαιρεθηκε σε 60 λεπτα και μετα καθε λεπτο σε 60 **λεπτεπιλεπτα** λεξη που χρσιμοποιεται και σήμερα για να δηλωσει κατι λεπτομεριακο ή καποιον που προσχεχει τις λεπτομερεις ή είναι ευθραυστος, «μη μου απτου»

Πρωτεύοντες και δευτερεύοντες καιροί (ανεμοί)		
Γεωγραφική ονομασία	Επίσημη ονομασία	Κοινή ονομασία
Βορράς	Βορράς	Τραμουντάνα It tramontana Απο το λατ. Transmontanus ο περα απ τα βουνά (Αλπεις για τους Ιταλους) Γραιγοτραμουντάνα
Βόρειος- βορειοανατολικός	Μεσοβορράς	Γραιγος It.Grego<Greco απο την Ελλαδα
Βορειοανατολικός	Μέσης	Γραιγος It.Grego<Greco απο την Ελλαδα
Ανατολικός- βορειοανατολικός	Μεσαπηλιώτης	Γραιγολεβάντες
Ανατολικός	Απηλιώτης	Λεβάντες It. Lenante < levare σηκωνω, ανατέλω
Ανατολικός- νοτιοανατολικός Νοτιοανατολικός	Ευραπηλιώτης Εύρος	Σιροκολεβάντες Σορόκος Απο το αραβ. Scelua = ανατολη. Πρβλ. σοροκάδα Οστριασιρόκος
Νότιος- νοτιοανατολικός	Ευρόνοτος	Οστρια (Λατ. Austrius > Αυστρια, Αυστραλια κλπ) Οστριογάρμης
Νότιος	Νότος	Οστρια (Λατ. Austrius > Αυστρια, Αυστραλια κλπ) Οστριογάρμης
Νότιος- νοτιοδυτικός	Λιβόνοτος	Γαρμπής
Νοτιοδυτικός	Λίβας (Απο τη Λυβυη)	Πουνεντογάρμης
Δυτικός- νοτιοδυτικός	Λιβοζεφυρος	Πουνέντες
Δυτικός	Ζέφυρος	Πουνεντομαϊστρος Μαϊστρος Μαιστραλι:(ελαφρος σε ενταση Μαϊστρος)
βορειοδυτικός Βορειοδυτικός	Σκιρωνοζέφυρος Σκίρων ή αργέστης	Μαϊστρο-τραμουντάνα
Βόρειος- βορειοδυτικός	Σκιρωνοβορράς	Μαϊστρο-τραμουντάνα

Υπαρχουν και καποιες ονομασιες ανεμων που δεν εξαρτωνται απο τη διευθυνση του ανεμολογιου που φυσουν:

Μπατης

Η υγρή θαλάσσια μάζα θερμαίνεται αργότερα της στεριάς και η διαφορά θερμοκρασίας προκαλεί την κίνηση αέριων μαζών. Στην επιφάνεια της γης και κοντά στην παραλία ο φαινόμενος άνεμος ονομάζεται **θαλάσσια αύρα** ή μπάτης.

Απο το αρχ. εμβάτης=απο το εν+βαινω: ο εμβαινων αυτος ο ανεμος που μπαινει στη στερια απο τη θαλασσα.

Πρβλ επιβάτης απο επι+βαινω.

Προσοχή:οχι ο κτηνοβάτης

Μελέμι

Μετριος ή ισχυρος Βορειος ή βορειοδυτικος ανεμος που πνεει σε ορισμενη εποχη του ετους. Φθ. Αυγουστος και πιάσαν τα μελέμια. Αρχ. Ετησίαι

Ο Κολοσσός της Ρόδου

Όρθιος πενήντα έξι χρόνια, ξαπλωμένος οχτακόσια

688.237

ΟΛΟΙ ΜΑΣ ΕΧΟΥΜΕ μια πανομοιότυπη εικόνα για τον περίφημο Κολοσσό της Ρόδου, ένα από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας. Πατά στις δύο άκρες της εισόδου του λιμανιού της Ρόδου και τα πλοία μπαινοβγαίνουν πλέοντας ανάμεσα στα ανοιχτά σκέλη του. Το αριστερό του χέρι ακουμπά στο μηρό του και το δεξί του υψώνεται πάνω από το κεφάλι του, κρατώντας τον πυρσό, που φώτιζε την περιοχή και ειδοποιούσε από μακριά τα καράβια σαν φάρος.

Η εικόνα αυτή παγιώθηκε από μια λιθογραφία του 1835.

Οι σύγχρονοι μελετητές ύμως θεωρούν αυτή την εικόνα προϊόν φαντασίας, καθώς βεβαιώνουν ότι δεν υπήρχαν εκείνη την εποχή οι τεχνικές δυνατότητες να κατασκευαστεί ένα τόσο πελώριο άγαλμα σε τέτοια στάση. Ο Κολοσσός ήταν 30 μέτρα ύψος και είναι το δεύτερο ψηλότερο άγαλμα στην ιστορία, με πρώτο το Άγαλμα της Ελευθερίας στη Νέα Υόρκη, που είναι 46 μέτρα.

Η εκδοχή που αποδέχονται σήμερα οι αρχαιολόγοι και οι μηχανικοί είναι ότι ο Κολοσσός ήταν μονοκόμματος και είχε στηθεί κάπου αλλού στο λιμάνι της Ρόδου και όχι στην εισοδό του. Κατασκευαστής ήταν ο Χάρης ο Λίνδιος και χρειάστηκε για να τον ολοκληρώσει δεκαπέντε χρόνια. Τα χρήματα που χρειάστηκαν για την κατασκευή του προήλθαν από την πώληση των μεγάλων πολιορκητικών μηχανών που εγκατέλειψε στην περιοχή ο Δημήτριος ο Πολιορκητής το 307 π.Χ., μετά από ένα χρόνο ανώφελης πολιορκίας της Ρόδου.

Το πελώριο άγαλμα κατασκευάστηκε μεταξύ του 292 και του 280 πΧ, αλλά έμεινε όρθιο μόλις 56 χρόνια. Ωστόσο έμεινε για πάντα στη μνήμη των ανθρώπων. Στο σεισμό του 222 έσπασε στα γόνατα και σωριάστηκε στο έδαφος. Τα κομμάτια του έμειναν εκεί για ολόκληρους αιώνες, χωρίς κανένας να μπορεί να τα μετακινήσει. Οι γραπτές μαρτυρίες που υπάρχουν αφορούν πλέον το πεσμένο κούφιο άγαλμα, που γινόταν αντικείμενο θαυμασμού. Ο Πλίνιος αναφέρει ότι λίγοι άνθρωποι μπορούν να αγκαλιάσουν τον αντίχειρα του, ενώ στο βάθος διακρίνονται πελώριες πέτρες, με τις οποίες ο καλλιτέχνης είχε στηρίξει εσωτερικά το δημιούργημα του.

Το 653 μ.Χ., επί αυτοκρατορίας Κώνστα, οι Άραβες του εμίρη της Δαμασκού Μωαβία Α' κατέλαβαν τη Ρόδο. Ο Μωαβίας είδε το πεσμένο άγαλμα και, 930 χρόνια μετά την ανέγερση του, αποφάσισε να το πουλήσει για να βγάλει τα έξοδα της εκστρατείας. Το αγόρασε ένας Εβραίος έμπορος από την Έδεσσα της Συρίας, τη σημερινή τουρκική Ούρφα, που το τεμάχισε, το μετέφερε με πλοία απέναντι και, χρησιμοποιώντας 900 καμήλες, το μετέφερε στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας, όπου το πούλησε ως μέταλλο. Οφείλουμε πάντως να πούμε ότι ακόμα και σήμερα θεωρείται εξαιρετικά δύσκολη η κατασκευή ενός τέτοιου αγάλματος.

Ο φάρος της Αλεξάνδρειας

Ετερον θαύμα. Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας θεωρείται ένα από τα Επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Κατασκευάστηκε τον 3ο αιώνα π.Χ. και παρέμεινε σε λειτουργία έως την πλήρη καταστροφή του από δύο σεισμούς τον 14ο αιώνα μ.Χ. Ήταν ένας πύργος συνολικού ύψους 140 μέτρων και ήταν για εκείνη την εποχή το πιο ψηλό ανθρώπινο οικοδόμημα του κόσμου μετά τις πυραμίδες του Χέοπα και του Χεφρήνου. Κατασκευάστηκε από κομμάτια άσπρης πέτρας και ήταν δομημένος σε τέσσερα επίπεδα. Το χαμηλότερο ήταν η τετράγωνη βάση, το δεύτερο ήταν ένα τετράγωνο κτίσμα, το τρίτο οκτάγωνο κτίσμα και το τέταρτο το ψηλότερο ένα κυκλικό κτίσμα επί της κορυφής του οποίου το άγαλμα του Ποσειδώνα ή Απόλλωνα. Στο τέταρτο επίπεδο υπήρχε ένας καθρέπτης που αντανάκλούσε το φως του ήλιου κατά την διάρκεια της μέρας ενώ το βράδυ έκαιγε μία φλόγα για να προειδοποιεί τα διερχόμενα πλοία

για την ύπαρξη εμποδίων. Η λέξη φάρος υιοθετήθηκε από πολλές χώρες και χρησιμοποιήθηκε ευρέως στο λατινογενές λεξιλόγιο και σε γλώσσες όπως τα Γαλλικά (phare), τα Ιταλικά (faro), Πορτογαλικά (farol) και Ισπανικά (faro).

Οι αστερισμοί

Η ΠΟΥΛΙΑ Ή [ΞΕΑΣΤΕΡΟΝ](#)

Ο ΠΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΕΡΑΣ

Το μεγαλύτερο αστερι του αστερισμού της μικρής Αρκτού (αλετροποδι). Φαίνεται στο βόριο ημισφαίριο. Παιζει το ίδιο ρολο που παιζει ο Σταυρος του Νοτου στο νότιο ημισφαιριο: Δειχνει το βορρα.

ΤΟ ΑΛΦΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ

Το μεγαλύτερο αστερι του αστερισμού του Κενταύρου η Σταυρος του νοτου. Φαίνεται στο νοτιο ημισφαιριο. Παιζει το ίδιο ρολο που παιζει ο πολικος αστέρας στο βορειο ημισφαιριο: Δειχνει το βορρα. Η διοπτρευση του γινεται με το

... και ριξ'το στο γιαλο

παλινωριο. Γι'αυτη την εργασία οι ναυτικοι λενε «πηρα κατω το Αλφα του Κενταυρου»

Ταχύτητα: Κομβος

Ομως **κομβος** είναι μοναδα μετρησης της ταχύτητας του πλοίου. Σημερα τον λέμε **κομβο** σε αντιθεση με τους κόμπους.

Η ταχύτητα των πλοίων διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Αργή ή βραδυπορίας (idling speed), συνήθως εντός λιμένων, διαύλων, κ.λπ. (περίπου 5-7 κόμβοι).
2. Μέτρια ή αποδοτική (cruising speed), συνήθως μετά απόπλου ή όταν προσεγγίζεται αγκυροβόλιο, (περίπου 9-10 κόμβοι).
3. Μέση ταχύτητα (average speed), συνήθως σε έξοδο από περιορισμένων κινήσεων περιοχή, ή προετοιμασία προσέγγισης λιμένων, (περίπου 10-13 κόμβοι).
4. Οικονομική (economic speed), ιδανική ταχύτητα σε συνάρτηση ωριαίας κατανάλωσης καυσίμων, (ποικίλει κατά τύπο πλοίου).
5. Υπηρεσιακή (service speed ή commercial speed), χαρακτηρίζεται η συνήθης ακολουθούμενη που μπορεί και να ταυτίζεται με την οικονομική, και
6. Μέγιστη ή «πάση δυνάμει» (full speed), η ανώτερη δυνατή που μπορεί έκτακτα ν' αναπτύξει ένα πλοίο (για κάποιο χρονικό διάστημα).

Δρομομετρο

Κν. παρκετο [9298.105](#)

ΕΙΚΟΝΑ 39 - ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΔΡΟΜΟΜΕΤΡΟ

Το κοινό δρομόμετρο επί [ιστιοφόρων](#) και πρώτων μηχανοκίνητων πλοίων αποτελείτο από το **Δελτωτό** (log), το σχοινί και το συμπληρωματικό εξάρτημα του **Αμμωτού**.

Το **Δελτωτό** ήταν μια ξύλινη τριγωνική κατασκευή που έφερε φελλούς και στο κάτω μέρος είχε επένδυση μολύβδου, έτσι ώστε να παραμένει στην επιφάνεια του νερού κάθετο (σαν τσαμαδούρα).

Το σχοινί ήταν αρκετά λεπτό και μακρύ το οποίο έφερε ανά σταθερό μήκος και ένα κόμπο. Αυτό το σταθερό μήκος μεταξύ των κόμπων ήταν ανάλογο με τι **Αμμωτό** γινόταν η δρομομέτρηση (casting the log).

Το **Αμμωτό** ή αμμοκλεψύδρα (κοιν. *μετζουμινούτο* αγγλ. sandglass) ήταν ένα όργανο από δύο γυάλινες σφαίρες ενούμενες μεταξύ τους με λεπτό άνοιγμα από το οποίο πέραγε άμμος από τη μία σφαίρα στην άλλη. Ανάλογα με το χρόνο που έκανε να περάσει η άμμος το **αμμωτό** διακρινόταν σε

... και ριξ'το στο γιαλο

10''δευτερόλεπτο, 30''δευτερόλεπτο και 30' λεπτών - "ημιώριο" (κοιν. *μεντζαρόλι*).

Ο τρόπος δρομομέτρησης γινόταν ως ακολούθως: ο επί της χρονομέτρησης ναύτης χειριστής του αμμωτού κρατούσε το αμμωτό κατακόρυφα με τη κενή από άμμο φιάλη προς τα επάνω, δηλώνοντας "έτοιμος". Τότε ο επί της δρομομέτρησης ναύτης έριχνε από τη πρύμνη το Δελτωτό στη θάλασσα που ήταν δεμένο με το "πρόμετρο" (αρχικό τμήμα του σχοινιού ίσο με το μήκος του πλοίου) αφήνοντάς το ελεύθερο μέσα από το χέρι του, μόλις πέραγε ο 1ος κόμπος έδινε την εντολή "στρέψε"! Τότε ο χειριστής του αμμωτού έστρεφε το όργανο ανάποδα παρακολουθώντας προσεκτικά το άδειασμά της άμμου αναφωνώντας "προσοχή" μόλις πλησίαζε να αδειάσει οπότε στο τέλος φώναζε "κράτει". Τότε ο β' ναύτης έκλεινε το χέρι του και σταματούσε την παρέκταση του σχοινιού μετρώντας πόσοι κόμποι πέρασαν από το χέρι του ο αριθμός των οποίων ήταν και η ωριαία ταχύτητα του πλοίου σε μίλια.

Στην Εικόνα 39 εμφανίζεται πιο συγχρονο δρομομετρο.(Απο το Ναυτικό Μουσείο)

Κόμπτοι

Τα σχοινια χρησιμοποιουνται ευρυτατα σε ολες τις δουλειες του καραβιου. Με τα σχοινια κανουμε κομπους (κομβους).

Αγκύλη

Κν. **γάσα** (η) δημ. ναυτ. κατασκευαζεται με κυρτώση της άκρης του σχοινιου σε σχημα δακτυλιδιου, αγκύλη, κομποθηλιά και πλεξιμο. Γινεται με χρήση **καβιλιας** (αρχ. **κέστρον**) . Συχνα χρησιμευει στους **καβους** οταν **δενει** το πλοιο: η γάσα του **καβου** περναι στη **δεστρα** και ο **καβος** τεντωνεται με τον **εργατη**. Η αγκύλη χρησιμοποιειται για την κατασκευή **απλής αρτάνης**.

Καντηλίτσα

Μπορει να γινει με ενα μονο χερι και να χρησιμευσει στη διασωση καποιου που κρεμεται απο το αλλο του χερι απο καπου. [Ηταν ενα καράβι παιδια](#)

Ματισιά

Υπαρχει και αντιστοιχο ρημα ματιζω. Ενωνω με πλεξιμο ενα σχοινι που κοπηκε. Οπως και στη γάσα χρησιμοποιειται μια καβιλια ή **κέστρον**.

Τι να σου τάξω ατίθασο παιδί να σε κρατήσω

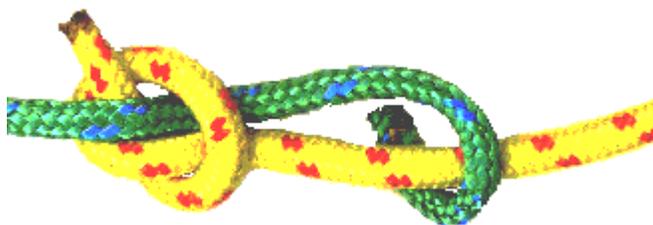
Παρηγοριά μου ο σάκος μου, σ' Αμερική κι Ασία

Σύρμα που εκόπηκε στα δυο και πως να το **ματίσω**;

Κατακαημένη, η θάλασσα μισάει την προδοσία.

... και ριξ'το στο γαλο

Ορμιοδεσμος

Ορμιά είναι το λεπτο νημα με αγκιστρο (κν. αγκιστρι), η πετονιά.

Ο ορμιοδεσμος ενώνει δύο κομμάτια πετονιάς. Όσο εντεινεται τόσο και συσφίγεται.

Ονοδεσμος ή γαϊδουρόκομπος

Ενώνει σχοινια ομοιου παχους. Αναλογος και ο σταυροκομπος

Ποδόδεσμος

Ο ποδοδεσμος γίνεται για:

- Να κοντύνουμε ένα σχοινι ή
- Να προστατεύουμε απο την ενταση ένα φθααρμενο μερος του.

Σταυρος ή σταυροκομπος

Ενώνει σχοινια ομοιου παχους. Αναλογος και ο [γαϊδουροκομπος](#)

Φιμωμα

Το φιμωμα και ο καρυδοκομπος γινονται για να προστατευσουν την ακρη του σχοινιου απο το ξεφτισμα.

... και ριξ'το στο γιαλο

Ψαλιδιά

Κομπος που μπορεί να γίνει χωρίς να είναι διαθέσιμες οι ακρες του σχοινιου. Ειδικός κομπος για το δεσιμο ενος μικρου πλεουμενου σε μια [δεστρα](#).

Βλ. [Ηταν ενα καράβι παιδια](#)

Χαρακτηριστική περίπτωση τυχοδιώκτη, ο Ναύπλιος υπήρξε πειρατής, ναυαγιστής και ανδραποδιστής συγχρόνως. Η οργανωμένη καταστολή της πειρατείας από το «κράτος» ανάγεται στον Μίνωα και τους Κρήτες –προτού οι ίδιοι αναδειχθούν σε αδίστακτους πειρατές. Τον 7ο αιώνα π.Χ. στο Αιγαίο κυριαρχούν οι Σάμιοι. Μετά την ίδρυση της συμμαχίας της Δήλου, οι Αθηναίοι στοχεύουν στα δύο σημαντικότερα πειρατικά κέντρα στη Σκύρο και τη Θρακική Χερσόνησο. Το 362 και 361 π.Χ. πέφτουν και οι ίδιοι θύματα επιδρομών από πειρατές που καταληστεύουν τους χρηματιστές του Πειραιά. Την Αθήνα θα διαδεχθεί η Ρόδος. Από την εποχή του πολέμου ανάμεσα στους Αθηναίους και τον μακεδόνα βασιλιά Φίλιππο, οι ελληνικοί στρατοί κατακλύζονται από άντρες με μοναδικό πόρο τη μισθοφορία ή τη λεηλασία που προαναγγέλλουν τους «αρχιπειρατές» του 3ου αιώνα π.Χ. Κρήτες και Αιτωλοί, ανελέητοι πειρατές, χρημάτισαν ως μισθοφόροι σε πολλά ελληνιστικά βασίλεια. Ο Elias Bickerman θεωρεί ότι η μισθοφορία και η πειρατεία ήταν μάλλον οι μοναδικές πηγές «ξένου συναλλάγματος» σε απομονωμένους ή άγονους τόπους.

Η ληστεία, το δουλεμπόριο και τα λυτρά απεφεραν τεραστια κερδη στους πειρατες. Οσα **αποθησαυριζαν** απο αυτες τις επιχειρησεις, φροντιζαν να τα κρύψουν με καθε μυστικοτητα.

Οι **θησαυροι** των πειρατων εκαναν να **θησαυρισουν**:

- οι λογοτεχνες οπως
  - Robert Louis Balfour Stevenson (13 Νοεμβρίου 1850 - 3 Δεκεμβρίου 1894) Σκωτσέζος μυθιστοριογράφος, ποιητής, δοκιμιογράφος και συγγραφέας ταξιδιωτικων περιπετειων. Πιο γνωστά βιβλία του «Το νησι των Θησαυρών», «Το κλεμενο παιδι», «Παράξενη Υπόθεση του Δρ Τζέκιλ και του κ. Χάιντ»
  - Η Δαφνη ντυ Μωριε με το «Πανδοχειο της Τζαμαικα»
  - Ο Ιουλιος Βερν με το «Ο φάρος της άκρης του Κόσμου» [Phare du Bout du Monde](#)
- Οι ηθοποιοι οπως:
  - Ο Jonny Depp ως [Captain Jack Sparrow](#) στα διαφορα σεκουελ Pirates of the Caribbean
  - Ο Μπαρτ Λαγκαστερ ως Κοκκινος Πειρατης (The Crimson Pirate)
- Οι οινοποιοι που κανουν ρουμι αφου ηταν το κυριο ποτο των πειρατων.
Γιο, χο, χο, γιο, χο, χο
σ' ένα βαθύ μπουντρούμι
Γιο, χο, χο, γιο, χο, χο
μ' ένα μπουκάλι ρούμι

Στιχοι που μελοποιησε ο Λουκιανος Κηληδόνης απο το Νησι των Θησαυρων του Στηβενσον.

Πειρατικές Τακτικές

Το Ρισάλτο

... και ριξ'το στο γιαλο

Οι πειρατές κανανε **ρισάλτο** (εισπήδηση) σε εμπορικά πλοια με τα ευκινητα πλοια τους. Τα εμπορικά, δυσκινητα λόγω βαρους του φορτιου τους, ηταν ευκολη αλλα και προσοδοφορα **λεια**. Η λεια λεγονταν «**πρέζα**» (απο το Ιτ ρημα *prendere* = λαμβανω, *πρέζα*=λήψη προβλ το κν. «**πριζα**» για το ηλεκτρικο ρευμα και «**πρεζα**» για τα ναρκωτικα. Η **πρέζα** ειναι η αρχαια **δραχμή** (απο το *δράττομαι*=αρπαζω).

Οι πειρατες ριχνανε γάντζους (βλ γαντζος) και τραβουσαν κοντα τα δυο πλοια.

Στα δοντια τους κρατουσαν τους **σαλταρμάρες**⁴⁶ (Ιτ. *Salto al mare* πηδώ στη θαλασα), φαρδια σπαθια και εισπηδουσαν απο τις σκαλιερες το κατάστρωμα του εμπορικου. Το πληρωμα του εμπορικου ξεπουλιωταν σε σκλαβοπάζαρα (Τουνεζι, Μπαρμπαρια) ή απελευθρωνωνταν με λύτρα.

Μάχη μεταξύ του Πειρατή Μαυρογένη και Υπολοχαγού Maynard στο Ocracoke Bay

⁴⁶ Μυτιληνιός παλαίμαχος ποδοσφαιριστής του Πανιωνίου, Παναγιώτης Σαλταμάρας,

Αποβάσεις

Βεβαία ο πειρατές δεν ληστευανε μονον καράβια, οπου τους επερνε καναν αποβάσεις και ληστευανε σπιτια, αρπαζανε φτωχους για σκλαβους και πλουσιους για λυτρα. Τα νησια του Αιγαίου μαρτυρουν απο τους πειρατές. Ο κινδυνος των πειρατών επεφερε πολεοδομικες αλλαγές: Οι πολεις και τα κεφαλοχωρια των νησιων και των παραλιων απεκτησαν καστρο-ακροπολη, στα κορφοβουνια κτιστηκαν βιγλες με καμπανες ή βουκινα ή σημηνατα που ειδοποιούσαν για τον περχομενο κινδυνο.. Επερεπε να απεχουν αρκετο δρομο απο τη θαλασσα για να δωσουν χρονο στους κατοικους να κρυφτουν στο καστρο μολις οι βιγλες επεσημαναν αφιξη πειρατων.

εκαναν ευκολη την κλιση και ευκολη απο βιβαση ζώων. Η ταχύτητα της απαριατητη. Οι κατοικοι επρεπε να αιφνιδιασθουν και να μην προλαβουν να καταφύγουν σε οχυρές περι-οχες. Επειδη οι αποβάσεις γινοντουσαν μερα οι κατοικοι βρισκοντουσαν εξω σε γεωργικες εργασιες.

Τα σκηπτρα πης πειρατειας

στη Μεσογειο τα ειχαν οι σαρακηνοι και αλγερινοι πειρατές. Οχι βεβαία πως και οι υπολοιποι ήταν καλύτεροι. Απο το βιβλιο του Ν.Α. Κεφαλληνιδη – «ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ –ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ»²⁹³ σταχυολογω ονοματα πειρατων απο οπου συναγεται και η εθνικοτητας: Λαζαρος Γιουργκοβιτς (σκλαβούνος), Νικολαος Μπαλουκλάβας, Καψής, Δελοκάβος, Σπυρος Στεκούλης , Στάθης Ρωμανος Μανέτας, Σταματης Καστανιας, Μιχάλης Μανιατης, Γιωργης και Χρουσης Λούλης, Στυριανος. Απο ντοκουμεντα της εποχης καταγγελονται ως ενελητοι ληστες και επιδρομεις Μανιατες, Σφακιανοί και Αμοργινοι.

Φρασεις

Στην καθημερινη ομιλια οι πειρατες εχουν αφησει τη φράση

Μπαρμπαρια και Τουνέζι

Η Μπαρμπαρια και το Τούνεζι (Τυνησια) ηταν κεντρα του πειρατικου εμποριου. Σκλαβοπαζαρα.

Η φράση λέγεται ως [αντιλογος](#) στο «μπα!»

Οι πρωτοι διδάξαντες ηταν οι Βικινγκς. Ηταν εξαιρετοι ναυτικοι, ατρομητοι και βαρβαροι.

Τα πλοια τους ηταν περισσοτερο εξειδικευμενα για αποβάσεις παρά για ρεσάλτο. Ηταν σαν ρηχές μαούνες και θα τα χαρακτηριζαμε ως προδρομους των σημερινων αποβατικων σκαφών.

Το πλατυ κυτος με χαμηλη καρινα για την γρηγορη ανθρωπων και επιθεσης ηταν

Το νοημα είναι «Στη [Μπαρμπάρια](#) και στο Τουνεζι: εκεί να σε πουλήσουν»

Λεξεις

Σαλτάρω

Βλ. Ρισάλτο ή ρεσάλτο

Απο το **σαλτάρω**, με επηρεασμο απο το ρεσαλτο, προκυψανε οι **σαλταδοροι** της κατοχης. Επειδή χρησιμοποιουσαν καθε ειδος απατης για να απασχολήσουν τους κατακτητες, η λεξη **σαλταδορος** κατάντησε να σημαίνει τον ευκαιριακο απατεωνα. Υπήρχε και ο υμνος των σαλταδόρων :

Θα σαλτάρω, θα σαλτάρω

Τη ρεζέερβα να σου πάρω.

Οι δραστηριοιτες των σαλταδορων, ηταν πιτσιρικάδες και φτωχοπαιδα, ενεπνευσαν την ταινια το «[ΕΥΠΟΛΥΤΟ ΤΑΓΜΑ](#)»

Οι πειρατές κανανε **ρισαλτο** (εισπήδηση) σε εμπορικα πλοια με τα ευκινητα πλοια τους. Τα εμπορικα, δυσκινητα λογω βαρους του φορτιου τους, ηταν ευκολη αλλα και προσοδοφορα **λεια**.

πρέζα

Η λεια λεγονταν «**πρέζα**» (απο το Ιτ ρημα prendere = λαμβανω, **πρέζα**=λήψη προβλ το κν. «**πριζα**» για το ηλεκτρικο ρευμα και «**πρεζα**» για τα ναρκωτικα. Η **πρέζα** είναι η αρχαια δραχη από το δράττομαι=αρπαζω). Οι πειρατες ριχνανε γάντζους (βλ γαντζος) και τραβουσαν κοντα τα δυο πλοια.

σαλταομάρες

κατά το ρίσαλτο οι πειρατες κρατουσαν τους **σαλταομάρες**⁴⁷ με τα δοντια τους (Ιτ. Saltare al mare πηδώ στη θαλασα), φαρδια σπαθια και εισπηδουσαν απο τις **σκαλιερes** το **κατάστρωμα** του εμπορικου. Το πληρωμα του εμπορικου ξεπουλιωταν σε σκλαβοπάζαρα (Τουνεζι, Μπαρμπάρια) ή απελευθρωνωνταν με λύτρα.

Σαλτο

Γνωστο απο το τσιρκο το **σαλτο** μορταλε =το πηδημα του θανατου. Σημερα λεγεται και με την εννοια συντομης επισκεψης. Φρ. «Μια και θα ειμαι στη Σαλονικη λεω να κανω ενα **σαλτο** να δω τον Νικο».

Φούστες

Στενομακρα ταχυπλοα, χαμηλα και κωπηλατα σκαφη των πειρατων.

Ετυμολογια : απο το λατ fustis = ραβδος, μπαστουνι, ξυλο.

Το βαμβακι ονομαζονταν και «ξυλινο μαλλι». Fustagno είναι το βαμβακερο υφασμα και κατα συνεκδοχη το βαμβακερο ρουχο: το φουστани και η φουστανελα.

⁴⁷ Μυτιληνιός παλαίμαχος ποδοσφαιριστής του Πανιωνίου, Παναγιώτης Σαλταμάρας,

Μπριγκαντινι

Πειρατικο πλεουμενο παρομοιο με την φουστα.

Απο το ιταλικο brigantino <Λατ brigantenus, απο το briga με την έννοια του σύγκρουση, μάχη. - Μικρό ελαφρύ και χαμηλο πλοιο, που προορίζονταν αρχικά για πειρατεια.

Ακουγεται λιγακι σαν την μπριγιαντινη (γυαλιστικο των μαλιών) αλλα αυτη προερχεται απο το brillare = απαστράπτω. (Αγγ. bright)

Τραγουδια

Στίχοι: Γιώργος Σταυρακάκης

Μουσική: Γιώργης Σταυρακάκης

Αν ήταν ν' άρχιζα ξανά
τραγούδια να σου γράψω
μπαλάντες ταξιδιάρικες να φεύγεις μακριά
στο πλοίο της καρδούλας σου θα έκανα ρεσάλτο
και νότες θα ζωγράφιζα στα άσπρα σου πανιά
Ταξίδι μπλε
στη ρότα του κορμιού σου
σ' άγνωστα μέρη με χάρτες μυστικούς
σαν **πειρατής**
μα όχι σαν τραγουδιστής
σαν ναυαγός
μεσ' της καρδούλας σου το φως

Σταυρακάκης -Ρεσάλτο

Ευπνάν οι ναύτες του βυθού **ρισάλτο** να βαρέσουν
κι απέ να σου χτενίσουνε για πάντα τα μαλλιά.
Τρόχισε κείνα τα σπαθιά του λόγου που μ' αρέσουν
και ξαναγύρνα με τις φώκιες πέρα στη σπηλιά

Καββαδίας - Εσμεράλδα

Στο Τουνεζι στην Μπαρμπαρια
μας επιασε κακοκαιριά

Λαϊκό

Ναυαγιστές

Μια ιδιότυπη μορφη πειρατειας. Η τεχνητη προκληση ναυαγιου ωστε να ληστευθει το εμπορευμα του ναυαγισμενου πλοιου Με το όνομα **ναυαγιστές** φέρονταν παλαιότερα όχι εκείνοι που είχαν υποστεί ναυάγιο, (οι ναυαγοί), αλλά εκείνοι που προκαλούσαν ναυάγια για ίδιο όφελος. Οι ναυαγιστές ήταν χερσαίοι πειρατές, κάτοικοι συνήθως άξενων ακτών, που με διάφορα δόλια μέσα, φώτα ή σήματα σε διερχόμενα πλοία τα παρέσερναν για να προσαραξουν σε υφάλους και προκαλούσαν ναυάγια αναβοντας παραπλανητικες φωτιες κοντα σε υφαλα

που οι ναυτιλομενοι τα εκλαμβαναν ως **φαρους**, με αποτέλεσμα να τσακιστουν στα βραχια, ή έσβυναν **φάρους** με τον ιδιο σκοπο. Ακολουθούσε ληλασία και η προώθηση των αιχμαλώτων στα σκλαβοπάζαρα.
Οι ναυαγιστες ενεργουσαν απο την ξηρά.

Πειρατικο ταξί

Στη δεκαετια του 1950 τα **πειρατικα ταξι** ήταν κατι πελωρια αυτοκινητα («**κουρσαρες**») που χωρουσαν 6-8 επιβάτες. Με τιμη διπλασια του εισιτηριου του τραμ ή του τρολεν, σε μετεφεραν στην ιδια διαδρομη. Οι πειρατές αυτήν ηταν διαφορετικοι, και εντιμοτεροι, απο τους σημερινους «κουρσάρους»-πειρατες της διπλής **κουρσας**.

Η κούρσα

Ενω η δραστηριοτητα του πειρατη ειναι η πειρατεια, η δραστηριοτητα του κουρσάρου ειναι το **κουρσος**.

Η λεξη απο το Λατ. *cursus* με βαση το ρήμα και σημαίνει = τρέξιμο, διαδρομή ή επιδρομή (με τα πόδια, με άλογο, με άρμα, με πλοίο, κ.λπ.), αλλα και μια σειρά μαθημάτων.

Η **κουρσα** σημερα σημαίνει την διαδρομη που κανει το ταξι. Το ταξι πληρώνεται **αναλογα με την κουρσα**. Η μετρηση της αξιας της κουρσας γινεται με το **ταξιμετρο**. Απο την διαδρομη (**κουρσα**) προεκυψε και το ονομα του μεταφορικου μεσου που κανει την διαδρομη=Η **κουρσα** = αυτοκινητο πολυτελειας, μεταφορας επιβατων Πρβλ. το λαικο τραγουδακι:

Εμείς με τραμ πηγαινουμε και άλλοι με **κουρσαρες**

Για μας τα ντορτια κι οι διπλες και γι άλλους οι εξαρες

Παραγωγη λεξη του **cursus** ειναι ο **cursor**=δρομεας, επιδρομεας = **κουρσάρος** (*cursor* γεν. *Cursoris*>κουρσορης>κουρσάρος). Την πηραν αυτουσια οι Αγγλοι απο τους οποιους την πηραμε εμεις για να δηλωσουμε το σημαδι της οθονης που κινουμε, για καταδειξη, με το ποντικι του υπολογιστη. Διατηρησαμε την διαστρεβλωμενη προφορά *κερσορ* αντι του ορθου *κούρσορ*.

Διασημοι πειρατες - Ιστορικά προσώπα

Χαιρεντιν Μπαρμπαροσσα

Μαλλον κουρσάρος παρά πειρατής. Οι Τουρκοι τον θεωρουν εθνικο ηρωα και του έχουν στησει και μνημείο μπροστα στο Ναυτικο μουσειο τους

Ο Χαΐρεντίν Μπαρμπαρόσα, γεννήθηκε το 1478 στο νησί της Λέσβου απο έναν Αλβανό αγγειοπλαστη πατέρα Γιακούπ Αγά ⁴⁸ και μια τοπική χριστιανική μητέρα Ελληνίδα την **Κατερίνα**. Σύντομα διαπίστωσε οτι τα πλοία δεχονταν συχνά επιδρομές από πειρατές από τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη, που ναυλοχουσαν στη Ρόδο. Ο Χαΐρεντίν, και ο αδερφός του Αγι ⁴⁹ αποφάσισαν να συμμετάσχουν στις πειρατικες επιχειρήσεις καθώς και για την αντιμετώπιση των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη. Ασκησαν πιέσεις των τοπικών αρχόντων από τους Μαμελούκους της Αιγύπτου μεχρι τον Σουλτάνο του Αλγεριου για να τους παράσχει τα μεσα και διάφορα πλοία για επιδρομή σε χριστιανικα λιμάνια με αντάλλαγμα ένα ποσοστό της λείας. Κατά τη διάρκεια των κατακτητικών και αρπακτικών επιδρομών του ο Μπαρμπαρόσα έστειλε τους Τούρκους και αλγερινούς πειρατές του ενάντια πολλών νησιών του Αιγαίου, ειδικά στις Κυκλάδες καθώς και στα Κύθηρα, στην περιοχή του Τσιρίγου. Αυτό που επακολούθησε ήταν η ερήμωση του νησιού. Λέγεται ότι σκοτώθηκαν 7.000 άμαχοι και οι υπόλοιποι πουλήθηκαν ως σκλάβοι, ενώ εκείνοι που κατόρθωσαν να διαφύγουν, κρύφτηκαν στα

⁴⁸ Αρκετοί ιστορικοί θεωρούν πιθανό ότι και ο πατέρας τους ήταν Έλληνας Γενίτσαρος.

⁴⁹ Που ήταν κοκκινοτριχης και απο εκει πηραν το παρωνυμιο Μπαρμπαροσσα = κοκκινογένης

... και ριξ'το στο γιαλο

βουνά ή πέρασαν στην Πελοπόννησο. Ακόμα και σήμερα στην πρωτεύουσα του νησιού τον Άγιο Δημήτριο, γνωστή έως Παλαιοχώρα είναι διακριτά τα ίχνη της ερήμωσης από εκείνη την πειρατική λαίλαπα.

Χαιρ –εν–ντιν όπως Νασρ–εν–ντιν, Νουρ–εν–ντιν, Αλα[χ]–ντιν, Σαλα[μ]–ντιν κα.

Χαϊρ=hayir = χαρη, προκοπη, αγαθωσύνη οφελος. Φρ. «Μ' αυτον δεν θά δούμε **χαϊρι** και προκοπη, εινα **αχαϊρευτος**».

Η κατάληξη endin = Εν ντιν =η θρησκεια

αρα χαϊρεντιν σημαινει «η θρησκεια του **καλού**», την οποια επαξιος υπηρετησε ο Χαιρεντίν! πρβλ. [Κανε το καλο και ριξτο στο γιαλο.](#)

Ρομπερ Συρκουφ

Robert Surcouf (12 Δεκεμβρίου 1773-8 Ιουλ 1827) ήταν ένας διάσημος Γάλλος κουρσάρος. Κατά τη διάρκεια της θρυλικής καριέρας του, συνέλαβε 47 πλοία και ήταν γνωστός για την λεβεντιά του και των ναυτων του, έτσι κερδισε το παρωνύμιο του ο Βασιλιάς των Κουρσάρων Roi des Corsaires

Η ζωή του γυριστηκε ταινία στα 1966 με τίτλο «Ο Τιγρης Των 7 Θαλασσων Surcouf, L'eroe Dei Sette Mari» ο φόβος και ο τρομος του Αγγλικου Ναυτικου.

Ζαν Λαφιτ

Ο Jean Lafitte, Lafitte anagrafe Jean Baptiste (Γαλλία, 1776 - Καραιβικής, 1826) ήταν Γάλλος πειρατής.

δεν είμαστε σίγουροι για τον τόπος γέννησης του. Πιθανώς γεννήθηκε στη Γαλλία, στον Άγιο Δομίνικο. Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια, που αποκεφαλίστηκε ολη κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης. Ήξερε μιλούσε τέσσερις γλώσσες: γαλλικά, αγγλικά, ισπανικά και ιταλικά. Άσκησε την πειρατεία στον Κόλπο του Barataria και τη Νέα Ορλεάνη.

Χενου Μοργκαν

Ο Sir Henry Morgan (Hari Morgan στην Ουαλία), Ναύαρχος (Llanrumney, 1635 - Port Royal, 25 Απριλίου 1688) ήταν πολιτικός πειρατής, κουρσάρος και Βρετανός πολιτικός. Το 1670, ο Morgan ανέλαβε τη διοίκηση της στρατιωτικής του στόλου της Τζαμάικα, αλλά το 1671, συνελήφθη και μεταφέρθηκε στο Λονδίνο: η σύλληψη ήταν σχεδόν σίγουρα ένας απαιτούμενος διπλωματικός ελιγμός, επειδή ένα έτος μετά αφέθηκε ελεύθερος με την παρέμβαση του Καρόλου II που τον διόρισε αναπληρωτή κυβερνήτη της Τζαμάικα. Ο Richard Vaughan, λорδος, της κομητείας Glamorgan, του ζήτησε να ενισχύει την πειρατεία.

Φράνσις Ντρέικ

Η θαυμαστή πορεία ενός εγκληματία πειρατή, που έγινε «σερ» και εθνικός ήρωας της Αγγλίας
688.94

Ο Φράνσις Ντρέικ είχε γεννηθεί Tavistock του Devon, το 1544 και στα δώδεκα του χρόνια είχε μπει **μούτσος** στα καράβια. Ως **ναύτης** και **λοστρόμος** αργότερα, είχε μαθητεύσει δίπλα στον Ρίτσαρντ Χωκινς, τον πρώτο Άγγλο πειρατή που είχε σπάσει το ισπανικό και πορτογαλικό μονοπώλιο στο δουλεμπόριο.

Ο Ντρέικ προτείνει στην Ελισάβετ ένα εξαιρετικά φιλόδοξο σχέδιο: Να του δώσει ένα στόλο για να κάνει το γύρο του κόσμου στη διαδρομή του Μαγγελάνου, με τη διαφορά ότι δε θα ανακάλυπτε αλλά θα κατέστρεφε μέρη. Όπου περνούσε ο Μαγγελάνος κι όσοι τον ακολούθησαν, έστηναν ισπανικές και πορτογαλικές αποικίες και εμπορικούς σταθμούς,

θεμελιώνοντας την κοσμοκρατορία τους

Ο Ντρεικ θα περνούσε από τα ίδια σημεία και θα τα ισοπέδωνε. Η βασίλισσα ενθουσιάζεται και του δίνει 15 καράβια και 160 έμπειρους πειρατές.

Το ταξίδι του Ντρέικ κρατά τρία χρόνια. Το όνομα του Φράνσις Ντρέικ γίνεται συνώνυμο με το φόβο και τη λεηλασία. Στην Καραϊβική αρκεί να ακουστεί το όνομα του για να κλειστούν όλοι στα κάστρα και να παραλύσει η οικονομική ζωή. Κι ενώ τον βλέπουν στην Τζαμάικα κι ετοιμάζονται να τον αντιμετωπίσουν, σε λίγες εβδομάδες εμφανίζεται μέσα στο λιμάνι της Λίμα στο Περού, στον Ειρηνικό -έχοντας κάνει το γύρο ολόκληρης της Λατινικής Αμερικής. Κάιει τον ισπανικό στόλο και λεηλατεί τα πάντα. Επιστρέφει στην Αγγλία το 1580, κουβαλώντας αμύθητους θησαυρούς κι έχοντας αποδιάρθρωσει πλήρως το εμπόριο και το αποικιακό δίκτυο των Ισπανών. Η βασίλισσα τον ανακηρύσσει εθνικό ήρωα και του απονέμει τον τίτλο του «σερ». Ο σερ Φράνσις Ντρέικ τής χαρίζει ένα τεράστιο διαμάντι, που τοποθετείται στο βασιλικό στέμμα σε ένδειξη αιώνιας ευγνωμοσύνης της Αγγλίας προς τους πειρατές της.

Η πειρατεία ήταν ο βασικότερος λόγος που ο πάπας μαζί με τους Ισπανούς κηρύσσουν ιερό πόλεμο κατά των «άπιστων» προτεσταντών Άγγλων. Συγκροτείται η μεγάλη ισπανική αρμάδα του Φιλίππου του Β', η οποία εκστρατεύει κατά της Αγγλίας με σκοπό να εισβάλει στα νησιά και να τελειώνει μια και καλή μαζί της. Η βασίλισσα καλεί όλα τα αγγλικά πειρατικά πλοία να επιστρέψουν για να υπερασπιστούν την πατρίδα. Είναι μια από τις πιο παράδοξες ναυμαχίες της ιστορίας. Η Ελισάβετ βάζει επικεφαλής το σερ Φράνσις Ντρέικ και υποναυάρχους τον Ράλεϊ και άλλους διαβόητους Άγγλους πειρατές. Από τη μία ήταν η ισπανική τεράστια αρμάδα, με πανύψηλες

χρυσοστολισμένες **καραβέλες** γεμάτες τακτικού στρατού και αξιωματικούς με λοφία και γαλόνια, ενώ από την άλλη κάθε λογής **καραβάκια** των Εγγλέζων γεμάτα πειρατές.

Τον Αύγουστο του 1588 οι δύο στόλοι συγκρούονται επί οχτώ ημέρες στην περιοχή ανάμεσα στο Καλαί και στο Πλύμουθ. Δεν είναι μετωπική ναυμαχία αλλά πειρατικός κλεφτοπόλεμος στη θάλασσα. Τα βαριά ισπανικά καράβια δεν καταφέρνουν να κρατήσουν τη συνοχή τους μέσα στην τρικυμία. Μέρα και νύχτα, τα μικρά αγγλικά πλοιάρια γλιστρούν σαν φαντάσματα ανάμεσα τους, κολλούν στις **καραβέλες** και οι εξαγριωμένοι πειρατές κάνουν **ρισάλτα** στα καταστρώματα, σφάζοντας τους Ισπανούς. Η αρμάδα έχει τεράστιες απώλειες, δίνεται το σήμα της υποχώρησης, αλλά πέφτει σε τρικυμία και, μέσα στον πανικό, καταστρέφεται ολοσχερώς. Αυτό ήταν το τέλος της ισπανικής θαλασσοκρατορίας. Ο **σερ Φράνσις Ντρέικ**, εθνικός ήρωας πλέον και μέλος της αγγλικής αριστοκρατίας, συνέχισε να μεγαλώνει την περιουσία του ως έντιμος επιχειρηματίας και πέθανε μέσα σε τιμές και δόξα, όντας ένας από τους πλουσιότερους ανθρώπους της Αγγλίας.

Λίγες δεκαετίες αργότερα, κι αφού η Αγγλία, μέσω των πειρατών της, έγινε κυρίαρχη των θαλασσών, απαγόρευσε την πειρατεία, που ήταν εμπόδιο στο υγιές εμπόριο, το οποίο είχε πια στα χέρια της. Χωρίς πολλές συζητήσεις, κρεμά όποιον **τολμά να σηκώσει τη μαύρη σημαία με τη νεκροκεφαλή**, είτε είναι Άγγλος είτε άλλης εθνικότητας.

Ο ΦΡΑΝΣΙΣ ΝΤΡΕΗΚ ΧΡΙΕΤΑΙ ΙΠΠΟΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΙΣΑΒΕΤ Α.

Πειρατές - Ηρώες Μυθιστορημάτων

Καπταιν Χουκ

Ο κάπταιν Χουκ, είναι ηρώας της ταινίας κινουμένων σχεδίων **Peter Pan**, φοράει ένα μεγάλο σιδερένιο αγκίστρι στη θέση του δεξιού του χεριού, το οποία χερι ήταν αποκομμένο από τον Peter Pan και φαγώθηκε από ένα κροκόδειλο του αλμυρού νερού. Η γεύση του αρεσε τόσο πολύ που ακολουθεί τον κ. Χούκ συνεχώς, ελπίζοντας για περισσότερα. Ευτυχώς για τον Hook, ο κροκόδειλος κατάπιε επίσης και ένα ρολόι, έτσι Hook μπορεί να τον αντιληφθεί από τον χτυπο του ρολογιου όταν πλησιάζει. Ο Peter Pan μισεί μανιωδώς τον Χουκ λόγω της αναιδίας του. Η ταινία είναι βασισμένη στο ομώνυμο έργο του J. M. Barrie που αργότερα διασκευάστηκε σε μυθιστορημα. Είναι φανερό το λογοπαιγνιο του ονοματος του πειρατη με το γαντζο με το ονομα του καπταιν Τζεημς Κουκ.

Ο Τζέιμς Κουκ (αγγλ: James Cook, 27 Οκτωβρίου, 1728 Μάρτον, Γιορκσάιρ – 14 Φεβρουαρίου 1779 κόλπος Κιλακέκουα, Χαβάη), ήταν βρετανός θαλασσοπόρος και εξερευνητής. Ο Κουκ έκανε τρία εξερευνητικά ταξίδια για λογαριασμό της Μεγάλης Βρετανίας και έπλευσε δύο φορές τον γύρο του κόσμου. Ήταν ο πρώτος Βρετανός καπετάνιος που έκανε τον περίπλου της γης με ένα μοναδικό σκάφος. Ήταν επίσης ο πρώτος που σταμάτησε το σκορβούτο ρυθμίζοντας τη διαίτα του πληρώματός του με την προληπτική λήψη κίτρου και ξινολάχανου. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους θαλασσοπόρους παγκοσμίως.

Καπταιν Σπάρου

(Πειρατές της Καραϊβικής).

Ο Captain Jack Sparrow είναι ένας φανταστικός χαρακτήρας και ο κεντρικός πρωταγωνιστής των «Πειρατών της Καραϊβικής» σειράς ταινιών που δημιουργούνται από τους σεναριογράφους Ted Elliott και Terry Rossio, και που υποδύεται ο Johnny Depp. Η σειρά ξεκίνησε με την ταινία «Πειρατές της Καραϊβικής» ακολούθησας «Η Κατάρα του Μαύρου Μαργαριταριού» (2003). «Το Νεκροσέντουκο» (2006), «Στο Τέλος του Κόσμου» (2007), και «Οι παράξενες παλίρροιες» (2011). Ο Τζακ Σπάρου αρχικά είχε σχεδιαστεί ως ένας ρολος κομπάρσου. Ήταν ο ηθοποιός Johnny Depp που τον εκανε να πρωταγωνιστεί, ο οποίος βασίστηκε στυλ του κιθαρίστα των Rolling Stones, τον Keith Richards και στο χαρακτήρα καρτούν Pepe Le Pew.

Τζακ Σπάρου είναι επίσης το θέμα μιας σειράς βιβλίων για παιδιά «Οι Πειρατές της Καραϊβικής». Ο Τζακ Σπάρου, έχει εμφανιστεί επίσης σε πολλά video games.

Τζων Σιλβεο

(Ρ.Λ. Στήβενσον –«Το νησι των θησαυρων»)

Ο John Silver είναι ένας από τους κύριους χαρακτήρες στο βιβλίο Το νησι των Θησαυρών του Ρομπερτ Λουις Στήβενσον. Το βιβλίο μιλάει για μια περιπέτεια σε ένα νησί στις Δυτικές Ινδίες γνωστό από το νησί με τ' όνομα Skeleton, όπου είναι θαμμένος ένας μυθικός θησαυρός, ένας μεγάλου πειρατή.

Ουδέποτε πειρατής έχει εμπνεύσει περισσότερους μύθους και θρύλους από οσους ο John Silver. Ακόμα και άνθρωποι που δεν έχουν ποτέ διαβάσει το νησι των θησαυρων, γνωρίζουν το όνομα John Silver. Παραδόξως, πολλοι πιστευουν οτι ο Silver ήταν ένα πραγματικό πρόσωπο. Η απάντηση είναι λίγο συγκεχυμένη. Ο John Silver είναι εμπνευσμένη από πραγματικό φίλο Στίβενσον, τον William Henley.

[ΠΗΓΗ](#)

Βιβλιογραφία

- 17 Η ΓΕΝΝΕΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ - ΓΡΑΙΕΣ, ΓΟΡΓΟΝΕΣ, ΔΡΑΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΔΩΝ Α. ΓΟΝΙΔΕΛΛΗΣ ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
131 Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ -1966
145 H. C. HONY, TURKISH - ENGLISH DICTIONARY, OXFORD, 1957.
151 ANNA ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ - ΛΕΞΙΚΟ ΛΟΓΙΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΓΧΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ - ΠΑΤΑΚΗΣ - 1997
163 Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ- ΤΟΜΟΣ Ε - ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
165 Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ - ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ- ΤΟΜΟΣ ΣΤ - ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ
171 Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ - ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ -ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ, 2009.
192 Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - Φ'ΕΞΗΣ -1895
196 J.B. HOFMANN - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
216 ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ - ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ - ΑΡΓΚΟ - ΚΑΚΤΟΣ
218 HENRIETTE WALTER - Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ - ΕΝΑΛΙΟΣ -1994
239 Δ. ΡΩΜΑ -ΣΟΠΡΑΚΟΜΙΤΟΣ -ΕΣΤΙΑ
241 ΙΝΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΛΙΑ ΜΠΟΥΣΟΥΝΗ - 1865 ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΙΚΑ - ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ - 2010
260 ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΙΡΗΣ -ΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ - ΑΡΧ. ΔΕΛΤΙΟ -1971
261 ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Ι. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, ΦΟΙΝΙΞ, 1972.
268 E.J. DE LA GRAVIERE - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΕΚΔ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ - 1894
279 Γ. Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ & ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ Α : ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ : 1905
280 Γ. Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ & ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΜΟΣ Β: ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ : 1905
281 Κ. ΚΟΥΚΚΙΔΗΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ - ΕΘΜ - 1960
293 Ν.Α. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΔΗ -ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ -ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΦΙΛΙΠΠΟΤΗΣ-1984
300 Δ.ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ - ΜΕΓΑ ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
303 Θ. ΒΟΣΤΑΝΖΟΓΛΟΥ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΤΟΝ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ
306 ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ -ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΓΑΛΛΕΙΑΣ
315 E. A. SORHOCLES - GREEK LEXICON OF THE ROMAN AND BYZANTINE PERIODS, HARVARD, 1914.
312 Glossarium ad scriptores mediae et infimae Graecitatis - Tome II:Du Cange Charles : Apud Amissonios : 1688
331 ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ - ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ - ΓΚΑΡΠΟΛΑ - 1857
348 ΕΠΙΤΟΜΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ
352 ΑΔ. ΚΟΡΑΗΣ - ΑΤΑΚΤΑ ΤΟΜ 4 -ΕΒΕΡΑΡΤ, ΛΕΙΨΙΑ - 1832
401 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ - ΠΕΛΑΣΓΟΙ -ΚΑΚΤΟΣ - 1931
433 Σ. ΜΠΙΣΤΥ -ΙΣΤΙΟΦΟΡΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ -ΕΚΔ. ΑΞΙΩΤΕΛΛΗΣ - 1994
417 Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ & Μ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ - ΥΔΑΤΙΚΗ ΛΕΞΙΓΡΑΦΙΑ ΕΛ. ΣΚΕΨΗ - 2000
441 Α. ΦΛΩΡΟΣ - ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ-ΕΚΔ. ΛΙΒΑΝΗΣ
602 ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ - ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ - ΚΑΚΤΟΣ
638 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ - ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΟΥ 1821 - εκδ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΙΝΟΣ -1890
637 Γ. Ι. ΚΟΤΣΟΒΙΛΗ - ΠΕΡΙ ΕΞΑΡΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΛΟΙΩΝ - ΣΤΡΟΣ, ΦΡΕΡΗΣ - 1919
687 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ -ΜΙΑ ΣΤΑΓΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Β -ΠΑΤΑΚΗΣ -2004
688 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ -ΜΙΑ ΣΤΑΓΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΡΟΣ Α -ΠΑΤΑΚΗΣ -2002
709 Ν. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ -ΑΡΧΑΙ ΚΟΡΙΝΘΟΣ -ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ -1984
720 ΤΑ ΧΡΕΗ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠ'ΑΥΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ -ΕΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ -1830
1013 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Α -ΕΡΓΑΝΗ -1965
1014 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΜΟΣ Β - ΕΡΓΑΝΗ -1965
1024 ΨΑΡΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ , ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ -ΕΡΜΗΣ -1975
1025 Ρ. ΠΛΑΤ - ΠΕΙΡΑΤΕΣ - ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ -1997
1109 ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ - ΟΙ ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
1150 ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΡΑΠΑΛΗΣ -ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ
1158 ΤΑΣΟΣ ΚΟΡΦΗΣ -ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, ΣΥΜΒΟΛΗ ΔΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ - ΚΕΔΡΟΣ -1976
1159 ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ - ΒΑΡΔΙΑ - ΚΕΔΡΟΣ -1980
1160 ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ - ΜΑΡΑΜΠΟΥ -ΚΕΔΡΟΣ - 1979
1161 ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ - ΠΟΥΣΙ -1161
1162 ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ - Ο ΑΣΤΡΟΛΑΒΟΣ -ΑΣΤΗΡ -1972
1163 Μ. ΒΛΑΧΟΣ -ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ -ΕΤ -2006
1164 ΟΙ ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΔΕΣ ΤΟΥ '21 -ΕΘΝΟΣ -2011
1166 Ν. FIELDS - Ρ.BULL & AL. - ΟΙ ΜΑΥΜΑΧΙΕΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ -OSPRAY - 2011
1172 ΣΑΝΤΡΑ ΒΡΕΤΤΑ - ΑΙΓΑΙΟ - ΠΟΤΑΜΟΣ -2006
9290 Υποηλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΣΑΡΑΦΗΣ-ΠΙΝΤΖΙΠΙΟΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ - 1907
9298 Αγγωσπου- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ-ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΥΟΓΡΑΦΙΑ-1837
9301 DIZIONARIO DI MARINERIA MILITARE IT-FR E FR-IT - G. PARRILLI - NAPOLI - ANBROSIO - 1868
Δ1 Πλωτ. Η. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΘΩΡΑΚΙΤΟΥ - ΕΘΝ.ΤΥΠ. 1892
Δ2 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ - ΕΚΔΟΣΗ ΕΤΕ - 1972
Κ26 ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΑΡΜΕΝΙΣΤΟΥ - ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ -1948
50_2 ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗ - ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΆΝΔΡΟΥ
LSJ Henry George Liddell. Robert Scott. A Greek-English Lexicon. Oxford. Clarendon Press. 1940.
VELI Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana. (on line)

Βραχυγραφίες

Αγγ η En: Αγγλικά
Αρχ.: αρχαία
Βλ: Βλεπε, δεσ, ορα
Γαλ ή fr: Γαλλικά
Επτ: επτανησιακο ιδιωμα
Ελλ: Ελληνικά
Ιτ: Ιταλικά
Ισπ: Ισπανικά
Κυρ: Κυριολεκτικά
Κρητ:Κρητικό ιδίωμα
Κν.: κοινως, στην κοινή σημερινη γλωσσα
Λατ: λατινικά
Λογ: λόγια εκφραση ή λέξη
Μτφ: μεταφορικως, με μεταφορική εννοια.
Παρ: Παροιμία
Πρβλ: Παράβαλε, συγκρινε
Τουρ: Τουρκικά
Φρ: φραση
A < B Το A προερχεται ετυμολογικά απο το B.
A > B Το B προερχεται ετυμολογικά απο το A

Ευχαριστίες

Θα ηθελα απο εδω να δωσω τις ευχαριστιες μου:

- Στον Αντιναυαρχο ε.α. **Νικο Κατσαρό** για τις πληροφορίες σχετικά με το παλλινωριο, την μπελαμάνα κ.α.
- Στον Πλοιαρχο ΕΑ **Αντώνη Ιακωβάκη** για τις διορθωσεις του και το βιβλιογραφικο υλικο που μου διεθεσε σχετικά με τις αγγυρες και τους κομπους.
- Στο Δημοσιογραφο, συγγραφέα, ερευνητή και φίλο, ναυτη **Δημητρη Σαπρανίδη** για τα σχολια του για τους Ναυαγιστες, την εν λευκω προσβάση στην πλουσιοτατη βιβλιοθηκη του, και την ηθικη του συνδρομη σε καθε βημα μου.
- Τους φιλους Ναυπηγους **Βαγγελη Δημητριάδη** και **Δημητρη Κοκκινο** για ολα τα διαφωτιστικά «λογια της πλωρης» που συζησαμε και για την ενθαρυνση που μου εδωσαν να γραψω αυτο το βιβλιο.
- Στο φίλο, Αρχιτέκτονα, Ιστορικο Τεχνης και συγγραφέα, Δρ. **Γιάννη Παπαιωάνου** Εφεδρο Σημαιοφόρο εα, για τα πολυτιμα χειρογραφα του Γιωργου Λαζαράτου που μου δανεισε και τις συμβουλές και ενθαρυνση που μου δινει συνεχως.

Χρηστικές Επεξηγήσεις

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Οι βιβλιογραφικές αναφορές σε άλλα συγγράμματα γραφονται ως εκθετες με δυο αριθμους XXXX.ΨΨΨΨ οπου XXXX ο αριθμος του βιβλιου μου και ΨΨΨΨ η σελιδα ή ο αριθμος του λημματος. Οπου η αναφορα ειναι σε λεξικο μπορει η σελιδα να παραλειπεται. Η σελιδα παραλειπεται επισης οταν δεν υπαρχει ειδικη αναφορα αλλα ειναι κατατοπιστικη η μελετη του ολου συγγράμματος.

Το XXXX ειναι και συνδεσμος στον καταλογο [ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ](#)

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

Το βιβλιο, για πολλους λογους, πρεπει να διαβάζεται στον υπολογιστή σας:

- Λειτουργουν οι συνδεσμοι (εσωτερικοι και εξωτερικοι) και οι σελιδοδεικτες .
- Εχετε παντα την ενημερωμενη εκδοση
- Μπορειτε να ακουσετε τραγουδια
- Μπορειτε να δειτε βιντεο.
- Μπορείτε να δειτε εγχρωμες εικονες σε μεγαλυτερο μεγεθος

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κειμενα αλλων συγγραφεων που παρατίθενται διατηρουν την ορθογραφια, συνταξη και τονισμο του συντακτη τους.

Παρεμβασεις γινονται στα αναφερομενα κειμενα οταν:

- Η γλώσσα ειναι δυσνοητη υπερκαθαρευουσα οποτε μεταγλωτιζεται στην ομιλουμενη.
- Απαιτειται συμπτυξη
- Απαιτειται μετάφραση.

ΝΟΟΥΜΕΝΑ

Οι λεξεις μεσα σε τετραγωνες παρενθεσεις [ ] συνηθως παραλειπονται ως ευκολως εννοούμενες. Επειδη το «ευκολως» ειναι σχετικο εγω τις αναφερω.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο πινακας περιεχομενων βρισκεται στην αρχη του βιβλιου. Σε ηλεκτρονικη μορφη το κλικ στον αριθμο της σελιδας εμφανιζει την σελιδα αυτη.

Η μορφη του αρχειου ειναι pdf και διαβάζεται με την τελευταια εκδοση του Acrobat Reader, που διανεμεται δωρεαν απο τον ιστοχωρο του κτασκευαστή: www.adobe.com .

... και ριξ'το στο γιαλο

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Λεξεις με υπογραμμισμενα μπλε γραμματα ειναι σύνδεσμοι. Κλικ για μετάβαση. Πισω με Backspace

ΤΟΝΙΣΜΟΣ

Τονοι μπαινουν εκει οπου ειναι *απαραιτητο*: αγνωστες λεξεις ή διφορουμενες πχ **καλώς** (καλά) και **κάλως** (σχοινη, παλαμαρι, γουμενα, καβος) ή κάλα (πλοία) και καλά. Υπολογίζω οτι η παραλειψη των τονων βελτιωσε την ταχυτητα γραφης μου κατα 30% και δεν εχω ακουσει παραπονα απο κανενα. Ας μην ξεχναμε πως οι Αρχαιοι Ελληνες δεν βαζαν τονους και ουτε αφηναν κενα διαστηματα (spaces), ομως διαβαζαν μια χαρα τα γραπτα τους.

INDEX

Περιλαμβανει ενδιαφερουσες λεξεις παραπεμποντας

- ο Στη σελίδα που αναφέρονται
- ο Σε αλλη λεξη με παρομοια σημασια

Index

- buoy. βλ. σημαδούρα
Depp, 215
kuro siwo, 184
Sparrow, 227
stega. βλ. κατάστρωμα
Stevenson, 215
Tatouage, 123, βλ. στίγμα
tattoo. βλ. στίγμα
Αβαρια, 23
Αβλέμονας. βλ. νερα (βαθειά)
Αγιάζι, 170
Αγκουρρέτο, 93
αγκυρα, 92
Αιγιαλός, 23
ακατος, 29
ακρα
    τσιμα, 173
ακροπρωρο, 59, 94, 99, 159
άλατι, 85
αλεώριο. βλ. σημαδουρα
Αλκουονιδες, 170
Αλφα του Κενταυρου, 207
Αλφα του Κενταύρου. Σταυρος του Νοτου
αμερικανικα. βλ. στόλος
Αμμωτό, 209
αμπαρα, 94
αμπαρι, 94
αναλαμπές
    αναβοσβυσιματα του φάρου με σημασια,
    182
ανεμοστρόβιλος, 178
αντένες, 189
αντιλογος, 217
απανεμος
    υπήνεμος, χωρις αερα, 194
Αποθαλασσία, 177
ΑΠΟΝΕΡΑ, 195
αποτρεπει τον εχθρο, 101
απωσον, 71
Άρης, 59
αρματα, 136
αρμενα, 136
Ατμοπλοιο. βλ. βαπορι
αύρα θαλάσσια
    μπάτης, 205
αυτανδρο, 195
αφιμήτριον. βλ. γάστρα
αφιστιωμένα, 79
Βαρδάρης
    Αέρας που έρχεται απο τον Αξιό, 183
βάρδια, 187
βελατούρα, 196
    ιστιοφορια, υποστρωμα χρωματος, 196
ΒΕΛΟΣ, 61
Βερν Ιούλιος, 215
βιλαϊ. βλ. ορμιδιον
βόγα. βλ. κωπηλασία
βολιδα. βλ. σκαντάλιο
βρυχώμαι. βλ. υπορύχιο
βυθοκόρος, 31
Γαμπιέρος. βλ. θωρακίτης
γάντζους, 216
γαρμπής. βλ λιψ
γασα, 211
γιατάκι, 183
γκομενα
    ερωμένη. βλ. Γουμενα
γοργονα. βλ. ακρόπτωρο
Γοργόνα, 181
Γουμενα
    κάβος, 113
γούμενα, 113
ΔΕΣΤΡΑ, 196
δοιάκι. βλ. ΟΙΑΞ
δραχμή
    πρεζα, 216
δρομόμετρο
    μερτητης ταχυτητας πλοιου, 209
Δρόμων
    κορβέττα, 36
εις ακρον
    τσιμα-τσιμα. βλ. κύμα
εκνεφίας
    λαιαψ, 175
εξαλλος και εξαλος
    ομοηχα, 94
επι των αυχενίων
    πηδαλιούχος, 135
Επιστολέας
    Βυζ. Υποναυαρχος, 125
έρμα
    σαβούρα, 95
Ευδία, 170
Εφοπλιστής, 136
Θάλασσα, 170
θαλάσσια αύρα. βλ. Μπάτης
θερμαστής, 182, 189
Θολά νερά. βλ. νερο
ΙΣΤΙΑ
    πανια - αρμενα, 96
Ιστιοφόρο, 56
ιστοδόκη, 136
ιστός, 182
Καβατζάρει. βλ. Κάθος
Καβαδιας Νικος, 94, 137, 153, 155, 179, 180,
    219

- Καβομαλιάς
Διήγημα Α. Καρκαβίτσα, 169
καβος, 211
κάβος, 115
ακρωτηριο, η κάλως, 112
καβου, 211
καδένες, 189
κακοκαιριά, 219
κάλα
πλοια (αρχ), 17
Καλαμαριά
Συνοικια της Θεσσαλονικης, 183
κάλμα
μπουνατσα, ευδια, 172
κάμιλος ή κάμηλος
ισως παλαμαρι, 113
καμπίνα
θαλαμος, 37
καμπούνι. *βλ. προστεγο*
προστεγον, 97
Κανάρια Νησια, 188
κανονι, 110
κανόνι, 110
καραβι, 166, 211
καράβι, 156
κάραβος, 18
καραμοσάλι
ασφαλής αγκυροβολια, 181
Καρινα, 98
καρτινι, 204
καρυδότσουφλο, 152
καταιγίδα, 172
Καταιγισ, 172
καταστρωμα, 98
κατάστρωμα, 51, 98
κατεργαρης
παροιμία, 84
Κατραμόκωλος
εμπειρος ναυτης, 197
παλιος ναυτης. *βλ. κατραμι*
κατράμωμα, 141
κεντάρχος. κράβαττος του ~, 125
κέστρον, 211
κουλιά. βλ. γάστρα
κουλιά. βλ. γάστρα
κόλπο
συμπαιγνία, 157
κομβος
μετρηση ταχυτητας πλοιου, 209
Μοναδα ταχύτητας, 209
κομίτο-ρεαλ. *βλ. κελουστής*
κομπος
κομβος, 211
κοντρα χαβαλες
παραπέτο, 99
κοστα-κοστα
παρακτια πλευση, 33
παρακτιως, 90
κουρσα, 220
κουρσαρες, 220
κουρσάροι, 185
κουρσος, 220
κράββατος του κεντάρχου, 102
κυκλών, 172
Κυκλώνας. *βρ. κυκλών*
κύμα, 172
κωλαθρα
κλείστρο κανονιου, 110
κωλάθρα
κλειστρο κανονιου, 110
λαίλαψ. *βλ. μπουρίνι*
λαμαρινα, 98, 111, 137, 184
λαμαρίνα, 184
λασκάρει, 185
Λαφιτ, 223
λεγάμενος
εραστης. *βλ. γούμενα*
λεπτεπιλεπτος, 204
λιμάνι, 187
Λιμένας, 24
Λοίπαδος. *κν. σακολεθα*
μαλαφράντζα
συφιλη. *See*
Μαούνα
παρομοιωση, 89
μαουνα της φαγάνας, 32, 41
ματιζω, 187
ματίσω, 187
συνδεω με πλεξιμο, 211
ματσολα
ξυλόσφυρο, 111
Μαύρη θάλασσα, 166
μαχώνα. *βλ. μαούνα*
Μελτέμ, 206
μεσιστιος -α -ον, 96
μετζουμινούτο, 209
μόλο, 156
Μοντιλιάνι, 183
Μοργκαν, 223
Μουστακλής Σπυρος. *βλ. ΒΕΛΟΣ*
μουτσος, 164
ναυτοπαις, 163
Μπαρμπαρια και Τουνεζι,
Αντίλογος, 216
μπαστέκα. *δες τρόχιλος*
μπατέλο. *βλ. θάρκα*
μπατέρνω, 71
Μπατης, 205
μπάτης, 205
μπορα, 174
μπουνατσα, 170
μπουρίνι, 175
μπουρλότο, 70, *βλ. πυρπολικον*
μπούσουλας, 187

- μπρατσέρα, 79
Μπρατσέρα
Γαυλός, 34
μπριγιαντινή, 219
Μπριγκαντινι
πειρατικό πλοίο, 219
ναῦς, 18
ναυαγιστές, 153, 182
Ναυαγιστές
Χερσαίοι πειρατές, 219
Ναυαγιστής, 18, 182
ναυκληρός, 19
ναυσταθμός, 19
ναυτεργάτης
εργατής θαλάσσης. *βλ. ναυτης*
Ναυτία, 198
Ναυτιασός. *βλ. ναυτία*
νερά, 176
Νέφος, 175
Νεωριον
ναυπηγείο. *See* ταρσανάς
Νεωσοικός, 19
νηφάλιος, 176
Ντεπό
Συνοικία της Θεσσαλονίκης, 183
ντόρος
θορυβός, 112
Ντρέικ Φράνσις, 224
Ντυ Μωριε Δαφνη, 215
ξυλαρμένο, 136
ξωτικά
εξωτικό. *βλ. Καθομαλιάς*
ο επι των αυχενίων, 135
πηδαλιούχος, 135
Ο Κολοσσός της Ρόδου, 206
οιάξ, 99
ολκάς, 20
Ολκάς, 20
ομίχλη
και πούσι. *βλ. Νέφος*
Ορμιά
πετονιά, 198, 212
ορμίδιον, 115
ορτσα
επιθετο
η αριστερά, 75
όρτσα
προστ. του ορτσαρω, 75
παγκάριον
υποκορ. του πάγκος, 38
παλάγκο. *βλ. σύσπαστον*
Παλαμαριαζώ, 75
παλινωριο, 122, 208
Παλινωριο, 122
παλλινώριο, 190
πανιά, 161
Παππάς Νίκος. *βλ. ΒΕΛΟΣ*
Παραλία, 24
Πάραλος, 57
παστιμέντο
πασστιμεντο batiment. *βλ.*
πειρατεία, 220
πειρατής, 214
πειρατικά ταξί, 220
πειρατικό ταξί, 220
πεισματα
δεσμά. *βλ. πρυμάτσα*
πλεούσα. *βλ. γάστρα*
πλέουσα. *βλ. γάστρα*
πλήμνη. *βλ. τροχίλος*
πλους, 73
πλωίμον. *δες* στολος
Πολικός Αστήρ, 207
πούσι, 189
και ομίχλη. *βλ. νέφος*
πρέζα
δραγμής, λεία, 218
προβέντζα. *βλ. μπουρινι*
προβλής (ο,η), 69
προπέλα, 182
πρυμός, 177
Πυξίς, 122
πυρινη λαυλαπα
δηλ. πυρακαϊά, 175
πυρπολικό, 46
κν. μπουρλότο, 45
άπωση, 71
ρεμιζα. *See* ρεμέτζο
ρεσάλτο, 219
^{Ρεσάλτο}, 219
ρισάλτο, 216
ρισάλτο, 182
πειρατική επιθεση, 219
ρότα
διαδρομή, 156
σαβουρα. *βλ. ΕΡΜΑ*
σαβουρογάμης, 95
σαβουρώνω, 144
Σακολεβα, 40
σακολέβα
σακολαίφη, 45
σαλαμάστρα, 189
σαλευω
κινουμαι, 178
σάλος, 177
σάλπα
Προστ. του ρ. σαλπάρω, 144
ψαρι, 144
σαλταδοροί, 218
σαλταρμάρες, 216, 218
Σαλτάρω
εισπηδω, 218
Σαλτο
άλμα, συντομή επισκεψη, 218

- σαχτούρα. *βλ. σακτουρα*
σέλιμα. *βλ. παγκος*
σεφερλής
ναυτεργάτης, 134
σημαδουρα, 115
Σημαντήρας. *βλ. σημαδουρα*
σιγουραρω, 145
Σιλβερ, 227
σιφων, 178
σιφωνάτωρες, 178
Σκαρι, 22
σοροκάδα. *βλ. σορόκος*
εντονος ΝΑ ανεμος, σοροκος, sciroccale,
205
σπιράγια, 191
σαλία, 202
στάμπες
τατουάζ. *βλ. στίγμα*
Σταυρος του νοτου. *βλ. Σταυρος του Νοτου*
στολος, 17, 69, 73, 125
στόλος, 202
στραβοξυλο, 101
σύννεφο. *βλ. νέφος*
Συρκουφ, 223
σύσπαστον
κν. παλάγκο, 116
σφουγγάρι
σπόγγος, 117
Σχεδιά, 22, 46
σωτροπι, 98
ταλιαμά, 25
ταμπερνακουλο
καμπινα του πλοιαρχου, 98
ταξιμετρο, 220
ταρτανα
παρομοιωση, 89
τατού. *βλ. στιγμα*
τελώνης. *βλ. τελωνειο*
- τιμόνι**, 191
τιμονιέρα, 189
τραμπάκουλο, 184, 193
Τραμπάκουλο, 47
τρατολόγος, 187
τάραχος, 178
τριήρης, 46, 57
Τριήρης, 56
τροπικ. *βλ. ΚΑΡΙΝΑ*
τροπικήρα. *τροπικήρ*
τσαμαδούρα. *βλ. σημαδουρα*
σημαδούρα, 209
τσίμα-τσίμα
μολικ και μετά βιας, 173
τσούρμιο
πλήρωμα. *βλ.*
τυφών, 182
υγρό πυρ, 51
φαγάνα. *See* Βυθοκορος
φαλαινίδες, 55
φαλαινοθηρικο, 55
φάρος, 190
Φουγάρο. *βλ. τσιμινιερα*
φούντα, 185
φουντες. *βλ. Φούντο*
φουρτούνα, 193
φουρτουνιασμενη, 179
Φούστες
πειρατικα πλοια, 218
φρεγατα, 36
φυλακη πρωιας, 82
φυλακης οικος, 82
χάλα, 145
Χελάνδιον, 51
χρυσοκαραβος
χρυσος σκαραβαίος -χρυσομυγα, 18
ψαρόβαρκα, 30

ⁱ Sic'